

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

yaşar
ne
yaşar
ne
yaşamaz

AZİZ NESİN

AZİZ NESİN

**YAŞAR
NE YAŞAR
NE YAŞAMAZ**

Roman

TEKİN YAYINEVİ

Kapak : İsa Çelik

YAYLACIK BASIMEVİ

İSTANBUL — 1977

*Yaşar Yaşamaz
Kendi Öyküsünü
Aziz Nesin'in
Nasıl
Yazdığını Anlatıyor*

Meral Çelen

Aziz Nesin beni ne kadar yakından tanıyor, başımdan geçenleri sizlere anlatıyorsa, ben de O'nu iyi tanıyorum. Yalnız yazarlar mı kahramanlarını anlatır? Ben de sizlere, Aziz Nesin'in benim yaşam öykümü nasıl yazdığını anlatacağım...

Bu düşün, nerden aklıma geldi diye sorarsanız, kendiliğinden oluverdi... İş aramak için yollara düştüğüm şu son günlerde, nereye gitsem, nerde dolaşsam, herkesin ağzında bir «Yaşar Yaşamaz» dır gidiyor... İlk günler şaşırdım, aptallaştım... Birdenbire bu kadar büyük bir üne kavuşmak tatlı bir sarhoşluk veriyor insana ama, bir de tedirginleşiveriyorsunuz... Neden dersenez, eee, o zaman, herhangi biri olmaktan çıkıyor, rahat hareket edemiyor, üstünüzü başınızı, yakanızı paçanızı toparlamak gereğini duyuyorsunuz...

Yolda giderken, sağdan soldan şöyle şeyler çarpıyor kulağıma :

— Aman çabuk, Yaşar Yaşamaz başlayacak televizyonda...

— Benim başıma gelenler, Yaşar Yaşamaz'ın başına bile gelmemiştir...

— Geçen gün başıma birşey geldi, aynen Yaşar Yaşamaz...

Bunları duyunca insan hem seviniyor, hem de bir tuhaf oluyor. Adamın yanına gidip, «İşte, (Ne Yaşar Ne Yaşamaz) durumda olan Yaşar Yaşamaz benim» demek geliyor içimden... Ünümüz her yanı sarmış ama ben yine yaşama savaşında bir Yaşar Yaşamaz...

Yeni bir iş bulamayınca birden aklıma geldi: «Ben de Aziz Nesin'in benim öykümü nasıl yazdığını anlatır, üç-beş kuruş kazanırım, şu bayramı olsun rahat geçiririm» dedim.

Efendim bu Aziz Nesin, kimi kitaplarını bazı dostlarının üstelemelerine borçludur. Örneğin «Böyle Gelmiş, Böyle Gitmez»... Oğuz Akkan, o zamanlar Akşam gazetesinin genel yayın müdürüydü. «İlle de kendi yaşam öykünüzü yazın» diye tutturmuştu Aziz Nesin'e. İşte «Böyle Gelmiş, Böyle Gitmez» in ilk cildi böyle yazıldı. Oğuz Akkan şimdi bir gazetede çalışmadığından, ikinci cildinin yazılması da uzadıkça uzuyor...

«Yaşar Ne Yaşar, Ne Yaşamaz» da böyle oldu. Ankara Radyosu Eğlence Programı Müdürü bay Aymergen bir gün Aziz Nesin'e telefon etti, konuşmak istediğini söyledi. Aziz Nesin eve çağırdı bay Aymergen'i, konuşmaya başladılar.

Bay Aymergen, pazar sabahları yayınlanmak için oniki dizilik radyo oyunu istiyordu. Aziz Nesin o sıra çok işi olduğunu bahane ederek bu isteği geri çevirmek istedi ama işin aslı başkaydı. Bana

sorarsanız «Skeç» ve «Eğlence» sözleri hoşuna gitmemişti. Gerçi Aziz Nesin'in her zaman işi vardır, boş durduğu görülmemiştir ya, bu da bir işti eninde sonunda... Bay Aymergen bunu anladı mı bilmem ama, Aziz Nesin'e şöyle dedi: «Aziz bey, bizim asıl amacımız, sizin adınızı radyodan söyletmek ve bir oyununuzu oynatmak...»

Bu söz üstüne Aziz Nesin hemen razı oldu. Çünkü hepinizin bildiği gibi, öyle zamanlar olur ki, radyoda değil adı, kitaplarının reklâmı bile geçmez. Ayrıca Aziz Nesin çocuk gibi duygulu bir adamdır. Başkalarının kendisini böylesine düşünmesi hoşuna gitti... Benim yaşam öykümü yazmaya oturduğu zaman, kendinden çok, kendini düşünenleri sevindirmek istiyor gibiydi.

Ama bay Aymergen gidip de, yazı masasında, ak kâğıtla karşı karşıya kalınca işler değişti. Çünkü başka şeye çalışıyordu ve yeni bir yaratıya hazır değildi. Ismarlama elbise gibi, ismarlama öykü, roman, dizi oyun yazılmaz... Öykü dosyalarını, oyun dosyalarını, notlarını karıştırdı durdu... Biraz zamanı olsaydı, sizler radyodan benim değil, bir başkasının öyküsünü dinleyecektiniz... Neyse ki bay Aymergen sıkıştırmış, bir hafta sonra birkaç diziyi almaya geleceğini söylemişti. Onun için Aziz Nesin, umutsuzlukla kitaplarını karıştırmaya, işaretlemeğe başladı... Ben de heyecanla, hiç sesimi çıkarmadan izliyordum... Yâni koskoca yazara, akıl verip «Başıma gelenleri yazsana...» demek bana yakışır mı... Kendisinin akıl etmesi gerek, değil mi?

Evet... Bürokrasiyi eleştiren öyküleri ayırdı, bir sıraya koydu, ilk oyun taslağını hazırladı... Şu rastlantıya bakın ki, ismarlanan dizi onikilik bir

diziydi... Onsekiz olsaydı belki sizler bıkaçak, altı olsaydı belki bişeyler eksik kalacaktı... Aziz Nesin de tam oniki öykü buldu... Ismarlanana uygun bir sayı...

Oyun taslağı hazırды ya, daha adı konmamıştı. Aziz Nesin, arada sırada, yanına koyduğı bir kâğıda bazı adlar yazıyor, bırakıyordu. Sonunda bunlardan uygun birini seçecekti.

Şimdi Fransa'da tiyatrocu olarak ün yapmış olan Mehmet Ulusoy, Aziz Nesin'i, annesinin Sapanca'da bulunan çiftlik evine bayram tatilini geçirmek için dâvet etmişti. Kurban Bayramı'ydı, kıştı, kar yağıyordu, soğuktu. Bayramda gelip gidenlerden kurtulmak, dizi oyun üstüne çalışmak isteyen Aziz Nesin, dosyalarını, notlarını topladığı gibi, küçük oğlunu da yanına aldı, Mehmet Ulusoy'la Sapanca'ya gitti... Başladı çalışmaya...

Bigün göl kıyısında gezmeye çıktılar. O soğuk, karlı havada, yalınayak çingene çocukları oynuyordu. Aziz Nesin durdu, onları seyretmeye başladı. Çocukların içinden, 10-11 yaşlarında bir oğlan çocuğı gelip, Aziz Nesin'e,

- Amca, bana bir lira versene! dedi.
- Ne yapacaksın bir lirayı?
- Ekmek alacağım...
- Peki... Al bakalım bir lirayı... Senin adın ne?
- Yaşar...

Aziz Nesin şöyle bir baktı. Gözleri dolmuştu. Yanında, aşağı yukarı aynı yaşlarda kendi oğlu, sıkı giyimli, ayağında pabuçlar... Karlar üstüne çıplak ayakla basan çingene çocuğunun adı Ya-

şar... Öyle bir yaratık, bir insan yavrusu ki yaşıyor desen yaşamıyor... Yaşamıyor desen yaşıyor... Birden kafasında bir şimşek çaktı: «Yaşar Ne Yaşar, Ne Yaşamaz»...

İşte böyle acıklı bir öyküden, sizleri güldüren benim adım çıktı ortaya... Yine de iş bitmiş sayılmazdı. Çünkü, oniki öykü hazırda, adım konmuştu ama, bütün öykülerin bütünleşeceği; bir ana iskelet, bir ana öykü gerekiyordu... Sonunda bunu da buldu: Bu ana öyküyü 1948 yılında Harbiye Askerî Cezaevi'nde tutukluken yazmıştı. O cezaevinde tutuklu işçi arkadaşlardan Osman Kuzeyli adında biri vardı. O anlatmıştı. Osman Kuzeyli, nüfus memurluğundaki bir yanlışlıktan dolayı, ne kendine, ne de çocuklarına nüfus kâğıdı alabilmişti. İşçi Osman Kuzeyli'nin nüfus kâğıdı yoktu ama, bu O'nun cezaevine sokulmasına engel olmuyor, yalnızca iş bulmasını önlüyordu.

Her şey tamam olunca oturup yazmaya başladı. «Yaşar Ne Yaşar, Ne Yaşamaz» radyoda büyük bir başarıyla oynandı. Asuman Korad rejisini yaptı, Bozkurt Kuruç da beni oynadı... Ankara Radyosu'ndan sonra bütün Türkiye radyolarını dolaştı. Artık herkesin dilinde «Yaşar Ne Yaşar, Ne Yaşamaz» vardı. Bu kez tiyatrocular gelip gitmeye, radyo oyununun, sahne oyunu olarak yazılmasını istemeye başladılar. O da oldu. İki ayrı özel tiyatro oynamaya başladı. Bunlardan biri 1300'den fazla oynadı «Yaşar Ne Yaşar, Ne Yaşamaz» ı... Ama ne yazık ki, Aziz Nesin bunlardan telif hakkının pek çoğunu alamadı... Bundan başka bir de korsan tiyatrolar, Aziz Nesin'den habersiz ve izinsiz bütün Anadolu'yu dolaşarak oynadılar...

Benim başımdan geçenler, nedense sizleri o kadar ilgilendirdi ki, sonunda filmciler gelip gitmeye başladı... Aziz Nesin bu kez oturdu, senaryomu yazmaya başladı... Ama filmciden telif hakkını alamayınca, tuttu mahkemeye verdi. Bana sorarsanız Aziz Nesin öyle mahkemeyle falan uğraşmazdı ya, bir vakıf kurduğundan ve telif hakları artık bu vakıfa ait olduğundan, bu bir görevdi.

Ünüm alıp yürüdü. Bir haftalık gazetede çizgi roman olarak yayınlandım. En sonra da televizyon rejisörlerinden Çetin Öner, «Yaşar Ne Yaşar, Ne Yaşamaz» in televizyon oyunu olarak yazılmasını istedi... O zaman Aziz Nesin oturdu, bu kez televizyon senaryosu olarak yazdı beni... Bana kalırsa artık öfkelenmeye başladı sanıyorum... Benim başıma gelenlerden daha beteri, Aziz Nesin'in başına geldi galiba... Yıllardır «Yaşar Yaşamaz» üstüne çalışmaktan, başka işe zaman ayıramaz oldu.

Şimdi siz, eh artık iş bitti, Aziz Nesin de rahat etti diyorsanız, yanılıyorsunuz... Bu kez, okurlar kitapçı kitapçı gezip «Yaşar Ne Yaşar, Ne Yaşamaz» in romanını aramaya başladılar... Oysa böyle bir roman yoktu. Beş-altı kitaba dağılmış öykülerden derlenmiş bir oyundu bu... Aziz Nesin, daha önce yayınlanmış bu öykülerden, bir roman yazmak istemiyordu. Ne var ki okurların isteği, çevrenin baskısı, Aziz Nesin'i aştı... Oturdu, düşündü, baktı ki, o derlenmiş öyküler bir araya gelince yeni bir boyut kazanıyor, bu kez «Yaşar Yaşamaz» ı roman olarak yazmaya karar verdi...

Ne zaman yazılır, ne zaman elinize alıp benim romanımı okuyabilirsiniz bilemiyorum ama, iyice

bildiğim bişey varsa, nasıl Don Kişot, yazarı Cervantes'in ününü gölgede bırakmışsa, galiba ben Yaşar Yaşamaz da, Aziz Nesin'in ününü aştım...

Böyle olmasaydı, bikaç para alayım diye, oturup bu yazıyı yazar mıydım sizlere? Hele Akba'da, adı sanı duyulmamış bir yazarın yazısını koyar mıydı sayfalarına?

Ünümün bu kadar yaygınlaşmasına, beni bu kadar sevmenize ilk zamanlar akıl erdiremiyordum ama, şimdi biliyorum artık... Nasıl hepimizde biraz Don Kişot'luk varsa, demek biraz da Yaşar Yaşamaz'lık varmış... Başıma gelenler yabancınız olsaydı, sever miydiniz beni, arar mıydınız?

Belki de onun için yazdım bu yazıyı, para bahane... Beni etli canlı bir kahraman yapan Aziz Nesin'e borcumu ödemek için...

TARİHLERİN YAZMADIĞI BİR KAÇAKÇILIK

İşinden bıkip bezginlik getirmiş insanlarda olduğu gibi, cezaevi imamının da her zaman yüzü asıktı. Ağzına zorla çok ekşi bişey sokulmuşçasına bo-yuna dudaklarını büzer, yüzünü buruştururdu. Yıllardır cezaevi camiinde imamlık yapmaktan bıkmıştı. Tutuklu ve hükümlüler O'nu o denli ilgilendirmiyordu ki, camiye girip çıkmak için cezaevi bahçesinden geçerken gördüğü bütün yüzleri birbirine benzetiyordu. Sanki tornadan çıkmış gibiydi bütün yüzler.

Eskiden, yani gençliğinde, hükümlüler için hiç de böyle düşünmüyordu. Yanılıp doğru yoldan sapmış bu günahlı kulları tövbe istiğfar ettirip hidayete eriştirebilmek için çok çalışmıştı. Ama bütün çabalarının boşa gittiğini gördü. Zaman zaman bu günahlı kullardan kimileri için umutlara kapıldığı olmuştu. Böyleleri cezaevine düşünce, gündüzleri camiden çıkmazlar, camide imamın cübbesinin eteğinden uzaklaşmazlar, namazdan niyazdan ayrılmazlar, ama cezaevinden kurtulur kurtulmaz da eski günah yollarına sapar, şeytana uyarlardı. İmam, kaç kez umuda kapılmış, arkadan da kaç kez düş kırıklığına uğramıştı. Bunların hepsi de ruhlarını laîn şeytana teslim etmişlerdi. İmamın, onları tornadan çıkmış gibi birbirinin benzeri görmesinin nedeni buydu. Onlar, çıkarları için camiye gelir, çıkarları için

namaz kılar, imamın elini öperlerdi. Üstelik imamı da kendi çıkarlarına araç yapmak isterlerdi. Büyük paralar va'dederek, cüppesinin altında cezaevine saldırma sokmasını önerenler bile olmuştu. Bunca yılın deneyimleri sonunda imam artık onlara yüzvermiyordu.

Cezaevinin kapısı karşısında bir kahve vardı. İmam, genellikle namaz saatine dek boş zamanını bu kahvede oturarak geçirirdi. Namaz vakti gelince, cüppesinin eteklerini arkasında toplar, iki elini de tortop olmuş cüppe eteğinin altında bağlar, cezaevi camisine gelirdi. Elifî biçim denilen, şalvarımsı, ağı çok bol pantolon giyerdi.

Hükümlüler de, kendilerine hiç yüzvermeyen imamdaki kendileri için iş çıkmayacağını öğrenmişlerdi. Yaşar'ın nasıl olup da imamlarla bu denli yakınlık kurmuş olmasına da bunun için şaşıyorlardı ya...

Hapis cezasının bitmesine pek az kala Yaşar Yaşamaz kendini dine vermişti. Kendini dine vermişti demekle O'nun dine bağlılığı anlatılmış olmaz. Kendisini büsbütün dine adanmış, din yoluna kendini kapıp koyvermişti. Hergün camiye silip süpürüyordu. Caminin mermerlerini, taşlarını ıslak bezlerle ovuyor, kuru bezlerle de levhaların, camların, kandillerin tozlarını alıyordu. Yere döşeli keçeleri, hasırları sabunlu sıcak sularla siliyordu. O bakımsız cezaevi camisi pırıl pırıl olmuştu. Yaşar, imamın o denli güvenini kazanmıştı ki, imam caminin anahtarını bile O'na vermişti. Yaşar, sabahleyin koğuşların kapıları açılır açılmaz hemen Allah'ın evine koşar, içersini silip süpürmeye başlardı. Öğle namazını kıldırma gelen imamın, hemen sarılıp elini öperdi. Namaz kılarlarken ilk safta yerini alır, imamın tam arkasında namaza dururdu. İkinci namazını da kıldırma imamın

elini öperek O'nu uğurlardı. Nöbetçi gardiyan koğuş-
lara girilmesi için düdüğünü öttürünceye dek cami-
de kalıp her yanı temizlerdi.

İmam, Yaşar'ı öyle sevmişti ki, O'na hep «Ev-
lâdım, Yaşar oğlum!» diye seslenirdi. Yaşar'ı sevi-
yordu, çünkü kendisinden hiçbir çıkar ummadığını
anlamıştı. Öbürleri gibi, imamı kendi çıkarlarına araç
olarak kullanmaya kalkmamıştı. Kurnazlık yapmıyor-
du. Saftı. Kendini hak yoluna vermişti. Yaşar'ı tanı-
dıktan sonra imamın ekşimiş yüzü bile ışımişti. Genç-
liğinin umutları yeniden canlanmıştı içinde. Hepsi
birbirine benzeyen yüzler arasından Yaşar'ın yüzü
ayrılmış, seçilmişti. Camiye her giriş çıkışında say-
gıyla elini öpen Yaşar'a,

— Sen kendini Allah yoluna verdikçe Allah da
sana gönlüne göre verir Yaşar oğlum... Allah tuttu-
ğunu altın etsin evlâdım! diye dualar ediyordu.

İmam, mihraba geçince, Yaşar da O'nun arka-
sındaki yerini alıp namaza duruyordu. İmama öyle
yakın duruyordu ki, secdeye vardıklarında Yaşar'ın
başı imamın ayaklarına değdi.

Gerçekten de imamın duası kabul olunuyordu
ki, namaz niyaza başladı başlayalı Yaşar'ın durumu
da iyileşmekteydi. Yeni yeni giysiler diktiriyordu. Ce-
bi para doluydu. Artık otlakçılıktan vazgeçtiği gibi
koğuş arkadaşlarına çay, kahve bile ısmarlıyordu.
Hattâ kaçak Amerikan sigarasının en pahalılarından
içiyordu.

Bir cuma öğlesi idi. Cami, cuma namazına ge-
lenlerle doluydu. Namaza gitmeyenlerin çoğu da
bahçede idi. Birdenbire camiden bir gürültü patırtı
duyuldu. Öyle bir gürültü ki, sanki camide namaz kı-
lınılmıyordu da, birinin etleri koparılmıyordu. Cami için-
de bağırarak bir kalın sesle yalvaran bir ince ses bir-

birine karışıyordu. Kalın ses bağılıyor, ince ses yalvarıyordu, ama ne dedikleri anlaşılmıyordu. Bahçedekiler cami kapısına doluştular. Hatta koğuştakiler de gürültüyü duyup dışarı fırlamışlardı. Ne oluyordu? Allah'ın evinde adam mı boğazlanıyordu!..

Caminin kapısında birikenler, ne olduğunu anlamak merakıyla içeri girmek isterlerken, içerdekiler de canlarını dışarı atmaya çalışıyorlardı. Birbirine çarpan bu iki insan kalabalığı kapıda tikanıp düğüm lenip kalmıştı ki, cami içinden fırlayan bohça gibi bişeyin cıyak cıyak cırlayarak o insan tikanıklığını ok gibi delip geçtiği, insan başları üstünden uçarak yere düştüğü görüldü. Nedir, ne değildir, neyin nesidir diye herkes o yana bakmaktayken, bu kez kara gülleye benzer ve ilk düşenden daha büyük bişey sis düdüğü gibi öte öte camiden uçarak fırladı, kalabalığı iteleyip yarıp ilk çıkanın ardından saldırdı. Camiden ilk fırlayan, sonra da ikinci fırlayan düştükleri yerden doğrulup silkelenince, önce fırlayan Yaşar Yaşamaz, arkasından saldıranın da imam olduğu görüldü.

Yaşar, arkasında imamı görmesiyle tabanları yağlayıp topukları kıcını döverek kaçmaya girişti. İmamsa, yaşından hiç umulmayan çeviklikle Yaşar'ı kovalamaya başladı. Koşarken içi yel dolan cüppesi şişip, cüppesinin etekleri de kara kanat gibi açılıp savrulduğundan, yere inmiş bir kara bulut fırtınasına benziyordu. Cezaevi bahçesinde fır dönüyorlardı. Bahçeyi ikinci dolanışında, nasıl olduysa imamın çözülen sarığı da bir ak kuyruk gibi sallandı.

Bu koşuşmayı seyreden bahçedekilerden kimisi şaşkınlık içinde kalmış, kimisi de kahkahalarla gülmekteydi. «Kaçan, kovalayandan yeğın koşar!» denilirse de bu kez öyle olmamıştı. İmam, yaşından

beklenmez bir güçle nerdeyse Yaşar'ı pençesine geçirecekti. Koşmasındaki hızına, savurduğu tozuna bakılırsa, imam bir eline geçirirse, Yaşar Yaşamaz'ı anasından doğduğuna pişman edecekti. Tam yakalamak üzereydi ki, can derdine düşmüş olan Yaşar'ın bir şaşırtmaca vermesiyle imam yere kapaklandı. Seyredenlerden kimisi gülmekten yerlere serilmişti. O sırada gürültüye koşup gelmiş olan gardiyanlar yetişip imamı düştüğü yerden kaldırdılar. Bu fırsattan yararlanan Yaşar da ikinci kısma dalıp gözden yit-ti.

Başgardiyan ne olduğunu soruyor, imam ağzından burnundan buğular salıp sıklık soluyarak, gözlelerinden yalazlar saçılarak,

— Hani evlât, bu yaşıma geldim, buncasını gördüm geçirdim, ama böyle bir namussuzluk ne gördüm, ne işittim... deyip duruyordu.

— Ne oldu Hoca efendi, anlatsana!

İmam, aynı sözleri tekrarlıyordu :

— Hani evlât, bu yaşıma geldim, buncasını gördüm geçirdim, ama böyle bir namussuzluk ne gördüm, ne işittim...

İmamın, kızgınlığının nedenini, Yaşar'ın ne yapıp da kendisini böyle kızdırdığını söylemek istemediği belliydi. Gardiyanlar koluna girip imamı götürdüler.

O akşam, nöbetçi gardiyan düdüğünü öttüre öttüre, hükümlüleri her zamankinden daha erken koğuşlarına kapadı.

Olayın nedenini imamdan öğrenemeyenler, konuşturmak için Yaşar'ı aradılarsa da, herkes kendi koğuşuna çekilmiş, gardiyanlar koğuşların demir kapılarını sürgülemiş, kilitlemiş, koldemirlerini de vurup kapamış olduklarından Yaşar'ı ancak ertesi gün

görebileceklerdi. Yaşar, cezaevinin ikinci kısım birinci koğuşundaydı. Koğuş arkadaşları başına toplanıp sormaya başladılar.

— Ne oldu Yaşar be?

— Bişey olmadı ağbicum.

— Ne yaptın adama yahu?

— Vallaha bişey yapmadım ağbicum...

— Yapmadın da, o mübarek adamı nasıl kızdırdın öyle? Elbet bişey yaptın ki, imam küplere bindi...

Yaşar, olayı şöyle açıklıyordu :

— Cuma namazı kılıyordum cemaatle... Allah kabul etsin... Her zamanki gibi imam efendinin arkasındaydım. Secdeye varmıştım ki... Benim başım yerde. Ne olup bittiğini bilemedim, secdede olduğumdan görmüyorum... Birden başıma... Nasıl desem, nasıl anlatsam ki size... Sanki başımı örse yatırmışlar da varyozla vuruyorlar... Bir de baksam ki, imam efendi, kartalın avına çöktüğü gibi başıma çökmüş, kafamı çiğneyip eziyor. Dursam parçalayacak beni... Aman yetişin, diye ünnedimse de, yardımına gelen müslüman yok... Can derdine düşüp birden fırlamamla... Haydi imam da arkamdan... Gerisini gördünüz işte...

Ne yaptılarsa, Yaşar'ın ağzından başka söz alamadılar. Az kalsın O'na inanıyorlardı ki, birinci koğuştaki hükümlülerden olup cezaevinin yönetim işlerinde çalışan bir arkadaşları, nöbetçi gardiyanın açtığı kapılardan geçip koğuşa girince, girer girmez de,

— Yaşar Yaşamaz ne yapmış imama, duydunuz mu arkadaşlar! diye bağırınca, Yaşar'dan başka bu koğuşun bütün adamları delikanlının başına üşüştüler. Yaşar onlardan uzakta, ayrı durup,

— Hiç de bişey yapmış değilim! dedi.

Koğuşa yeni gelen delikanlı anlattı :

— Bu bizim Yaşar var ya, hani ne oldu da birden müslümanlığa sarıldı böyle diyerek şaşır şaşır kalıyorduk... İmamı her nerde olursa olsun, görünce, ayağına kapanıp, eteğine varıp elini öpüyor ya... Hani hoca namaza durdu mu, hemen ardında yer alıp o da namaza duruyor ya... Başı, imamın ayaklarına değerek secdeye kapanıyor ya... Nedenmiş bütün bunlar? Yahu, şeytanın aklına gelmez be... Tarihlerle geçecek bişey bu, tarihlerle...

Koğuştakiler bu söz üzerine gülmeye başladılar, «Şeytanın bile aklına gelmez bir kurnazlık», bu garip, bu saf oğlan Yaşar'ın aklına nerden gelecek! Demek anlatan, alay ediyordu.

— Bizim bu Yaşar, bizim aramızda durduğu yerde, imamın dışarda nerde ne yaptığını öğrenmiş. İmam, namaz kıldırmaya camiye gelmeden önce, karşıdaki kahveye gider, namaz vaktine kadar orda bir bardak çay içermiş.

Yaşar, sindiği yerden kıs kıs gülererek,

— Vallaha da yalan, billaha da yalan! diye bağırırmaktaydı.

Delikanlı sözünü sürdürdü :

— Yaşar, tahliye olacaklardan biriyle sıkıfıkı olup, onunla bol para kazanacak bir ortaklık kuruyor. Cezası bitip de ortağı tahliye olunca, Yaşar kendisine ne dediyse ve her ne öğrettiyse öyle yapıyor. İmam, kahveye gidip de namaz vaktine kadar oturuyor ya... Yaşar'ın ortağı da o saatte kahveye gidip imamın yanına çöküyor. Şurdan burdan konuşurken, bir dalgınlığına getirip koca paket eroini, imamın cüppesinin astarı içine iğneliyor. Zavallı imamın bişeyden haberi yok. Namaz zamanı camiye ge-

lince, bizim Yaşar «Vaay Hocam!» deyip imamın eline, ayağına sarılıyor. Giyorlar camiye... Namaza duruyorlar: Allahüekber...

Yaşar, yatağına büzülmüş bağırıyordu :

— Tövbe yalan arkadaşlar, vallaha yalan... Uyduruyor.

Delikanlı,

— Yalan olan ne? Daha bişey demedim ki... Önceden ne bildin diyeceğimi de ordan yalan diye bağıırıyorsun! Demek doğru işte... diyordu.

— Uyduruyor, hepsi yalan!

Koğuştakiler, Yaşar'a susması için bağıırıp, delikanlıya anlatması için üsteleyince, delikanlı da sürdüdü :

— Allahüekber... Semiallahü limen hamide... Kapanıyorlar secdeye... Herkes Allah'ın huzurunda secdeye varmış, başları yerde... İşte o sıra Yaşar, elini, önündeki imamın cüppesinin altına daldırıyor. Ordan, astara iğneli eroin paketini söküp alıyor. Öğle namazında bir paket, ikindi namazında bir paket... Baksanıza cıvıl Yaşar nasıl tüyü düzdü... Bu paralar nerden geliyor? Yahu, bir yakalansalar, zavallı imam kime dert anlatacak, O'nu da cezaevine eroin sokmaktan bizim gibi içeri tıkacaklar. Bu böylece sürüp gidiyor, taa bu cumaya dek... Bugün cuma namazında, gene Yaşar, imamın tam arkasında namaza durmuş. Secdeye varıyorlar. Yaşar, her zaman yaptığı gibi elini imamın arkasına, cüppesinin altına atıyor... Eliyle epiyce aranıyorsa da paketi her zaman ki yerinde bulamıyor. Bulamayınca? Koca paket eroin, dünyanın parası... Cemaat secdeden kalkıyor. Bir daha secdeye varıyorlar. Yaşar'dır bu, aman eroin paketi diyerek bir daha dalıyor imamın cüppesinin altına... O yanını karıştırıyor imamın, bu yanını ka-

riştiriyor, paket yok... Aman bre paket! Artık, iğneli olduğu cüppe astarından paket düşmüş mü, yoksa o gün arkadaşı kahveye gelmemiş de, paketi iğnelememiş mi, orasını bilen yok... Bizim Yaşar da, her secdeye kapanışlarında, elini, arkasından imamın bacakları arasına sokup orasını burasını elleyip karıştırıp kurcalayıp paketi arıyor. Bulamadıkça, her secdeye varışlarında daha da çok karıştırıyor. Çünkü bulamaz da, imam paketi geri götürürse, evine varınca karısı kızı ya paketi cüppenin astarında iğneli bulurlarsa... O zaman herşey ortaya çıkacak, Yaşar'ın başı belâyâ girecek, en azından beş yıl hapis daha yiyecek... Buyüzden ille de paketi bulmak için, Yaşar, imamın cüppesi içinde aramadık, ellemedik, karıştırmadık yerini bırakmıyor. E imamın şalvarı da geniş olduğundan paketi bulmak kolay değil.

İmam, her secdeye varışında bacaklarının arasında kıpır kıpır bişeyin dolandığını sezer gibi oluyorsa da — nerden aklına gelsin zavallının — kötüye yormuyor: «Bana öyle geliyordur.» deyip secde-den doğruluyor. Ama her secdeye varışında Yaşar daha da işi azıttığından imam şaşkınlık içinde... Yahu, bana da bu yapılır mı, diye düşünerek duasını okuyor. Üstelik, arkasında da Yaşar Yaşamaz olduğundan güvenli... Ne yapsın, başını geri çevirip baksa, ardında cemaat var, olmaz, çünkü namaz bozulur. Bozmasa namazı, akli arkasında olduğundan zaten namaz bozulmuş. Her secdeye kapanışında arkasını karıştıran bu herif de kim? İmam çabuk çabuk namazı kıldırıyor ki, şu uygunsuz herifi yakalasın... Yani niyeti namazı sonuna dek götürüp bozmamak ama, üstelik bizim imam huylu değil miymiş, hani şu bir yerlerine dokunulunca çok gıdıklanıp da hayyy diye avaz avaz bağırırlardan... Artık bu bizim Ya-

şar, paketi ille de bulmak derdiyle elini imamın huy-
lanacağı yerine atmış olacak ki, imam birden gıdık-
lanıp haaaay diye bağırmasıyla elini apışı arasına
atıp da orda yakaladığı elin Yaşar'ın eli olduğunu
anlamasıyla... Namazın da son secdesiymiş. Yaşar
paketi buldu buldu, bulamazsa, paket imamla birlik-
te geri gidecek... Buyüzden Yaşar paketi aramaya
öyle dalmış ki, başı da yerde olduğundan imamın
kendisine baktığından habersiz, karıştırıyor ha ka-
rıştırıyor, kurcalıyor ha kurcalıyor... İmam, Yaşar'ın
orasında ne aradığını bilmediğinden, başka bir kötü
niyeti olduğunu sanıp deliye dönerek Yaşar'ın tepe-
sine biniyor, yumrukları kafasına iniyor. Yaşar fır-
layıp da elinden kaçmasa, imam onu paralayacak-
mış.

Yaşar, bağıırıyordu :

— Yalan arkadaşlar, vallaha yalan, billaha ya-
lan... Hem de kuru iftira...

Koğuştakilerden biri,

— Demek imam bu olanları idarede anlatmış...
dedi.

Olayı anlatan,

— Hayır, dedi, imam bişey söylemiyor... Adam,
utancından bunları nasıl söylesin?

— Söylememiş de nerden biliniyor böyle oldu-
ğu?

— Şurdan biliniyor ki görenler var... İmam, gı-
dıklanıp da, huylu olduğundan, namazda kıkırdama-
ya başlayınca cemaatten kimisi de şaşıp, ne oluyor
bu imama diye başını biraz secdeden kaldırıp bak-
mış, bakınca da, elini uzatmış olan Yaşar'ın, İmamı
arkasından karıştırdığını görmüşler...

Yaşar, bir daha,

— Yalan! diye bağırınca, öbürü,

— Yalan da öyleyse neden imam boyuna «Hani evlât, bu yaşıma geldim, buncasını gördüm geçir-dim, ama böyle bir namussuzluk ne gördüm, ne duy-dum!» deyip duruyordu, ha neden? diye sordu.

İmam, gerçekten de Yaşar'ın kendisine ne yap-tığını anlatmış değildi. Bu anlatılanın da doğru olup olmadığı kesinlikle bilinmiyordu. Belki doğruydu, belki de değildi. Doğruysa, imam belki utandığı için başına gelenleri anlatamamıştı. Hele eroin işi olduğun-u da öğrenmişse, kendisinin de cezaevine eroin sokmaktan suçlanacağından korktuğu için doğruyu anlatmamış olabilir. Öyleyse, Yaşar Yaşamaz'ı neden kovalamıştı cezaevi bahçesinde fır dönerek? Cezaevi müdürü de bunu sorunca, imam, namazday-ken cüzdanının çalındığını sandığını, Yaşar'dan kuş-kulandığını, arıa sonradan cüzdanını başka bir ce-binde bulunca Yaşar'a haksızlık ettiğini anladığını söylemişti.

Anlatılanlar doğru da imam gerçeği açıklamıyor-sa, Yaşar bu vartayı ucuz atlatmış oluyordu. Ama o olaydan sonra Yaşar bir daha camiye adımını atmamış, imamın yüzünü de görmemişti.

Doğru olsun olmasın, bu anlatılanlar ikinci kıs-mın birinci koğuşundan bütün cezaevine yayılmıştı. Dinleyenler çok şaşmışlardı. Zavallı imama, haberi bile olmadan eroin kaçakçılığı yaptırmak ha? Eski hapisaneciler, cezaevine eroin sokmanın türlü yol-larını görmüşler, duymuşlar, denemişlerdi ama, böy-lesini tarihlerin yazmadığı bir kaçakçılıktı.

Bu saf Yaşar böyle bir dümen çevirsin ha? Olur şey değil! Bütün hükümlüler parmak ısırmışlardı.

Birinci koğuşta herkes birbirine,

— Yaşar Yaşamaz'ın cezaevine düştüğü günü, koğuşa ilk gelişini hatırlıyor musun? diye soruyordu. Bilenler,

— Hiç hatırlamaz olur muyum! derken, o sıra cezaevinde olmayıp da sonradan gelenler,

— Ben O'ndan sonra gelmişim, aman anlat hele şunu!.. diye Yaşar'ın cezaevine nasıl geldiğini anlatmaları için, üsteliyorlardı.

Yaşar Yaşamaz'ın cezaevine gelişine tanık olanlar, bu olayı ballandıra ballandıra anlatıyorlardı.

NAMUSLU HIRSIZ HIRSIZIN MALINI ÇALMAZ

Bütün Türkiye cezaevlerinin en usta anlatıcısı birinci koğuştaydı. Bu anlatıcı el üstünde tutulurdu. Her koğuşun hükümlüleri, O'nu kendi koğuşlarına almak isterlerdi. Bunu, birinci koğuştakiler başarmışlardı. Çünkü birinci koğuşta yatanlar, anlatıcıya, her gece için, adam başına onar kuruş ödemeye söz kesmişlerdi. Başka bir koğuşun adamları da insan başına onar kuruş veriyorlardı ama, en kalabalık koğuş birinci koğuş olduğundan, anlatıcı birinci koğuşu seçmişti. O'na koğuşun güzel bir yerindeki ranzanın üst yatağını vermişlerdi. Burası öyle seçilmişti ki, anlatıcının burdan anlatacaklarını koğuştaki herkes rahatlıkla işitebilirdi.

Anlatıcı, ağzından bal akar dedikleri adamlardan. Bişey anlatırken, dinleyenleri ağzının içine baktırırdı. Öyle tatlı, öyle tatlı anlatırdı ki, herkes O'na dinlemeye canatardı. Cezaevlerinin bulunmaz eğlencesiydi.

Onlarca değil, yüzlerce romanı ezbere bilirdi. Eskiden okumuş olduğu bütün romanları ezbere anlatıyordu. Hem ne romanlar, hem ne anlatış! Pardayyanlar dizisini, Şerlok Holmes dizisini, Üç Silâhşörler'i, Monte Kristo'yu, Ekmekçi Kadın'ı, Demirhane Müdü'ünü, Sefiller'i, her gece bölüm bölüm olmak üze-

re bir ciltlik romanı üç-dört gecede, kimileyin de bir haftada anlatırdı. Anlattığı romanları eskiden okumuş olanlar bile, anlatıcıdan bikaç daha dinlemek isterlerdi. Çünkü anlatıcı o romanları yazarlarından çok daha iyi, yazılı olandan çok daha güzel anlatıyordu. Kimi romanları ondan o denli çok dinlemişlerdi ki, anlatıcı kimi geceleri, eskiden bikaç kez anlattığı romanın herhangi bir yerinde bir değişiklik yapacak olursa, dinleyicileri hemen,

— Orası öyle değil yahu, uyduruyorsun... diye anlatıcının yanlışını düzeltmeye kalkarlardı.

Oysa anlatıcı, zamanına, yerine, dinleyicilerinin beğenilerine göre, bu değiştirmeleri özellikle yapırdı.

Gecenin oldukça geç saatinde koğuştaki herkes yatağına girdikten sonra, Anlatıcı da yatağına uzanır, yattığı yerden romanı anlatırdı. Her roman her gece anlatılamazdı. Kimi özel gecelerin anlatılacak ayrı romanları vardı. Örneğin ramazan geceleri, bayram, kandil geceleri, yılbaşı geceleri gibi ayrıllığı olan gecelerde, o gecelere uygun düşecek romanlar anlatırdı. Zaman zaman çok, ama çok müstehçen hikâyeler, romanlar anlattığı da olurdu. Başka tür romanları anlatırken, koğuştakilerden bişey söyleyen, düşüncelerini belirtenler çıkardı ama, müstehçen roman yada hikâyeye anlatırken yataktakilerden çıt bile çıkmaz, yalnız arasına coşkulu solumalar duyulurdu. Herhangi bir romandan o gecenin bölümünü bitirince, koğuştakilerden daha anlatmasını, anlatmasını sürdürmesini isteyenler yada anlatılan bölümü eleştirenler, değerlendirenler olurdu. Oysa müstehçen bir roman bölümü anlattığında kimseden ses-soluk çıkmazdı; kimisi yorgun düşüp uykuya dalmış, kimisi de uyumuş olurdu, horultular duyulurdu.

Buyüzden anlatıcı müstehçen hikâyeler, romanlar anlatmasını yeğlerdi. Bunlardan kimisini de kendi başından geçmiş gibi uydururdu. Ama bir de bu müstehçen romanları, hikâyeleri, en olmayacak biçimde coşkulu bir yerinde birden kesecek olursa, işte o zaman kıyamet kopardı. Anlatıcıyı dövmeye bile kal-kıştırlardı.

Anlatıcının tek eksikliği vardı; eroinci olduğu için, eroini çekip çekip de kafasını bulunca, anlatırken anlatırken uyuklamaya başlardı. Buyüzden yanındaki ranzada O'nu ikidebir sertçe dürtüp silkeleyerek uyandıracak güçlü ve uyanık birisinin yatması gerekiyordu. Anlatısında çok kez cümlesini, hatta kelimesini bile bitirmeden hecenin yarısı ağzındayken uyuklar, dürtülüp uyandırılınca da, kimseye nerde kaldığını sormadan, tam nerde kaldıysa oradan, kaldığı kelimeden, heceden anlatmaya başlardı. Eroinci olduğu için parmakları arasından cıgarası hiç eksik olmaz, uyuklamaya başlayınca da yanan cıgarasıyla yorganını, döşegini yakardı. Kaç kez koğuştakiler duman içinde boğulmak üzereyken uyanmışlardı. Yana yana parmakları duyarlığını yitirdiği için, anlatıcı cıgara ateşinin parmaklarını yaktığını bile duymazdı.

Bir insan belleğinde bu denli çok roman bulunmasına herkes şaşar şaşar kalırdı. Yerli yazarların da romanlarını bilirdi. Çalikuşu, Sinekli Bakkal, Duktan Kalbe, en çok anlatmasını istedikleri romanlardı. İyi bir aileden olduğu için zamanında çok okumuşmuş. Öyle romanları, öyle biçimde anlatırdı ki, isterse dinleyenlerini hüngür hüngür ağlatır, isterse katıtarak güldürür, isterse de coşturup kudurturdu. O'nu dinleyenler, hiçbir yerli filmde bile bu denli çok

ağlamadıklarını söylerlerdi. Yani verdikleri onar kuruşu helâl ediyorlardı.

Üstelik öyle ağız ve burun hünerleri vardı ki, burnuyla zurna, dudaklarıyla trampet, yanaklarıyla davul çalardı. Keman sesi, klarnet sesi gibi sesler çıkarırdı. Hem de bu sesleri notaya uygun çıkardığını övünerek söylerdi. Geceleyin yataklarında dinleyenler, O'nun gerçekten klarnet, keman, davul çaldığını sanırlardı. Eliyle de ranzanın demirine bir anahtarı vurarak zil sesi çıkarırdı. Kısacası tekbaşına bir orkestra işi görmekteydi. Bundan başka öyle değişik taklitler yapardı ki, Hüseyin Rahmi'nin bütün romanlarını, romandaki her kişinin ayrı ayrı taklitlerini çıkarıp onlar gibi konuşarak anlatırdı. Kimi geceler meddahlık yapar, kanto söyler, Karagöz konuştururdu. Bir de eski ünlü sabıkalıların serüvenlerini anlatırdı ki, dinleyenler şaşar şaşar kalırlardı. Örneğin ünlü kadın tavgısı Eyüplü Halit'in kadınları nasıl kandırıp kafese koyduğunu, daha bunun gibi ne usta dolandırıcıların akla durgunluk veren, ne soyguncuların dudak uçuklatan, ne kabadayıların kan donduran serüvenlerini, görmüş, yaşamış, onlarla birlikte bulunmuşcasına anlatırdı.

Birinci koğuştakiler O'na her gece için onar kuruş verirler, O da topladığı parayla eroinini çeker, yer içer, bey gibi yaşardı.

Anlatıcı bütün cezaevlerinin en aranılan adamıyken beyler koğuşundakilerle adembaba koğuşundakiler O'ndan hoşlanmazlardı. Beyler koğuşunun zenginleri, anlatıcıyı küçümser, O'nun anlattıklarını beğenmezlerdi. Adembaba koğuşundakilerse, O'nun anlattıklarını anlayacak durumda bile değillerdi.

İşin şaşılacak yanı, anlatıcı büyük bir coşkuyla

anlattığı — hele o müstehçen roman ve hikâyele-
ri — ve dinleyenlerini coşturduğu, duygulandırdığı
halde, kendisi anlattıklarından hiç mi hiç duygulanıp
coşkulanmazdı; buyüzden O'na «Artık işinin pezeven-
gi olmuş!» derlerdi. Bu sözü, işinin çok büyük us-
tası, vitüyozu olmuş anlamına söylerlerdi. Nasıl, işi-
nin ustası olmuş bir genelev kadını her yattığı er-
kekten coşkulanmıyorsa, anlatıcı da kendi işinin öy-
le bir büyük ustasıydı. Kaldı ki, eroine öyle yumulu-
yordu ki, artık coşkulanıp duygulanacağı bişeyi de
kalmamıştı.

Bigün birinci koğuştakilerden birinin yatağının
üzerinde bıraktığı beşyüz liralık, kaşla göz arasında
yitti. Olacak şey değildi. Çünkü bu koğuştaki yatanla-
rın çoğunluğu hırsızdı, hem de sabıkalı hırsızdı. Hır-
sızsa, yani hırsız denilebilecek bir hırsızsa, ölse bi-
le, başka bir hırsız kardeşinin bişeyini çalmazdı. Hır-
sızlıkta, hırsızdan hırsızlamak yoktu. Buyüzden hır-
sızlar için en güvenilir yer hırsızların topluca bulun-
dukları yerdı. Nasıl olurdu da namuslu bir hırsız, baş-
ka bir hırsızın malını, parasını çalar! Olamaz! Dün-
yanın sonu mu geldi ne? Parası çalınan «Ulan, hır-
sızlığın da şerefini batırdınız, hırsızlığı iki paralık et-
tiniz; paraya değil, işte buna yanarım...» diye bar
bar bağırıyordu.

Kim yapar bunu? Koğuştaki hırsızlar yapmaz.
Yapsa yapsa bunu bir eroinci yapar. Koğuştaki tek
eroinci de anlatıcıydı. Anlatıcı, kendisinden kuşku-
lanıldığını sezince,

— Arayın beni! Aramazsanız hepiniz namussuz-
sunuz! Arayacaksınız! diye kafa tutmaya, meydan
okumaya başladı.

Bunca üstelemesi, O'ndan kuşkuyu daha da ar-
tırdı. O çalmamış olsa, böyle çırpınmaz, ille arayın
diye tutturmazdı.

Anlatıcının yatağını, bavulunu didik didik aradılar. Bulamadılar. Bu kez anlatıcıyı anadan doğma soyup üstünü başını aradılar. Anlatıcı bu aramadan sonra büsbütün azdı, saldırdı. Ana-bacı da karıştırarak ağır sövgüler savurup bağırip çağırmaya başladı. Hırsızların koğuşunda hiç böyle numaralar söker mi? Eski ustalardan ünlü bir yaşlı hırsız,

Anlatıcıyı anadan doğma soyup üstünü başını aradılar..

— Parayı bu herif çalmadıysa ben de bişey bilmiyorum... dedi.

Bu sözünün arkasından da anlatıcıya,
— Soyun ulan! diye bağırdı.

Anlatıcı, giysilerini, iç giyneklerini bir daha çıkardı. Anadan doğma kalınca o eski usta hırsız,
— Domal ulan! diye bağırdı.

Bu kez anlatıcı bozuldu. Domalmak istemediyse de zorladılar, domaldı. O usta hırsız, sanki eliyle koymuş gibi, anlatıcının kışından, dürüm dürüm dürülerek oraya sokulmuş olan beşyüz liralığı çekip çıkardı.

Yaşlı hırsız,

— Ulan bize mi? Biz yutar mıyız... Kırk yılın hırsızına yol mu göstereceksin Cumhuriyet çocuğu! diye bağırdı.

Bir genç hırsız, yaşlı ustasına,

— Ağbicim, sen iyi ki polis olmamışsın da, hırsız olmuşsun... dedi.

Bu olaydan sonra anlatıcıyı koğuştan sepetlemek istedilerse de, O'nun geceleri işe yaradığını, O'nun gibi anlatıcı bulamayacaklarını düşünüp seslerini çıkarmadılar. Nasıl olsa burnu sürtmüştü. Ama hiç de umdukları gibi olmadı. Eroinci bu olaydan çok bozulmuştu, geceleri hasta olduğu bahanesiyle anlatmıyordu artık. Böyle olunca isteristemez anlatıcıyı başka koğuşa yolladılar. Kendi isteğiyle koğuştan gitmeseydi, hırsızlık yaptığını başgardiyana söylemek zorunda kalacaklardı.

Anlatıcının gitmesiyle birinci koğuştaki bir kişilik boş yer kalmıştı.

DOĞRUSUNU YALNIZ DEFTER BİLİR

Eğri büğrü, yamuk yumuk, üstelik de ufaktefek bir adam olduğu için, hükümlülerin Yarımporsiyon diye ad taktıkları gardiyan, düdüğünü ağzına aldı mı, şişinir de şişinirdi. Hele düdüğü hızlı öttürsün diye göğsünü öyle kabartır, babahindi gibi öyle kabarırdı ki, O'nu böyle görenler nerdeyse patlayacak sanırdı. Değil mi ki O burdaki yüzlerce kişinin başında gardiyanı, değil mi ki bir düdük öttürerek onları bahçeye salar, koğuşa sokardı, öyleyse burdakilerin hepsinden üstündü. Üstünlük gösterisi olarak kafasını hep sola eğik tutar, karşısındakine de eğik kafasını doğrultmadan aşağıdan doğru yan yan bakardı.

Yarımporsiyon o gün nöbetçiydi. Düdüğünü öttüre öttüre bahçedeki hükümlü ve tutukluları tavuk kışkışlar gibi koğuşlarına sokmuştu. İçeri girenler, koğuş koridorlarında volta atıyorlardı. Ayaklardaki şıpıtıkların, takunyaların, ayakkabıların çıkardıkları uyumlu tıkırtı, yanan maltızların üstündeki yemek tencerelerinin kaynaması, çaydanlıklardaki suyun fokurdaması, maltızlarda yanan kömürlerin çıtırdıları, kaşık çatal sesleri, volta vuranların konuşmaları, bütün bunların hepsi birbirine karışarak cezaevinde kış akşamlarının alaca uğultusunu oluşturuyordu; ılık, capacanlı, küskün ve alabildiğine ürkek, hemen sus-

mayaya hazır bir uğultu... Yarımportsiyon düdüğü sesiyle bu uğultuyu birden kesti. Düdüğünü her öttürüşünden sonra bağıırıyordu :

— İçeriii, içeri! Haydi koğuşlara, içeri!

Hükümlülerden biri,

— Yahu, n'oluyor gene bu Yarımportsiyon'a? diye söylendi.

Yanındaki,

— N'olacak, dedi, azdı gene... İyicene azdı.

— Ben sana bişey söyleyeyim mi arkadaş, gardiyanların içinde bu Yarımportsiyon'dan belâlısı yok.

Yarımportsiyon'un cırlak sesi gittikçe yaklaşıyordu :

— İçeri dedik ya, içeri! Herkes kendi koğuşuna!

Bir hükümlü,

— Herhalde yeni tutuklular geliyor olmalı... dedi.

Arkadaşı,

— Öyle olacak... dedi.

Yarımportsiyon iki solunum düdüğünü öttürüp arkasından bağıırıyordu :

— Koridorlarda kimse kalmasın! Haydi koğuşlara!

Birinci koğuştan biri, yanındakine,

— Bizim koğuşta boş yer var mı? diye sordu.

Çalınan beşyüz lirası, anlatıcının bedeninden çıkarılan hükümlü,

— Var ya, dedi, bir kişilik boş yer var...

— Hiç olmazsa koğuşa iyi birisini verseler...

Yarımportsiyon yanlarına gelmişti :

— Siz ne dikiliyorsunuz burda? Demindenberi koğuşlara diye bağıırıyoruz ya...

Başefendi diye hem alay edip hem de O'nu poh-pohlamak isteyen hükümlü,

— Gene ne var başefendi? diye sordu.

— Ne olacak, hiç... Sizin gibi mikroplar geliyor gene...

Hükümlü arkadaşına,

— Söyledim sana, dedi, yeni tutuklular geliyor.

— İyi birisini versen bizim koğuşa başefendi...

Yarımporsiyon düdüğü ağzından çıkarmadan konuşuyor, her iki-üç söz arasında düdüğünü üflüyordu :

— Hadi hadi! İçeri dedik, içeri!..

Karantina koğuştaki tıklımtıklım dolu olduğu için, o gün adliyede tutuklanıp akşamleyin cezaevine gönderilenleri doğrudan koğuşlara dağıtmak zorunda kalmışlardı. Birinci koğuştaki boş yere, kara kuru, ufarak teferek bir delikanlı geldi. Ürkek ürkek koğuşa adımını atan bu delikanlı başını yerden kaldırmadan kapı ağzında dikilip duruyordu.

Koğuştakiler O'na bakıp söylenmeye başladılar :

— Tüüü... Ulan Yarımporsiyon, vere vere bu zibidiyi mi verdin bizim koğuşa be...

— Baksana, herifin yatağı yorganı bile yok...

— Böylesini beyler koğuşuna verecek değillerdi ya...

— Suratına bile bakan yok garibin...

— İyi birini ver bizim koğuşa dedik ya, Yarımporsiyon inat olsun diye bu zibidiyi verdi...

— Çağıralım şu garibi be...

— Heeeeey, delikanlı, gel bakalım, gel buraya... Yeni gelen ürke korka yaklaştı onlara.

— Geçmiş olsun...

Cevap vermeyince bir başkası yüksek sesle,

— Geçmiş olsun arkadaş! diye bağırdı.

Delikanlı fısıldarcasına,

- Sağolun! dedi.
- Otur hele şöyle...

Gösterilen yere ilişti.

Birisi cıgara paketini açıp dolaştırdı. Yeni gelen de kendisine uzatılan paketten bir cıgara aldı. Kibriti, çakmağı olmadığı için öbürlerinin cıgaralarını yakmalarını bekledi, yanındakinin yanan cıgarasından yaktı cıgarasını.

- Yatağın yorganın yok mu senin?
- Yok...
- Kimi kimsen?
- Yok...
- Suçun ne?
- İçlerinden biri,
- Suçu da yoktur... dedi.

Arkadan delikanlı,

- Suçum mu? Suçum? Hiç... deyince gülüş-tüler..
- Nasıl, ben demedim mi size suçu da yoktur diye...

Birisi,

- Camiden alıp getirmişlerdir zavallıyı... diye alay edince bir daha gülüştüler.
- Yahu, bunca yıldır hapisteyim, bugüne kadar bir Allahın kulu da çıkıp, suçum şudur demedi be...
- Ayıp değil arkadaşım, yiğit olanın başına her bir hal gelir. Adın ne?
- Yaşar.
- Soyadın?
- Ağzını açmayınca karşısındaki,
- Yoksa soyadın da mı yok? diye alay etti.

- Var, var ama...
— Varsa söylesene yahu...
— Yaşamaz.
— Ne?
— Yaşamaz.
— Kim?
— Ben Yaşamaz... Soyadım Yaşamaz.
— Demek soyadın Yaşamaz?..
— Evet, Yaşamaz.
— Yaşar Yaşamaz, öyle mi?
— Evet.
— Hay sen çok yaşa Yaşar Yaşamaz!

- Doğrusunu istersen ben yaşamıyorum ki...

Koğuşta bir kakhaha patladı. Yaşar Yaşamaz, kakhahalarla gülenlere saf saf bakıyordu. Yaşar, karşısındakine,

— Doğrusunu istersen ben yaşamıyorum ki... dedi.

Karşısındaki de,

— Kim yaşıyor ki Yaşar Yaşamaz! Hangimiz yaşıyoruz sanki... dedi.

Bu söze katılanlar oldu :

— Bu da yaşamak mı be!

—  yle deme arkadaş, bizden beterleri de var. Hani herif idama götürülürken, ordan biri « z lme arkadaş, beterin beteri var!» demiş de, idama giden de «Ulan bundan beteri olur mu?» deyince öbürü «Olur» demiş, «seni asmaya götürüyorlar yine, senden önce birini kazığa oturtmuşlardı.» Beterin beteri vardır.

— Orası  yle, buna da ş kretmeli.

—  ok şükür.

— Herşeyin başı sağlık arkadaş, sağ-sağlıklı-sın ya, sen ona bak...

Yaşar Yaşamaz onlara durumunu açıklamak zorunda kaldı :

— Yok ağabey, öyle değil... Benimki sizinki gibi değil.

— Ya seninki nasıl?

— Siz gene iyi kötü yaşıyorsunuz azbuçuk... Ben hiç yaşamıyorum, hepten yokum...

Yaşar'ın çevresinde toplananlar birbirlerine baktılar, gülüştüler. Kimisi anlamlı anlamlı g zkırdı.

— Yani sen şimdi yaşamıyor musun?

— Nasıl anlatayım, bilmem ki... Siz şimdi beni karşınızda böyle canlı görüyorsunuz ya...

— Eee?

— Görünüşe aldanmayın, gereçekte ben yokum. Birisi yanındakinin kulağına,

— Tozutmuş ulan bu, herif saçmalıyor... diye fısıldadı.

— Kafayı üşütmüş.

— Demek, sen şimdi burda yoksun?

— Yokum ya... Yani yok sayılıyorum.

Bu kez içlerinden biri Yaşar'ın da duyacağı gibi,

— Keçileri kaçırmış yahu... dedi.

Hükümlülerden biri koğuş meydancısına,

— Yarımportsiyon'a söylemeli de bunu tımarhaneye kaldırsınlar... diye fısıldadı.

Yaşar,

— Anlatsam, dedi, siz de yaşamadığımı anlıyorsunuz.

— E anlat bakalım.

— Yaşamadığımı ilkin oniki yaşımdayken anladım.

— Nasıl anladın?

— Bizim kasabada o zamana kadar hükûmet okulu yoktu. Yalnız Davut Hoca'nın eski yazı okulu vardı. Yeni yazının çıktığının devrisi yılı, bizim orda da hükûmet ilkokul açtı. Kasabanın ilerigelenleri çocuklarını hükûmet okuluna vermeye başladılar. Babam rahmetli de kasabamızın ilerigelenlerinden olduğundan beni hükûmet okuluna yazdırmak istedi. Elimden tuttu, beni hükûmet okuluna götürdü. Çıktık müdürün karşısına...

Sekiz eski hükümlü, Yaşar Yaşamaz'ın çevresini almışlardı. Ötekiler de biraz daha uzaktan Yaşar'ın anlattıklarını dinliyorlardı. Yaşar Yaşamaz adlı o sümsük sünepenin anlattıkları önemli değildi ama, anlatışı çok ilgi çekiciydi. Anlattıklarını me-

arakla dinletebiliyordu. Bunun ayırdına varan bir hükümlü,

— Yahu, amma da tatlı anlatıyor... dedi.

Yaşar Yaşamaz bu iltifatı duymamışcasına konuşmasını sürdürdü :

— Müdür de bizim oralı olduğundan babamın tanışı. Merhabalaştılar. Babam «Benim oğlanı senin hükümet okuluna yazdırmaya getirdim Müdür Bey.» dedi. Müdür de «Çok iyi yaptın... Baksana koca delikanlı olmuş. Geç bile kalmışsın. Ver bakalım nüfus-kâğıdını...» dedi. Müdür böyle deyince babam duraldı. «Nüfus mu? Demek nüfus, öyle mi? Nüfus mu gerekli... Nüfus... Allah Allah...» falan filân diye lâfı gevelemeye başladı. Müdür «Evet. Nüfus ya... Ver oğlanın nüfusunu!» diye serteldi. Babam gene anlamazdan gelip «Benim nüfuskâğıdımı mı istiyorsun?» diye kendi nüfusunu çıkarmak için cebine davrandı. Müdür «Yok canım, çocuğunkini...» dedi. Babam «O'nun nüfuskâğıdı da neye gerek, şuncacık çocuğun...» dedi.

«Nüfuskâğıtsız okula giremez ki...»

Babam üzünçlü bir «Yaaa!» çekip anlattı: «Oğlanın nüfusunu yitirmişiz. Bitürlü elim değip de oğlana bir yeni nüfuskâğıdı çıkartamadım Müdür Bey. Ha bugün ha yarın derken, geciktik işte... Benim nüfuskâğıdımı versem olmaz mı ki...»

Müdür çok bir kızıp «Hiç olur mu canım... Sen mi okula yazılıyorsun, oğlun mu? Olmaz!» diye kestirip attı.

Babam alışverişte çok bir pazarlıkçı olduğundan bu işi de pazarlığa döküp «Olmazı var mı bunun Müdür Bey» dedi, «benim herbişeyim nasıl olsa oğlumun değil mi? Tarlam tapanım oğlumun oluyor da, bir nüfuskâğıdım mı oğlumun olmuyor?»

Müdür gene «Olmaz... Olsa...» diye olmazlanınca, babamın ceket eteğinden çekip «Baba, bizim mahallede Davut Hoca'nın okulu var ya...» dedim.

Babam «Doğru, Davut Hoca'nın okulunda nüfus-kâğıdı ne gerekmez.» dedi.

«Hükûmet okulunda gerekiyor.» dedi Müdür.

Babam «Eee, ne yapacağız öyleyse?» diye sordu.

Müdür «Kolay canım... Bir zorluğu yok ki bunun.» dedi.

«Aman nedir?» diye sordu babam.

«Bir dilekçe yazdır... Git Kurşunlu Cami'ye... Cami avlusunun kaymakamlığa bakan kapısında dilekçeci var, yazdır ona bir dilekçe, götür nüfus daire-sine ver...»

Babam gene elimden tuttu, gittik dilekçeciye. Dilekçeci, babamı dinledikten sonra, çöktü yazı makinesinin başına, tıklar da tıklar yazdı dilekçeyi. Sonra babamın başparmağını eliyle tutup, mürekkepli beze bastırdı, sonra da babamın o mürekkepli parmağını hohlayıp, dilekçenin altına bastırttı.

Aldık dilekçeyi, doğru nüfus müdürlüğüne gittik ki, içerisi bir anababa günü. Babam «Brè oğlum, bu iş bunca kolaymış da neden şimdiye dek sana bir nüfuskâğıdı çıkarmadık!» diye söylenip duruyordu. Dilekçeyi gösterip ona buna, babam kime başvuracağımızı soruyordu. Bizim işimize bakacak memuru bulduk. Aradan bunca yıl geçti, o memur hep gözümlün önündedir. Ben böyle bir adam daha görmedim. Adam dediysem, adam değil de, adamın zarı... Öyle zayıf, öyle kuru ki, adamın salt zarı kalmış, zarı gibi bir adam. Hani kışları açlıktan tahtakurusunun içi boşalır da salt bir zarı kalır, işte o memur da öyle... Bu adam zarının önünde epiy bir zaman bek-

lediysek de, ben merakla adama bakıp durduğumdan zamanın nasıl geçtiğini hiç anlayamadım. Babama, bu adamın içi mi boşalmış diye fısıldayarak sorduğumda, babam da «Yerini bulamamış da ondan oğlum.» dedi. Neden sonra o zar gibi adam, ancak bir devden çıkabilecek kalın bir sesle «Ne istiyorsunuz?» diye sordu.

«Bir dilekçemiz var da memur bey... Buyur! Oğlana nüfuskâğıdı çıkaracağız da...»

Memur dilekçemizi alıp, silinmiş eski bir fotoğraftaki yüzleri tanımaya çalışır gibi, gözüne uzaklaştırıp yaklaştırarak bir zaman dilekçemizi seyrettikten sonra epiy bir zaman da «Hmmm...» diye hımm sesleri çıkarıp «Peki, senin nüfuskâğıdın nerede?» diye babama sordu. Babam «O da burda, buyur Bey...» diyerek kafakâğıdını verdi. Babamın nüfuskâğıdına bakan memur bikaç hmmm daha çektikten sonra, arkasındaki kara perdeyi kaldırdı. O kara perdenin ardında tahta raflarda kalın kalın kara kaplı büyüük defterler vardı. Bu zar adam, o kalın defterleri raflardan indirmeye kaldırmaya başladı. Her defter, memurdan daha kalın ve de daha büyük olduğundan, memur defteri omuzuna alınca sendeliyor, ha düştü ha düşecek... Derken derken, nasıl oldu bilemedim, memur kendini mi yitirdi nedir, o koca koca kara defterlerle kavga etmeye başladı. Artık kavga mı, güreş mi, belli değil... Zavallı zar adam, defterlerle altalta üstüste boğuşup duruyor. Her defteri raftan alıp gene yerine koyunca zavallıdan hıh diye bir ses çıkıyor ki, duysanız, zavallı son soluğunu veriyor sanırsınız. Yürekler acısı bir görüntü... Memur kanter içinde kaldı. Benim artık yüreğim götürmedi de «Baba, memurun zoru ne ki defterlere böyle girişti? Biz de zavallıya yardıma koşsak mı?

Bitek adam bunca defterle başedemez...» dedim. Babam «Kaydımızı arıyor kütükte; biz okuryazar değiliz ki imdadına koşsak oğlum...» dedi. Bir zaman diş diş, göze göz defterlerle boğuştuktan sonra, içlerinden üç defteri güclükle masasına taşıdı. Defterin yapraklarını açmaya başladı. Her yaprağı açıp öte yana devirdikçe, defterin içinde bir toz bulutu ortalığa yayılıyordu ki, odanın içine sis bombası atılmışa dönüyordu. Defterlerden çıkan tozdan boğulacağız. Onca tozun arasından memurun işaret parmağını, defter yaprağı üzerinde aşağı doğru kayarken görüyorum. Birden parmağı kakılıp kaldı «Hah, bulduk sonunda çok şükür... Senin adın Reşit mi?» diye sordu. Babam da «İyi bildin, evet, Reşit...» dedi.

«Doğum tarihin de 1897.»

«Evet, o da doğru...»

«Değirmentepe mahallesi, Tavusbağı sokak, hane numarası atık 51, cedit 28... 1911'de Hacer'le evlenmişsin.»

«İyi bildin.»

«Bir oğlun olmuş, adı da Yaşar, öyle mi?»

«Evet, öyle... Bundan önce doğan çocuklarımız öldü de, yaşasın diye bunun adını Yaşar koyduk. Allah ömür verdi, Yaşar'ımız yaşadı.»

O zar gibi adamın herbişeyi nasıl da bildiğine pek şaşıtımdan «Baba, bu adam herbişeyi biliyor. Nerden bildi baba?» diye eteğini çekerek babama fısıldadım.

«Sus oğlum, devletin koskoca bir memuru, hiç bilmez olur mu? Kütükte yazılı hepsi... Adamın karındakini bile bilir.»

O zar gibi adam, babama gözlük camlarının üstünden bakarak «Evet?» diye sordu.

Babam «Evet'i şu ki» dedi, «şimdi biz, o önün-

deki defterin de yazdığı oğlum Yaşar'a nüfuskâğıdı çıkartacağız da... Okula girmesi için gerekliymiş de...»

Memur, iyice tepeden bakıp «Ağa, sen bana baksana!» dedi.

Babam da «Buyur Bey!» dedi.

«Sen kime nüfuskâğıdı istiyorsun yahu?»

«İşte buna! Oğlum Yaşar'a!»

Zar adam cıkcık sesleri çıkarıp başını da sağa sola sallayarak «Allah Allah... Allah Allah...» deyip durdu.

Babam da «Ne olmuş ki... Ne Allah Allah?» diye sordu.

«Ölüye nüfuskâğıdı çıkar mı yahu? Nerde görül-müş ölüye nüfus verildiği? Senin oğlun ölmüş...»

Ben bunu duyunca ağlamaya başladım.

Babam «Aman o nasıl söz memur bey? Benim oğlum işte bu, yanımda...» dedi.

Ben «Babaaa, ben ölmüşüm... ölmüşüm, diyor.» diye ağlıyorum.

Babam «Sus oğlum, senin öldüğünü o ne bil-sin?» diyor.

«Sen herbişeyi bilir o, dedin ya... Devletin kos-koca bir memuru, hiç bilmez mi?»

İki gözüm iki çeşme ağlıyorum.

Babam, tuttuğu elimi silkeleyip «Sus! Şimdi çar-parım!» diye azarladıysa da kendimi tutamıyorum ki, boyuna ağlıyorum.

Memur, babama «Bak!» dedi, «Defterden kün-yeni, kaydını bir daha okuyorum. Adın Reşit mi?»

«Evet, Reşit...»

«Babanın adı da Mehmet mi?»

«Evet, Mehmet.»

«1897 de doğmuşsun, 1911 de Hacer'le evlenmişsin...»

«O da doğru...»

«Yaşar adında bir oğlun olmuş...»

«Doğruuuu... Hepsi doğru.»

Memur birden parlayıp, «Peki, bu defter herbişeyi doğru yazıyor da, yalnız Yaşar'ın öldüğüne gelince mi doğru yazmıyor!» diye bağırdı.

Ben artık iyice yaygarayı basıp «Babaaa, ben ölmüşüm...» diye zırlı zırlı ağlıyorum.

Babam «Sus oğlum, sus! Bir de seninle uğraşmıyayım...» diyorsa da, susmak elimde mi! Benim yerimde kim olsa ağlar.

Memur «İşinize gelince doğru, işinize gelmeyince yanlış, öyle mi?» dedi.

Babam da «Bunun işimize gelip gelmemesi de ne, memur bey? Biz oğlanı hükûmet okuluna yazdıracağımızdan nüfuskâğıdı gerekti, işte bu...» dedi.

Memur, yumruğunu deftere indirip ve defterden bir toz bulutu daha kaldırıp «İşte kayıt burda! Kayıta oğlun ölü gözüküyor. Biz ölüye nüfus veremeyiz!» diye bağırdı.

Ben de «Ben ölmüşüm baba, neden bana hiç demediniz?» diye ağlıyorum.

«Sus hele oğlum, sus! Defterin ölü yazmasıyla adam ölmez, sus!»

«Ya başka nasıl ölür? Koskoca memur, ölmüşüm diyor ya...»

«Varsın desin... Sen benim dediğime bak! Elin herifine inanıyorsun da babana mı inanmıyorsun?»

Memur «Defter yalan söylemez!» dedi. «Burda nasıl yazılıysa öyledir. Yok, sizin başka bir hesabınız varsa, ben onu bilmem.»

«Bizim başka ne hesabımız olacakmış ki...»

«Ne bileyim ben! Siz çarıklı kurmaylar, sizde hesaplar çoktur. Bilir miyim ben? Muhtarla birlik olur, ölüyü diri, diriye de ölü gösterirsiniz. Ne hesaplar vardır sizdeeee!..»

«Memur Bey, madem senin defterin herbişeyi doğru yazıyor, bak bakalım defterine, bizim oğlan ne zaman ölmüş?»

Babam da benim öldüğümü söyleyince, çocuk aklımla ölmüş olduğuma iyice inanıp «Sen de söyledin işte...» deyip gene ağlamaya başladım.

Babam «Ben sözgelişi öyle dedim, sus!» dedi.

Memur «Bakalım» deyip defteri gene karıştırdı: «Efendiiiim... İşte! Birinci Dünya Savaşı'nda askere alınmış.»

Babam «Kim?» diye gözleri dışarı uğrayıp bağırdı.

Memur «Oğlun Yaşar...» dedi.

«Eeee, sonra ne olmuş?»

«1915 de Çanakkale savaşında şehit düşmüş.»

«Daha sonra n'olmuş?»

«Hiç, n'olacakmış! Askerlik şubesinin üçyüzotuzbire seksenbeş sayılı yasasıyla kaydı silinip nüfustan düşürülmüş.»

Artık babamın da tepesi atmıştı. «Efendi!» dedi, «Bak, o senin defterine, ben 1911 de Hacer'le evlenmiş miyim?»

«Evet. Defterde öyle yazıyor.»

«Yahuuu, evlendiğim gün çocuğum doğmuş olsa 1915 te dört yaşında olur. Dört yaşında bir bebe, ne zaman büyüdü, ne zaman askere gitti de 1915 de şehit düştü?»

Biz nüfus memuruyla mecelleşirken başkaları da arkamıza birikmiş sabırsızlanıyorlardı. Ama babamın bu sorusu üzerine onlar da dayanamayıp güldüler.

Bu gülmelere bozulan memur «Ben orasını bilmem? İşte defter ortada! İnanmazsan kendin bak!» dedi.

Babam bu kez yalvarıyordu: «Aman Bey, olmaz... Sen bir daha bak şu defterine, kurban olayım...»

Memur aklına bişey gelmiş gibi «Haaa, tamam... Şimdi anlaşıldı.» dedi.

Yüzü gülen babam da «Elbet anlaşılır canım...» dedi.

«Doğru yahu, yanılmışız.»

«Zarar yok. Yanlış hesap Bağdat'tan döner demişler. Tek yanlışlık anlaşılsın da...»

«Evet, anlaşıldı.»

«Aman söyle, anlaşılan ne?»

«Senin oğlun Yaşar 1896 da doğmuş. Demek, 1915 te şehit düştüğünde ondokuz yaşındaymış.»

Babam gözleri yuvalarından uğrayarak «Neee!» diye bağırdı, «Oğlum, 1896 da mı doğmuş! Tövbeee! Ya ben kaçta doğmuşum, bir daha bakıver gözünü seveyim.»

«Sen, 1897 de doğmuşsun...»

«Aman efendi etme! Ben, benim oğlandan bir yıl sonra mı doğmuşum?»

Babam, gerimizde birikenlere dönüp «Ey ahalî! İçinizde, oğlundan bir yıl sonra doğmuş baba var mı?» diye sordu.

Ordaki herkes gülüştü. Sıra kendilerine gelsin diye acele ederlerken, bizim işin sonu nereye varacak diye merak ettiklerinden göz-kulak kesilmişler, bizi dinliyorlardı. Gülüşüp duruyorlar, biyandan aralarında söyleşiyorlardı :

«Amma da iş yahu...»

«Hiç böyle şey görülmemiş!»

«Ne görülmüş, ne duyulmuş...»

«Anlatsan kimse inanmaz.»

«Rezalet yahu...»

«Bakalım ne olacak?»

«Ben de merak ettim...»

Gölüşmelerden memur yelkenleri suya indirmişti. «Defter öyle gösteriyor, ben ne yapayım?» diye yakındı.

«Defterde öyle diye ne olacak şimdi?»

Memur gene «Ben defterin yalancısıyım!» dedi. Ordakilerden kimisi de memura hak veriyordu :

«Zavallı memur da ne yapsın!»

«Öyle ya, O'nun kabahati yok ki...»

«Memur da işin içinden çıkamadı...»

«Ama, akıl var yakın var; babası oğlundan sonra doğamaz ki...»

Babam, kalabalıktan destek bulunca bir daha «Aranızda babasından önce doğan var mı?» diye sordu.

Memur sinirli sinirli «Sen herkesin babasını karıştırp durma! Biz ölüye nüfus veremeyiz, işte o kadar!» diye kesip attı.

Babam «Ben de Müdür Bey'e gider şikâyet ederim.» dedi.

«İstedğin yere git, bir de benden selâm söyle!»

Babam, beni elimden çekip sürükleye sürükleye, merdiveni çıktı. Biyandan da bana «Sus oğlum, ağlama! Ağlama yahu! Herif kendisinin bile yaşayıp yaşamadığını bilmiyor, senin sağ olduğunu nerden bilecek?» diyordu.

Babam, müdürün kapısını tıklattı. İçeri girdik. Babam olanı biteni anlattı. Müdür de o memuru çağırttı. Zar adam, kalın defteri sırtlanmış, geldi. Müdür O'na «Bu adamın şikâyeti ne? Nedir? Oğluna nüfus-

kâğıdı istiyormuş. Kütükte kaydı yok mu?» diye sordu.

Memur «Kaydı var Müdür Bey.» dedi, defteri açıp gösterdi: «Kaydı işte! Anlatıyorum, anlatıyorum, anlamıyor ki... Ölüye, ille de nüfuskâğıdı almak istiyor.»

«Ölüye mi? O nasıl şey? Verin şu defteri, bir de ben bakayım.»

«Buyrun! İşte burası! Babası, Mehmet oğlu Reşit... Oğlu Yaşar da 1915 te Çanakkale'de şehit düşmüş ve kütükten kaydı silinmiş. Nah, burda yazılı beyim.»

Bu kez, şikâyeteye gittiğimiz Müdür, babama «Eee? Sen daha ne istiyorsun? Oğlun ölmüş işte...» dedi.

İkisi birden, hem de defteri tanık gösterip öldüğümü söyleyince, ben de öldüğüme iyice inanıp gene ağlamayı tutturdum. Bunalan babam «Sus oğlum, sen bunlara bakma! Vallaha billaha ölmedin...» diye hem beni avutmaya uğraşüyor, hem de biyandan «Müdür Bey, bu sizin defterde bir yanlışlık var. 1911 de evlenmişim. Dört yıl sonra oğlum nasıl askere gider de şehit düşer?» diye soruyordu.

Müdür, saçsız başını kaşıyarak «Orası öyle...» dedi. Tahta kalemin sapını dişleri arasında çiğneyerek düşünce düşünce sonunda «Bu» dedi, «olsa olsa ancak şöyle olur.»

Babam umuda kapılıp «Aman nasıl Müdür Bey, anlat, ocağına düştüm.» dedi.

«Sen evlendiğin zaman, aldığın kadın senden yaşlı olur.»

Babamın ağzı açık kalmıştı.

«Sen dul bir kadın almışsındır.»

«Eeee?»

«Aldığın kadının, senden önceki kocasından Yaşar adında bir oğlu vardır. Senin üveği oğlun Yaşar...»

Ben daha dayanamadım, babamın eline yapışıp çekerek «Babaaa... Dön gidelim. Ben nüfus istemiyorum. Okul mokul da istemem... Hadi gidelim baba!» diye bağırmaya başladım.

Müdür sözü sürdürüyordu: «Senin üveği oğlun Yaşar, senden bir yaş büyüktür ama, sen kütükteki kayıтта onun babası gözüküyorsundur.»

Babam bana «Sus oğlum, sus tosunum... Sus dedim. Şimdi çarpacağım ha... Sen kimin oğlusun, defter mi bilir, ben mi bilirim?» dedi.

Müdür, düşüncesini söyledikten sonra rahatlayıp «Olsa olsa işte ancak böyle olur.» dedi.

Memur da «İyi buldunuz Müdür Bey, dediğiniz gibi olacak beyim...» diye onayladı.

Babam gene karşı çıktı: «Demek siz şimdi, elbirliği, ağızbirliği edip, bizi defterinize uyduracaksınız zorla. Peki, bu benim karım Hacer kaç yaşında ki bu kadar işi becermiş?»

Nüfus memuru «Kaydına bakalım. Bu defterde herbişey yazılıdır, hiç aksamaz.» deyip deftere bakarak okudu: «Bekir kızı Hacer. Doğum tarihi 1904.»

Bunun üzerine babam «Demek, bu sizin defterinizde, 1904 de karım Hacer doğmuş, 1896 da, yani kendi doğmadan sekiz yıl önce de Yaşar'ı doğurmuş, öyle mi? Yahu etmeyin, ocağınıza düştüm, anasından sekiz yıl önce doğmuş olanı hiç görüp duydunuz mu?» diye bağırırdı.

O zaman Müdür «Vallahi... Biraz karışıkça bir iş...» dedi.

«Demek bu benim oğlum Yaşar, anasından sekiz, babasından bir yıl önce doğmuş!»

Cigara yakan Müdür «Bir yanlışlık var ama... nerde?» dedi.

Memur da «Defterde yanlışlık olamaz!» dedi.

«Yanlışlık sende mi ki baba?» diye sordum.

«Bre oğlum, sen olsun sus bel!»

Müdürün aklına yeni bişey daha gelmişti, «Bu olsa olsa şöyle olabilir.» dedi.

Babam «Aman, nasıl?» diye sordu.

«Hacer, seninle evlenmeden önce başkasıyla evlenmiştir.

«Amanının!»

«Evlendiği o adamın, daha önce evli olup da boşadığı kadından Yaşar adında bir oğlu olmuştur.»

«Allah Allah! Etme Müdür Bey!»

«Hacer'in ilk kocası ölür. O zaman Hacer'in üveği oğlu Yaşar, kendisinden sekiz yaş büyüktür. Hacer, kocası ölünce üveği oğlunu sokağa atacak değil ya, alır oğlunu da yanına... Sonra Reşit'le evlenir.»

«Benimle öyle mi?»

«İşte böylece Yaşar, üveği anasından sekiz, senden de bir yaş büyük olur.»

«Tövbeeee... Bir yaşına daha girdim... Sus oğlum, ağlayıp zırlayıp da büsbütün aklımı başımdan alma! Sus! Gülünecek yerde ağlanmaz.»

Nüfus memuru, Müdüre «İyi çıktınız bu karışık için içinden. Olsa olsa ancak sizin dediğiniz gibi olur.» dedi.

Babam da «Bu nasıl bir hesap hiç anlayamadım.» dedi, «Defterinize göre, karım yedi yaşındayken benimle evlenmiş. Benden önce de bir başka kocaya varmış.»

«Peki, başka nasıl olabilir? Biliyorsan sen söylesene!»

Babam «Sus ulan! Hükümet okuluna gitmeyi-ver!» diye suratıma bir tokat çarpınca aklım başıma gelip sustum.

Yaşar Yaşamaz, çevresindeki hükümlülerin yüzlerine bir bir baktı. Hepsi de dikkat kesilmiş, O'nu dinliyordu. Koğuştta çıt çıkmıyordu.

Yaşar,

— Yaaa, işte böyle ağalar... Daha oniki yaşımdayken, anladım ki ben yaşamıyormuşum... dedi.

Yaşar'ın yanındaki, gerçekten acımalı olmuştu,

— Vahvah... dedi.

Sabıkaları Emniyet Müdürlüğünde dosyalara sığmayan yaşlı bir hırsız,

— Yaşar oğlum, dedi, sen Karakaplı Nizamî Beyi görecektin ki, şıp diye senin işini yapıverecekti. Tüh... Yazık olmuş. Demek, şimdi senin nüfuskâğıdın yok?

— Yok emice.

— Sonradan da alamadın mı?

— Çok uğraştım ama, olmadı, ne yaptımsa alamadım. Kimi zaman yakama yapışıp, yaşıyorsun, diyorlar. Ama benim bir işim düştü mü, sen yaşamıyorsun, şehit düşmüşsün, diyorlar. Yaşıyor muyum, yaşamıyor muyum, ben de anlayamadım.

— Nasıl aramazsın Karakaplı Nizamî'yi... Hızır gibidir vallahi, her darda kalanın imdanına yetişir.

Gardiyanın düdüğü sesi duyuldu. Yarımposisyon bağıırıyordu :

— Sayım var, sayım!.. Herkes içeri, içeriliii!..

Bir genç hırsız,

— Gene geliyor namussuz Yarımposisyon... dedi.

HEM ŞEHİT HEM ASKER KAÇAĞI

İkinci kısmın birinci koğuşunda, anlatıcıdan boşalan ranzayı, yeri iyi olduğu için, koğuşun eskilerinden biri kapmış, onun yerini de Yaşar Yaşamaz'a vermişlerdi. Yaşar Yaşamaz'ın ranzası kapıağzında olduğundan her kapı açılışında koridorun zehir gibi soğuğu Yaşar Yaşamaz'ı yalayarak koğuşa dalıyordu.

Yaşar Yaşamaz cezaevine ilk düşmüştü. Bu denli iyi karşılanacağını hiç ummamıştı. Koğuşa girinceye dek herkes ona çok sert davrandığından, çok ürkekti. Yatağı, bavulu, eşyası olmadığı için koğuştakiler ilkin onunla alay etmişler, ama başından geçenleri anlattıktan sonra O'na acımışlar, sonra da hemen kaynaşmışlardı. İkidebir O'na niçin Karakaplı Nizamî Bey'den yardım istemediğini soruyorlardı. Öyle bir Karakaplı Nizamî Bey deyişleri vardı ki, bu Karakaplı Nizamî Bey her kim ise, Yaşar, O'nu herkesin tanıması gerektiğini sanmıştı. Karakaplı Nizamî Bey'i tanımamak ayıp olurdu. Demek, bitek kendisi tanımıyordu. Bu denli büyük bir bilgisizliği ortaya çıkmasın diye, Karakaplı Nizamî Bey'in kim olduğunu sorup kurcalamıyordu. Belki büyük bir devlet adamıydı, belki zengin bir iyilikseverdi.

Birinci koğuştakilerin çoğu sabıkalı hırsızlardı. Yaşar'a öyle acımışlardı ki, bu kış soğuşunda ran-

zanın kuru tahtaları üstünde yatmasına içleri elvermemiş, kimisi kendisine artık gelen çulunu çaputunu, kimisi çuvalını, kimisi eski keçesini falan vermiş, O'na uydurma bir döşekle örtüneceği bişeyler sağlamışlardı.

Yaşar, kaputbezinden bir torbayla gelmişti cezaevine. Başka da hiçbişeyi yoktu. Bu torbanın içinde sazı vardı. Koğuştakiler sanki O'na «Ulan zibidi, mapus damına getire getire bu zimbirtıyı mı getirdin!» diye alay edeceklermiş gibi geliyor, buyüzden bitürlü sazını torbasından çıkaramıyordu.

Birinci koğuşun ilerigelenlerinden yaşlıca hırsızlar, Yaşar Yaşamaz'ın başından geçenleri anlatmasını öyle beğenmişlerdi ki, O'nun, koğuştan kovdukları anlatıcının yerini alabileceğini söylüyorlardı. Anlatıcı, eroini çekip yatağına uzanmadan anlatamazdı. Yaşar Yaşamaz, O'ndan daha tatlı anlattıktan başka, herkesin ortasında anlattığından konuşurken yüzü görülüyordu. Üstelik, anlattıkları uydurma şeyler değil, başından geçmiş kendi gerçek yaşamıydı.

Yarımporsiyon «İçeri, içeriii!» diye bağırarak, biyandan düdüğünü öttüre öttüre geliyordu.

Hükümlülerden biri,

— Akşam olmuyor mu... Oooof, of! diye öyle bir of çekti ki, başkaları da oflayarak ona cevap verdiler.

Birisi,

— Mapusluğun ille de ille akşamları zordur, geri yanı fısırtı... dedi.

Koğuş kapısından kafasını uzatan Yarımporsiyon,

— Heeey, Meydancı! diye seslendi.

— Buyur Başefendi.

— Tamam mı sizin koğuş?

— Tamam Başefendi, kırksekiz kişi...

Yarımporsiyon, sıraya girmiş hükümlüleri saydı. Her akşam sayımdan sonraki gibi,

— Allah kurtarsın! dedi.

Hükümlüler hep bir ağızdan, ama isteksiz,

— Sağol! dediler.

Yarımporsiyon'un ayak sesleri koridorda uzaklaştı. Bir hükümlü arkadaşına,

— Ulan, dedi, bu herif «Allah beîânızı versin!» der gibi «Allah kurtarsın!» diyor be...

Arkadaşı,

— Ben de O'nun anasına söğör gibi sağol diyorum, ne çıkar... dedi.

Dışarda, demir kapının gıcirtısı, kol demirinin gürültüsü, kapı zincirinin şakırtısı, demir sürgünün soğuk sesi duyuldu.

— Yaşar Yaşamaz, heeey Yaşar Yaşamaz arkadaşım...

Ranzasına uzanmış olan Yaşar Yaşamaz, kim olduğunu bilmediği seslenene,

— Buyur ağbi! dedi.

Yaşar Yaşamaz'ı birinci koğuşun ilerigelenleri akşam yemeğine buyur ettiler. Yemekten sonra en yaşlıları,

— Hey, ocakçı! Oğlum bize altı demli çay gönder, tavşan kanı... Kız belli bardaklarda olsun... dedi.

— Çaylarımızı içelim, dalgamızı geçelim

— Yaşar Yaşamaz, burda günler geceler lâflamakla geçer aslanım. Sen şu başına gelenleri anlat. Sonra ne oldu?

— Anlatayım ağbiler. Nerde kalmıştık?

— Kütük kaydında şehit görüldüğünden nüfus-kâğıdını alamadın. Sonra?

— Evet, alamadım. Daha doğmadan beni şehit etmişler defterde. Nüfuskâğıdımı alamayınca okula da gidemedim. Anam benden önce beş çocuk doğurmuş, beşi de ölmüş. Rahmetli Babam da hep ona yanardı ya... «Yaşasın diye tek oğluma Yaşar adı koyduk, şükür yaşadı ama, O'nun da resmen yaşadığını hükümet saymıyor» derdi. Bir zaman, bizim mahalledeki Davut Hoca'nın eski yazı okuluna gittim. Gittim ya, benim aklım hükümet okulunda. Çünkü Anşe de hükümet okuluna gidiyor. Kaçar kaçar, hükümet okuluna gider, uzaktan okulun bahçesinde oynayan çocukları seyredirdim. Kimi yaşıttım, kimi arkadaşım... Gene bugün çocukları seyrederken dalmışım, başımı kapının demir parmaklıklarına dayamışım, kendimden geçip gitmişim.

«Sen neden okula gelmiyorsun Yaşar?»

Yanıbaşımdeki sestten ürküp bir de baktım ki, ne görsem, Anşe değil mi? Kötü yakalanmışım Anşe'ye.

«Ben yaşamıyorum ki Anşe...»

Anşe güldü, gül yüzünde güller açtı.

«O da ne demek oluyor Yaşar?»

«Şu demek ki, hükümet benim yaşadığımı saymıyor. Hükümetin defterinde, daha doğmadan savaşa şehit düştüğüm yazılı. Buyüzden nüfuskâğıdı vermiyorlar bana. Nüfuskâğıdı olmayınca da okula yazılamadım.»

Anşe'nin gözleri büyüdü, öylecene bana baka kaldı. Bişeyler söylemek için dudaklarını kırırdattıysa da, çalan ders zili O'nu bu zor durumdan kurtardı. Koşup gitti arkadaşlarının yanına. İçeri girdiler.

Bir yaşlı hükümlü,

— O Anşe dediğin kız kim? diye sordu.

Yaşar,

— Bizim oralarda, dedi, beşik kertiği dedikleri bir töre vardır. Oğlan çocuğuyla kız çocuğuna daha beşikte bebelerken sözk eserler. Artık onları nişanlı sayılır. Ben üç yaşımıdayken Anşe doğmuş. Bizi o zamandan beşik kertmesiyle nişanlamışlar. Anşe'ler hem bizim akrabamız, hem de komşumuz olur. O nedenle Anşe benim nüfuskâğıdımın olmaması yüzünden okula yazılamadığımı öğrenince çok üzüldü.

Davut Hoca'nın okulu beni sarmadı. Boşladım okulu. Çift çubuk işleri de var, babama yardıma başladım. Yıllar geçiyor. Ben de delikanlı sırasına katıldım. Yaşıtlarım askere gidiyor, beni askere çağırıyor yok. Şehit olmuş adamı nasıl alsınlar askere? Her yıl yaşıtlarım askere gidip ben evde kaldıkça içim kan ağlıyor, kanım kuruyor. Askerden tezkere alıp dönen yaşıtlarım bile var. Utancımın kahvelere çıkamaz, pazar yerine varamaz, ortalarda görünemez oldum. Biyandan da Anşe, evlenelim diye zorluyor. Hakkı var. Köyün en güzel kızı. Yaşımız geçiyor. Anşe'yi isteyen çok. Kasabanın bütün zengin delikanlıları Anşe'nin ardında. Başlık parasını dayamışlar Anşe'nin babasının önüne. Anşe'nin anababası da babama haber gönderiyor: «Anşe'yi oğluna alacaksan al, almayacaksan kızımın başını bağlama!»

Bana kalsa hemen evleneceğim ya, Babam «Askerliğini yapmamış evlenilmez!» diyor. Anşe'yle birbirimize yanıp tutuşuyoruz. Gelgelelim, artık ben de Anşe'nin yüzüne bakamaz oldum. Kızdan kaçıyorum. Bir sabah erden bağa gidiyordum, Anşe yolumu kesip açık açık sordu: «Bu iş çok uzadı Yaşar. Neden anana beni istetmiyorsun?»

«Babam, askerlik yapmamış olmaz diyor Anşe...»

«Doğru diyor. Ben seni bunca bekledim; asker-

den dönünceye de beklerim. Neden gitmiyorsun askere? Bir ayak önce gidip askerliğini yapsana!»

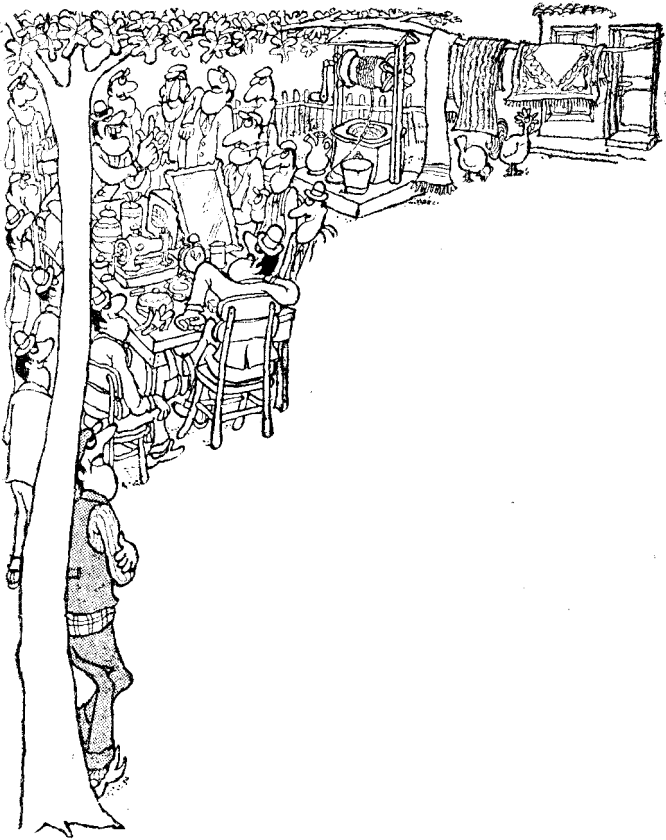
«Ah alsalar, alsalar bir... Söylemesi kolay kız Anşe... Ben istemez miyim askerliğimi yapıp da seninle evlenmeyi... Sana yangınlığımı bilmez gibi konuşursun. Askere alıyolar mı ki...»

«Neden almıyorlar? Hep yaşlıların gittiler de döndüler bile askerden. Yoksa bir aksaklığın, eksikliğın, neyin mi var?»

«Şükür, hiçbir aksağım, eksiğım yok. Yalnız nüfuskâğıdım olmadığından askere almıyorlar...»

Bunun üzerine Anşe, «Anam babam beni zorlayıp duruyorlar. Ne olacaksa olsun artık, benim sabrım tükendi; bilmiş ol!» deyip yürüdü gitti.

Benim Anşe'm de yiğit kız ki, öyle her delikanlı eline su dökemez; sözü özü pek bir kız... Bunun üzerine ben ilkin anamı, sonra da babamı zorladım. Nasıl olsa askere alacakları yok, hiç değilse Anşe'yi ele kaçırmayalım. Babam, Anşe'yi babasından istedi. Zaten beşik kertmesi nişanlı olduğumuzdan onlar razı. Bizim oraların töresi gereği, babamla Anşe'nin babası, hani lâf olsun gibilerden başlık parası pazarlığına oturdular. Bu tören yapılmasa, kasaba yerinde bizi kınarlar. Pazarlık bizim evin avlusunda, kuyu başında, incir ağacının altında yapılıyor. Kasabanın ilerigelenleri oraya toplanmış. Ortada bir masa, masanın bir başında babam, öbür başında Anşe'nin babası. Bütün akrabalar da orada. Masanın üstünde Anşe için aldıklarımız duruyor: Çalarsaat, dikişmakinesi, çerçevesi ayna, nakışlı terlikler, radyo, daha da neler neler... İncir ağacının dallarına da gene Anşe için alınan kumaşlar, halılar, kilimler, havlular asılı... Bizim ora töresine göre, kızın babası damadını yerin dibine batırırken kızını öve öve gök-

Pazarlık bizim evin avlusunda, kuyu başında, incir ağacının altında yapılıyor. Kasabanın ileri gelenleri oraya toplanmış. Ortada bir masa, masanın bir başında babam, öbür başında Anşe'nin babası. Bütün akrabalar da orada.

lere çıkarır; buna karşılık oğlanın babası da gelini yerip oğlunu över. Ordakiler de bu şakadan gevezeliğe gülerler. Böyle böyle pazarlık kızıdır.

Babam başladı söze: «Oğlumu bir bilmeyen mi var; övsem, övgüsüne söz yetmez... Yürek dersin yürekli, bilek dersin bilekli... Ben yüzümü eğdim, kızını istedim. Verirsen başımıza taçdır, evimiz kızına muhtaçtır. Vermezsen de gönlün hoşola!»

Anşe'nin akrabaları, babamın bu sözlerine alaylı alaylı güleştiler.

Bu kez Anşe'nin babası aldı sözü: «Kızım biri bin eder, aza az demez, yoka yok demez; yoku çok eder, aç tok eder...»

Babam aldı sözü: «Kızdır nazdır, biliriz, ne versek azdır... İşte bütün bunlar o sümsük kızın için. Söyle daha başka ne istersin?»

Bu kez bizim akrabalar alaylı alaylı güleştiler.

Aldı sözü Anşe'nin babası: «Senin hayta gezen oğlunu çekip çevirir kızım... Ne verdin hele bir görelim...»

Babam sayıp döktü, sonra da «onbin kayme...» dedi.

«İyidir. Yâ avradın has kızıma neler verecek?..»

«İki Reşat altınıyla bir beşibirlik...»

«He demelik, üç de öküz isterim...»

«Gelinimize az bile, verdim, gitti...»

«Ya oluklu'daki tarlayı?...»

Bir sıkı pazarlık başladı. Söyleşip güleşülüp, tartışıp konuşulup, sonunda birbirlerinin ellerini sallayarak pazarlığı kesiştiler, düğün gününü kararlaştırdılar. Bunun üzerine bizim akrabalarından iki delikanlı yanıma gelip, kollarıma girip beni evden bahçeye çıkardılar. Ben de töre gereği, Anşe'nin babasının elini öptüm.

Biz bu sevinç içindeyken, bizim bahçeye iki candarma girdi. Candarmanın biri «Reşit oğlu Yaşaaar! Nerde bu herif?» diye bağırdı. Ben ileri fırlayıp, «Buyur kardeş, ben'im!» dedim.

«Sensin, öyle mi? Acele karakola gideceksin, karakol komutanı seni istiyor!»

Konukları orda koyup babamla birlikte candarma karakoluna koştuk. Komutanın karşısına çıktık.

Babam «Bizi çağırtmışsın komutan, buyur, geldik!» dedi.

Candarma komutanı, babamı tanıdığından, nedense gönülsüz bir selâm verip «Bu ne iştir Reşit ağa?» dedi.

«Nedir, n'olmuş komutan?»

«Daha n'ossun, bugüne dek hatırını saydık... Yani senin oğlunu zorla mı askere göndereceğiz?»

Ben hemen sözü alıp, «Aman komutan, neden zorla olsun. Benim askerden kaçtığım yok ki... Vara askere alsalar da, ben de yaşadığımı anlasam...» dedim.

Komutan,

«Ne demek o?» diye sordu.

Babam açıkladı: «Şu demek ki, oğlum Yaşar, hükümet kaydına göre resmen ölmüştür, daha üç yaşındayken Çanakkale'de şehit düşmüştür.»

Ben de «Evet, öyledir. Ölmüş olduğumdan askere gidemem!» dedim.

«Senin aklından zorun mu var?» diye bağırdı komutan.

Babam «Biz» dedi, «Nüfus memurunun yalancısıyız; nüfus memuru da kütük defterinin yalancısı...»

Candarma komutanı «Yahu, ne diyorsunuz siz; karşımda dibek tokmağı gibi dinelen adamı, bana ölü diye mi yutturacaksınız?» dedi.

Babam cevap verdi: «Evet, biz de aynen böyle dedik nüfus memuruna ve de müdürüne. «Karşında dibek tokmağı gibi duruyor!» dedik. Gelgelelim, nüfus kütüğünde şehit görüldüğünden nüfuskâğıdı vermiyorlar.»

Ben de ekledim: «Nüfuskâğıdım olmadığından okula da gidemedim...»

«Okul başka, askerlik başka... Askerlik vatan görevidir. Askere gidersin, hem de öyle bir gidersin ki vızırvızır.... Vatan görevinden kaçılmaz!»

«Kaçan yok ki komutanım. Ah bir askere gitsem de, yaşadığım resmen bilinse...»

Candarma komutanı yapılacak işlemi anlattı: «Biz şimdi burda, — nüfuskâğıdı yoktur, sonradan alınacaktır — diye bir zabıt yapar, Yaşar'ı doooğru şubesine göndeririz. Askerlik şubesi de askere alır, birliğine yollar.»

«Allah senden razı olsun...» diyerek, öpmek için eline vardım.

Babam da «Sâyende oğlanın yaşadığı anlaşılır, biz de bu dertten kurtuluruz...» diyerek dualar etti.

Hemen candarma komutanının dediği tutanak düzenlendi.

İsteristemez düğünümüz geriye kaldı. Terhis olduktan sonra evlenecektik. Askere gidişime Anşe çok sevindi. Ayrılırken «Yaşar'ım, ben seni dönesiye de beklerim, ölesiye de beklerim. Bizim yazgımız bir yazılmış...» dedi.

Askerlik şubesine vardım. Ordan beni bir askerî birliğe gönderdiler. Öyle sevindim, öyle kıvandım ki, keyfime hiç diyecek yoktu...

NUMARASIZ OLMAZ

Yaşar Yaşamaz'ın cezaevine sokuluşunun üçüncü günü akşamıydı. Bütün hükümlüler, tutuklular koğuşlara tıkılmıştı. Nöbetçi gardiyanla birlikte Yarım-porsiyon koğuşlarda sayım yapmışlar, kapıları kapayıp gitmişlerdi. Koğuşlar dolusu insan dertleriyle başbaşa kalmıştı. O dayanılmaz mapus akşamı başlamıştı...

İkinci kısmın birinci koğuşunda akşam yemeği hazırlığı vardı. Koğuşu, tepeden sarkan tek lambanın yaydığı ölü gözü gibi bir ışık zor aydınlatıyordu. Çay ocağında tenekeden bir kapta çay suyu kaynıyordu. Bu kabın üstünde, dibi isli, kırmızı bir demlik vardı. Koridor dibindeki helâdan yayılan keskin sidik kokusuyla, koridordaki teneke mangallarda, maltızlar üzerinde kavrulan soğan, pişen yemek kokuları birbirine karışıyordu. O saatlerde koğuşta konuşan pek yoktu. Yalnız koridorda gidip gelenlerin takunyelerinin, şıpıtıklarının tıkırtılı sesi duyuluyordu. Kimisi maltızı, mangalı bir gazeteyle yeliyor, kimisi isli tencerelerdeki yemekleri karıştırıyordu. Aradabir, birer tabak tencere yemeği satanların bağırmaları duyuluyordu :

— Haniya, lobyaya verelim, lobyaya... Tabağı beş patakoz...

Bir saz sesi duyuldu. Önce inceden inceden ça-

lınan sazın gittikçe yükseldi sesi. Saz sesinin duyulmasıyla, bütün öteki sesler kesildi birden; yürüyenler durdu, dikilenler çömeldi, yatanlar doğruldu. Nerden geliyordu bu saz sesi? Alışılmış, duyulmuş şey değildi; buyüzden saz sesi bir güzellik şaşkınlığı yaratmıştı. Derken saz, bir türküye eşlik etmeye başladı :

**Bir kara talih kovaladı beni
Ümutlar saldı oyaladı beni
Onulmaz yerden yaraladı beni
Sarsın yaramı çağırın Anşe'mi**

Sazı çalan da, türküyü söyleyen de Yaşar Yaşamaz'dı. Alt ranzada yatağına oturmuş, sırtını duvara vermiş, çökmüştü sazına.... Sesi de bir yanıktı, bir içliydi. Koğuştakiler çok duygulanmışlardı. Belki Yaşar'ın sesi o denli güzel değildi, belki sazı ustalıkla çalmıyordu ama onlara mapusluğun verdiği eziklikle, duygusallıkla, sazların da, seslerin de en güzeli gibi geliyordu. Çölde susamışlara suyun kötüsü bile nasıl duru kaynaktan fışkıran yaşam suyu gibi gelirse işte öyle... Yaşar Yaşamaz'ın türküsü öyle dokunaklıydı ki, çoğunun gözleri buğulanmıştı.

Yaşar türküsünü bitirince koğuştan yer yer,
— Yaşa Yaşar, yaşa Yaşar! sesleri yükseldi.
Yaşar,
— Yaşasak iyi ya, nasıl yaşayacağız ağbiler hükümet yaşatmayınca... dedi.

Yaşar'ın serüvenini bilmeseler belki de türkü o denli dokunaklı gelmezdi. Cezaevi akşamının üzün-cüyle türkü daha bir etkili olmuştu.

— Gel Yaşar oğlum, gel!.. Anlat şu işi hele...

— Anlatayım emice...

— Anlattıkça boşalır rahatlarsın.

— Candarma seni şubene gönderdi, sonra?

— Şubem de beni birliğime yolladı. Askerliğe başladım ki, nasıl bir askerlik... Hani derler ki, kırk asker kaldırmak için, bir yumurtayı yatak çarşafına koymuşlar da, kırkı çarşafın bir ucundan tutup, haydi hooop diye diye yumurtayı şurdan şuraya taşımışlar. Ben tam tersine... Askerlikte hiç angaryacılık yapmadım ki, üstlerimin gözüne gireyim de beni beğenip elime nüfuskâğıdı yerine geçecek sağlam bir belge versinler, askeriye belgesi ki, koç boynuzuyla açılmadık kale kapılarını bile açar. Kırk kişinin yapacağı işin altına giriyorum. Hiç kaydardığım yok. Her nerde, her kim «Yaşar!» dedi mi, hoop karşındayım. Anlayın, nasıl askerlik ettim ki, hiçbir üstüm bana bikez olsun eşşek bile demedikten başka, bir tokat, bir fiske vuran olmadı; askerlikte hiç görül-müş şey midir? Öyle bir terhis tezkeresi alacağım ki Allah'ın izniyle, benim de her yurttaş ve her seçmen gibi yaşadığım hükümetimce anlaşılacak ve o tezkerenin yanında nüfuskâğıdı hiç kalacak...

Aylar, yıllar geçti, benim kur'am terhis oldu, benimle askere gelenler tezkere aldı; ama askerlik sürem dolup geçti, ben terhis olmadım. Kimseye de gidip, benim terhisim ne zaman, diye soramıyorum korkumdan; çünkü nüfuskâğıdım olmadığı akıllarına gelecek... Günlerden bigün, Bölük kaleminde yazıcı çavuş olan arkadaşımız, «Yaşar Yaşamaz! Yaşar Yaşamaz!» diye talim alanında ünneyip duruyor. Koşup vardım: «Buyur çavuşum!»

«Koş, seni yüzbaşı çığırıyor!»

Yüreğim hopetti bikez. Olsa olsa terhis işidir diye içime doğdu.

«Neymiş ki acep çavuşum?»

«Sanırım, senin terhis işi için... Yahu Yaşar, seni terhis edemiyorlar be...»

Sanki bilmezmişim, ben bilmezden gelirsem başkaları da bilmeyecekmiş gibi «Deme! Neye çavuşum?» diye sordum.

«Nüfusta kaydın bulunamıyor. Nüfuskâğıdın da olmayınca...»

«E, ne olacak şimdi?»

«Sen hele git yüzbaşığı gör!»

Sizden iyi olmasın çok iyi bir yüzbaşımız vardı ki, iyi yüzbaşı olursa bu kadar olsun. Alayda en az dövən subay diye adı çıkmıştı, ancak haftada, on günde bir adam döver, ama dövdüğü eri sakat ko-mazsa pek sağlam da bırakmazdı.

Üçbuçuk ataraktan vardım yüzbaşının huzuruna. Topuk kütletmesiyle selâmı çıkıp, «Buyur komutanım, beni istetmişsin!» dedim. Bu bizim yüzbaşı, «Adın ne?» diye sorsa da «Yaşar!» desem, acaba korkudan yanlış mı söyledim, diye titrerdim. Demek, yüzbaşının az dövni, insanı daha çok korkutuyor. Öyleyse yüzbaşının hiç dövmezi, adamı korkudan öldürecek... Döveninden korkulmaz, çünkü altyanı biliyorsun ki dayak atacak. Ama dövmezinin ne yapacağı belli değil, kesecek mi, parçalayacak mı, doğram doğram doğrayacak mı? Neyse, bizim yüzbaşı — Tanrı yolunu açık etsin — «Haaa, oğlum Yaşar, arkadaşların hep terhis oldu çoktan, seni terhis edemiyoruz.» dedi.

Nedenini bilmezden gelip,

«Neden ki yüzbaşım?» diye sordum.

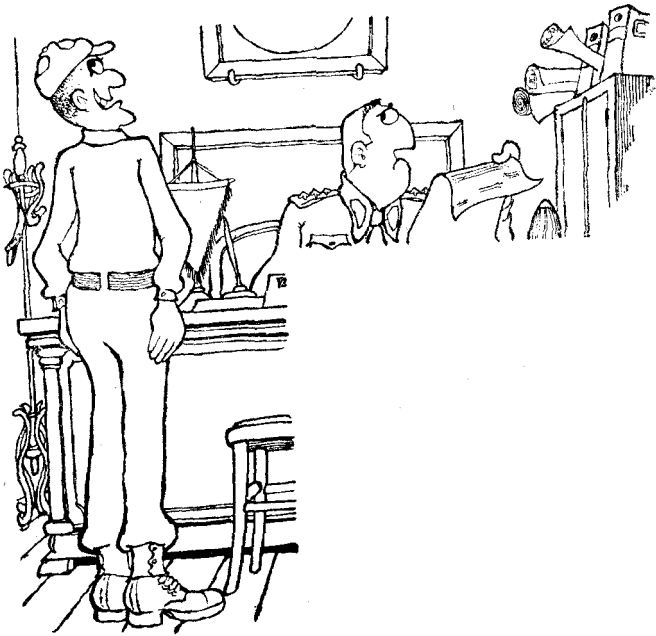
«Nüfuskâğıdın olmayınca işlemini yapamıyoruz.»

Sanki hiçbirşeyden bilgim yokmuş gibi, acımalı bir durumda başımı önüme eğip bekledim.

«Biz alaya bildirmiştik nüfusun yok diye. Alay'--
dan şubene yazıldı. Şubenden de cevap geldi. Dinle,
gelen cevabı okuyorum.»

Okudu: «Filan tarih, filan sayılı yazınıza cevap-
tır. Künyesi sorulan Reşit oğlu Yaşar'ın 1935 yılın-
da askerliğini yaptığı sırada Dersim harekâtına birli-
ğiyle katılarak şehit olduğu kayıtlarından anlaşılmış-
tır. Bilginize sunulur.»

Ben birden kendimi yitirip «Olamaz, olamaz yüz-
başım!» diye bağırdım ama, bağırmamdan yüzbaşı

Yüzbaşı, gelen cevabı okudu:

«... sayılı yazınıza cevaptır. Künyesi sorulan Reşit
oğlu Yaşar'ın 1935 yılında askerliğini yaptığı sırada Der-
sim harekâtına birliğiyle katılarak şehit olduğu kayıtlar-
dan anlaşılmıştır. Bilginize sunulur.»

kızacak diye de ödüm patladı. Oysa, güldüğünü hiç görmediğim o yüzbaşı «Elbet olmaz canım, şehit olan adamın burda işi ne?» dedi.

«Ondan değil yüzbaşım... Dersim'de şehit düşmüş olamam ben, çünkü çok daha önce, Çanakkale savaşında şehit düşmüştüm.»

Yüzü gülmez yüzbaşının gülümseyişi birden dondu, sunturluyu savurduktan sonra «Ne diyorsun len sen?» diye sordu.

Şimdi şamarı çarpacak diye korktuysam da yine direndim :

«1915 de şehit olan bir adam, ikinci kez de 1935 de şehit olabilir mi yüzbaşım? Besbelli, bir yanlışlık var bunda...»

Yüzbaşı, yüzüme bir şaşılası şaşılası bakıp, «Yaşar! Yaşar oğlum!» dedi.

Beni, deli sandığını anladım.

«Buyur yüzbaşım.»

«Yaşar oğlum»

Bu kez açıklamak zorunda kaldım :

«Askerlik şubesi Dersim'de öldüğümü yazıyor ama, nüfustaki kütüğümde de Çanakkale'de öldüğüm yazılı. Buyüzden nüfuskâğıdı da alamadım ya... Bir de nüfus dairesine yazıp sorulsun... O zaman Dersim'de şehit düşmediğim anlaşılabilecek. Doğru cevap gelir oradan, Çanakkale'de öldüm diye...»

Yaşar Yaşamaz, çevresindeki koğuş arkadaşlarına,

— İşte böyle ağbiler, dedi. Okula gitmek isterim, sen ölüsün, derler. askere alacakları zaman, yaşıyorsun, derler. Terhis olacağım, bu kez de yine, ölüsün, derler.

— Peki, sonra nasıl terhis oldun? diye sordu biri.

— Dediğim gibi yaptılar; bizim oranın nüfus memurluğuna yazıp sordular. «1915 de şehit düşmüş-tür.» diye cevap geldi. Her ne yaptımsa, yaşadığımı bitürlü isbat edemedim ki, terhis tezkeremi alayım. Sonunda, alay komutanı, Allah ondan razı olsun, askerliğimi yaptığımı bildirir elime mühürlü bir belge verip beni kışladan saldı.

— Eeee? Sonra?

— Sonra, kasabaya döndüm... Döndüm ama...

— Gene ne oldu yahu?

— Son biriki aydır babamdan mektup gelmiyordu, mektuplarıma cevap da yok... Neyse, biraz param vardı. Terhis haberim çıkınca bir takım elbise aldım. Çuhadan külot pantol... Bir de föter şapka... Elimde tahta bavulum var, kasabaya yaklaşıyorum. Yürürken ayakkabılarım da öyle bir gıcırıyor ki, sanırsın, tümenin bandosu çalıyor. Ben ayakkabının gıcirtısına ayak uydurmuşum, düzgün adımla gidiyorum. Bütün düşüm, düşüncem hep Anşe'de olduğundan, belki kapı önünde olur, kapı önünde olmasa da, içerden ayakkabımın gıcirtısını duyup pencereden bakar diye, Anşe'lerin evinin önünden geçiyordum. Görünürlerde Anşe yoktu ama, babası kapıdan çıkıyordu. Beni görünce «Hoşgeldin Yaşar oğlum.» dedi ama, bir buruk dedi. Eline varıp öptükten sonra «Hoşbulduk.» dedim. «Başın sağolsun Yaşar oğlum.» dedi. Durup yüzüne baktım. «Mektubumu almadın mı?» diye sordu. Demek, ben yola çıktıktan sonra mektubu gelmiş ki, elime geçmedi.

«Bir babam kalmıştı dünyada; o da ölünce sip-sivri kaldım ortada...»

«O nasıl söz Yaşar, biz neciliğiz! Baban yoksa, biz varız...»

«Sağol...»

«Baban rahat öldü. Ölürken yanımdaydım. «Gözüm açık gitmiyor, oğlana nüfuskâğıdı çıkaramadım ama, çok şükür askere aldılar, nasıl olsa eline tezkere verirler de, Yaşar'ımın da yaşadığı resmen anlaşılır.» dedi. Son sözü bu oldu.»

Kendimi tutmaya çalıştımsa da olmadı, başladım ağlamaya. Anşe'yi görmeden evimize koştum. Akşamı, Anşe'nin babası eve gelip «Yaşar oğlum, tahsildarlar arıyor seni.» dedi.

«Tahsildarlar ne'yleyecekmiş beni?»

«Bir haftadır gelip gidiyorlar. Baban rahmetlinin devlete, bankaya filan vergi borcu varmış da... Tek mirasçısı sen olduğundan, babanın borcunu da senden istiyorlar.»

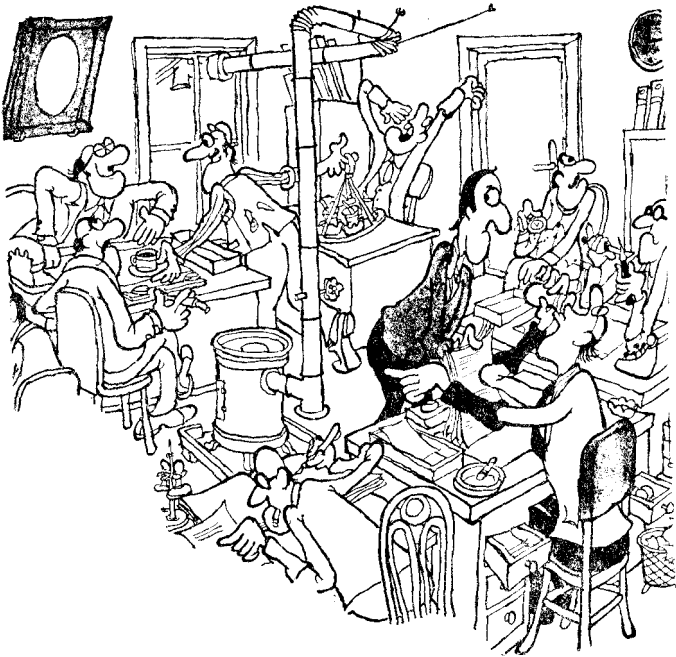
«Canım, nasıl olur... Ölmüş adam borç öder miymiş! Hem de ben iki yerde birden çift ölmüşüm, hiç borç ödemem.»

«Ödesen iyi olur Yaşar oğlum... Neye? Çünkü, babanın borcunu ödemek için, miras hakkından da vazgeçmen gerekir. Sonra mirasını da alamazsın. Borç-harç edip, babanın borçlarını ödeyeceksin ki, mirasını da alabilesin.»

Damadı olacağım ya, buyüzden mirasımın elden yitmesini istemiyor. «Ölüm hak, miras helâl» demişler, kim bırakır mirasını devlete canım!.. Neyse ki, babamdan kalan miras yüklüce olduğundan borç bulmam kolay oldu. Gırtlığıma dek borca girdim. Nasıl olsa, mirasımı alınca, faiziyle öderim.

Babamın vergi borçlarını, banka borçlarını, devlet borçlarını, özel kişilere borçlarını hep ödedim. Sıra geldi, benim alacağıma... Bizim orda Kurşunlu Cami avlusundaki dilekçeciye gidip öyle bir dilekçe yazdırdım ki, eh işte, dilekçe olursa öyle olur. Kaleminden kan damlar bir adamdır bizim dilekçeci...

Yani nasıl bir dilekçe ağbiler, dilekçeyi koyunun önüne koy, o bile anlar ne yazılı olduğunu... Gelgelelim, asil anlatmak istediklerime, anlamaları gerekenlere anlatabilirsen anlat... Götürdüm dilekçemi götürülecek yere, verdim bir memura... Verdim dediysem, burda söyleyiverdiğim gibi, şıp diye olmadı bu iş... İlkin, işimi yapacak memuru arayıp bulmak var. Buldum. Sıraya girip beklemek var. Bekledim. Bakalım, sıra gelir mi? Nah, gelir... Paydosa denk getirmeden dilekçeyi vereceksin. Öyle yaptım. Aldım di-

Aldı dilekçemi. Söyle bir baktı, sonra çenesiyle taa ötede, başka masadaki bir memuru gösterdi. Yahu, adamın bir çene işareti yapması için bir gün masanın önünde bekleyip durmuşum.

lekçemi. Şöyle bir baktı, sonra çenesiyle taa ötede, başka masadaki bir memuru gösterdi. Yahu, adamın bir çene işareti yapması için bigün masasının önünde bekleyip dumuşum. Neyse, götürdüm ona. Bu kez bu, okumadı, hatta bakmadı bile, dilekçe kâğıdımın üstüne, elindeki mühür öyle bir çarparak vurdu ki, de ki mühür basmadı da, şamar çarptı; de ki tokat vurdu, de ki yumruk attı. Elindeki o mühürü bırakıp bir damga aldı, bu kez damgayı, düşmanının ümüğüne çöker gibi kâğıda bastı. Artık zavallı memur, karısına mı kızmış, çocuklarına mı kızmış, evsahibine mi, müdürüne mi kızmış, komşusuyla mı kavga etmiş, alacaklısından mı canı yanmış, her ne olmuşsa olmuş, bütün kızgınlığını benim dilekçemden çıkardı. Biriki mühür, biriki damga vurdu. Son damgayı kâğıda bastıktan sonra, damgayı kaldırmadı da, bütün ağırlığıyla damganın üstüne öyle bastı ki, bu sırada kalçası sağa sola sallanıyordu. Neyse, uzatmayalım, ben o masadan ötekine, öteki masadan berikine, beriki masadan şu odadakine, şu odadakinden bu odadakine, aylarca koşuştum durdum. O benim zavallı dilekçeme ne damgalar vurdular, ne mühürler bastılar, ne imzalar atıldılar, ne tarihler yazdılar, hele hele ne numaralar koydular... Bütün bu imzalara, damgalara, pullara, tarihlere, hele o numaralara benim dilekçem yetmediğinden, üstüne daha ne kâğıtlar eklediler. Benim dilekçem büyüye büyüye oldu bir koca tomar. Allah Allah! Gel de şaşma! Babamın borçlarını ödeyeceğim zaman, şıp diye parayı elimden alıverdiler. O zaman işlem, böyle aylarca değil, günlerce değil, bir saat bile sürmemişti. Sıra alacağımı almaya gelince, git-gel, gel-git, bitmeyen bir sürünceme... Bu işler hep bizim kasabada olup bitse, öpüp başıma koyacağım. Kasabamı-

zın bağılı olduğu il'e de gönderiyorlar. Orda da günlerce otellerde sürünüyorum. Neyse, çok uğraştırdılar beni ama, sonunda...

Dinleyenlerden biri,

— Mirası aldın mı Yaşar? diye sordu.

Yaşar,

— Dur yahu, dedi, nerde o bolluk...

— E sonunda, dedin ya...

— Sonunda alacağım mirasın kaç para olduğunu anlaşıldı. Benim hesabıma göre, alacağım onbeşyirmibin lira tutacaktı. Oysa onların hesabına göre üçbin liraymış...

— Eyvaaah!

— Eyvah ki, hem de nasıl eyvah... Bilseydim üçbin lira olduğunu, babamın mirasını reddeder, boşuboşuna borçlarını da ödemezdin. Çünkü ben babamın borçları olarak, alacağım mirastan daha çok para ödemiştin. Yani, benim hesabımla onların hesabı birbirine uymadı.

— Doğrudur, uymaz...

— Hesap bu, nasıl uymaz?

— Bak anlatayım, nasıl uymadığını. Biz okuldakiler, sınıfımızda elli öğrenci vardı. Öğretmenimiz hepimize bir hesap sorardı. Hepimiz aynı hesabı başka başka yapardık. Hiçbirimizin çıkardığı sonuç, öbürününkini tutmazdı. Öğretmen de bir başka türlü sonuç çıkarırdı. Düşün... Her sınıfta elli kişi... Şimdi onların hepsi bir işin başına geçtiğinden, hesapların birbirini tutmamasına hiç şaşmam.

— Peki Yaşar, sonunda kimin hesabı doğruymuş?

— Kimin olacak yahu... Benim gibi bikez şehitliğe kanmayıp iki kez şehit olan nüfuskâğıtsız biri...

nin hesabı doğru çıkacak değildi ya, elbet onların hesabı doğru çıktı.

— Tüh beeee...

— Ne yapayım, üçbin lira üçbin liradır, alayım dedim. Al bakalım alabilirsen... Üçbin lirayı alacağım diye, daha çoğunu harcadım. Eh, üç-beş üç-beş harcadığından insanın gözü görmüyor; hiç olmazsa toptan üçbin lira alacağım.

— Bankaya para yatırır gibi desene...

— Bankada para biriktirmekten farkı şu ki, çok yatırıp az alıyorsun. Ama, hiç olmazsa toptan alıyorsun. Ben bu üçbin liranın ardından tam iki yıl koş-tum durdum. İşi sonuna vardırımdı. Yüzdük yüzdük, kuyruğuna geldi. Elimdeki tomarın en üstündeki kâğıdı bir memura imzalatıp hemen gidip vezneden parayı alacağım Allah'ın izniyle...

Götürdüm o memura, «Ben gene geldim beyim.» dedim, «herbişeyi, ne söylediyseiz hepsini yaptım, bitirdim. Onaydan da çıktı çok şükür. Artık tamam... Paramı almaya geldim.»

«Alırsın inşallah!» deyince memur, kafamın taşı attı, «Artık bunun inşallahı maşallahı kaldı mı beyim, işte buraya (Verile!) diye yazılmış. İki yıl koşuştum ama sonunda bütün işlemleri yaptırdım.»

«Ver bakalım, hepsi tamam mı?» diye elimdeki tomarı aldı.

«Hepsi tamamdır... Bir sizin havaleniz kaldı beyim...» dedim.

Memur, kalın tomarın her bir kâğıdını kaldırıp, pullara, mühürlere, damgalara, tarihlere bakıp bakıp, «Hmmmm... Bu tamam... Kaydı da yapılmış, iyi...» diyor, O'nun her böyle söyleyişinde sanki sevinçten yüreğim kanatlanıp pırpır ediyordu.

«Eski senet... Tamam... O da var... Bakanlık...

tanı cevap? Gelmiş. İyi, çok iyi... Harç yatırılmış mı? Evet, yatırmışsın... Güzeel... Pullar da tamam. Parafe? Etmişler... İyi...»

Keyfimden sırtıp duruyordum memurun karşısında. Memur, işte böylece tomarın kâğıtlarını evire çevire «iyi», «güzel», «olmuş», «tamam», «aferin.», «o da var», «bu da var» derken birden «Aaaaaah!» deyip kaldı. Öyle bir ah çekti ki, sesi kesildikten sonra da ağzı bir süre açık kaldı öylece...

«N'olmuş memur bey?» dedim.

«Yahu, rapor var, evet rapor var ama, ilişikteki raporun dosyadaki kayıt numarasını yazmamışlar buraya!»

«Yazmamışlar mı! N'öreceğiz şimdi?»

«Gidip o numarayı da yazdıracaksın.»

«Aman beyim, etme... Bizim evraka o kadar çok numara yazıldı ki, baştan aşağı numara doldu vol-laha... Bitek o numara da olmayıversin varsın.»

«Bana göre hava hoş... Ben havale ederim...»

«Hay Allah razı olsun... Allah ne muradın varsa versin...»

Ben ardı kesilmeden dua edip dururken, memur «Valfa» dedi, «ben ederim havale etmesine ama, o dediğim numara olmazsa parayı vermezler. Sen bilirsin, ben karışmam... Numara olmayınca boşuna gideceksin, parayı alamazsın.»

Nasıl oldum ağbiler, hani kesseler kanım akmayacak, öyle dondum kaldım.

Memur bile acıdı da «Hadi git de hemen numarayı al gel, çabucak işini yapayım...» dedi.

«A!ması bişey değil, gidip alayım ama, bu sizin daireniz uzak yerde beyim. Oraya gidip numarayı alıp gelesiye akşam olur, paydos edersiniz. Yarın getirsem?»

«Olur.» dedi. Ben evrak tomarını alıp giderken, birden, «Aaaa... Bir dakka!» diye seslendi.

Döndüm: «Buyur beyim.»

«Olmaz! Sen parayı yarın almak zorundasın. Bugünden git numarayı al ki, yarın da paranı alabilesin. Yarın alamazsan bir daha alamazsın o parayı.»

«Neden beyim? Hakkedilmiş param değil mi bu? Ne zaman istersem, o zaman alırım.»

«Sen dediğimi dinle; bu numarayı bugün yetiştirip de yarın almazsan bir daha hiç alamazsın.»

«Peki, neden?»

«Düyuna kalır da ondan... Düyuna kaldı mıydı, işte o zaman yandın. Düyuna kalmış bir parayı devlet hazinesinden söküp almak için bir ömür ya yeter, ya yetmez... Yanar gider para. Başıma geldi de ordan biliyorum.»

«Düyuna mı kalırmış? Peki neden kalırmış o düyuna...»

«Paranı almak için gecikmişsin...»

«Kim gecikti beyim... İki yıldanberi beni, pul diye, damga diye, tarih diye, cevap diye, rapor diye, imza diye, numara diye ordan oraya koşuşturdular, geciktirdiler. Şimdi de düyuna kalacakmış!»

O memur, her nasılsa iyi bir adammış, «Aman çok bağırıp durma, bizim şef duyar da, devletin memuruna hakaretten zabıt tutturursa, başın derde girer, gidip o numarayı da alamazsın...» diye fısıldadı.

Sesimi alçaltıp «Peki, ne yapacağım?» diye sordum.

«Valla, benden söylemesi... Yarın, bankalar kapanmadan, saat onyediye kadar paranı aldın aldın, alamadınsa para yandı...»

«Para nasıl yanar canım...»

«Yanmasına yanmaz... Yansa, hiç olmazsa umudunu keser kurtulursun. Yanmasından da beter, uğraş dur işin yoksa ölene dek...»

«Öyleyse ben hemen gidip numarayı alıp gele-yim. Vakit de az, hay allah...»

Arkamdan, «Bankalar kapanmadan yetiş-aman...» diye seslendi.

Ben de «Sağol beyim...» dedim, yel olup soka-ğa savruldu.

Yaşar Yaşamaz'ın anlattıklarını dinleyenlerden bir hükümlü,

— Vay gidi Yaşar Yaşamaz vaaay... bir de üstelik babanın vergi borçlarını ödedin ha! dedi.

Başka bir hükümlü,

— Namuslu delikanlı be... diye sırtararak alay etti.

Yaşar,

— Okula gidecekken yaşamıyorum, askere alırlarken yaşıyorum, terhis olacakken yaşamıyorum, babamın vergisini öderken yaşıyorum, mirasımı alacak-ken yaşamıyorum... dedi.

Koğuştakilerin hepsi birden bir şaşkınlık belirtisi olarak, bir ağızdan koro gibi,

— Haydaaaaa!.. diye bağıldılar.

Yaşar,

— Dilim, damağım kurudu ağbiler, dedi.

Koğuşun yaşlısı,

— Ocağcı oğluuum, çayları tazele! diye seslendi. Sonra da Yaşar'a,

— Ah be oğlum, dedi, neden Kara Kaplı Nizamî Bey'e başvurmadın! Tüh...

Az kalsın Yaşar «Kim bu Kara Kaplı Nizamî

Bey?» diye soracaktı, toyluğu anlaşılmazın diye sormaktan vazgeçti.

Bir hükümlü,

— Bu memlekette, Allah'a çok şükür Kara Kapılı Nizamî Bey varken, bitek numara için çekilir mi bunca sıkıntı, dedi, git Nizamî Bey'e, sana istediğin numarayı versin... O'nda numara çokook, numaranın türlüğü var; o kadar çok ki, dünyanın en zengin numara koleksiyonu O'nda...

Yaşar Yaşamaz, kendisiyle alay edildiğini sandığından sesini çıkarmadı.

Çaylarını içiyorlardı. Yaşlı hükümlü,

— Vur şu saza be Yaşar! dedi.

Yaşar, sazını aldı, çalıp söyledi.

Bir kara talih kovaladı beni

Umutlar saldı oyaladı beni

Onulmaz yerden yaraladı beni

Sarsın yarımı çağırın Anşe'mi

HEPSİNİN KAPISI BİR BAŞKA TÜRLÜ

İkinci kısmın birinci koğuşundan, hırsızlığı yüzünden kovulan Anlatıcının yerine geçmişti Yaşar Yaşamaz. Her akşam koğuşta yoklama yapıp hükümlüler yemeklerini yedikten sonra Yaşar Yaşamaz'ın başına toplanıyor, ille de anlatması için üsteliyorlardı. Yaşar Yaşamaz'ın da anlatmak için pek öyle nazlandığı yoktu. İyi ki, anlatmasını istiyorlardı; ya bir de anlatıp içini boşaltmasa patlardı sıkıntı-sından, derdinden...

Yarımporsiyon, düdüğünü öttüre öttüre, biyandan da ağzından düdüğünü çıkarmadan bağırıyordu :

— İçeriii, içeri!

Göğsü bağı açık olduğu için, göğsündeki tıraş-bıçağı yaralarının çizik çizik izleri görünen bir delikanlı,

— Herkes, içeri diyor... Bir tutturmuşlar: İçeri, içeri! Bir Tanrı kulu da çıkıp, hadi dışarı, demiyor... diye bağırırdı.

Bu sözleri duyan Yarımporsiyon düdüğünü daha hızlı, daha sert öttürdükten sonra, kime söylediği pek belli olmadan, ortaya,

— Ananı eşşek kovalasın, len gir içeri! diye bağırırdı.

Bir hükümlü sordu koridordakine :

— N'oluyor gene arkadaş?

Koridorun başından cırlak bir ses duyuldu :

— Haniya tayıncılar, tayıncılar, tayıncılaaar....
Yarımporsiyon,

— Bu koğuş aldı mı tayınını? diye sordu.

Koğuşun kapısında dikilen adam,

— Aldık başefendi... dedi.

— Hadi, herkes kendi koğuşunda sıraya girsin... Herkes kendi yerinee!

İkinci kısmın birinci koğuşundakiler, Yaşar Yaşamaz'ın serüvenini öyle ilginç, öyle meraklı bulmuşlardı ki, O'nu dinlemek için çoğu akşamı zor ediyordu. Buyüzden, Yarımporsiyon akşamları düdüğünü öttürür öttürmez hemen koğuşa doluyorlardı. Bir ayak önce yemeklerini yiyip Yaşar'ı dinlemek için telesiyorlardı. Yemek pişirenler ellerini çabuk tutuyorlardı.

İyi bir vurgundan sonra yakalandığı için, bu kez cezaevine paraca yüklü giren bir hükümlü, bir yeni-yetme hırsıza,

— Yaşar Yaşamaz nerde, gördün mü? diye sordu.

— Karşıda işte! Tayınını alıyor meydancıdan.

— Seslen de gelsin...

— Heeey! Yaşar Yaşamaz!

Yaşar, koğuş kapısından, tam bir hapisaneci ağzıyla seslendi :

— Hop dediiik...

O'nun böyle bir ağız kullanmasına şaşanlardan biri, öbürüne,

— Seninki iyice açıldı haa... İlk geldiği gün nasıldı? dedi.

Öbürü,

— Hem de kabak çiçeği gibi açıldı... dedi.

— İyi oğlan, iyi... Alışıyor yavaştan yavaştan...

Yaşar Yaşamaz yanlarına gelmişti :

— Buyur ağbisi!

— Gel hele, otur.

Öbürü,

— Kayıntıyı birlikte yapalım Yaşar... dedi.

Yaşar,

— Sağolun ağbiler... dedi.

Yemeklerini yiyip çaylarını içerlerken, koğuşun başka hükümlüleri de çevrelerinde toplandılar.

— Tam da en meraklı yerinde bırakıyorsun Yaşar, anlat şu başından geçenleri...

— Anlatayım ağbiler...

— Miras dalgası ne oldu? Alabildin mi?

— Nerde kalmıştık? Hah. numara... Ben o numarayı almak için daireden sokağa fırladım. Akşam paydosu olup memurlar daireden azat olmadan numarayı alıp yetiştirmek istiyorum. Bir dolmuş arabası bulup binmek için, gelip geçen taksilerin önüne atılıyorum.

«Dolmuş! Dolmuş mu kardeşim? Neresi?»

Yağmur da çiselemiyor ama gene de şoförlerin burnu havada, gözü bulutta... Yalvarıyorum, yakarıyorum, bağırıyorum, çağırıyorum, aldırın yok... Şu tersliğe bakın, numarayı yetiştiremezsem bizim para dünyaya kalacak...

«Bayım, bay şoför... Kardeş... Dolmuş mu? Samanpazarı mı?»

Her nasıl olduysa bir insan evlâdı çıkıp, «Evet, Samanpazarı. Buyur!» dedi.

Evet, dedi. Dedi ama, gel de buyur bakalım buyurabilirsen...

«Hay Allah... Hay Allah...» diye söylenmeye başladım.

Şoför içerden, «Ne oluyor yahu, binsene hadi!» dedi.

«Kapı açılmıyor ki bineyim kardeşim.»

«Sola kıvrır ağabey, sola kıvrır... Kıvrır be!»

«Kıvrıyorum yahu, kıvrıyorum ama...»

«Yahu iyice kıvrırsana! Kıvrır!»

«Kıvrıyorum ama açılmıyor, bu ne biçim kapı?»

«Sen kıvrıramıyorsun ki...»

«Ya ne yapıyorum?»..

«Okşuyorsun be...»

Bu yeryüzünde hergele hiçbir yerde eksik olmaz ağbiler. Ben orda dolmuş arabasının kapısıyla boğuşup dururken, her nerden çıktılarsa beşon hergele ortaya çıkıp «Kıvrır, kıvrır baban da görsün!» diyerek benimle alaya başladılar. Biyandan onlar alay eder, biyandan dolmuşun şoförü, «Kıvrır kıvrır!» diye bağırır: «Sola kıvrır, sola!»

«Kıvrılmıyor kardeşim.»

«Sola yahu, sola be! Sen askerlik yapmadın mı?»

Şoför, yanındaki yolcunun sırtından elini uzatıp, «Solunu, sağını şaşırdın büsbütün. Bak işte nah böyle, tak, saat gibi açılır bu namussuz kapı.» diye söylenerek kapıyı açtı. Teşekkür edip arabaya bindim. Utancımdan hiç sesimi çıkarmadım. Ama şoförün açılan çenesi bitürlü kapanmıyordu :

«Ne adamlar var be şu dünyada! Tüh Allah kahretsin!..»

Arabadaki yolculardan yaşlı biri de şoförü destekledi :

«Haklısın, çok haklısın şoför efendi evlâdım. Bu yaşa gelmişler, daha sağını, solunu öğrenememişler.»

Şoför destek de bulunca büsbütün coştı :

«Her yolcuya teker teker anlat beybaba... Ya-hu, bu kapı be, kapı! Sola kıvırdın mı, tak açılır me-ret...»

Benim aklım, alacağım numarada olduğu için alttan aldım :

«Hakkınız var. Affedersiniz. Suç benim... Acele-den şaşırdım herhalde de ondan açamadım. Bir res-mî daireden bir numara almak için acele yetişmem gerekiyor da...»

«Bir araba kapısını açmasını bile bilmeyen bu dünyada ne diye yaşar bilmem ki...»

Şoföre «Ulan kim yaşıyor ki zaten, ben iki kez ölmüşüm...» diye bağırarak geldi içimden ama, işi uzatıp da daireye geç kalırım diye sesimi çıkarmadım.

Yaşlı yolcu «Efendim, dikkat etmiyorlar.» dedi, «Hep dikkatsizlikten...»

«Beybaba, vallahi bıktım artık be... Kapı açma-sını öğretmekten dilimde tüy bitti namussuzum. Bu adamlara kapı açmasını öğretmek için kurs açmalı, kurs...»

«Yok oğlum, yok; medeniyetin okulu, kursu mur-su olmaz. İnsanın kendinde olmayınca ne yapsan boş...»

Birisi de beni savunsun, hiç olmazsa «Yeter adamcağıza yüklendiğiniz.» desin diye öbür yolcu-ların yüzlerine bakıyorum ama, hiçbiri oralı değil. O yaşlı yolcu, şoföre, «Ben burda ineyim oğlum.» de-di. Şoför arabayı durdurdu. Yaşlı yolcu bir zaman kapıyla itişip durdu. Şoför sert, «Hadi insene beyba-ba!» dedi.

«Nasıl ineyim evlâdım, kapı açılmıyor ki...»

«Sağa çevir beybaba...»

«Ama demin bu beye sola kıvr diyordun...»

«Allah Allah... Yahu, lâf anlayan beri gelsin be...
Dışardan sola kıvrılacak, içerden de sağa...»

Demindenberi yaşlı yolcuya «Beybaba» diyen
şoför bu kez, «Sağa çevir moruk!» diye bağırdı.

Yaşlı yolcu da terslendi :

«Aaaa! Çevrilmiyor işte, zorla mı?»

«Yahu arkamızda arabalar birikti, trafikçi ceza
kesecek be...»

Gerçekten de arkamızda biriken taşıtlar durma-
dan klakson çalıyordu. Yolu tıkamıştık.

Şoför sinirden başını yumruklayarak, «Ulan deli
olacağım be.. Sola çeviriyorsun ulan moruk, dışar-
dan sola, içerden sağa ulan, sağa!» diye bağırdı.

«Ne sağa dönüyor, ne sola... Kıpırdamıyor kör-
olası...»

«Dur, dur, kapıyı kıracaksın... Dur da açayım...»

Şoför kapıyı açıp da yaşlı yolcu kendini dışarı
atınca, «Oh, çok şükür...» dedi.

Şoför, «Odun oğlu odunlar! Yarmalar! Dağdan
inmeler!» diye sövüp sayıyordu.

Yaşlı yolcunun başına gelen, benim de başıma
gelmeden, hazır kapı açılmışken fırsatı kaçırmayıp
ben de inmeliydim. Şoför gaza basmadan, «Bay şo-
för, müsaade ederseniz ben de ineyim...» dedim.

«Sen Samanpazarı'na gitmeyecek miydin?»

«Evet ama... Hazır kapı açılmışken...»

İndim arabadan... Başka dolmuş aramaya baş-
ladım. Önümden geçen arabaların şoförlerine sesle-
niyorum :

«Neresi? Samanpazarı mı?»

Epiyce bir zaman dolmuşların arkasından ses-
lenip bağıırıp yalvardıktan sonra biri, «Tamam...»
deyip durdu. Kapının kulpunu sola kıvırdım ama, ka-
pı açılmadı. İyi ki şoför, «Yukarı kaldır!» dedi. Yine

açamadım.

«Arkadaş, arabayı yukarı kaldırma be, kapı kul-punu kaldır!»

«Kalkmıyor ki...»

«Asıl be, asıl!»

«Asılıyorum ama açılmıyor.»

Kolunu uzatıp açtı: «İşte böyle... Tık diye açılır bu zamazingo.»

Bindim. Araba kalktı. Şoför, «Boşuboşuna şehir kaldırımını çiğniyorlar.» dedi. Cimcime mi cimcime bir kadın yolcu sanki ona sormuşlar gibi, «Burdan başka Ankara yok!» dedi.

Şoför de ona, «Hay ağzını öpeyim ablacım, bir araba kapısını açamayan da artık insanım diye yaşamamalı bu dünyada...» diye yıldı.

«Vallahi öyle...»

Sussunlar diye, «Hakkınız var» dedim, «Çok acele işim var da... Ondan işte, aceleden...»

Bu kez o kadın yolcu, «Kapınız kapanmadı.» dedi.

Şoför de, «Kapını kapat!» diye beni azarladi.

Kapıyı açıp sertçe kapadım. Başka bir yolcu, «Yine kapanmadı.» dedi. Arabaların kapılarının kapanıp kapanmadığını anlamayan da yoktur hani... Ömründe ilk kez arabaya binen bile «Arabanız kapanmadı.» diye bilgiçlik taslayıp üstün olmaktan hoşlanır.

Ben bir daha kapıyı açıp daha sertçe kapadım.

Şoför, «Hızlı çek be, hızlı çek!» diye bağırdı.

Üçüncü kez kapıyı açıp hızlıca kapadım.

«Yavaş yahu, yavaş be... Altyanı bir lira dolmuş parası vereceksin, kapının anasını ağlattın be... Haftada bir kapı tamiri... Kazan kazan, kilitçiye ver.

Baktım, şoförün susacağı yok. Karşılık versem kavga çıkacak. Sussam, dayanılır gibi değil... Şoför biyandan, yolcular biyandan boyuna çullaniyorlar. Numarayı almak için yetişecek olmasam altta kalmam ama, ne yapayım ki işim acele... Buyüzden şoföre, «Uygun bir yerde inebilir miyim?» dedim.

Arabayı zınk diye durdurup, «Hadi düş bakalım!» dedi.

Bunlar kapı değil, baş belâsı...

«Hay Allah, açılmıyor ki...»

«İt be, it!»

«Nereye iteyim?»

«Nereye itilir yahu? İtmesini de bilmiyorsun? İçeri doğru it!»

Bu yaşıma geldim, hiç kapının içeri doğru itildiğini de duymamıştım.

«İçeri mi iteyim? Yani çekeyim mi?»

«Kapıyı itme yahu, kulpu it! Her yolcuya ayrı ayrı kapı açmasını öğret... Dur, dur, arabayı devireceksin nerdeyse... Dur da açayım.»

Ben arabadan inerken şoför de, «Kaz gibi adam bunlar yahu...» diye söyleniyordu.

Yetişemeyeceğim de numarayı alamayacağım, numarayı alamayınca da para yanacak diye ödüm kopuyor. Neyse bir dolmuş daha buldum.

«Girsene beyim...»

«Nerden gireyim kardeşim, kapı açılmıyor ki...»

«Kendine çek, kendine... Kendine be! Yahu, kendine doğru... Tüh!»

Kızan şoför kapıyı açıp, «İşte böyle!..» dedi.

Arabaya girip de, bu şoför de söylenmeye başlayınca, artık alacağım parayı marayı unutup ben de açtım ağzımı :

«Aaaa, nedir bu böyle yahu... Ne biçim araba

bunlar? Hepsinin de kapısı bir başka türlü bunların. Bizim ne suçumuz var? Kimisinin kulpunu sağa çevireceksin, kimisinininkini sola... Kimi kulpu yukarı kaldıracaksın, kimi kulpu aşağı indireceksin... Kimisinin düğmesine basacaksın... Nedir bu be...»

Bu dolmuş arabasının şoförü kibar bir adammış; çok nazik bir sesle dedi ki: «İnsan bu kadarlık bir şeyi de öğrenemez mi yani? Ford'ların kapı kulpunu sola çevireceksin, Ustubeyker'lerinkini sağa çevireceksin. Şevrole oldu mu, kulpu iteceksin. Hilman'ları kendine doğru çekeceksin... Fiat'sa çok kolay; önce bir sağa çevir, sonra düğmesine bas, kapıyı it, çıt diye açılır. Hele Buik'ler en kolayı; kulpu önce sola çevirirken bastır düğmesine, biraz çekerken hafifçe kaldır, kuvvetlice indir kulpu, şıp açılır... Bu kadar kolay... Gelelim Folksfagen'ler... Düğmesine bas, kendine çek...»

Arabadaki yolculardan bir genç karşı çıktı :

«O senin dediğin iki kapılı eski model Folsfagen'ler... Dört kapılı yeni modellerinin kapısını açmak için...»

Şoför, «O da kolay ağbicim,» dedi, «yeter ki insanın öğrenmeye niyeti olsun...»

O genç yolcu, «En kolay Sitroen'lerin kapısını açmak...» dedi. «Saat gibi... Basacaksın, sonra çekip, yukarı kaldır, dayan! Bak, nasıl açılıyor. Opel'lere gelince...»

Başka bir yolcu da «Topu toplamı yirmi-otuz marka otomobil var. Büyük bir kentte oturan biri, bu kadarlık şeyi de öğrenemezse, artık insanım diye yaşamasın...» dedi.

«Öyle ya, ölsün artık be... Ölsün daha iyi... Hiç olmazsa bir nüfus eksilir de trafik açılır.»

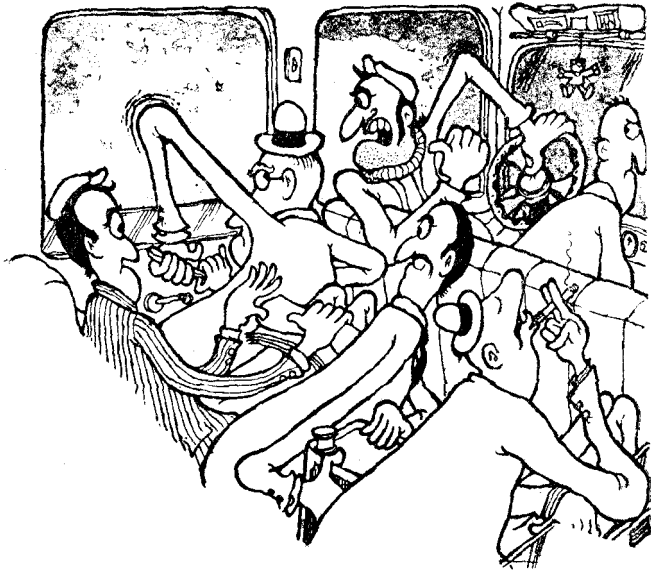
Arabadaki bütün yolcular şoförden yanaydı.

«Koy önüne bir torba saman, yesin...»

«Sağılsa hiç olmazsa iyi... Sağılmaz ki kardeşim, samana yazık...»

«Dangalaklık efendim, düpedüz dangalaklık...»

Ben bunların ağızlarının ilâcını verirdim ya, ne yapayım ki, numarayı almaya gideceğim daire paydos olacak da, bizim para düyuna kalacak diye korkumdan sesimi çıkaramıyorum. Yoksa ben bilirdim yapacağımı... Zaman olsa, hay lânet olsun araba-

Şoför «Bastır, bastır!» diye barbar bağırıyor.

«Neresine bastırayım?»

«Yahu, ömründe hiç arabaya binmedin mi sen? Neresine olacak, düğmesine bastır be!»

«Ne düğmesi?...»

«Pantolon düğmesi... Elbet, kapı kilidinin düğmesi be...»

sına deyip yayan giderdim ama, koşsam bile yetişmem ki...

Demindenberi beni olmadık sözlerle aşağılayan, her marka ve her model arabanın kapısının nasıl açılacağını su gibi ezbere söyleyen genç yolcu, «Ben burda ineyim...» dedi. Araba durdu. O inmişken ben de ineceğim. Çünkü, şoförle birlik olan dolmuş yolcularının aşağılamalarına dayanılır gibi değil. Gelgelelim, o genç inemiyor ki ben de ineyim. Kapıyı zorlayıp duruyor. Sonunda, «Vay alçak kapı, ben hiç böyle kapı görmedim.» dedi.

Şoför «Ne var?» diye sordu.

«Açılmıyor yahu, sıkışmış...»

Artık dayanamadım da «Sıkışınca ne yapacaksın, işte asıl onu bilmeli...» dedim.

Şoför,

«Bastır, bastır!» diye bar bar bağıyor

«Neresine bastırayım?»

«Yahu, ömründe hiç arabaya binmedin mi sen?»

Neresine olacak, düğmesine bastır be!»

«Ne düğmesi?»

«Pantolon düğmesi... Elbet, kapı kilidinin düğmesi be...»

Kapı birden açılınca, boş bulunan genç de yere kapaklandı. Ben de arkasından canımı dışarı attım. Koşarak gitmeyi düşündüm ama, bu kez de önümde bir dolmuş durmaz mı! Hem de Samanpazarı'na gidiyor. Yapıştım araba kapısının kulpuna... Hay Allah!

«Sizin arabanın markası?» diye sordum.

«Dö Soto...»

«Dö Soto mu? Dö Soto'ların kapısı... Hay Allah, nasıldı yahu?»

«Bastır, bastır...»

Ben artık öyle şaşırmışım ki, şoföre «Aşağı mı bastırayım, yukarı mı bastırayım?» diye sorunca, şoför «Yukarı bastırılır mı bel!» der demez enayiliğimi anladım. Kapıyı şoför açıp da arabaya girince «Öyle ya canım, hiç yukarı bastırılır mı? Akıl mı kaldı bende...» diye kendikendime söyledim.

Bu kez şoför sesini çıkarmadı ama, arabadaki yolcular, arabanın kapısını açamadım diye söylenmeye başladılar.

«Hepsinin de kapısı **başka** türlü...» dedim.

Çok yaşlı olan bir yolcu «Bak oğlum» dedi, «bu dünyada milyarlarca insan var, **hepsi** de başka başka... Hiçbiri birbirine benzemez. Bu senin araba dediğin şeyi insanlar yapıyor. Allah bile insanların yüzünü birbirine benzetmezken, hiç insan yapısı arabaların kapıları aynı olur mu? Sende kafa yok mu?»

Ben kendi derdime düştüğüm için ihtiyarın sözlerine aldırmayıp, «Eyvaaaah... Yollar da tılandı. Acele bir işim vardı da, yetişemeyeceğim.» dedim. Çünkü arabamız iki-üç dakikada on metre ancak gidebiliyordu. Benim bu sözüm üzerine şoför «Ne o? Tabakhaneye bişey mi yetiştireceksin?» diye alay etti.

«Hayır» dedim, «bir işim var da devlet dairesinde... Saat beşe kadar yetişemezsem alacağım para kaynayacak...»

Şoför kahkahayla gülerek «Nee? Beş mi? Ne beşi yahu, baksana saat altıyı çeyrek **geçiyor...**» dedi.

Bunun üzerine yolcular saatlerine bakıp, şoförün saatinin yanlış olduğunu söylediler. Kimisinin saati altıyı onyediydi, kimisinin ondokuz, kimisinin de yirmi geçiyordu. Şoförün saatinin saman yemiş olduğunu söylediler.

«Eyvaaah... İşte şimdi yandım...» diye söyledim.

Dolmuşların kapılarını açmak için yolda boşuna zaman geçirip gecikmiştim.

Artık dolmuş arabası ister hızlı gitsin, ister yavaş; ister kapısı açılsın, ister açılmasın, umurumda bile değildi. Bir yarın vardı numarayı yazdırıp da parayı almak için... Bakalım yetiştirebilecek miydim? İki hükümet dairesi birbirine çok uzak. Bir günde işlemi yetiştirmenin olanağı yok...

Yaşar Yaşamaz'ı dinleyenler yine hep bir ağızdan koro gibi,

— Haydaaa!.. diye bağırıyorlar.

Gecenin karanlığını kurşun gibi dele dele dışardan düdüğü sesleri geliyordu. Bunlar, cezaevi dış duvarlarının üstünde, nöbet kulübelerindeki candarmaların düdüğü sesleri idi.

BEN O AYTEN'İN DİYE DİYE

Hükümlüler, tutuklular koğuşlarına girmişti. Yemekler pişirilmiş, ısıtılmış, yenilmişti. Nöbetçi gardiyan da yoklama yapmış, kapıları kapayıp gitmişti.

Her akşam bu saatte ikinci kısmın birinci koğuşundakiler Yaşar'ın çevresinde toplanırlardı. Yaşar için, başından geçenleri arkadaşlarına anlatmak bir görev olmuştu. Yaşar Yaşamaz öyle tatlı, öyle meraklı anlatıyordu ki, cezaevinde en zor geçirilen bu saatlerin nasıl geçtiğini Yaşar'ın koğuş arkadaşları anlamıyorlardı bile... Yaşar her akşam, bir önceki akşam kaldığı yerden serüvenini anlatıyordu.

Kız belli küçücük cam bardaklarda mapusane çayları gelmiş, cigaralar tellendirilmişti. Birikisinin gözbebeklerinin kaymasından esrar keyfinde oldukları belliydi.

Daha onüç yaşındayken hırsızlığa başlamış olmakla övünen yaşlı sabıkalı,

— Eee Yaşar'ım, anlat bakalım şu senin dalgayı arslanım... dedi.

Bir genç koğuş arkadaşı,

— Tam meraklı yerinde kesiyorsun Yaşar... dedi.

Hepsi de kımıldadı, oturdukları yerlere daha iyi yerleştiler.

Yaşar,

— Dolmuş'larda kalmıştık, değil mi ağbiler... dedi.

— Tamam... Sen dolmuştan dolmuşa inip binerken geç kalmışsın, daireler paydos olmuş.

— Ertesi sabah ağbiler, o eksik numarayı almak için gideceğim daireye erkenden damladım. Numarayı nerden alacağım diye sordum ona buna. Bir geniş salonda çalışan iki kadını gösterdiler. Hani çalışan dersem, yani sözün gelişi... Yanyana iki masaya oturmuşlar. Biri, iki elinin arasına bir yün çile germiş, öbürü de çileyi sağıp yumak sarıyor. Biyandan da çiklet çiğneyip konuşuyorlar. Benim işim çok acele, o gün numarayı alıp da öteki dairedaki memura da evrakı imzalatabırsam miras olarak alacağım para düyuna kalıyormuş ki, para yanarmış... İşim acele ama, ellerindeki işleri, ağızlarındaki söyleyişleri bitmeden araya girmek istemediğimden karşılarında bekliyorum ki, ikisinden biri, ne istediğimi, ne beklediğimi kendiliğinden sorsun... Hiç oralı değililer... Karşılarında dikilmiş durduğumdan, isteristemez konuşmalarını duyuyorum.

«Yani Nihal o kürkü taksitle mi almış sanki...»

«Ne bileyim kardeş, kendisi öyle diyor.»

«Hadi hadiii... Dünyada inanmam, onu benim topuzuma anlatsın o...»

Karşılarında dikildiğimin belki farkına varırlar diye, elimdeki evrakı masanın üstünde önlerine doğru uzattım. Ne evrak tomarını, ne beni görüyorlar. Boyuna konuşuyorlar.

«Bikere o kürkün taksitine Nihal'ın aylığı yetmez. Yooo, başka bir yerden bir kazanç yolu bulduysa ona karışmam...»

«Ayol, başka nerden kazanç yolu bulacakmış!...»

«Aaaa, öyle söyleme, onun gibiler bulur bulur;

hem ne kazanç yolları bulur. Senin benim gibilerinin akli ermez.»

«Ayol o sahici kürk değil ki...»

«Ya ne?»

«Taklit...»

«Taklit maklit, kürk ya...»

«Sandığın kadar pahalı değil...»

«N'olursa olsun... Sen ben neye alamıyoruz?»

«Orası öyle...»

Yün çile sağılıp yumak olursa belki bana bakarlar diye boşuna bekledim. Yumak olup bitti. Bu kez biri yünü şişe geçirirken öbürü de önündeki bir resimli dergiyi karıştırmaya başladı. Biyandan da konuşmalarını sürdürüyorlardı. Ben de araya girmek zorunda kaldım. Ama terslerler diye korkumdan çekinerek, «Bayan... Rica ederim... Şey...» diye kekeledimse de aldırmadılar.

Yün çile sağılıp yumak olursa belki bana bakarlar diye boşuna bekledim. Yumak olup bitti. Bu kez biri yünü şişe geçirirken öbürü de önündeki bir resimli dergiyi karıştırmaya başladı.

«Bak, ben hâlâ geçen kış yaptırdığım mantoyu giyiyorum.»

«Vallahi ben de öyle...»

«Biz kadın değil miyiz? Biz giyinip kuşanmasını bilmez miyiz O'nun kadar...»

«Affedersiniz bayan...» diye araya girmek istemise de, bu kez de o dergiyi karıştıran kadın «Nereye girdi bu Allah'ın cezası dosya da...» diye terslenerek bişey aranmaya başladı. Ama aradığı dosyayı bulmak için tıpkı tavuk gibi elleriyle eşelediğinden, masasının üstündeki dosyaları, kâğıtları daha çok birbirine katıp dağıtıyordu.

«İşim acele de hanımefendi... çok acele de...» dedim yavaşça. Beni işitmezden gelip, hem yiten dosyayı arıyor, hem arkadaşına lâf yetiştiriyordu :

«Valla ne yalan söylüyeyim kardeş, Allah'ın bildiğini senden saklayacak değilim ya, öyle bir kürküm olsun isterim doğrusu...»

«Öyle sunisini dünyada giymem, olunca şöyle, hakikisi olmalı ki...»

Öbür kadın memur da «Benim tükenmezkalemi mi gördün mü?» diye sorup kalem aranmaya başladı.

«Bayan... Acaba... Bişey soracaktım da...» dedim.

Yine ikisi de cevap vermedi bana. Boyuna konuşarak biri tükenmezkalemini, biri de yitirdiği dosyayı arıyordu. Sıkıntıdan oflayıp pufladım. Biraz yüksek sesle oflayıp pufladım ki, belki dikkatlerini çekerim. Baktım olmadı, parmaklarımı masanın kenarına vurmaya başladım. Çünkü insan, ne de olsa canlı olduğundan, kıpırdamadan dikilip duramıyor. Parmaklarımı masaya vuruşum işe yaradı. Kadın memurun

biri, «Ay aman, başımda trampete çalıp durma! Burası resmî devlet dairesi...» diye bağırdı.

«Bir işim vardı da...» dedim.

«İşin varsa, bekle biraz. Her iş sırayla!»

«Hayır... yani... demindenberi... Şey'ediyorum da...»

«Biz de burda boş durmuyoruz herhalde... Görüyorsun ki çalışıyoruz. Hay Allah, bu tükenmezkalem de nereye girer ikidebir...»

İyi ki tükenmezkalemim vardı. Hemen verdim. Tükenmezkalemi verince, «Nedir o, ver bakayım...» dedi. Masada duran tomarı önüne sürdüm. Daha ağzımı açmadan, «Haa, sen bunu İbrahim Bey'e götüreceksin...» dedi.

«İbrahim Bey... Kim İbrahim Bey?»

«Hoppaalaaa!.. İbrahim Bey de kim diye sorulur mu? Bu dairede memur işte... Git, odacılara sor!»

Öbür kadın memur, arkadaşına, «Bunlarla uğraşılmaz kardeşim.» dedi, «İşin yoksa otur, bir de İbrahim Bey'in kim olduğunu anlat...»

«Vallahi öyle... Bunlara iyilik de yaramaz.»

Salondan çıktım. Koridorda odacıya benzer bisürü adam var. Onca zamandır bu miras işi yüzünden dairelerde koştuğumdan odacıları iyi tanırım, hem de onlarla nasıl konuşulacağını iyi bilirim. Odalardan birinin kapısı önünde iskemleye oturmuş, ayağının birini altına almış, tesbihini çekmekte olan bir odacıya, «Buralarda bir yerde İbrahim Bey diye biri varmış; hangi odada çalışıyor?» diye sordum.

Ağbiler, Allah'tan tek istediğim, bir nüfuskâğıdı sahibi olur da resmen yaşadığım anlaşılırsa, odacı olmak... Odacı gibi var mı! Büyük bir adamın odacısı oldun mu, artık hiç korkma... Bu odacılar, hep birbirlerine benzerler. Hangi odacıya, diyelim,

«Kapı nerde?» diye sorsan, sanki dünyanın en çetrefil işini sormuşsun da ondan başka da bilen yokmuş gibi kasılır, şişinir, kaşınır, bir zaman düşünür, ondan sonra diyeceğini der. Böyle eder ki, odacı deyip de geçilmeyeceğini karşısındaki de anlasın...

İbrahim Bey'in nerde olduğunu sorduğum odacı da, düşünün düşünün saçlarını kaşıdıktan, gözlerini büzüp uzaklara bakarak düşündükten sonra cevabını verdi :

«Kim dedin? İbraaam Bey mi? Acep hangi İbraaam bu?»

«Bilmem ki... Bu dairede çalışıyormuş.»

«Bu dairada çalışan İbraam bey çokook... Burda çalışanların yarısından çoğu İbraaam. Kiminin göbekadı İbraaam, kiminin esas adı İbraaam... Kiminin baba adı İbraaam, kiminin küçük adı İbraaam... Hepsi de İbraaam oğlu İbraaam... Sürüyle İbraaam... Sana hangi İbraaam gerekliydi ki?»

«Burdakilerden biri olacak ama, hangisi olduğunu bilmiyorum.»

«O zaman, o sana gereken İbraam Bey'i bulmak zor...»

Motor gibi gittikçe hızlanarak o dairede çalışan İbrahim Bey'leri saymaya başladı :

«Beyciğim İbraam Bey var, Şef İbraaam Bey var, Meymenetli İbraam Bey var, Üçüncü Şubedeki İbraaam Bey var, Zeliha Hanım'ın kocası İbraaam Bey var, İki katlı İbraaam Bey var, Deli İbraaam Bey var, adı aklıma gelmedi işte o İbraam Bey var.»

O iki kadın memurun çalıştıkları salon kapısını gösterip «Benim aradığım İbrahim Bey'i, şurda çalışan iki hanım memur söyledi bana...» dedim.

«Haaaa... Şimdi anlaşıldı. Öyle söylesene... Onların dediği İbraam Bey ise, O İbraaam Bey burdan

şey'oldu. Müdür Bey O'nu çıkarttı işten. Sen en iyisi ne yap biliyor musun?»

«Ne yapayım?»

«Tevziat kalemindeki İbraam Bey'e git!»

«Neden?»

«Burdaki İbraam Bey'lerin en iyisi odur da ondan... Bir iş için başvuran hiçbir yurttaşı durup dururken, boş yere terslemez. Çok iyi bir memur...»

«Ama benim işim O'nunla ilgili değilse?»

«Olsun varsın... Bir gidip görsen neyin eksilir? Nasıl olsa bu dairedaki bütün İbraam Bey'leri birbir dolaşacak değil misin, ilkin Tevziat Kalemindeki İbraam Bey'i gör, O'nu aradan çıkar. Şansın varsa, bir de bakmışsın, senin aradığın İbraam, o İbraam Bey çıkmış. Say ki piyangodan büyük ikramiye çıkmış...»

«Nerde bende o şans... Hay Allah, acaba İbrahim Bey'lerin hangisi?»

«Ne iş için aradığını söyle bana, ben sana diyeyim...»

«Benim bir miras işim var... Babam sizlere ömür öldü de... İşte o miras evrakında bilmem ne numarası unutulmuş muuu, yoksa yalnız o numara mı eksik kalmış, yani işte böyle bir numara yüzünden...»

Odacı bağdaş kûrup oturmuş olduğu iskemleden kalkıp elini omuzuma koyduktan sonra, «Haaa, şimdi anladım.» dedi, «Öyle söylesene canım... Hangi İbraam Bey biliyor musun?»

«Nerden bileyim!»

«Değil mi ki seninki numara işi...»

«Evet, numara işi...»

«Öyleyse sen Numaracı İbraam Bey'e gideceksin.»

Alay mı ediyor benimle, diye yüzüne baktım. Hiç öyle alay ettiği belirtisi yok.

«Numaracı mı?»

«Heee, Numaracı. Evrak kalemindedir. Her evraka numara verdiğiinden O'na Numaracı İbraam Bey derler. Şu yanda, koridorun dibinde... Dönünce sağdaki ilk kapı...»

«Allah razı olsun, sağol hemşerim...» deyip, gösterdiği yere yürüdüm. Kapıyı tıkladıp içeri girdim. Koca koca defterlerin, dosyaların, kâğıtların arasında boğulmuş bir adam... İçerde O'ndan başka kimse yok.

«Affedersiniz, İbrahim Bey siz misiniz?» diye sordum.

O da bana, «Ne yapacaksın?» diye sordu.

Ne biçim soru? Ben İbrahim Bey'i ne yaparım?

Yaşar Yaşamaz başından geçenleri anlatırken çıt çıkmayan koğuşta, Yaşar «Ben İbrahim Bey'i ne yaparım?» diye sorar sormaz,

— Oturtmasını yap, haşlamasını yap, kızartmasını yap! diye bir ses yükseldi.

Koğuşta bir kahkaha koptu. Kimisi oturduğu yerde yan değiştirdi, kimisi cıgara yaktı.

— Eeee, sonra Yaşar Yaşamaz?

— Sonra ağabeycim, «Hiçbişey yapmayacağım, bir iş için aradım. Bir numara eksik kalmış da...» dedim.

«Haa, o İbrahim Bey'i arıyorsun...» dedi.

Sanki biliyormuşsun gibi. «Evet, o İbrahim Bey'i arıyorum.» dedim.

«O İbrahim Bey, Ayten Hanım'ın yanına gitti.» dedi.

«Acaba Ayten Hanım nerededir şimdi?» diye sordum.

Birden terslendi: «Nerden bileyim ben Ayten nerde yahu?»

«Affedersiniz, yani nerde çalışıyor demek istemiştim.»

«Kim? Ayten mi? İkinci katta daktilodur.»

Artık nasıl yorulmuşum ki, ne diyeceğimi bilemediğimden şaşkınlıktan, «Yaaa...» diye bir söz çıktı ağızımdan.

Karşısında olduğum İbrahim Bey, «Nasıl ya? Ne olacaktı ya?» dedi.

«Yani diyecektim ki... İkinci kat nerde?»

Ağızını bir karış açıp, işaret parmağını da ağzının ta içine soktuktan sonra, «Nah burda işte! İkinci kat da sorulur mu be? İkinci kat, ikinci katta...»

Adamın kızmakta hakkı var. Hemen dışarı çıktım. Saat ilerliyor ben hâlâ bir numarayı alamadım. Numarayı burdan alacağım da, öteki daireye gidip ordaki memura gösterip onayını alacağım da, sonra da bankadan paramı çekeceğim. Bir günde bunları nasıl yetiştireceğim bilmem... Ben koridorda telesip koşarken karşıdan gelen biri bana öyle bir çarpı ki, ben biyana gittim, elimdeki kâğıt tomarı biyana uçtu... Beni yuvarlayıp yere düşüren adam, «Yavaş yahu, yavaş be! Öyle de çarpılır mı insana!» diye bağırdı.

Yerden kalkıp tomarımı da alırken, sanki o beni düşürmemiş de ben ona çarpmışım gibi, «İsteyerek olmadı ki...» dedim.

Sesini daha da yükselterek, «Yok, bir de isteyerek mi çarpacaktın!» dedi.

Yahu, belâ insanın üstüne üstüne geliyor. Heriften kurtulup savuşayım diye alttan aldım: «Affedersiniz... Ama yalnız ben size çarpmadım ki, siz de bana çarptınız... Çarpıştık.»

Adam birdenbire yelkenleri indirdi, «Haklısınız» dedi, «Çok acele bir işim var da, ondan sabahtan-

beri koridorlarda deli gibi koşuyorum.»

«Benim de işim acele... Ben de çok yoruldum.»

Duvara dayandı. «Oh bir soluklanayım da sonra yine ararım...» deyip cıgara paketini çıkardı, bana da cıgara verdi.

«Ben Ayten Hanım'ı arıyorum.» dedi.

«Aaa, ne tesadüf! Ben de O'nu arıyorum.» dedim.

«Ne yapacaktınız Ayten Hanım'ı?» diye sordu.

Ben de O'na «Siz ne yapacaktınız?» diye sordum.

«Ah, bir elime geçirsem!.. Ayten Hanım, Metin Bey'in yanındaymış. Metin Bey'e gidip Ayten Hanım'ı soracağım. Ayten Hanım'ı bulunca da O'ndan Zehra Hanım'ı soracağım.»

«Haaa, sizin işiniz Zehra Hanım'la..»

«Yok canım, Safi Bey, Zehra Hanım'ın yanına gitmiş de, Zehra Hanım'dan Safi Bey'i sorup, Safi Bey'den de Kâmil Bey'in nerde olduğunu öğreneceğim. Benim asıl işim Remzi Bey'le, ben O'nu arıyorum. Remzi Bey de Kâmil Bey'in yanına gitmiş...»

«Aaaa, sizin işiniz uzunmuş...»

«Uzun ya... Sizininki kolay mı?»

«Kolay sayılır. Ben İbrahim Bey'i arıyorum. İbrahim Bey, Ayten Hanım'ın yanına gitmiş. Ayten Hanım'ı buldum mu tamam. Bir numara alıp hemen gideceğim.»

«Ben de geçen yıl buraya bir numara almak için gelmiştim, hâlâ alacağım o numarayı... İnşallah alırsınız... Hadi vakit kaybetmeyelim...»

Ayrıldık. Ters yönle yürüdük. Arkamdan seslendi :

«Ayten Hanım'ı bulursanız, aman bana da haber verin...»

Koridorun ta ucundan bir kadın sesi duyuldu :
«Ben de Ayten Hanım'ı arıyorum, bana da haber verin yerini...»

«Olur, olur...» diye seslendim.

Başka birisi de Ayten Hanım'ı arıyormuş, «Bu kadar insan Ayten Hanım'ı arıyoruz; Ayten Hanım'ı arayanlar derneği kuralım bari...» diye alay etti.

İkinci kata çıkıp epiy arandıktan, odaya girip çıktıktan sonra, Ayten Hanım'ın çalıştığı yer diye gösterilen bir büyük odaya girdim. İçerde üç kadın vardı.

«Ayten Hanım'ı rica ediyorum efendim.» dedim.

Hiçbiri sesini çıkarmayınca, «Bir iş için arıyorum da...» dedim.

Kadınlardan biri, «Ne işiymiş o? Söyle, belki biz de yaparız...» dedi.

«Efendim, ben asıl İbrahim Bey'i arıyorum, Ayten Hanım'ın yanındaymış da...»

Benimle konuşan kadın, «Ayteen, Ayteeeen!» diye yandaki açık kapıya doğru seslendi. İçerki odadan da, «Ayten, Şef'in yanına gitti...» diye bir kadının sesi duyuldu.

«Beklesem, çabuk gelir mi?» diye sordum.

O hep benimle konuşan kadın, «Çabuk mu gelir, geç gelir, ben ne bileyim; sen git de onu şefe sor!» dedi.

«Peki, şef nerde?» diye sordum.

«Hangi şef?»

«Siz dediniz ya, Ayten Hanım yanına gitti diye, işte o şef...»

Kadın memur, açık kapıya doğru yine seslendi :

«Çocuklaaar, şefin nerde olduğunu bilen var mı?»

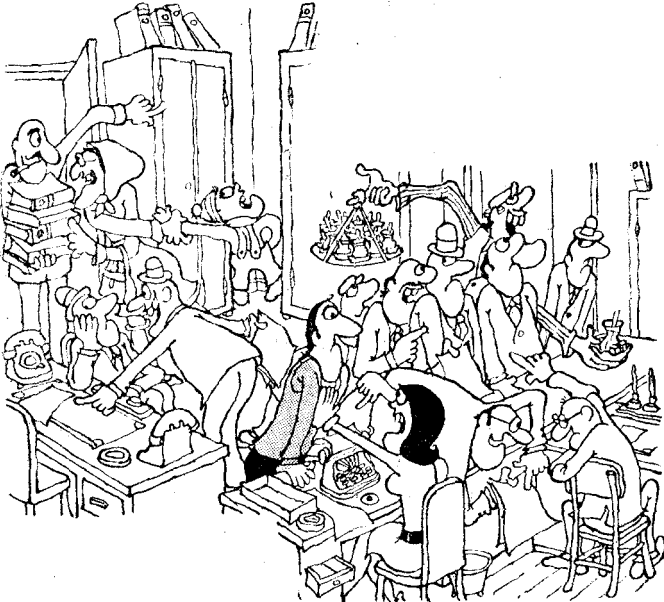
Kapısı açık duran yan odadan birisi cevap verdi :

«Şef mi? Az önce tuvalete doğru gidiyordun ama...»

Yine içeriki odadan birisi, «Tuvaletten çıkmalı hanidir... Muhasebeye indi galiba...»

Karşısında durduğum kadın memur,
«Muhasebedeymiş» dedi, «sen şefi bul, o bilir Ayten'in nerde olduğunu...»

«Muhasebe nerde?...»

Karşısında durduğum kadın memur,
«Muhasebedeymiş. Sen şefi bul, o bilir Ayten'in nerde olduğunu...» dedi.

«Muhasebe nerde?»

«E kardeşim, sen de hiçbir şey bilmiyormuşsun... İki kat çık, sonra bir kat in, muhasebe orda işte...»

«E kardeşim, sen de hiçbirşey bilmiyormuşsun...
iki kat çık, sonra bir kat in, muhasebe orda işte...»

Odadaki kadınlar gülüştüler.

«Eksik olmayın...» deyip çıktım.

Üçüncü kat bir anababa günüydü. İnsanlar o yana, bu yana koşuşuyor, boyuna da birbirlerine seslenip sorup bağışırıp duruyorlar :

«Tahakkuk şefi kimdir, bilen var mı?»

«Zat işleri nerde kuzum?»

«Ayten Hanııım, Ayten Hanıım...»

«Ayten Hanım nerde, biliyor musunuz?»

«Ayol o nerde olur, bilmeyen mi kaldı?»

«Kaleme bakın bikere...»

«Ayniyat memurunu gördünüz mü kuzum?»

«Rıza Bey mi, Mahmut Bey'in odasında.»

«Yahu, vezne nerde, bilen var mı?»

«Veznedar sekreterliğe gitmiş.»

Üstünde dolu çay bardakları olan askısını havada döndüren çaycı, onca kalabalığı yarararak, «Hop dediiik... Çaylarım Filiiz!» diye bağıra bağıra kendine yol açıyor.

«Vezne nerededir afedersiniz?»

Bir yaşlı kadın da, elinden tutup çekiştirdiği ağlayan bir oğlan çocuğunu işetecek yer arıyordu: «He-lâ nerde acaba?»

Memur olduğunu sandığım birisinin önüne geçip, muhasebe şefini tanıyıp tanımadığını sordum. «Tanımaz olur muyum hiç... Kırk yıllık arkadaşım. Mazhar Bey'dir.» dedi, hemen bir kapıyı açıp girdi.

Önümde kalabalık olduğu için kakılıp kalmıştım. Önümde iki yaşlı adam gülüşerek konuşuyorlardı :

«Maşallah maşallah... Şu insanlara bakın beyim, şu insanlara... Bir de resmî dairelerde iş görül-

mez, derler... Bir de işler yürümüyor, derler... Bir de bize tembel derler. Şu kaynaşmaya, şu koşuşmaya bakın... Zaman kaybetmemek için nasıl da insanlar kendilerini odadan odaya, kapıdan kapıya atıyorlar... Kalabalık köpür köpür köpürüyor.»

«Vallahi aşkolsun... Ben bu kadar çok iş yapan daire görmedim.»

İkisi de kakhahalar atıyordu. Belki sinirden gü-lüyorlardı.

Birisi de mübaşir gibi bağırmakta :

«Daktilo Nebahat Hanım, Daktilo Nebahat Ha-nımım!»

Kalabalık içinde adım adım yürüyorum, burnu-ma gelen sidik kokusu keskinleştiğine göre, helâya yaklaşıyorum.

Üstünde «Baylara», «Bayanlara» yazılı iki helâ kapısı önüne gelmişim ki, şişman bir kadın, «Ay aman tıkandım...» diyerek kendini üstüme bıraktı.

«Biraz su, ölüyorum, biraz su...»

Su nerde, hava bulduğumuza bin şükür... Su-dan umudunu kesen şişman kadın, «Şube müdürü-nü aramaktan dizlerime kara su indi. Ah bir bulsam şube müdürünü, gerisi çorap söküşü gibi gidecek...» dedi!

Şişman kadını göğsümden yavaşça kaydırıp du-vara dayayarak, «Siz kimi arıyorsunuz?» dedim.

«Kimi aradığımı biliyor muyum, evlâdım, hepsi-ni birbirine karıştırdım. Aklım büsbütün karışmasın diye, kimin kimin yanına gittiğini defterime yazdım. Şube müdürünü bulup ona muavin beyin sekreteri-nin nerde olduğunu soracağım. Sekreterden Cemal Bey'i, Cemal Bey'den de Haşım Bey'i... Haşım Bey, ikinci kısım şefinin yanına gitmiş... O da ayniyat mü-dürünün yanındaymış...»

Kadın, defterinden okuyordu. Daha da okuyacaktı ama, «Ben de Mazhar Bey'i arıyorum...» deyip sözünü kestim. Şişman kadın, «Ay... Aman... Off...» diye inliyordu. «Fenalık mı geldi?» diye sordum.. «Böyle yerde insana iyilik gelecek değil ya, elbet fenalık geldi...» dedi. Galiba kadın bayılmıştı, ben aradan geçip yürüdüğüm için kadına bakamadım.

Bir yaşlıca adam, «Allah Allah!.. Bu dairede hiçkimse kendi yerinde durmaz mı canım!.. Bu ne iştir, kim kimin yanında belli değil. Bunlar iş mi yapıyorlar, yoksa odadan odaya mekik mi dokuyorlar... Bulabilene aşkolsun... Bir haftadır gelip gidiyorum, hâlâ aradığım memuru bulamadım...» diye bar bar bağıırıyordu. Birden bana, «Delikanlı, sen kaç zamandır sürünüyorsun buralarda?» diye sordu.

«Ben daha bu sabah geldim.» dedim.

«Vahvaaah!.. Öyleyse sen daha işin başındasın oğlum.» dedi.

Sonunda muhasebeyi buldum, içeri girdim. İçerde önce biri kadın, biri erkek, iki kişi gördüm. Kadın, elinde aynası, boyanıyordu. Erkek de, kendikendine sesli sesli konuşarak önündeki toto kâğıdını dolduruyordu. Bir süre durup onlara bakarken karşımdaki açılmış gazetenin kımıldadığını görünce, gazetenin arkasında bir kişi daha olduğunu anladım. Toto dolduran erkekle, boyanan kadının işleri olduğu için, açılmış gazeteye doğru, «Affedersiniz, burası Muhasebe mi?» diye sordum. Gazete birden aşağı indi, karşımda kızgınlıkla titreyen bıyıkla, sallanan gözlük gördüm; gözlüğün altında bıyık, bıyığın altında da ağız... O ağız açılıp kapandı: «Kapıdaki yazıyı görmedin mi?»

«Gördüm efendim... Ayten Hanım muhasebeye gelmiş de... Muhasebeden Mazhar Bey de...»

«Mazhar Bey, ya muavin beyin yanına çıktı, ya Ragıp Bey'in yanına indi...»

«Acaba hangisine?»

«İkisine de bir bakıver. Oralarda bulamazsan, bir de idare müdürüne git sor.»

Gazeteyi gene yüzüne kapatıvermişti.

«Affedersiniz, rahatsız ediyorum, idare müdürlüğü nerde?»

Gazetenin arkasından bağırdı :

«Zemin katta, danışma var, git oraya sor! Ben rehber miyim yahu...»

Muhasebeden çıktım. Birisi bana, «Bakım servisi şefliği nerde?» diye sordu. Ben de O'na Mazhar Bey'i sordum. Başka birisi bana, «Mazhar Bey'i niçin aramıştınız?» dedi.

«Ayten Hanım, Mazhar Bey'in yanına gitmiş de...» dedim.

«Yok canım, olamaz!» dedi, «Ayten Hanım nasıl gidebilir Mazhar Bey'in yanına?»

«Niçin gidemez?» diye sordum.

«Mazhar Bey geçen yıl, sizlere ömür, vefat etti de...»

«Yaaa!»

«Ya!»

«Başınız sağolsun. Öyleyse ben idare müdürüne gideyim...»

«İşte, idare müdürünün odası şurası!»

Şans olursa yani bu kadar olur. Kendiliğimden idare müdürünün odasına gelip kapısına dayanmışım. Tam kapıyı tıkladıp içeri girecektim ki, bir adam eliyle beni geri çekip, «Heeey, nereye?» diye sordu.

«İdare müdürünü göreceğim...» dedim.

«İdare müdürü beyi...» diye sözümü düzeltti.

«Evet, idare müdürü beyi...» dedim.

Ama o beni dinlemiyordu. Bir küçük pilli radyoya kulağına dayamış, yayımlanan futbol maçını dinliyordu. Arada bir coşkulanıp sıçırıyor, «Hadil!..», «Ya-şaa!», «Sok içeri!» gibi anlamlı sözler ünnüyor. arada da bitakım anlamsız seslerle homurdanıyor, biyandan da benimle konuşuyordu. Radyodan anlatılan maçın coşkulu bir yerinde konuşursam, elinin birini uzatıp ağzımı kapatıyor, dudaklarını da büzerek sus işareti yapıyordu.

«Demek, Müdür Bey'i göreceksin?..»

«Evet...»

«Peki, biz burda neciyiz? Ha? Kimiz biz? Sorsana, danışsana bikere...»

İdare müdürünün odacısı olduğunu anlamıştım. Anlamazdan gelip, «Ne sorayım?» dedim.

«Müdür Bey'i görebilir miyim, diye sor.»

«Peki. Müdür Bey'i görebilir miyim?»

«Hah şöyleee... İşte böyle sorulacak.»

«Sordum işte; Müdür Bey'i görebilir miyim?»

«Göremezsın.»

«Neden?»

«Müdür Bey burda yok da ondan...»

Herkesin birbirinin yanına gitmesine alıştığım için, «Kimin yanına gitti?» diye sordum.

«Maça gitti, maça... Müdür Bey maça gitti.»

Anlayın ağbiler, artık ben nasıl bunalmışım, nasıl şaşırmışım ki, «Maç kaçınıcı katta?» diye sormaz mıyım!

«Ne? Kaçınıcı katta mı?»

«Yani... Maç kimin yanına gitti diye soracaktım da...»

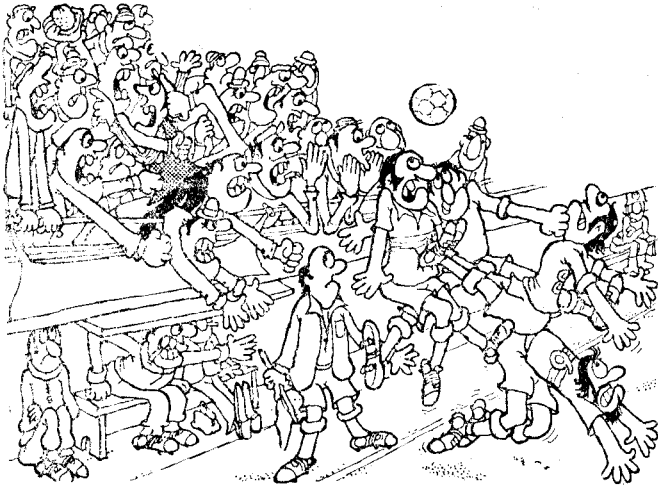
«Ne diyorsun yahu... Maç nerde olur, elbet stad-

yumda... Müdür Bey, stadyuma gitti...»

«Eyvaah!» diye bağırdım. Oraları fırfır dönme-ye başladı.

Stadyuma koşup İdare müdürünü bulmaktan başka umarım yoktu. Belki öbürleri de O'nun yanındaydı. Yanında olmasa bile, nerde olduklarını bilir elbet...

Daireden fırlamamla deliler gibi koşmaya başladım. Dolmuşla gitsem geç kalacağım. Taksiye bindim. Stadyuma gittiğimde maç çoktan başlamıştı. İçeri girmem zor olmadı. Stadyum öyle kalabalık ki, hani iğne atsan yere düşmez derler ya, işte öyle... Bunca kalabalığın içinde Müdür'ü nasıl bulacağım...

Ben bir kişiyim, onca insanın sesini nasıl bastırabilirim? Seyirciler tepinerek, yırtınarak bağıryorlar; onlarla birlikte ben de, Müdür Bey, diye bağıryorum.

«Ulan ineeek!»

«Müdür Bey»

«Yuuu!»

Dolana dolana, itile kakıla, vurula dövüle, şeref tribürüne dek gidebildim ama üstüm başım yırtıldı. Çabuk bulmam gerekiyor Müdür'ü, onun için iki elimi ağzıma boru yapıp, «Müdür Beeey! Müdür Beeey!» diye bağırmaya başladım. Ne kadar bağırırsam boşuna, çünkü maç seyircileri çok, hepsi de bağırıyor. Ben bir kişiyim, onca insanın sesini nasıl bastırabilirim? Seyirciler tepinerek, yırtınarak bağırıyolar; onlarla birlikte ben de, Müdür Bey, diye bağırıyorum.

«Ulan ineeeeeek!»

«Müdür Beeeeey!»

«Yuuuu!»

«Gooo!»

«Favul ulan favul...»

«Höst, ayı oğlu ayı!»

«Müdür Beeeeey!»

«Yuf beeee...»

«Vay inek arabası vaaay...»

«Hakeme gözlüük...»

«Müdür Beeey!»

Önlerinde durup görmelerine engel oluyorum diye beni itip kakıyorlar. Efendi görünüşlü birine, «Affedersiniz, Müdür Bey nerde, gördünüz mü?» diye sordum.

«Çekil önümden ulan, ne müdürü sığircık!» diye beni itti.

Yanındaki de, «Açıl ulan!» diye beni tekmeledi.

«Ne bağırıp duruyor bu herif, müdür müdür diye yahu! Deli mi ne!»

«O da müdür diye tozutmuş...»

Dünyada iyi insanlar da var. Bu iyiyüreklilerden biri, «Sen müdürü mü arıyorsun?» diye sordu.

Ben sevinçle, «Evet» dedim, «Müdür Bey'i arı-

yorum. Bir evrak var da numarası eksikmiş... Müdür Bey stadyuma gelmiş dediler. O'nu arıyorum.»

«Bak, şurda polis var, polis bilir... Hazır haftaym da olmuşken git polise sor.» dedi.

«Sağolasın...» deyip polise doğru yürüdüm. O iyiliksever adamın arkamdan, «Düüüt! Enayiye nasıl da sepetledim!» diye benimle alay ettiğini duydum. Önlerinden geçtiğim seyirciler, «Taş arabası...», «Hödööüük!» filân diye söverek nereme gelirse vuruyorlardı. Doğrusu ya, bu kendini bilmezlerle dövüşmeye zamanım olmadığından aldırıyordum.

Polisin yanına varıncaya dek öyle tartaklanmıştım ki, elbisemin bütün düğmeleri sökülmüş, düşmüş... Pantolonumun belini elimle tutmasam, pantolon bacaklarımdan kayıp düşecek... Neyse, polisin yanına varabildim. Çok acele ve çok önemli bir iş için Müdür Bey'le görüşmek istediğimi söyledim. Nasıl bir iş olduğunu sordu. Evrakımda bir numaranın eksik olduğunu, buyüzden Müdür Bey'i görmek istediğimi söylesem, beni Müdür Bey'in yanına götürmeyecek... «Çok önemli, çok acele...» diye üsteledim. Galiba, sabotaj ihbarı filân gibi bişey sandı. «Gel benimle!» deyip, önümde yol açarak beni tribünlerin arkasında biyere götürdü. Bir odaya soktu. Güzel dayalı döşeli bir oda... Masada bir adam, telefonla konuşuyor. Polis O'na, «Müdür Bey, çok önemli bişey için bu adam sizinle konuşmak istediğini söyledi, getirdim...» dedi.

Ben pantolonumun belini tutarak başımla selâm verdim.

Müdür Bey, «Nedir?» diye sordu.

Ben de, «Sizi çok aradım Müdür Bey, çok şükür sonunda buldum...» diye anlatmaya başladım.

«Nedir, kısa anlat!» dedi. Çünkü, telefonun alıcısını elinden bırakmamıştı.

«Beyfendi, benim bir miras işim vardı... İki yıl uğraştıktan sonra, şükürler olsun, işi sonuna getirdim.»

Dışarı çıkmak üzere olan polise, «Dur, dur! Ayrılma! Bekle!» dedi.

Ben sözümü sürdürdüm: «Yalnız evrakta bir numara eksik kalmış. İşte bu kâğıt!» diye elimdeki tomarı Müdür Bey'e uzattım.

Müdür, masasında geri geri çekilerek, «Sen ne diyorsun yahu?» diye bağırdı.

«Bir numara istiyorum...» dedim.

Polise, «Al bunu götür, al bunu götür!» dedi.

Polis kolumdan tutup çekti. Müdürün polise kaş-göz işareti yaptığını görmüştüm, rengi de kül gibi olmuştu.

«Asıl benim aradığım Ayten Hanım... Ama Ayten Hanım, Mazhar Bey'in yanına gitmiş... Mazhar Bey de geçen yıl, sizlere ömür, vefat ettiğinden...»

Müdür, iki elini ileri ite ite polise, «Götürsene yahu, götürsene!» deyip duruyordu. Her nedense polis kolumdan tutmuştu ama, nazik davranıyordu.

Yumuşar gibi olan Müdür, «Sen ne diyorsun yahu, anlamıyorum ki...» dedi.

«Ben de size anlatmaya çalışıyorum...» dedim.

Müdür korku içinde, büyümüş gözleriyle bana bakıyordu.

«Bugün ille de bu numarayı almalıyım; yoksa param düyuna kalırmış.»

«Sen ne anlatıyorsun yahu?»

«Derdimi... Sonra efendim, o numarayı İbrahim Bey verecekmiş...»

«Bay polis, al götür bunu, al götür!»

Polis çekiştirmeye başlayınca, derdimi çabuk çabuk anlatmaya çalıştım :

«İbrahim Bey Ayten Hanım'ın, Ayten Hanım da şefin, şef de bilmem kimin... bilmem kimin... bilmem kimin... Bilmem kim de...»

Polis, «Gel dışarı! Çık dışarı be!» diye bağırarak beni dışarı sürüklüyordu. Biyandan da bana, «Yahu, bu müdür, stadyum müdürü be!» deyip duruyordu.

«Ayten Hanım'ı bulsam, bir bulsam O'nu...»

«Sen lâf anlamaz mısın be... Bu müdür başka müdür, stadyum müdürü...»

Beni zorla odadan çıkardılar. Düdükler ötmeye başladı. Polisler başıma üşüştü. O itiş-kakışta, pantolon ayağımdan sıyrılıp düştü. Ben artık iyicene bozulmuşum, «Ayten Hanım...» deyip duruyorum.

Polisler gelince, korkudan titremekte olan o müdür birden yiğitlenip, «Ben o Ayten Hanım'ın...» diye sövmeye başlamaz mı!

Ben de coştum artık, «Ben de, ben de... Ayten Hanım'ın da, sizin de, hepinizin de, müdürünüzün de, dairenizin de, verdiğiniz, vereceğiniz numaranızın da, topunuzun da...» diye kantarlıyı, sunturluyu öyle bir savuruyorum ki, koskoca stadyum çınçın ötüyor. Neden mi ötüyor? Çünkü, müdürün elinde tuttuğu ve benim telefon sandığım şey, telefon değilmiş, stadyumun hoparlörüne bağlı mikrofonmuş. Ben «Hay o Ayten Hanım da... Hay sizin de... Hay dairenizin de...» diye adlı adınca sövdükçe, benim sövgüm stadyumda gümbür gümbür gümbürdüyor. Onlar telâştan mikrofona kapamayı da unutmuşlar.

Polisler üşüştü, başıma, coplar iniyor ki, nasıl insafsız vuruyorlar. Ben copu yedikçe canımın acı-

sından her kime ve her nereye sövülmesi gerekirse, hiçbirini eksik bırakmadan hepsini sayıp dökerek sövüyorum.

Polisler beni sürükleye sürükleye cankurtaran arabasına soktular.

Akıl hastalıkları hastanesine tıktılar. Hekimler iğne yapıp beni bayıltmışlar. «Ben o Ayten'in de... Hay ben O Ayten'in de...» diye diye bayılmışım. Ben Ayten diyorum ya, herkes ne demek istediğimi anlıyor. Tımarhaneye de girdim ağbiler...

Yaşar Yaşamaz'ı dinleyenler, O'nun başına gelenlere öyle şaşmışlardı ki, hep birden,

— Haydaaaa! deyip kaldılar.

Yaşar'ın yanındaki delikanlı,

— Yahu, seni tımarhaneye atamazlar ki... Nasıl atarlar be! dedi.

Yaşar,

— Atamazlar, dedi, atmamaları gerekir... Çünkü ben ölmüşüm. Ölmüşüm ama, beni deli sandıklarından öldüğüme inanmıyorlar ki... «Ben Çanakka-le'de şehit oldum...» dedikçe, deli sözü sanıp basıyorlar sopayı, dayıyorlar üstümden aşağı soğuk suyu... «Yahu etmeyin, ben şehit bir adamım..»

İşte böyle ağbiler, okula gideceğim, ölmüşsün diyorlar. Askere alacakları zaman yaşıyorsun diyorlar. Mirasımı almak isterim, ölmüşsün derler. Babamın vergi borcunu alacakları zaman yaşıyorsun derler. Yaşıyorsam nüfuskâğıdımı verin derim, yok, sen yaşıyorsun derler. Tımarhaneye atacakları zaman yaşıyorsun derler...

Koğuştakiler, bikez daha,

— Haydaaaa! çektiler.

KARŞILAMA TÖRENİNDEKİ EN BÜYÜK ADAM

Gardiyanların, akşam olunca hükümlüleri koğuşlara sokmaları oldukça zor oluyordu. Hele hava iyiye, hükümlüler başlarının üstünde tavan olmayan bahçede kendilerini biraz daha özgür duyduklarından ellerinden geldiğince koğuşlara geç girmeye çalışıyorlardı. Oysa ikinci kısmın birinci koğuşundakiler, daha nöbetçi gardiyan düdüğünü öttürmeye başlamadan çok önce, akşamın alacası cezaevi duvarlarına inerken, kümese alışık tavuklar gibi koğuşlarına doluşuyorlardı. Çünkü bir ayak önce yemeklerini yiyip Yaşar Yaşamaz'ın başından geçenleri dinleyeceklerdi.

Koğuş arkadaşları, Yaşar Yaşamaz'ın akıl hastalıkları hastanesinden nasıl kurtulup da cezaevine düştüğünü çok merak ediyorlardı.

Birlikte akşam yemeğini yedikleri koğuş arkadaşlarından biri,

— Hele tellendir bir cıgara Yaşar... diye cıgara paketini O'nun önüne uzattı.

Yaşar, cıgarayı alırken,

— Sağol ağbi... dedi.

— Tımarhaneden nasıl kurtuldun be Yaşar?

Bir hükümlü,

— Aman anlat şunu... diye üsteledi.

Yaşar,

— Anlatayım ağbiler... dedi.

Koğuştta bir kaynaşma oldu. Herkes yerini aldı ve Yaşar'ı dinlemek için iyice yerleşti.

Yaşar Yaşamaz, iki - üç kez öksürdü. Bu öksürme, anlatmaya başlayacağını, artık gürültü edilmesinin işaretiydi. Koğuşt sessizliğe gömüldü. Yalnız arasıra çıkmak ve çakılan kibrit sesiyle göğüs geçirmeler duyuluyordu.

Yaşar Yaşamaz cıgarasından derin bir soluk çekip,

— Ben, dedi, yanlış yapmışım. Akıl hastanesine girince hiç sesimi çıkarmamak varmış. Ama keçileri kaçırdığımdan kendimi tutamayıp kızgınlıktan ağzım köpürerek «Hay ben O Ayten Hanım'ın anasını avradını, yedi gelmişini geleceğini, geçmişini geçeceğini... eşikteki, beşiktekini... Yedi kat soyunu sopunu...» diye durmadan kalayladıkça beni gerçekten deli sandılar.

Hükümlülerden biri,

— İyi yapmışsın Yaşar, dedi, sövüp sayarak iyice boşalınca için serinlemiştir.

Yaşar,

— Ne demek ağbi, dedi, içim değil, dışım da serinledi. Senin de başından aşağı o soğuk suları bocetseler, sen de bak nasıl serinlemek değil donardın... Başımdan aşağı hortumla soğuk su sıkıyorlar.

— Neden o?

— Neden olacak, kızmışım ya, beni soğutacaklar...

İkidebir soru sorarak, yada söze karışarak, sözün akışının kesilmesine sinirlenen hükümlülerden biri,

— Yahu, susun da anlatsın kendisi... dedi.

Koğuşun dibindeki ranzadan da biri,

— Lafı piç etmeyin! dedi.

Yaşar anlatmasını sürdürdü:

— Soğuk suyla ıslattıkları yetmezmiş gibi, bana bir de palaskalarıyla giriştiler ki, ıslak bedenime kayışlar vurdukça ben artık dayanamayıp amana geldim ve dilimi tutup pes ettim. Herhalde beni öldü sanmış olacaklar ki tedaviye son verdiler. Nice zaman geçtiğini bilemiyorum, beni soyup hastane giysisini giydirdiler. Sonra hekimin karşısına çıkardılar. Ben hekimi görünce, derdimi anlatacak birini buldum diye birden sevinip,

«Doktor bey, beni deli sandılar, vallahi billahi ben deli değilim.» dedim.

Hekim gülümseyerek,

«Sana kim deli diyormuş, elbet deli değilsin...» dedi.

Odada beyaz gömlekli biri sırtarak,

«Dünyada hiçbir deli, ben deliyim diyecek kadar deli değildir.» dedi.

Bunu diyen herifin, hastanenin eski bir hastabakıcısı olduğunu sonradan öğrendim. Hekim, O'nun lafa karışmasına kızıp,

«Sen işine bak, enjeksiyonu hazırla!» dedi.

Enjeksiyon dediği de iğne. İğne dedimse, bacının oya iğnesi belleme, çuvaldızdan kalın ve temel çivisinden uzun bir iğne...

Ben iğneyi görünce korkuya kapılıp belki kurtulurum diyerek,

«Efendim» dedim, «Bikez benim deli olmam olanaksız. Çünkü ben ölmüşüm. Deliler de ölür ama, hiç ölümler delirir mi?»

Ben böyle deyince, benim saçmaladığımı sanan doktor, hastabakıcıya, o iğneyi bırakıp başka bir iğ-

ne almasını söyledi. Bu, ilkinden de büyük bir iğne... Öyle büyük bir iğne ki, beni onunla duvara mihlayacaklar sandım. Beni, muayene yatağına yüzükoyun uzattılar. Ayağımdaki hastane pantolonunu sıyırdılar. Gözüm iğnede. Hekim iğneyi aldı, içine su çekti. Çocukken, söğüt dalından fıskiye yapar da

Enjeksiyon dediği de iğne. İğne dedimse, bacının oya iğnesi belleme, çuvaldızdan kalın ve temel çivisinden uzun bir iğne...

onunlada su fıskırtırdık. İşte hekim de iğnenin suyunu havaya fıskırtıp bir zaman oynadı. Ben, anlatırım derdimi de elinden kurtulurum diye, bir daha ölü olduğumu söyledim. «Hem de şehit düşmüşüm...» dedim.

Hekim, iğneden havaya su fıskırtıp oynarken, «Hangi savaşta şehit düşmüşsün?» diye sordu.

Ben de, «Bir kere değil ki iki kere şehit düşmüşüm, biri Çanakkale savaşında, biri de Dersim'de...» dedim.

«Düşmüşüm diyorsun, haberin olmadan mı şehit düştün?» diye sordu.

— «Evet» dedim, «benim haberim olmadı hiç... Şehit olduğumu bana Nüfus dairesinden haber verdiler de öğrendim. İkinci kez şehit düştüğümü de eksik olmasın askerlik şubesinden söylediler.»

Hekim, elinde iğneyle geldi yanıma.

«Demek sen şimdi şehitsin!..» dedi.

Eliyle belkemiğimi aşağı yukarı sıvazlıyarak yoklamaya başladı.

«Resmî makamlar şehit olduğumu söylüyor. Ben de onların yalancısıyım...» dedim.

İğnenin ucunu sırtımda dayandığı yeri duydum. Hekim,

«Anlat, anlat sen... Boyuna anlat, durma!» dedi.

Ben de anlattım:

«Ölmüş olduğumdan okula almadılar beni. Çünkü nüfuskâğıdım yok... Hiç ölünün nüfuskâğıdı olur mu? İşte bu yüzden ya, Anşe'yle de evlenemiyoruz.»

İğnenin hart diye belimden içeri girdiğini duydum. Öyle acıdı ki, sanki iğnenin ucu göbeğimden

çıkacak sandım. Ellerimi ayaklarımı yatağa kayışla bağladıklarından kıpırdayamadım. İçimin ezilip kendimden geçmekte oiduğumun ayırdındaydım. Sonradan arkadaş olduğumuz o hastabakıcının dediğine göre, bayılırken «Anşe... Anşe...» diye sayıklayıp inleyip durmuşum.

Hastanede ilk günler deli olmadığımı anlayamadılsa da, zaman geçtikçe hekimler deli olmadığımı anladılar. Ben onlara «Ben ölmüşüm, iki kez şehit düşmüştüm...» dedikçe onlar deli olduğumdan saçmaladığımı sanıyorlarmış. Ama zamanla, onlar da anladılar benim deli olmadığımı. Hekimler beni çok severlerdi. Sık sık beni çağırıp, «Anlat şu başından geçenleri Yaşar Yaşamaz!» derlerdi. Ben de anlatırdım. Deli olmadığımı anlayınca beni hastanenin içinde özgür bıraktılar. Özgür bıraktılar dersem, hani yani bağlamıyorlar, koğuşa tıkmıyorlar, delilerin yanına sokmuyorlar. Hastahane içinde iş gördürüyorlar. Daha benim gibi beşon kişi var. Ne iş verseler canla başla yapıyorum ki, gözlerine gireyim de beni burdan taburcu etsinler. Hastanenin bahçesinde çalışıyorum. Hekimlerin odalarını silip süpürüyorum. Her yere ben koşuyorum. Ama böyle giderse baktım beni burdan salacakları yok.

Koğuştakilerden biri dayanamayıp,

— Neden? Deli olmadığını anladılar ya? diye sorunca, öbür hükümlülerden «Şışşışt! Susun da kendi anlatsın yahu...» diye sesler yükseldi.

Yaşar da anlattı:

«Deli olmadığımı anlamaya anladılar... Ama bıraksalar, hastanenin işlerini kim görecek? Kadro eksik, hastanenin görevlileri yetmiyor işlere. Buyüz-

den, bizim gibi olanları kullanıyorlar. Hastaneden kaçmak kolay. Arkadaşlardan kaçanlarda var.»

— Sen de kaçsana yahu... diye bir ses yükseldi koğuştan.

Arkadan yine «Şışşt!» sesleriyle soruyu soran susturuldu.

— Ben kaçmam... Hatta beni tımarhaneye kapadıkları bibakıma da iyi oldu. Çünkü beni nasıl olsa günün birinde burdan çıkaracaklar. Ölene dek burda tutmazlar ya. Çıkarırken de hastaneden, elimi iyileştigimi bildirir bir taburcu kağıdı verecekler elbet. İşte ben de bu kâğıdı vermelerini bekliyorum. Tımarhaneden verilmiş olsa bile gene de resmî bir kâğıttır, yaşamakta olduğumu belgeler belki diye düşünüyorum. İşte buyüzden kaçmıyorum hastaneden. Hekimlerden biri beni çok severdi. O'nun her işine koşar, her işini yapardım. Birgün O'na gidip,

«Doktor Bey, siz de biliyorsunuz, benim aklımdan hiçbir zorum yok hamdolsun...» dedim.

«Evet, biliyorum Yaşar...» dedi.

«Biliyorsanız, neden beni taburcu etmiyorsunuz?» diye sordum.

«Edemem» dedi, «ben ne yapabilirim?»

«Nerdeyse bir yıl olacak burdayım. Beni hastane işlerinde kullandığınız için taburcu etmiyorsanız, ben hep burda kalıp boğaz tokluğuna çalışmaya da razıyım. Para pul da istemem... Yeter ki siz beni hademe olarak alın!»

İşi kurnazlığa getirip para pul da istemeden hademeliğe gireceğim ki, hademe olarktan bana bir kimlik versinler, ben de kadrodaki her insan gibi resmen yaşamış olayım... Gelgelelim, Doktor dalgayı çıkıp, «Seni nasıl kadroya alalım, resmen yaşamıyorsun ki Yaşar...» dedi.

«Boşuboşuna beni burda tutacak mısınız?» diye sordum.

«Sen lâf anlamıyorsun ki... Evet, senin akıl hastası olmadığını ben de biliyorum. Ama seni taburcu edemem. Çünkü nüfuskâğıdın yok. Nasıl burdan çıkarayım seni? Taburcu listesine seni ne diye yazarız? Hastaneden çıkış defterine kimliğin olmayınca nasıl işleriz?»

«İyi ama doktor bey, nüfuskâğıdım yok diye ölene dek burda mı kalacağım ben?»

«Kim diyor sana burda kal diye oğlum... Git Yaşar, git!»

Başımdan git diyerek beni kovuyor sandığımdan geri dönüp giderken,

«Nereye?» diye sordu.

«Git dediniz, gidiyorum...» dedi.

«Öyle değil... Git, yani kaç git burdan... Sen kaçıp gidersen, hastaneden bir hasta kaçmıştır diye çizelgeden bir hasta düşeriz. Bunun için nüfuskâğıdın gerekmez. Ama taburcu etmemiz için, nüfuskâğıdın gerekir. Taburcu işlemi başka. Şimdi anladın mı seni neden taburcu edemediğimi?»

«Anladım efendim.»

«İlk fırsatta kaçır kurtulursun. Ama bu söylediğimi sen benden duymuş olma!»

«Eksik olmayın Doktor Bey...»

Kapıdan çıkıyordum ki arkadamdan seslendi:

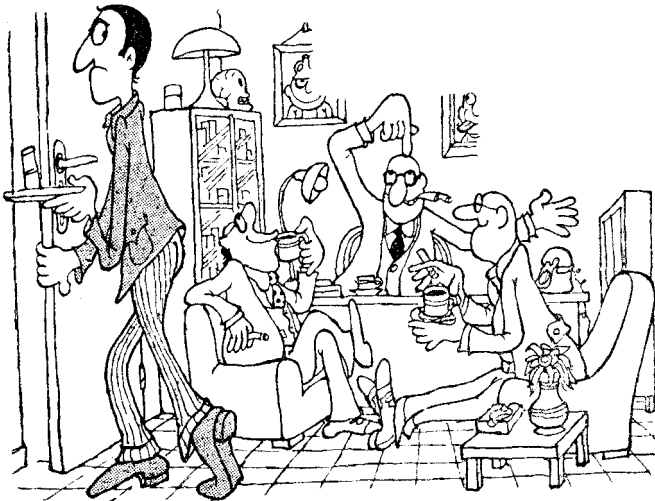
«Yaşar! Burdan kaçır kaçmaz ilk işin nüfuskâğıdı çıkarmak olsun.»

«Nasıl çıkarayım Doktor Bey? Vermiyorlar ki...»

«Mahkemeye başvurun. Mahkeme sana nüfuskâğıdı vermek zorunda... Yoksa başın deritten kurtulmaz nüfuskâğıtsız. Mahkemeye başvurun kaçınca burdan...»

«Başüstüne Doktor Bey.»

O doktorun iyiliğini hiç unutmayacağım. Bigun odasında arkadaşlarıyla oturmuş konuşuyor, tartışıyorlardı. Ben de onlara kahve pişiriyor, su veriyordum; işlerini görürken de konuşmalarını dinliyordum. Normal insanın nasıl insan olduğu üzerinde tartışıyorlardı. Bu dediğim hekimin sözleri aklımdadır hâlâ: «Normal insan, dengesiz insandır. Çünkü insan, ateş üstünde duran su dolu bir kazana benzer. Nasıl içindeki su kaynayınca kazanın kapağı atarsa, makinelerin buhar kazanlarına da artık buğu dışarı fışkırsın diye subap yapmışlardır. Bugunun arttığı dışarı fışkırır delikten, kazandaki buğu da gerektiği kadar kalır, yani dengede durur. Yoksa kazan patlar. İnsan da böyle işte... Kızınca, duygulanınca, üzümlünce, acılanınca, insan içinden bişey boşaltacak

Bigun odasında arkadaşlarıyla oturmuş konuşuyor, tartışıyorlardı. Ben de onlara kahve pişiriyor, su veriyordum; işlerini görürken konuşmalarını dinliyordum.

ki, patlamasın da dengesi yerine gelsin. E nasıl içini fıskırtacak? Nasıl kazanın süpürü varsa, insanın da bir tahtası eksik olacak ki, burdan dışarıya su koy-versin... Buyüzden işte, dengeli insan bir tahtası eksik insan demektir. O normal denilen tahtası eksik olamayanlar, günün birinde birden patlayıp bombok olur, bir daha da onarılmazlar.»

Hemen o gece kaçtım akıl hastanesinden. O hekimin dediği gibi de yaptım. Akıl hastanesindeyken, eksik olmasınlar ayak işlerine koştuğumdan hekimler üçbeş kuruş bahşiş verirlerdi. O paraları toplamıştım. İyi bir dilekçeciye gidip derdimi yandım. Dilekçeci de bana öyle bir ateşli dilekçe yazdı ki, bakanın gözleri, tutanın elleri, okuyanın da içi yanar. Dilekçeyi mahkemeye verdim. Bana sayı yazılı bir kâğıt verdiler. Bekliyorum duruşmanın günü gelsin diye. Param tükendi. Bir iş bulup çalışamıyorum nüfuskâğıdım olmadığından. Büyük kentte yaşamak kolay mı? Neyse, rahmetli babamının çok yakın bir arkadaşı vardır, gittim o baba dostuna. Böyleyken böyle işler diyerek anlattım durumumu. Baba dostu bana birkaç zaman geçinmeme yetecek kadar para verdi. Mahkemeden yaşadığıma karar çıkıp da mirasımı alınca, ben de borcumu baba dostuna ödeyeceğim. Baba dostunun olduğu yerden tiren istasyonuna otobüsle, dolmuşla gidiliyor. İstasyona gidip tirene bineceğim de, ordan da tirenle kente geleceğim. Ben istasyona gitmek için alanda dolmuş aranırken, baktım orda bir kalabalık toplanmış, şoförler de bağırıp duruyor: «Haydi, karşılamaya bir, iki... Karşılamaya bir, iki...» «Karşılamaya bir iki, beklemiyoruz...» «Yok mu yirmibeş papal kazanmak isteyen?» «Havadan yirmibeş papel...» «İstasyona iki kişi...», «Hem vatana hizmet et, hem yirmibeş papalı indir

cebe... Haydi istasyona!..»

Dolmuş binen, dolmuş doluşan gidiyor. Beş kişilik dolmuş altı-yedi kişi tikişiyor.

Şoförler «Para almıyoruz yurttaşlar, yok mu istasyona giden, bedava...» diye çaylaklar gibi çığırıştığından, nedir, neyin nesidir diye anlamak istedim. Rahmetli babam, «Aman oğlum, bişeyi bedava dediler mi, aman alma sakın, orđan kaç... Bedeline almaktan çok daha pahalıya gelir:» derdi. Aklıma babamın o sözü geldiyse de, cepte para az olunca bedavaya koşmayıp da ne yapacağım, ben de istasyona parasız yolcu götüren o dolmuşlardan birine girdim. İstasyona geldik. Gerçekten şoför bizden para almadı. Yanımdakine,

«Bu şoförün kazancı ne ki, bizi bedavadan taşıyor?» diye sordum.

O adam,

«Hey avanak, hiç bedavadan olur muymuş!... Bizim yol paramızı, partimiz şoföre ödeyecek.» dedi.

«Demek partimiz ödeyecek?» diye bir daha sordum.

«Evet partimiz...» dedi.

Partimizin hangi parti olduğunu bilmiyorduksam da herhalde iyi bir parti olacaktı ki, benim gibi yoksulu parasız istasyona taşıtmıştı. «Bu bizim partimiz hangi partidir?» diye sormak da olmaz. Çünkü «Bak şu avanağa, daha arabasına bindiğı partisinin adını bile bilmiyor...» derler.

İstasyona doğru yürüdük ki, Aman Allah... Anababa günü... İğne atsan yere düşmez dedikleri yer, işte o yer... Bayraklı adamlar, çocuklar. Elllerinde sopalara geçirilmiş yazılı bezler, kâğıtlar, mukavvalarla bağırsanlar. Kimisi alkış tutuyor, kimisi yaşa diye bağılıyor. Beni arkamdan ite ite, o kalabalığın

ta göbeğine tıktılar, insan batağına saplanıp kaldım. Kurtulmak için çırpınıp bocaladımsa da boşuna... Ta dün öğledenberi yemek yemediğim, çünkü öğlen yediğim simitle durduğum için karnım iyice aç ve yorgunluktan da dizlerim tutmaz olduğundan kendimi o kalabalığın seline bıraktım. Artık ne olacaksam olayım, dedim kendikendime. O sıkışık kalabalık bir o yana akıyor, bir bu yana akıyor... Ama benim ne yana, ne yöne gittiğimizi görüp bildiğim yok.. Öyle de sıkışmışım ki, bacaklarımın yerden kesildiği, aradabir havalanıp yere düştüğüm, havadayken fırfır dönüp onun bunun sırtında bir o yana, bir bu yana çevrildiğim oluyor. O sıkışıkta, baktım kurtuluş için çırpınmam boşuna, yanımdakine,

«N'oluyor böyle kardeşlik, biz nereye gidiyoruz bu gidişle?» diye sordum.

O da bana,

«Dünyanın gidişini mi soruyorsun?» dedi.

Töbeeee... Yahu, beni iyice sıkıştırmışlar, bir yağım sürçse de yere yıkılsam, insanların ayakları altında ezilip ufalanıp parçam kalmayacak, o bana dünyanın gidişi mi diyor.

«Bana ne dünyanın gidişinden yahu...» dedim.

«Memleketin gidişi iyidir çok şükür, önce büyük Allah'ın, sonra partimizin sayesinde...» dedi.

«Memleketin gidişinin iyi olduğunu bilmeyen mi kaldı... Ben, sana biz bu gidişle nereye gidiyoruz?» diye sordum.

«Karşılama törenine gidiyoruz. Yoksa senin haberin yok mu?» dedi.

Bikez aralarına katılmışım, haberim yok, desem olmaz...

«Hiç haberim olmaz mı canım, var elbette... Ya-

«Daha bu kalabalık bişey değil, bunun on katı kalabalık olurdu ama, bizim muhtar, adam başına yirmibeş lira verileceğini gizli tuttu yoksa... Açıkласaydı, köyde adam kalmaz, ebesi bebesi, torunu dedesi karşılama alanına dökülürdü.»

ni işte...» gibilerden lafı ağzımda tıycene çiğneyip geveledim.

Adam,

«Ben görevliyim,» dedi, «sen de görevli misin?»
«Helbet...» dedim.

«Daha bu kalabalık bişey değil, bunun on katı kalabalık olurdu ama, bizim muhtar, adam başına yirmibeş lira verileceğini gizli tuttu yoksa... Açıkla-saydı, köyde adam kalmaz, ebesi bebesi, torunu, de-desi karşılama alanına dökülürdü. Ama muhtar, el-altından kendi adamlarına haber salıp yalnız onları göndertti. Ben de gizliden duyup koştum geldim.»

Daha bir geniş alana gelince, o sıkışıklık biraz açıldı, soluk alır olduk. Davullar zurnalar çalınıyor... Her yer, her yan bayraklarla, renkli kâğıtlarla donanmış. Halay çekenler, horon tepenler, çiftetelli oynayanlar, kaşık havasına uyanlar, göbek atanlar... Bir cümbüştür gidiyor ki, hiç sormayın. Hani yorgun olmasam, karnım da tok olsa, hoşuma da gidecek. «Kim geliyor da, kim karşılanacak burda?» diye de soramıyorum korkumdan...

Yaşar Yaşamaz'ı dinleyen koğuştaki hükümlülerden biri,

— Neden korkuyorsun? diye sordu.

Yaşar Yaşamaz'ın yerine başka bir hükümlü cevap verdi:

— Korkmaz mı canım... Kim olsa korkar O'nun yerinde. Nüfuskâğıdı yok adamın... Casus diye yakalayıp assalar n'olacak? Olur a...

Yaşar,

— Hay yaşa ağbi, dedi, biri çıkıp da kimsin, ne-sin, neyin nesisin diye soracak olsa hapı yuttum de-

mektir. Ben bunlara yabancı olduğumu çaktırmadan, bu alayın, bu cümbüşün nedenini öğrendim. Büyük partilerden birinin kalesiymiş orası. İşte partinin o kalesine, parti büyüklerinden beşonu birden biraraya gelip karşı partilere gövde gösterisi yapılacaktı. Partinin büyükleri tirenle gelecekti.

Bir adam yüksekçe bir yere çıktı,

«Yurttaşlar, arkadaşlar! Hadi yürüyün, partimizin ilçe merkezine gidelim!» dedi.

«Gidelim...», «Haydin arkadaşlar!», «Başkanı dinleyin hayvanlar!», «Susun ulan...» gibi sesler, ün-nemeler, bağırımlar arasında yükselen uğultuyu parti başkanının sesi bastırdı:

«Karşılama töreninin nasıl olacağını anlatacağım. Törende görev alacaklar, arkamdan gelsin...»

Biz o adamın ardına düştük, gidiyoruz. Nasıl ol-duysa, o kalabalığın sıkışıklığında konuştuğum köy-lüyle gene yanyana düşmüştük. Daha önce konu-şukluğumuz olduğundan yakınlık duyarak, ardına düştüğümüz adamın kim olduğunu sordum. Partimi-zin ilçe başkanı olduğunu söyledi. Benim sorularım-dan kuşkulanıp,

«Herhal, karşılama törenine sen ilk geliyorsun?» diye sordu.

Ben de,

«Eh... işte... Ne de olsa... ilk sayılır... gibi bi-şey...» falan diye sözü dolandırdım.

«Ben çok geldim.» dedi, «Bundan önce birkaç kez de uğurlama törenlerine gelmiştim. Ama karşıla-ma törenleri daha cümbüşlü oluyor.»

«Neden?» diye sordum.

«Çünkü» dedi, «karşılama töreninde insanlar boyuna paralanıp yırtınıp durduklarından, uğurlama töreninde ne de olsa yorgun düşüyorlar. Hem uğur-

lama törenleri, karşılama törenleri gibi kalabalık da olmuyor.»

«Şimdi bizimkisi hangisi, karşılama mı, uğurlama mı?» diye sordum.

Karşılama töreni olduğunu söyledikten sonra ekledi:

«Bundan önce, başka bir partinin de karşılama törenine gelmiştik. O zaman da adam başına yirmi-beş lira vereceğiz, demişlerdi. Bütün köy insanı, çoluk çocuk, kocası karısı, yaşlısı genci, ebesi bebesi, kapı kapamacasına köyden hepimiz gelmiştik. Gelgelelim, tören bittikten sonra su koyverdiler.»

«Ne gibi yani?» diye sordum.

«Şu gibi ki, paralarımızı vermediler.»

«Aman, sakın gene öyle olmasın!»

«I-ıh... Öyle olamaz. Bu kez bizim muhtar, şart olsun diyerek karısının üstüne yemin bastı; paralar tıvrık ödenecekmiş.»

Bayraklarla, renkli kâğıtlarla donatılmış bir yapının önüne gelmiştik. Bu yapı önündeki alanda top-

Bayraklarla, renkli kâğıtlarla donatılmış bir yapının önüne gitmiştik. Bu yapı önündeki alanda toplas-tık. O partici başkan yüksekçe bir yere çıktı. Ordan konuşt u. Çok etkili konuşuyordu. O konuşmayı dinlerken başladım ağlamaya.

laştık. O partici başkan yüksekçe bir yere çıktı. Ordan konuştu. Konuştu ama, ne konuşma, ne konuşma! Ben öyle bir konuşmayı bugüne dek daha hiç dinlemedim. Çok etkili konuşuyordu... Benim zaten yorgunluktan, açlıktan içim ezilmiş, bir de o etkili konuşmayı dinlerken başladım ağlamaya... Ne anladın da ağladın, dersiniz, hiçbirşey anlamadığım yok. O konuşmadan bugün de aklımda hiçbirşey olmadığı gibi, dinlerken de bişey anlamamıştım. Neden mi ağladım? Yahu, ben ağlamak için bahane arıyorum. Başıma bunca belâ geldikten sonra, deli miyim ki güleyim... Adamın her sözü, şişe mantarı açkısının burgusu gibi beni burup içime işliyor. Siz o partici başkanın konuşmasını dinlemediğinizden, şimdi size ne desem yalan... Ben küçükken, babam beni camiye götürürdü. Cami hocasının, namazdan sonra okuduğu Arapça duayı dinleyenler ağlardı. Babam da ağlardı. Babam ağlayınca kendimi tutamayıp ben de ağlardım. Hocanın Arapça dediğini anlamadan nasıl ağlıyorsak, bu da öyle işte... Arkadaş, karşındakine hiçbirşey anlatmadan yarım saat konuşmak kolay bi iş değil. Dene de bak... Ne kadar saçma sapan konuşsan, gene de bir anlam çıkar. Bu partici başkanın sözlerinden hiçbirşey anlaşılmıyor. Adam o kadar yüksek ve yüksekte konuşuyor, hem de çok derin konuşuyor. Hadi ben ağlamaya hazırım da, durup dururken ağlayamadığımdan ağlamak için bahane arıyorum diyelim, ya ötekiler?... Ağlayan bir ben değilim ki... Başkaları da ağlıyor. Onlar da benim gibi nüfuskâğıtsız olduklarından yaşamıyor değiller ya... Öyleyse neden ağlıyorlar? Helbet partici başkanın, anlayamadığımız derin sözlerinden...

Partici başkan, o etkili konuşmasını kesip, bu kez de senin benim konuşmamıza benzer, insan gi-

bi konuşmaya başladı. Dedi ki;

«Arkadaşlar, şimdi kulağınızı açın, beni iyi dinleyin!»

Kalabalık hep bir ağızdan,

«Sen bizim babamızsın... Yaşaa, çok yaşa!» diye bağırınca, Partici başkan da, onlara,

«Siz de çok yaşayın, varolun evlatlarım... Eski-den de yaptığınız gibi, biliyorsunuz...» dedi.

Kalabalıktan,

«Biliyoruz, biliyoruz, boşuna gırtlığını yorma!» diye bir ses çıktı.

İlçe başkanı,

«Önce iş bölümü yapılacak, görevliler bölük bölük ayrılacak!» dedi.

Kalabalıktan biri,

«Kurban da kesilecek mi?» diye sordu.

«Helbet... Hem de kaç kurban... Koç da kesilecek, sığır da...» dedi.

O ses gene,

«Bize de kurban eti verilecek mi?» diye bağırdı.

Başkan gene,

«Helbeeet... Bütün kurban etleri size dağıtılacak!» dedi.

«Ama geçenki karşılama töreninde, biz büyükle-
rimizi omuzlarımızda taşıırken, burda kurban etleri
kayıpılmış, biz de hava aldık...» dedi.

Partici başkan açıklamak gereğini duydu:

«Etleri sizlere vermeyişimizin başka nedeni
var... Sonra söylerim.»

«Şimdi söyle. Açıkla!» diye başka sesler yükselince, partici başkan da, o etlerin dağıtılmasını beledi-
yenin engellediğini, çünkü veterinerin kurban hay-

vanları hastalıklıdır diye rapor verdiğini söylemek zorunda kaldı.

«Bu kez her bir iş düzenli olacak. Kurban eti de dağıtılacak. Şimdi gelelim iş bölümüne...» dedi.

Ama rahat bırakmıyorlardı ki, adamcağız da güzel güzel iş bölümünü anlatsın. Biri daha çıktı,

«Paramızı ne zaman alacağız?» diye sordu.

Partici,

«Paralarını tören bittikten sonra vereceğiz.» dedi.

Bu kez kalabalıktan bozguncu sesleri yükseldi:

«Yooo... Biz işte buna gelemeyiz.»

«Ben yokum bu işde arkadaş!»

«Biz paramızı peşin isteriz. Para peşin kırmızı meşin...»

«İşe başlamadan önce paramızı almalıyız.»

Partici başkan,

«Susun arkadaşlar, susun rica ederim. Susun da bir dakika beni dinleyin diye çırpınıyorduydu da, kimseye söz dinletemiyordu. Sonunda, kalabalığın gürültüsünü bastıran bir sesle bağırarak anlattı:

«Bundan önceleri kaçtır denedik bunu; paraları peşin ödersek, parayı alan karşılamaya gitmeden tüyüyor, parayı alan kırıyorsa kırıyorsa, parayı alan arabasını çekiyor, parayı alan savuşup gidiyor. Partimizin büyükleri de tirenden inince, piç gibi ortada kalıyorlar. Ne karşılayan var, ne yaşa diye bağırarak, ne alkışlayan, ne de omuza kaldıran... Ayıp oluyor büyüklerimize karşı... Herşey parayla olmaz arkadaşlar, biraz da memleketi, vatani, vatan uğruna şehit yatanı, savaşlarda ölen babanı atanı düşün! İşte buyüzden paraları peşin veremeyiz. İş bitsin, gelin alın paranızı. İşte size söz; paranızı cebinizde bilin. Paranız da bende. Ha bankada, ha bende... Bana güveniniz yok mu?»

Kalabalıktan birinin gür sesi, bütün mızıldanmaları, mırıldanmaları bastırdı:

«Güven işi başka, para dalgası başka... Biz de çok denedik. Paraları sonradan vereceğiz diyorlar; işleri görüldükten sonra, hepsi toz, ortada kimse yok ki paramızı ondan alalım.»

Kalabalıktan onaylayıcı sesler yükselince partici başkan açıklamak zorunda kaldı:

«O dediğiniz ancak başka partilerde olur, ama bizim partimizde olmaz arkadaşlar! — çok kızmış, yüzü babahindi ibiği gibi kabarmış ve kızarmıştı — Arkadaşlar, vaktimiz çok az kalmıştır. Nerdeyse tiren gelecek, büyüklerimiz inecek tirenden... Dinleyin beni, büyüklerimizi nasıl karşılayacağımızı anlatacağım. Davut Bey arkadaşımız, sizleri bölük bölük ayıracak. Bir bölük alkışçılar... Bunlar hem alkışlayacaklar hem yaşa diye bağıracaklar. Bir bölük yol açıcılar... Başka bir bölük de, büyüklerimiz istasyonda tirenden inip arabalarına binince, arabaları ellerinde havaya kaldıracak... En zorlu gövde gösterisi budur... Göreyim sizi aslanlarım... Daha başka bir bölük karşılayıcı da, arabalarından inen büyüklerimizi omuzlarına kaldırıp alana dek taşıyacaklar... Anlaşıldı mı arkadaşlar?»

«Tamam... Tamam başkanım...» diye sesler yükseldi.

«Karışıklık, kargaşalık istemem haa... Şimdi Davut Bey sizi bölük bölük ayırsın. Ben de her bölüğe gelip ayrı ayrı herbirine yapacağı işi anlatacağım... Heey Davut Bey kardaşım, bölükleri seçerken dikkat et aman, siskaları, zayıfları omuza kaldırmaya verme sakın; taşıyamıyorlar da sonra rezil oluyoruz. Omuza kaldırmaya iriyarıları seç ki, omuzlarında aldıklarını düşürüp etmeden alana dek kuş gibi uçursunlar...»

Partici başkanı dinlerken düşündüm ki, canla başla çalışır da bu adamların gözüne girersem, bunlar da bana burda bir iş bulur, hem de sonradan bir nüfuskâğıdı da çıkarırlar... Bunlar partici olduklarından, ne isteseler yaparlar diye duymaktayım. Ben de sayelerinde nüfuskâğıdımı aldım mı artık insan gibi yaşarım.

O Davût Bey denilen adam, oradakileri bölük bölük ayırmaya başladı. Adamın boyuna bosuna bakıp «Sen bu yana geç, sen şu yana, sen öte yana!» diye seçip ayırıyor. O seçe dursun, bir pazarlıktır başladı. Otomobilleri kaldıracak olanlar,

«Ağır iştir, bu paraya yapmayız. Elli lira isteriz!» diye tutturdular.

Partici başkan,

«Ulan, otomobil kaldırıyoruz deyince, duyan da sizi sirk cambazı sanır. Şimdiki otomobillerin ağırlığından ne olacak be, Cames Bond'un valizi, o arabalardan ağır çeker. Araba dediğiniz boyalı ince saç... Hem de, bir arabayı elli kişi birden ellerinizin ucunda havalandıracaksınız ki, adam başına elli gram bile düşmez...» dedi.

Büyükleri omuzlarında taşıyacak olanlar, işlerinin zorluğunu, büyüklerimizin çok ağır çektiklerini, en küçüğünün bile yetmiş — seksen sağ okka geldiğini, bir taşıyıcının büyüklerden birini kaldırdığını ileri sürüp, onlar da elli lira istediler. Bu kez, alkışçılar ayaklandı. «Onların işi, büyükleri omuza kaldırmakla bitiyor, bizse büyüklerimiz istasyona geldiklerinden tirene binip gidesiye dek yaşa diye gırtlak patlatıp el çırpacağız. Alkıştan ellerimiz şişiyor, bağırmaktan da sesimiz kısılıp bir hafta konuşamaz oluyoruz. Bizim işimize en zoru...» dediler. Neyse, ver aşağı tut yukarı, kırkar liradan uyuşularak pazarlık

kesildi. Ben, göze gireyim diye, hangisi zorsa o işe atıldım. Baktım ki, arabaları kaldırmaktan herkes kaytarıyor. Davut Bey'in araba kaldırmaya ayırdıkları, öbür bölüklere kaçıyorlar. Davut Bey beni tepeden tırnağa süzüp «Len bu ne sıskalık, sende can ne kalmamış, geç şu yana!» diyerek beni alkışçılar bölümüne itti. Ben hemen karşı gelip, «Efendi, sen benim görünüşüme bakma, evelallah otomobil değil koca kamyonu kaldırırm tekbaşım...» dediysem de, Davut Bey beni alkışçılar bölümüne itince, kış üstü yere düştüm. Davut Bey arkasını dönünce, ben hemen gözle kaş arasında, kurnazlık edip, omuza kaldırmacılar bölümüne daldım. Otomobillerini kaldırmıyorum, hiç olmazsa büyüklerimizin kendilerini omuzuma kaldırırm da gözlerine girerim diye düşündüm.

Partici başkan, her bölüğe görevini bir bir anlatıyor. İlkın araba taşıyıcılarına ne yapacaklarını anlatıp onları istasyona gönderdi. Arkadan alkışlayıcılara da derslerini verip onları da gönderdi. Sıra geldi, biz omuza kaldırmacılara.

Partici başkan,

«Gözünüzü kulağınızı açın, beni iyi dinleyin arkadaşlar.» dedi, «Bundan önceki gövde gösterilerinde maalesef bazı yanlışlıklar, aksaklıklar oldu. Büyüklerimize karşı son derecelerde mahcup olduk. Onun için beni iyi dinleyin, sözlerime dikkat edin.»

İçimizden biri,

«Sen hiç meraklanma başkanım... Bu kez olmaz öyle şey, hepsi benim emrimde...» dedi.

Başkan öğütlerini sürdürdü:

«Büyüklerimizden kimisi sayın eşleriyle birlikte teşrif ediyorlar. Büyüklerimizin sayın eşlerini, katıyen omuza kaldırmak yok. Kadınlar omuza alınma-

yacak. Ayıptır yahu!... Siz hiç mi medeniyet görmediniz be! Ulan kadının omuza kaldırıldığı yerde görülmüş? Geçenki gövde gösterisinde, dangalağın biri, büyüklerimizden birinin sayın eşinin bacaklarının arasından kafasını sokup da kadıncağızı havaya kaldırmaz mı! Kadının yüreği ağzına gelmiş, havada çırpınır durur, bizim dangalak ormanda ceylan avlamış gibi kadını omuzunda hop hop koşturur.»

O deminki adam,

«Öyle edepsizlik olmaz başkanım...» dedi.

«Sonra, yaşlıları öyle birdenbire omuza kaldırmak yok... Adamları ürkütmeyin. Geçende gene biri, yaşlı bir büyüğümüzün apışması arasına birden dalınca, adam az daha şey oluyordu. Her karşılanacak adam başına, beş omuz kaldırıcı ayrılacak. Öyle birdenbire apış arasına dalmak yok. Sonra, kimisi de omuzda taşınmak istemez. Onları rahat bırakın. Zorlaya zorlaya, çekiştire çekiştire omuza alıp sırtta bindirmek yok. Un çuvalı gibi adamları sallasirt etmek de yok... Nazik nazik, kibar kibar... Her işin bir usulü var. İlkin, omuza kaldıracağınız büyüğünüze şöyle bir bakacaksınız, gülümsüyorsa, omuza kalkmaktan hoşlanacak gibiyse, bakınca belli olur, işte öylelerini kaldırın Anlaşıldı mı?»

Hep birden,

«Anlaşıldı...» diyerek bağırdık.

Yanımda duran biri,

«Cahilliğin gözü körolsun!» dedi. «Okuryazar olaydık, bunları biz de bilirdik kendiliğimizden... Ama neye yarar, okul yüzü görmemişiz ki...»

Partici,

«Arkadaşlar, omuza kaldırırken dikkat edilecek bişey de şudur.» dedi.«Kısa boylu birinin, uzun boylu bir büyüğümüzü omuza kaldırması kesinlikle doğ-

ru değildir. Çünkü, omuza kaldırılan uzun boylu bir büyüğümüzün kısa boylu birinin sırtında, bacaklarının sallanması ve ayaklarının yerde sürüklenmesi göze çirkin görünüyor. Çok uzun boylu birinin de, ufak tefek bir büyüğümüzü sırtına alması da doğru değil; o zaman da asmakabağına kelebek konmuş gibi duruyor büyüğümüz. Çok zayıflar, sırtlarına çok şişmanları almasınlar. Taşıyamayınca dengeleri bozulup devriliyorlar, rezillik oluyor. Öyle ya, sana güvenip sırtına binmiş, sonra adamı yere yuvarlıyorsun, olur mu hiç! Bunlar da anlaşıldı mı arkadaşlar?»

«Anlaşıldı.» diye bağırdık.

«Dediğim gibi birden bacak arasına dalmak yok... Adamın fıtığı olur kasıkbağı kopar, huylanır, gıdıklanır... Bunlara hep dikkat edilecek. Haydi doğru istasyona! Nerdeyse tiren gelecek. Allah kolaylık versin...»

Omuza kaldırırcılar da yola düzüldük istasyona doğru. Yolda giderken bizim bölükten biri,

«Kadınları omuza kaldıranlar var ya...» dedi, «onlar bizim partiden değil. Sonra omuza aldıktan sonra, sanki taşıyormuş gibi yapıp büyüklerimizi yere düşürenler; onlar da bizden değil. Büyüklerimizin arkasından bacakarasına dalıp hop diye kaldırarak büyüklerimizi ürkütenler var ya; onlar da başka partilerden... Hepsini biliyorum. Gösterimizin ciddi havasını bozmak için, bizim partidenmiş gibi aramıza sızıyorlar, bunlar bozguncu...»

İstasyona geldik. Az sonra da tirenin düdüğü duyuldu. Davullar vurmaya, zurnalar çalmaya başladı. Tiren durdu istasyonda, büyükler indi. Bizim omuza kaldırma bölüğünün başı bize işmarı çıkmasıyla, bizim bölüktekiler büyüklerimizin üzerine atıldılar. Büyüklerimiz kapanın elinde kalıyor. Böyle ka-

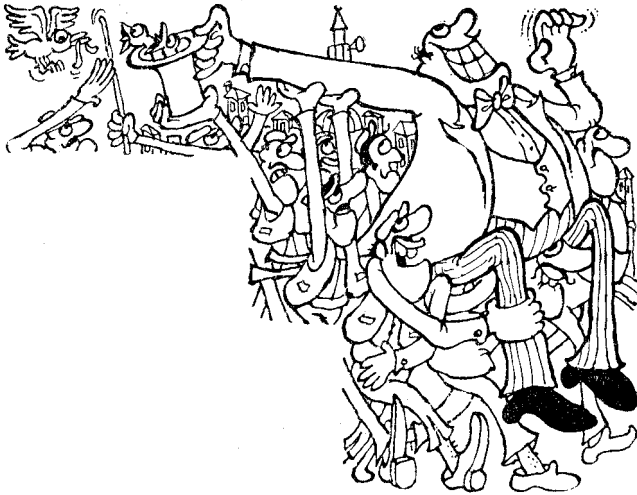
pışmalarda ben hep sona kalırım. Hiç açığözlük edemem Aman şu büyüğümüzü sırtıma alayım, aman öbürünü yakalayım derken, bir de baktım bütün büyüklerimiz sırtta, bana sırtıma alacak biri kalmamış. Doğrusunu söylemem gerekirse, böyle boşa kalışım, açgözlülüğümden oldu. Çünkü, göze girmek için büyüklerimizin en ağırını, en kocamanını aramak için ordan oraya seğırtirken bana hiçbiri kalmadı. Eyvah, n'ışliyeceğim diye o yana, bu yana bakınırken, birden istasyon lokantasının önünde büyüklerimizden birini görmez miyim; orda durmuş bakınıyor. Büyüklerimizden olduğunu nerden anladım dersenez, kılığından belli... Ayakkapıları pırıl pırıl parlıyor bir, giysisi koyu kara ve pantolonu tığ gibi ütölü, gömleği kaskatı ve apak, bir de kara kelebek oturtmuş ak gömleğinin yakasına, üstelik kasım kasım da kasılıyor. Belli ki büyüklerimizden bir Adam, benim iki boyumda ve üç ağırlığımda var. Siz bendeki şu avanaklığa bakın yahu, bu adam tirenden inen büyüklelerimizden biri olsaydı, hiç yakalayıp sırta almazlar mıydı, hiç bana bırakırlar mıydı, diye düşündüğüm yok... Kimmiş bu iri adam arkadaşlar, bildiniz mi? Bu adam, istasyon lokantasının şef garsonuymuş. Lokantanın önüne çıkmış da gelen büyüklerimizi seyredermiş uzaktan... Ben ne bilirim O'nun garson olduğunu. Tıpkı büyüklerimizin kılığına bürünmüş. Ben o zamana dek o kılıkta hiç garson görmüş değilim. İnsan öyle giyindikten sonra garsonluk eder mi hiç... De ki herif vali, de ki en azından kaymakam kılığında... Neyse, ben, ya Allah bismillah diyerek, bunun bacaklarının arasından dalmamla, o koca herifi ensemın üzerinde oturttum. Allah artık acımış da bana öyle bir kuvvet vermiş ki, ben göze gireceğim umuduyla o koca herifi ensemın üstüne tüy gibi

kaldırdım. Bikaç kişi birden bana yardıma koştular-
sa da,

«Açılın ulan alçaklar, ben kendim taşıyım... A-
talarımız - İtin ağzından kemik alınmaz - buyurmuş di-
yerek bunları kovdum. Çünkü kovmasam, sırtımdan
büyük adamı kapıp kendileri sırtlayacaklar, ben de a-
çıkta kalacağım. Herifin, büyük adam olmayıp gar-
son olduğunu bilmiyorum ki... Bilsem, yere savuru-
rum. Herifin ağırlığı bişey değil, ensemdede adam gibi
otursa, ne kadar ağır olsa gene taşıyacağım, lakin,

«Bırak ulan beni!.. İndir aşağı ulan!» diye bağı-
rarak çırpınıyor.

Particilik deyip de geçmeyin ağbiler gayetle
zor bir zenat. Biyandan, boynuzları yaldızlı, kuyruk-

Ya Allah bismillâh diyerek, bunun bacaklarının
arasından dalmamla, o koca herifi ensemin üzerine
oturttum. Allah artık acımış da bana öyle bir kuvvet
vermiş ki, ben göze gireceğim umuduyla o koca herifi
ensemin üstüne tüy gibi kaldırdım.

ları kınalı, boyunları kordelalı koçlar kurban ediliyor. Biyandan yakaları rozetli kollarında parti bezleri olan görevliler koşup koşuşup duruyor. Kimisi sırtına ağır çeken büyüklerden birini almış, dik yokuşa yukarı vurmuş azgın manda örneği solumakta...

Benim sırtımdaki herif istediği kadar çırpınsın, ben bikez büyük adamı ele geçirmişim, alana dek götürüp de heykelin önüne gelmeden sırtımdan indirirmiyim hiç... Niyetim, büyük adamı, Atatürk efendimizin heykelinin ayakları dibine yıkmak. Gelgelelim rahat durmuyor ki... Durmadığı da neyse de, boyuna sövüyor. Hava çok sıcak olduğundan zırl zırl terliyorum. Önceleri hafif gelen o koca herip, ben yürüdükçe ağırlaştı da ağırlaştı; ben diyeyim bir ton, sen de on ton... Her adım attıkça herif ağırlaşıyor. Debelenip duruyor ensemin üstünde... Baktım olacağı yok.

«Efendi, hiç boşuna ırgalanma, sallanma, bikez

«Efendi, hiç boşuna ırgalanma, sallanma, bikez sırtıma almışım, heykelin dibine götürmemiş, seni bırakmam!» dedim.

«Ulan, ben garsonum!» diye bağırdı.

sırtıma almışım, heykelin dibine götürmeden, seni bırakmam!» dedim.

«Ulan, ben garsonum!» diye bağırdı.

Besbelli beni sınıyor sanarak,

«Aman beyim, estağfurullah... O nasıl söz! Bizi büsbütün dünya görmemiş belleme, biz hiç mi garson görmedik...» dedim.

O gene,

«Garsonum ulan, garson!...» diye yırtınıyor.

«Ne haddine öyle senin' gibi giyinen garson beyim...» dedim.

Pençemden kurtulamayacağını anlayınca yalvarmaya başladı. Hem yalvarıyor, hem de biyandan sövüyor:

«Servisim var kardeşim. Sevdiklerinin başı için bırak beni yahu... Ziyafet var ulan, orda olmazsam kovarlar diyorum sana... Bırak ulan namussuz!

Bu kez ağzını da bozmaya başladı:

«Eşşoğlueşek, ben senin bildiğin piyazcı çırağı garsonlardan değilim, gar lokantasının şef garsonuyum...»

«Estağfurullah... Siz beni sınıyorsunuz beyim.»

Bu kez çok daha ağır sövünce, erkekliğime yediremedim, benim de tepem attı,

«Bak, garson olduğuna beni inandıramazsın ya... Garson da olsan, seni bırakmam, heykelin dibine dek seni taşıyacağım ki, partiden taşıma parası alayım...» dedim.

O koca herif baktı ki, elimden kurtuluşu yok, artık debelenmeyi, çırpınmayı bırakıp sırtıma yangel-di. Neden mi sırtımdan atlamıyor? Atlayamaz da ondan... Herif öyle şiş göbek ve hantal ki, öyle atlayacak zıplayacak gibi değil, ensemden aşağı düşse, bir yerleri kırılacak, ondan korkuyor.

Koca herifi sırtımdan indirmedim ya, pişman da oldum; çünkü ağırlığı bastıkça bastı, ağırlaştıkça ağırlaştı. Üstelik dün öğleyin yediğim birtek simitle durduğumdan açlıktan bacaklarım titriyor. Yahu, şunu sırtımdan alacak bir müslüman evladı yok mu, diye sağıma soluma bakınıyorsam da, hepsi koşup geçmişler, ben en geride kalmışım. Ahlaya puhlaya bunu alana getirdim, tam heykelin dibine vardım ki, orda ayağım mı sürçtü, yoksa biri çelme mi taktı arkadan, yoksa açlıktan gücüm mü tükendi her nasıl olduysa oldu, bilemedim, boylu boyunca yere kapaklandım. Üstümdeki ağırlıkla birlikte, Atatürk efendimizin önünde secdeye varmış gibi yıkıldım kaldım.

Yaşar Yaşamaz susmuştu. Koğuştakiler bir süre O'nun konuşmasını beklediler. Yaşar'dan ses çıkmayınca, biri,

— Paradan ne haber, parayı aldın mı? diye sor-du.

Yaşar,

— Kimden ne parası alacaksın arkadaş, dedi, herkes bir yana savuşmuş gitmiş. Parti kapısı duvar. Neyse, ben arkasını bırakmadım, o partici başkanı buldum.

«Seni arayıp duruyorum.» dedim. «Paramı almaya geldim.» dedim.

Davut Bey denilen düzü yanındaydı.

«Sen tekbaşına taşımadın ki, iki kişi birlikte taşıdınız...» demesin mi!

«Ne iki kişisi... Birbaşına taşıdım koca büyüğümüzü... Yalnız, sırtıma alırken, büyüğümüzün arkasından biri kucaklayıp sırtıma binmesine yardımcı oldu. Ona tek başına taşımadın mı denir...»

O zaman o Davut Bey alçağı,

«Haa, anladım... alanın artasına gelince sırtından yere fırlatıp atan işte bu!» dedi.

«Töbe atmadım başkanım.» dedim, «vallaha üstümdeki kendiliğinden atladı. Namussuzun biri de arkamdan çelme takınca ben de düştüm.»

Bu kez o partici,

«Nerden belli senin taşıdığın? Her taşıdım diyene para mı dağıtacağız?» demez mi!

Neyse ki, ordan başka biri beni tanıyıp gülmeye başladı. Herif kıkır kıkır güler. Partici başkanla o Davut Bey,

«Ne gülüyorsun yahu?» diye sordukça adam büsbütün gülüyor. Sonunda güle güle,

«Evet, bu sırtında taşıdı, ben de tanıyım... Ama gar lokantasının şef garsonunu zorla sırtına alıp taşıdı.» dedi.

Bunun üzerine hepsi kahkahayı basıp, yanlış adam taşıdım diye beni koğdular. Az kaldı ki, bir de sopa çekeceklerdi.

Koğuştakiler hep birden,

— Haydaaaa! çektiler.

Bir hükümlü,

— Demek parayı alamadın? dedi.

Yaşar,

— Sen parayı bırak, dedi, dönüş için tiren bileti bile alamadım. İstasyona döndüm, bilet alacağım sözde... Para çıkarmak için elimi cebime attım ki, eyvah!

— Ne olmuş?

— Ne olacak, olan olmuş... Ben o ağır herifi sırtımda taşıyıp da birkaç kuruş para kazanırım, göze girerim de belki nüfuskâğıdımı da çıkarırlar diye,

kana tere bulanırken cebimden cüzdanımı aşırılmışlar. Yalnız benim değil, yankesiciler dalmış kalabalığın içine, arabaları kaldıranların, büyükleri taşıyanların ceplerini hep boşaltmışlar. Cüzdanımı cebimde bulamayınca, ben ordan bağıra çağıra karakola koşup,

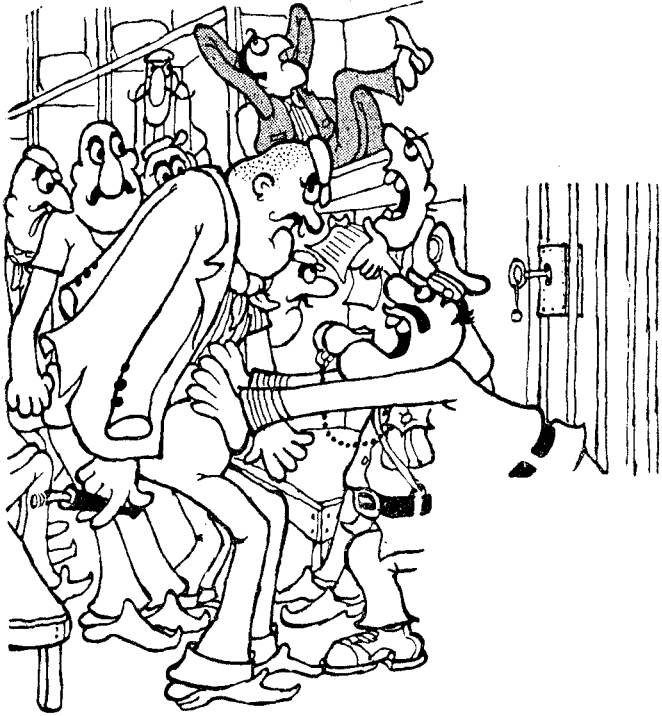
«Beni soydular!» dedim.

Polis, beni oranın yabancısı görüp,

«İyi öyleyse, tutanak yazalım. Ver kimliğini bakalım... Kimsin, nesen, nerden gelip nereye gidersin?» diye sorunca ben işte o zaman yandım.

Koğuştakiler bir daha, hep bir ağızdan,
— Haydaaa! çektiler.

DAVACI TARAFIN GEREKLİ BELGELERİ İBRAZINA

Gardiyan yarımportsiyon bağıra bağıra, bağırmadığı zaman da düdüğünü öttürerek koridordan birinci koğuşa doğru geliyordu:

— Heeey! Susun! Ziyaretçi listesi okunacak. Adı okunan ziyarete gitsin. Öbürleri içerili!..

Gardiyan Yarımporsiyon bağıra bağıra, bağırmadığı zaman da düdüğünü öttürerek koridordan birinci koğuşa geliyordu:

— Heeeey! Susun! Ziyaretçi listesi okunacak, dinleyin. Adı okunan ziyarete gitsin. Öbürleri içeri, i-çeriii!.. İçeri dedim, içerii!

Her ziyaret günü sabahı saat onda, ziyaretçileri gelenlerin adları okunurdu. Ziyaret günleri hükümlülerle tutuklular koğuşlarına kapatılmazdı ama, geçen haftaki ziyaret gününde, hem de ziyaretçisiyle görüşürken bir hükümlü, baskın verilerek şişlene şişlene öldürüldüğü için, bir önlem olmak üzere bu ziyaret günü hükümlü ve tutuklular koğuşlarına kapatılmıştı.

Ziyaret süresi onbeş dakikaydı ama, ziyaretçilerin ziyaret yerine alınmamaları, ziyaretçisi gelenlerin çağrılmaları uzun sürdüğünden, her saatte bir ziyaretçisi gelenlerin listesi okunuyordu. Listeyi, torpilli olduğu için cezaevi yönetiminde çalışan gür sesli bir genç hükümlü, bahçeye açılan kapı ağzında okuyordu.

Yarımporsiyon düdüğünü öttürerek, düdüğünü öttürmediği zaman da boş durmayıp herkesi koğuşlarına tıkmaya çalışırken, ziyaretçileri gelenlerin adlarını okuyan delikanlının sesi, bütün koğuşlardan duyulacak biçimde cınçın yankılanıyordu:

— Listeeee! Ziyaretçiler, ziyaretçiler, ziyaretçileeeer! Listeee! Tahtakaleli Kemal, Artist Muzaffer, İdamlık Ali, Yolsuz Niyazi, Çulsuz Razi, Dümbük Recep, Dümbük Receeeee!... Köfte Mustafa, Duman Haydar, Subay Necati, Pestil Rızaaa! Ulan Pestil Rızaaa... Artist Muzaffer!

Birinci koğuştaki hükümlülerden biri, kendikendine yüksek sesle söylendi:

— Bizi arayan soran yok! Yirmiye yoğurt!..

Sonra, yatağına oturmuş, saziyla uğraşmakta olan Yaşar'a seslendi.

— Yaşar!

— Buyur ağbi.

— Senin de mi ziyaretçin yok?

— Ben ölmüşüm ağbi... Kimseyi beklediğim yok ki gelsin.

Başka bir hükümlü, Yaşar'a o soruyu sorana,

— Yani, dedi, senin bir beklediğin mi var da böyle dedin şimdi?

Öbürü,

— Yoo, dedi, kimseyi beklediğim filan yok. Ama kaya kovuğundan da çıkmadık; mapusluğumuzun ilk günlerinde biriki gelenimiz gidenimiz olurdu ya, yıllar geçtikçe hepsinin ayağı kesildi.

— Öyleyse daha ne bekliyorsun?

— Hani yani, meselâ dedik... Yirmiye yoğurt, yirmiye yoğurt!

Onların dilinde «Yirmiye yoğurt!» diye bağırmak yoğurt ucuzladı ama müşteri yok demek, ne gelen ne giden, ne arayıp ne soran, ne para ne de pul, ne istek ne umut var demekti.

Ziyaretçileri olmayan, ziyaretçileri geleceği umdu da olmayanlar için bu ziyaret günü büsbütün acılı geçiyordu. Yaşar saz çalıp kendi yaktığı türkülerini çığırıldığından koğuştaki arkadaşları da O'nun türkülerini dinleye dinleye ezberlemişler, arasıra söylemeye başlamışlardı. «Yirmiye yoğurt!» diye of çeken hükümlü Yaşar'ın türküsünü söylemeye başladı:

**Bir kara talih kovaladı beni
Umutlar verdi oyaladı beni
Onulmaz yerimden yaraladı beni
Sarsın yaramı çağırın annemi!**

Yaşar'ın «Anşe'mi» dediği yerde O «Annemi» diyerek türküyü kendine uyduruyordu.

Yaşar, yatağından sazının tellerini dımbırdatıyordu. Çiftekâğıtlı sigarasına yumulan hükümlü,

— Çok sazına aslanım, koyver sazı söylesin
Yaşar'ım! diye bağırdı.

Yaşar, yavaştan başlayıp bir türkü tutturdu.

**Bir döksem derdimi denizler taşar
Anlatsam yargıca, yargıç da şaşar
Hakkımı istesem ölmüşsün derler
Vergiye salgıya bu ölü yaşar**

**İsterse bulunur kitapta yeri
Hazret-i İsa'yı gösterir diri
Bu sözü söyleyen sorulsa dersin
Yaşarken yaşamaz garibin biri**

Akşam olunca, Yarımportsiyonun düdük sesleri ve «İçeri, içeri!» diye bağırımlarıyla hükümlülerle tutuklular koğuşlarına tıkıldılar. Ziyaret günlerinin akşamları, ziyaretçisi gelenlere de, gelmeyenlere de bir anlatılmaz acılı üzünc çöküyordu. Sevinçli zamanlarında da, üzüncü zamanlarda da, haydi gelsin Yaşar, deniliyor, Yaşar da koğuşun en uygun yerine oturup, yaşarken yaşamazlığının öyküsünü anlatıyordu.

Akşam yoklamasından ve yemekler yenildikten

sonra, yine birinci koğuştakiler, Yaşar'ı en iyi dinleyecek biçimde yerlerini almışlardı. Yaşar durup dururken başından geçenleri anlatmazdı. Nasıl boksçular maçtan önce kızışmak için atlar zıplarsa, nasıl ayak topçuları maç başlamadan alana çıkıp koşup sıçrarlarsa, Yaşar'ı da işte öyle, anlatmaya başlamadan önce konu üstüne sözaçıp kızıştırmak gerekirdi. Bunu bilen koğuş arkadaşlarından biri,

— Eee, Yaşar, miras işi ne oldu? diye sordu.

Yaşar,

— Mirası alabilmem için, önce yaşadığımı isbat etmem gerekiyor... dedi.

— Yahu, mahkemede davâ açtın ya...

— Açtım açmasına da...

— Eee?

— Ağbicim, sen Yaşar kardeşinin laflarını kulak arkası ediyorsun. Anlatmıştım ya, biz particilik oynarken ve büyüklerimizi alkışlamak için ve büyüklerimizin arabalarını havaya kaldırmak için ve büyüklerimizi başımızın üstünde taşımak için, ellerimizi yukarı kaldırdığımızdan, Türkiyemizin bütün yankesicileri oraya dolup, bizim ellerimizin havaya kalkmış olmasını fırsat bilerekten, bizim ceplerimizi tümünden boşaltmışlar. Bizi sövüşlemişler ki ağbicim, ne diyorum sana, o kadar olur işte...

Miting denilen toplantıların ünlü sövüşçülerinden ikisi birinci koğuştaydı. Birinci koğuşun öteki dallarda uzman yankesicileri ve hırsızları,

— Ulan yoksa Yaşar kardeşimizi sövüşleyen siz miydiniz? diye dalga geçtiler.

Yaşar, anlatmasını sürdürdü:

— Cüzdanı alıp gitmişler. Alırlar ağbicim. Çünkü ben göze girmek için, büyük adam sanarak o manda gibi herifi taşımak çabasına düştüğümünden ve

o durumda dünyayı gözüm görmediğinden, cüzdanı değil, ciğerimi, dalağımı söküp de alıp gitseler ruhum duymayacak; kendimi öylesine vermişim parti yoluna... Baba dostunun verdiği paralar gitti haydi neyse; mahkemeden verdikleri o tarih ve sayı yazılı kâğıt vardı ya, o da gitti gider... Cüzdanımın içindeydi çünkü... Ben gene gittim o baba dostuna... «Durumlar böyleyken böyle oldu emmi, verdiğin paramı da, mahkemenin kâğıdını da çaldılar.» dedim.

Baba dostu,

«Kaygılanma Yaşar oğlum, baban öldüyse ben varım... Sana bir avukat tutayım da, senin şu miras dâvanı sonuçlandıralım. Suçluyu ipten çeker alır bir avukat var tanıdığım, haydi ona gidelim.» dedi.

Gittik o avukata. Olanı biteni hem ben anlattım, hem de benim eksik bıraktıklarımı baba dostu anlattı. Avukat,

«Böyle saçma şey olur mu hiç... Biz bu dâvayı sökeriz Allahın izniyle...» deyip Asliye Hukuk Mahkemesinde miras davasını açtı. Duruşmalar başladı. Bir duruşmaya gidiyorum, iki ay sonra öteki duruşma... İkinci duruşmaya gidiyorum, dört ay sonraya üçüncü duruşma... Her duruşmaya Anşe'yle babası da geliyor, bizim baba dostu da geliyor gelmelerinin nedeni belli. Çünkü, mirası alırsam, babası Anşe'yi bana verecek. Baba dostu da, nice iyiyürekli ve baba dostu da olsa, bana adam epiy borç vermiş, alacağını aldıktan başka, sermayesi benden ortak iş kuracağız. Anşe mahkeme salonunda oturup gözümün içine bakmakta, beni yüreklendirmekte:

«Alacaksın mirasını Yaşar'ım, hiç meraklanma!»

Ben çoktan mirastan geçtim, nüfuskâğıdımı alsam yeter. Babamdan kalma biriki parça tarlam var.

Tarlaları satıp savıp evleneceğim Anşe'yle ve bir iş tutup geçineceğiz. Derdim bu... Evet, mahkeme iyiye doğru gidiyor. Yargıç nerdeyse yaşadığıma inacak ve yaşadığıma ve de babamın oğlu olduğuma karar verdi verecekken... Yahu o avukat da nereden çıktı? Bir avukat geldi duruşmalardan birine,

«Ben hazine avukatıyım!» diyerek yargıcın karşısına dikildi. Olacak iş mi şu? Bak, şu belâya şimdi... Neymiş efendim; ben kayıtlarda ölü görüldüğünden babamdan kalan tarlaları alamazmışım, o tarlalar devletin hazinesine kalırmış...

Koğuştakiler hep birden,

— Haydaaa! çektiler.

Yaşar, o zamana dek başından geçenleri oturduğu yerden anlatırdı. Ama bu kez tiyatrodan oynar gibi anlatmaya başladı. Bir kibrit kutusu aldı, kibritlerini boşalttı. Bu kutunun dışına bir ince lastik geçirdi ve lastiği gererek, arasına bir kibrit çöpü soktu. Parmağıyla kibrit çöpüne vurdukça, kutuya çarpan çöp, sanki yazı yazılan daktilo makinesiymiş gibi, «tık tık, tıkı tık... tıkı tıkı tık...» diye sesler çıkarıyordu. Yaşar, avukatların ve yargıcın sözlerini, mahkeme kâtabi tutanağa geçirirmiş gibi sözde daktiloda yazıyordu. Hem mahkeme kâtipliği yapıyor, hem avukatlık yapıyordu. Bir bu yana geçip kendi avukatı gibi konuşuyor, bir karşı yana geçip hazine avukatı gibi konuşuyordu. Yaşar, bu taklitleri çıkarırken, koğuştakiler de gözlerinden yaş gelesiye gümekte, kahkahadan kırılmaktaydılar.

Yaşar, hazine avukatı gibi, O'nun sesiyle konuşuyordu:

«Sayın yargıcım... Merhum Reşit'in oğlu olduğumu iddia eden ve merhumun tek mirasçısı olarak huzurunuzda çıkan bu şahsın, herşeyden önce yaşa-

makta olduğu bile resmen ve hukuken sabit değildir. Hukuken hayatta bulunmayan bir kimsenin ise, mirasçılık iddiası abestir. Çünküiii, adının Yaşar olduğunu söyleyen ve yaşamakta olduğu yalnız kendi iddiası bulunan bu şahsın —ki hukuken mevcut dahi değildir— Yaşar olduğu da, merhum Reşit'in oğlu ve tek mirasçısı bulunduğu iddiası da mesnetsiz ve kanun huzurunda geçerli değildir. Çünküiii... yarın başka şahıs ve şahıslar da ortaya çıkarak, kendilerinin merhum Reşit'in çocukları oldukları iddiası ile miras talebinde bulunabilirler. Kendisinin Yaşar ve merhum Reşit'in oğlu olduğunu iddia eden bu şahsın gerçekten Yaşar ve gerçekten yaşamakta olduğunu resmen ve hukuken isbat etmedikçe merhum Reşit'in mirasçısı olamayacağı meydandadır. Binaenaleyh kanunun madde-i mahsusuna tevfi kan, merhum Reşit'in hayatta hiçbir mirasçısı bulunmadığından, merhumun menkul ve gayrimenkul bilcümle nükt ve emvalinin devlet hazinesine intikali gerekir.»

Yaşar, hazine avukatının sözlerini belleğinde kaldığı biçimde söylerken, biyandan da önündeki kibrit kutusundan yaptığı daktilo makinesinde söylediklerini yazar gibi sesler çıkarıyor, böylece koğuşun ortasını bir mahkeme salonu havasına sokuyordu.

Yaşar,

— Hazine avukatı denilen adamın söylediklerini duyunca ben bittim. Öyle de büyük korkuya kapıldım hiç anlatamam... Korkmamın nedeni şu ki, ister misin bu avukat, şimdi beni «merhum Reşit'in mirasına konmak için kendisini sahte olarak Reşit'in oğlu olarak göstermektedir.» deyip bir de beni hapse tıktırsın... Bin kez pişman oldum davâyı açtığıma ama iş işten geçti artık... Yan gözle benim Anşe'ye bak-

tım, o da bana bakmakta. Anşe'm, hazine avukatının sözlerinden öyle üzünçlü ki, ağladı ağlayacak...

Yargıç,

«Söz, Yaşar Yaşamaz müdafinin...» dedikten sonra, ayağa kalkan benim avukatıma,

«Hazine avukatının iddiasına karşı siz ne diyorsunuz?» dedi.

Koca bir devletin hazinesinin avukatı, O'na karşı ne denilebilir ki... Benim avukat, bir öksürüp gırtlak temizledi, cüppesinin bir kulaçlık kol yenini havada savurduktan sonra başladı konuşmaya:

«Efendim, hayatta olduğunu ve yaşamakta bulunduğunu şu anda hepimizin ve bizzat sayın hazine avukatının da görmekte olduğu ve şu anda sağ ve salim olarak huzurunuzda bulunan müvekkilim, resmî kayıtlardaki herhangi bir hatadan dolayı, nasıl olur da ölmüş diye iddia edilebilir.»

Oh aman çok şükür, avukatımın sözleri üzerine nüfuskâğıdımı alacağım ve hakkım olan baba mirasına konacağım diye sevinirken, ordan hazine avukatı fırlayıp başlamaz mı:

«Fakat o takdirde, sayın yargıcım, bütün ölülelerin yaşamakta oldukları iddia edilebilir ki...»

Eyvah, ben gene yandım, derken benim avukat, yerinden fırlayıp hazine avukatı denilen adamın lafını ağzına tıktı:

«Müsaade buyrurunuz... Sayın hazine avukatının ölmüş olduğunu ileri sürdüğü müvekkilim, babasının tek mirasçısı olarak, O'nu bütün özel ve tüzel kişilere olan borçlarını ve devlete vergilerini ödemiş bulunmaktadır ki, kendisinden merhum babası Reşit'in vergi borçları tahsil edilirken ölü olduğu ileri sürülmemiş ve müvekkilim Yaşar'a yaşayan her va-

tandaşa yapılan işlem yapılmıştı. Bir ölünün, hem de merhum babasının vergisini ödediği görülmüş müdür?»

Hay yaşa sen!.. Benim avukatı gördünüz mü? Mahkemede olmasak, sarılıp öpeceğim avukatımı. Aldığın para helal olsun... Hele şu mirasımı bir alayım, sana hakkından çok para vermezsem bana da Yaşar demesinler... Besbelli işte, biz davayı kazanacağız. Kazanacağız ya, hazine avukatı sussa... Susmuyor ki... O da fırlayıp ve cüppesinin sağ kol yegini fırfır havalandırıp girişti söze:

«Sayın yarıgıcım, taraf avukatı şu noktayı unuttuyorlar ki, mahkeme huzurunda ancak resmî belgeler geçerlidir. Biz Yaşar adlı bu şahsın, Çanakkale savaşı sırasında şehit olduğuna dair mahallin nüfus müdürlüğünden aldığımız resmî belgeyi yüksek mahkemenize ibraz etmiş bulunuyoruz.»

Eyvah ki eyvah... Hazine avukatı benim öldüğümü belgelerle isbat ediyor. Benim avukatım da çok yaman, gene cüppe kolunun geniş yegini savurta savurta başladı konuşmaya :

«Bizim de bu konuda tanıklarımız var sayın yarıgıcım. Evet, tanıklarımız var. Yaşar'ın merhum Reşit'in oğlu ve tek mirasçısı bulunduğu dair hem belgelerimizi takdim edeceğiz, hem de tanıdıklarımızı göstereceğiz.»

Bunun üzerine benim avukatımla hazinenin avukatı, biri «Belgeler geçerlidir.», öbürü «Yok efendim, tanıklar geçerlidir.» diyerek tartışmaya giriştiler. Tartışma büyüdü, kavgacı horozlar gibi birbirlerinin üzerlerine atılıyorlar. Nerdeyse vuruşacaklar...

Neyse ki, yargıç tetik davranıp,

«Karar...» dedi de, avukatların kavgasını önledi.

Yargıç, karar, deyince, hepimiz ayağa kalktık. Yargıç kararını söyledi :

«Karar: Davacı tarafın gerekli belgeleri mahkememize ibrazına, nüfus müdürlüğünden merhum Reşit'in kayıt suretinin celbine ve askerlik şubesinden merhum Reşit oğlu Yaşar'ın terhis kaydının getirtilmesine ve duruşmanın 9 Şubat cuma günü saat dokuza talikine karar verildi.»

Yaşar, anlatırken bu kez yargıç rolünü almış, yargıç gibi kararı okuyor, biyandan da kibrit kutusunda daktilo makinesi sesi çıkartarak, mahkeme kâatibi görevi yapıyordu. Kararı yazıp bitirince sustu. Bir süre sürdü bu suskunluk.

Dinleyenlerden biri, bu suskunluğu bozdu :

— Sonra?

Yaşar,

— Sonra, dedi, bu iki avukat hani mahkemede birbirlerine horozlanıyorlardı ya... Az daha vuruşa-

Benim avukatımla hazinenin avukatı, biri «Belgeler geçerlidir.», öbürü, «Yok efendim, tanıklar geçerlidir.» diyerek tartışmaya giriştiler. Tartışma büyüdü, kavgacı horozlar gibi birbirlerinin üzerine atılıyorlar.

caklar diye yüreğim ağzıma gelmişti ya... Ben boşuna korkmuşum. Mahkeme salonundan kordiora çıkınca birbirlerinin koluna girdiler. Benim avukat, hazine avukatına cigara tuttu. Cigara alan hazine avukatı da, çakmağını akıp benim avukatın cigarasını yaktı. Gle syleşe gittiler. Baba dostuna,

«Emmi, bu ne tiyatrodur yahu... Bunlar az önce kanlarına susamışlar gibi birbirlerinin üstüne sıramıyorlar mıydı?» dedim.

Baba dostu ne de olsa gün görmüş adam.

«Aman oğlum Yaşar» dedi, «mahkemelerde birbirlerine her horozlanan avukat birbiriyle ksşseydi, selmlaşacak iki avukat kalmazdı ortada.»

«yleydi de emmi, hiç mi değil, birbirlerine selm verecek yüz bırakaydılar. Neydi o birbirlerine saldırmaları?» diye sordum.

«O da görevleridir.» dedi, «Hazine avukatı, hazine den aylıklı, bizim avukat da parasını alıyor. Aldıkları parayı hakketmek için mahkemede ellerinden geleni yapıyorlar ki, avukatı tutanlar da onlara bakıp bakıp, helâl olsun desinler...»

Gerçekten de ben kaç kez içimden bizim avukata, «Aldığı para helâl olsun, az bile aldı...» demiştim.

Sabırsızlanan dinleyicilerinden biri Yaşar'a,

— Sonra ne oldu Yaşar, mirası aldın mı? diye sordu.

Yaşar anlattı :

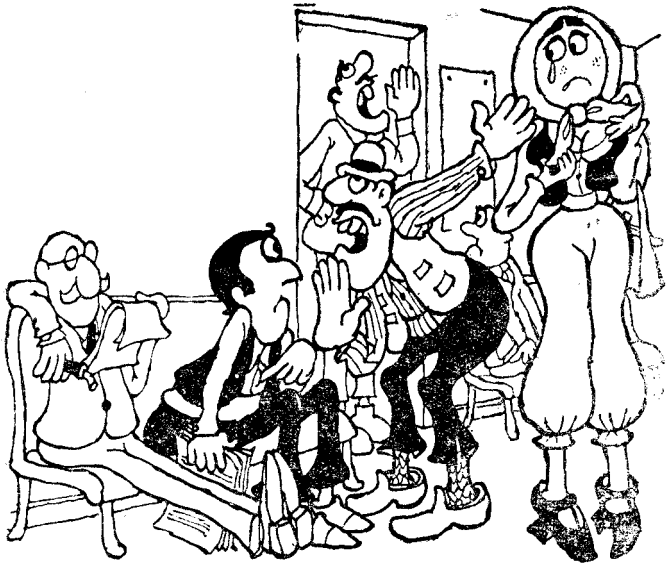
— Sonra ağbicim, gittim benim avukata... O'na korkumu anlattım. Hazine avukatının çok zorlu olduğunu, babamın mirasına konmak için sahtecilik edip babamın oğluyum diye ortaya çıktığımı söyleyerek beni hapse attırabileceğini, davdan vazgeçmek istediğimi söyledim. Benim avukat gülümseyerek,

«Öyle yapsa gene iyi...» dedi, «ister misin, ölmüş bir adam, mirasa konmak için kendini diri gösteriyor diye seni sahtecilikle suçlasın!..» Olur olur... Şimdiye dek olanlar, bundan daha da olmaz değil mi ya...

— Yahu, adamı patlatırsın Yaşar, nüfuskâğıdını çıkarabildin mi, mirasını alabildin mi? diye bağırdı koğuştan birisi.

Yaşar,

— Hava aldım, hava... dedi.

Anşe'nin babası, mahkeme koridorunda beni tuttu kolumdan,

«Yaşar oğlum» dedi, «nüfus kâğıdını çıkaracaksın diye Anşe seni çok bekledi. Senin yüzünden çok kısmetini tepti. Gül gibi kızıma da yazık ettin. Görüyorsun işte, sana nüfus kâğıdı verecekleri yok.»

— Nasıl olur be Yaşar?..

— Oldu işte... Mahkeme üç yıl sürdü. Belge getir, tanık getir... Belge getir, tanık getir... Üç yıl geçti... Dayanabilsem daha da dayanacaktım ama, Anşe'nin babası artık dayanamadı. Bir duruşmadan sonra, koridorda beni tuttu kolumdan,

«Yaşar oğlum» dedi, «nüfuskâğıdını çıkaracaksın diye Anşe seni çok bekledi. Senin yüzünden çok kısmetini tepti. Gül gibi kızıma da yazık ettin. Görüyorsun işte, sana nüfuskâğıdı verecekleri yok.»

Kafam attı,

«Ama emmi» dedim, «sen de biliyorsun ki ben ölmüş değilim, yaşıyorum.»

«Oğlum, ben bilmişim kaç para eder, devlet bil-meyince... O'nun için, en iyisi, sen gel bu benim Anşe'den vazgeç. Hiçbir zaman ölüye nikâh düşmez.»

Nasıl oldum ağbiler, bir bilseniz... O koca yapının tavanı, döşemesi fıfır dönmeye başladı. Anşe de babasının elinden tutmuş duruyor. Anşe'nin yüzüne baktım ki, vah Anşe'm vah, güzelim gözlerinden inci taneleri gibi yaşlar süzülmemekte gül yanağına...

Artık mahkemeye de, davâya da boşverdim. Boş-vermesem n'olacak ki... Kendikendime düşündüm, «Hey avanak Yaşar» dedim kendikendime, «ulan ölüp ölmediğini, yaşayıp yaşamadığını sen devletten daha mı iyi bilirsin hey dangalak... Bunca yıl, ille de yaşıyorum diyerek devlete karşı gelinir mi? Devleti yalancı çıkarmak sana mı düştü hey akılsız Yaşar? Sana bunca yıldır yaşamıyorsun diyorlarsa demek sen de yaşamıyorsun. Kıy canına da resmî belgeler doğru çıksın...»

Böyle söyleyip kendimi öldürmeye niyetlenmiş-tim ki, benim Anşe'mden haber geldi. O haberi gön-

derene de, getirene de kurban olsun Yaşar... Anşem yazmış ki mektubunda,

«Yaşar'ım benim, sen benden vazgeçmedikçe ben senden vazgeçemem. Babamın dediğine bakma.. Senden başkasına yar olmaktansa tatlı canıma kıyarım Yaşar'ım. Bütün dünya sana yaşamıyor dese de, Anşen'in gönlünde yaşamaktasın Yaşar'ım. Sen nereye ben oraya. Bana bir haber et yeter...»

Koğuştakiler coşkulanıp kimisi of çekti, kimi iç geçirdi, kimisi de sözle duygusunu belli etti.

— Aşkolsun... Yiğit kızmış!..

— Böylesi kıza ne yapsan değer.

— Yaşa ulan Yaşar, inadına yaşa... Anşe için yaşa be...

Yaşar,

— Yaşayacağım ağbiler ama, bırakmıyorlar ki yaşayayım, nüfuskâğıtsız yaşanmıyor.

Biri bağırdı :

— Mahkemenin arkasını bırakmasaydın be...

— Ağbiciğim, o mahkemeye o kadar çok gidip geldim ki, sonunda o duruşmalardan kulağımda karmakarışık seslerden bir uğultu kaldı: «Abes... Mantıkan... Olamaz... Abesle iştigal... Mantiğa göre... emval... mal... Nükut... Gayrimenkul.., Adalet... Hak... Hukuk... Tahakkuk...»

Hırsızların pîri sayılan yaşlı bir hükümlü,

— Ah, ah... dedi, yahu Yaşar oğlum, sen neden Karakaplı Nizamî Bey'i gidip görmedin be... O'na gitseydin, hem sana istediğin gibi bir nüfuskâğıdı çıkartır, hem de mirasını şıp diye kopartır alırdı. Yalnız babandan kalan mirası değil, amcandan kalanları da alır verirdi sana.

Yaşar,

— Benim emicem yok ki... dedi.

— Olsun... Amcan olmasa bile, Karakaplı Nizamî Bey, önce sana zengin bir amca uydurur, sonra ondan da seni mirasa kondururdu.

Hükümlülerden biri,

— Yetiş hey Karakaplı Nizamî, yetiiiş! diye bağırdı.

O zaman Yaşar,

— Bu Karakaplı Nizamî Bey, Hızır gibi biri desenize... dedi.

— Hızır mı! Hızır kaç para eder Karakaplı Nizamî Bey'in yanında yahu.

Başka biri de bu sözü söyleyeni destekledi :

— Hızır Aleyhisselâm, Karakaplı Nizamî Bey'den tavsiye mektubu almasa, hiçbirşey yapamaz...

Yaşar, Karakaplı Nizamî Bey denilen adama pek şaşmıştı.

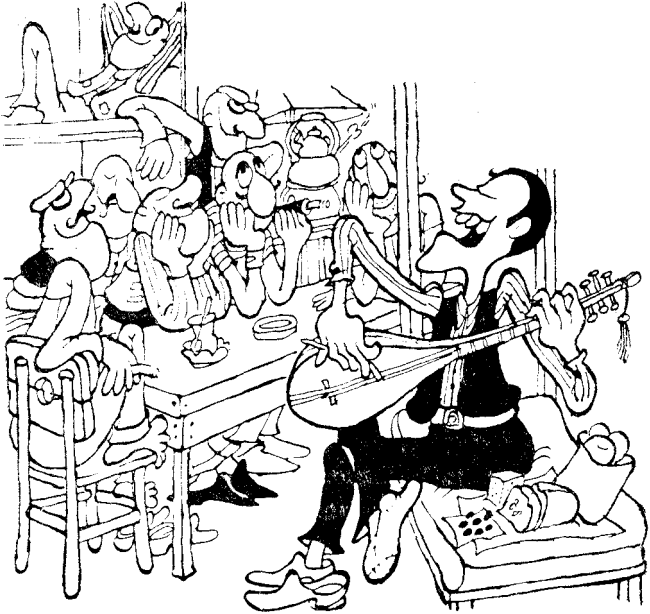
Esrara yumulanlara tatlı bir uyuşukluk çökmüştü. Koğuşta esrar içmeyenler de duman altı keyfindydiler. Duman altı olmuş bir hükümlü,

— Haydi Yaşar'ım, konuştur şu sazını... dedi.

Yaşar, sazının üstüne kapanıp türküsünü söyledi :

**Bir döksem derdimi denizler taşar
Anlatsam yargıca, yargıç da şaşar
Hakkımı istesem ölmüşsün derler
Vergiye salığıya bu ölü yaşar**

**İsterse bulunur kitapta yeri
Hazret-i İsâ'yı gösterir diri
Bu sözü söyleyen kimdir denirse
Yaşarken yaşamaz garibin biri**

Duman altı olmuş bir hükümlü,
— Haydi Yaşar'ım, konuştur şu sazını... dedi.
Yaşar, sazının üstüne kapanıp türküsünü söyledi.

ALTINDAN DEĞERLİ TAVSİYE KARTI

Yaşar artık işini biliyordu. Bu iş, O'nun göreviydi. Anlatıcılık yaparak cezaevinde yaşamını kazanıyordu. Koğuş arkadaşları O'nun «zarına bakıyor»lardı. «Kayıntı» çıktıktan başka cigara parasını da veriyorlardı. Hoş hiçbir şey vermeseler de Yaşar yine anlatacaktı. Çünkü başından geçenleri koğuş arkadaşlarına anlattıkça boşalıyor, sanki üstünden bir yük atıp rahatlıyor, derdini arkadaşlarıyla bölüşüyordu. Anlatmasa çıldırırdı. Hattâ, kendisini dinleyecek birini bulmasa da zengin biri olsa, anlattıklarını dinlemesi için parayla adam tutardı. Şimdi ne iyiydi, hem anlattıklarını dinliyor, hem de üste para veriyor, kayıntı veriyor, zarına bakıyorlardı.

Yaşar, derdini dökmek için başından geçenleri anlatamadığı zamanlar, sazını söyler, saz çalarak, türkü çağırarak avunurdu. O'nun türkülerinin çoğu bilinen türkülerden değildi. Çünkü türkülerinin sözlerini kendi düzer, ezgisini de kendi bağlardı. Sazı, yalnızlığının tek arkadaşıydı. O'nu, telleriyle konuşan bir canlı yaratık olarak görüyordu.

Koğuştakiler yataklarına çekilmişlerdi. Kimisi, koğuşun ortasından uzun eski tahta masa çevresinde oturmuştu. Koğuşta öyle bir derin sessizlik vardı ki, çay ocağında kaynayan çay suyunun çıkardığı ses, bir inilti sızlanma gibi duyulur olmuştu. Tam Yaşar'ın anlatıya başlama zamanıydı.

Yaşar aldı sözü :

— Başına geimeyen bilmez bir, tok acın derdinden anlamaz iki, ey yârenler, sizlerin başınıza gelenler daha ne ki... Büyük kentte aç sokak iti olsan, çöp tenekelerini eşeler de karnını doyurursun, açlıktan ölecek değilsin ya... Yürekliysen gözüne kestirdiğin yere uğruluğa buyurursun... Ya benim gibi hırsızlamaya da yüreksizsen ne bok yersin... İnsan olmak, hem de insanın yoksulu, yolsuzu olmak ve de umarsızı olmak, sokak iti olmaktan bin kötü...

Masada oturmuş, soluklu soluklu çayını içmekte, emniyet'teki sabıka dosyaları gebe kadın karnı gibi şiş olup, sabıkaları artık defterlere, dosyalara sığmaz olan yaşlı hırsız,

— Bakındı hele bir şu Yaşar Yaşamaz denilen yeniyetmeye... Bize, yoksullukla yolsuzluğun ne olduğunu öğretmeye kalkışır. Yaşar oğlum, bırak o ağızları da sen, şu başından geçenleri anlat kaldığın yerden... dedi.

Döşeğine uzanmış olan bir delikanlı da,

— Anşe n'oldu, Anşe? Hey garip Anşe? diye sordu.

Yaşar, yaşlı hırsıza,

— Başüstüne emice, dedi, derdimi anlatmak için söze giriş olsun dedim, bağışla, beceremedim.

Anlattı :

— Sağolsun baba dostu. O olmasaydı açlıktan ölecektim. Eski borcumu ödeyemediğimden baba dostunun yanına varamıyordum. Kentin göbeğinde bigün nereye gidip ne yapacağımı bilmeden başiboş dolanırken biri omuzumdan tutup silkeledi. Kimdir diye baktığımda karşımda baba dostunu görmemle borcumu ödeyemediğim için mızıldanırken baba dostu,

«Dur Yaşar oğlum, dellenme! Senden borç isteyen, borcun sözünü eden mi var! Nedir bu, büsbütün kötölemişsin... Bakar kör olmuşsun...» dedi.

Ben de olanı biteni, nüfuskâğıdım olmadıkça, ipsizin biri sanıp bana kimsenin iş vermediğini yana yakıla anlattım.

«Yahu Yaşar oğlum, sen Satı Bey'e gitsene!» dedi.

«Kim dedin, kim, kim?»

«Satı Bey canım, Satı Bey...»

«Kim ki O satı Bey?»

Satı Bey'i tanımayışına baba dostu çok şaşıpp, «Allah Allah» dedi, «yahu nasıl tanımazsın... Bizim ordan... Cırık Hakkı'nın oğlu canım... Bildin mi? Babanın elinde büyüdü sayılır, senin babanın ona çokook iyilikleri vardır.»

«Amanın... Cırık Hakkı'nın oğlu mu dedin emmi? Bizim Satılmış, öyle mi?»

«Hee, o ya...»

«Satılmış... Ama sen demincek başka bir ad dedin ya...»

«Demek sen bilmiyorsun... Evet, bizim ordan, biidiğimiz Satılmış oğlan işte. Allah yürü ya kulum dedi, O da Allah'ın buyruğuna uyup yürüdü ki, nasıl bir yürüme... Gayet yüksek memuriyetler aldı...»

Ağzım bir karış açık kalıp,

«Ne diyorsun emmi?» diye şaşıtm.

«Evet, öyle oldu... Yükselince de Satılmış adını köylü adı diye beğenmeyip, kısalttı adını, Satı Bey oldu.»

Baba dostunun anlattığına göre, bizim Satılmış adını değiştirip Satı diye kibarlaştırdıktan başka, kendisini yeni tanıyanlara bizim oralı olduğunu söylemez, bilmeyenlere Istanbulu olduğunu söylemiş.

«Bu zamanda O'nun bir sözü yasadan geçerli hey Yaşar oğlum... Sen şimdi hiç durma, var git O'na. Yalnız, bizim ordan gelenleri tanımazdan geliyor-muş. Bilmem, seni tanır mı?»

«Ne demek, tanımaz mıymış hiç...»

«O'nu gör. Sana istediğin yerde, istediğin işi bulur, ama isterse...

Satılmış'ın yerini öğrenince, açlığını neyi unutup seğırtirken baba dostu ardımdan seslendi :

«Aman haâa, dalgınlığa gelip de sakın Satılmış deme şaşkınlıkla, şimdi Satılmış değil, Satı Bey oldu, Satı Beey... Bizim ordan gidenlere yüz vermiyormuş emme, sen başka, seni tanır... Satı Bey diyeceksin, unutma!»

Satılmış denilen bu sütübozuktan bizim orda yaka silkmeyen kalmamıştı. Benden bikaç yaş büyüktür ama kavruk kaldığından benden küçük görünürdü. Anası oynak karı olduğundan evini ocağını boşlayıp kaçıp gitmişti. Babası Cırık Hakkı öldüğünde Satılmış küçüktü. Akrabaları da yoksul olduğundan, babam rahmetli Satılmış'ı epiy kolladı. Gelgelelim bu Satılmış bir Allah'ın belâsı oğlan, ele avuca sığmaz. Ne kadar muzurluk varsa, hepsi bunda toplanmış. Herkesin dediği şu: «Bu oğlan adam olursa sokaktaki itler de adam olur.» Ama olmuş işte... Baba dostundan ben bunun adresini almıştım ya, doğru çalıştığı yere gittim. Nutuk çekmeye falan yere gitti dediler. Yarın gelecek mi? Yarın da filân yerde nutuk çekmeye gidecekmiş... Ertesi gün sabahtan, ben bunun nutuk çekeceği filân yere vardım. Hani bir büyüğümüzü sırta kaldırışımı anlatmıştım ya, bu bizim Satılmış iti de aynen o büyüğümüz gibi olmuş, tıpkı o büyüğümüz gibi sırtıarda, eller ve başlar üstünde taşınarakta nutuk çekeceği kürsüye konul-

du. Ordan bir nutuk çekti ki ağbiler, dinlenilmeyince nasıl bir nutuk olduğu anlaşılamaz ki... Ben bile, bu Satılmış rezilinin geçmişini bildiğim halde, açlığını, yorgunluğumu, işsizliğimi, bunca bin derdimi unutup O'nun nutkuna kapıldım gittim... Ne dediğini anlamadığımdan değil, bağırp çağırmasından ve birilerine sövüp saymasından dinleyenin yüreği ağzına geliyor. Nutkunu bitirdi Allaha şükür, birden davullar zurnalar çalmaya, o renkli renkli balonların patlatılmasına, evlerin üstlerinden renkli kâğıt parçaları atılmaya başlandı. Melher takımı kılığına girmiş ilkokul çocukları, cüce yeniçeriler gibi zil davul, def dümbelek çalarak Satılmış'ın üstüne vardılar. Ben ille de Satılmış'ı görmeliyim... Can derdine düştüğümünden onca kalabalığı yarararak sökerek, boş bulduğum aradan geçip, alçak engelleri aşip kendimi Satılmış'ın önüne attım. Kendimi önüne atmamla, Satılmış iki koluyla beni kucaklayıp alınından ve iki yanağımdan şappadanak öptü. O öpünce, karşılık vermemek ayıp olacağından, ben bunun geçmişteki rezilliklerini bilmezden gelip ben de onu öptüm. Yahu, şu baba dostunun iftirasına bakın hele, hani bizim ordan olanları tanımazdan geliyordu, hani burnu büyümüştü... Beni ilk görüşte tanıdıktan başka, şapur şapur öpüyor da... Sarılıp sarılıp iki elimi birden sıkıyor. Ben hemen,

«Aman, bana bir yol göster, işsizim...» diye başlarken, benim dahaca diyemediklerimi de anlayıp, yumruğunu havada sıkarak ordakilere bağıra bağıra anlatmaya başladı :

«İşte bir dertli yurttaş daha, milyonlarca zavalıdan biri, bir dertli... Ben vatandaşın emrindeyim, sizin emrinizdeyim...»

Ben biyandan,

«Esağfurullah, o ne biçim söz... Ben kimim ki, sen benim emrinde olacaksın, Yaşar sana kurban olsun, Yaşar senin emrinde...» diyorsam da ortalığın gürültüsünden sesimi O'na duyuramıyorum. Yahu, şu Satılmış'taki insanlığa bakın siz, senin emrindeyim, diyor. Ben birden, «Yahu, bu kadar yakınlık gösterdi, bikaç kuruş para istesem mi!» diye içimden geçirdimse de, herifi bunca yıl sonra görür görmez, herkesin içinde para istemek ayıp olur diye düşünüp vazgeçtim. Belli ki işte, para istesem verecek, hem de ne kadar istesem o kadar verir... Allah razı olsun. Yerine gider de, başbaşa kalınca isterim diye düşünüp,

«Seni nerde bulup göreyim?» dedim.

«Ben her yerde sizin emrinizdeyim...» dedi.

«Peki, ne zaman geleyim?» diye sordum.

Bu kez de,

«Her zaman emrinizdeyim...» dedi.

Ben gene bir esağfurullah daha çekip ordan ayrıldım, o gün boyunca Satılmış'a dua ettim. Yahu, dünyanın bu kötü zamanında böyle bir iyi adam görülmemiş...

Neyse, uzatmayalım, ben bir zaman bunun ardına düştüm ki, karşılaşp da konuşalım. Ama gel gör ki, yüzünü görmek olasılığı yok... «Her yerde emrindeyim» dedi ama, her yer neresi? «Her zaman emrindeyim!» dedi ama, her zaman hangi zaman? Siz bendeki şaşkınlığa bakın ki, her yerin hiçbir yer, her zamanın da hiçbir zaman demek olduğunu anlayamamışım. Görüşmek istemediğın adama, «Her yerde seni bekliyorum, her zaman gel!» diyeceksin. Ben bunu, Satılmış'ın kapısı önünde duran odacıdan öğrendim ağbiler. Bu Satılmış'ın çalıştığı yere vardım. Kapısında dikilmiş olan odacı beni içeri salmadı.

«Yahu etme, beni tanır, dedim, senin beni yanına bırakmadığını duyarsa sana çok kötü kızar.»

«Nerden tanır seni?» diye sordu.

Ben de nerden tanıdığını anlatıp,

«Önceki gün nutuk çektiği yere gittiğimde beni daha uzaktan görünce iki kolunu açarak koşup boynuma sarıldı, iki yanağımdan öptü. Aradan bunca yıl geçti de beni unutmamış sağolsun... İki eliyle elimi tutup sallaya sallaya sıktı, ellerini omuzuma koyup ve sırtımı okşayıp gönlümü aldı...» dedim.

Odacısı olacak rezil,

«Satı beyfendi günde yüz kişinin elini sıkar, günde yetmiş kişiyi kucaklar, günde bilmem şu kadar insanı öper... Her kucaklayıp öptüğünü tanıyacak değil ya...» dedi.

«Yahu arkadaş, bu adam deli mi ki tanıyıp etmediği insanları kucaklayıp öpsün, her önüne gelenin elini sıksın, sırtını sıvazlasın?»

«Deli değil ama politikacı... Sen bu memlekette yaşamıyor musun?»

«Yaşamakla?»

«Politikacıdır bu, herkesi öper de, sever de, kucaklar da...»

Belli ki, herif beni Satılmış'ın yanına salmamak için aklınca kandırarak. Etme eyleme yahu, çocukluk arkadaşımdır, neyimdir filân dedimse de, odacının iâf anlayacağı yok. Ben direttim, o direndi, sonunda,

«Randevun var mı?» diye sordu.

«Olmaz olur mu, elbet var. Ne zaman geleyim, diye sordum, her zaman emrindeyim, dedi. Nerede seni göreyim, dedim, her yerde beklerim, her yerde emrindeyim, dedi.»

Biz odacıyla çekişip dururken koridorda dikilen

başka odacılar da yanımıza gelmişlerdi. Benim bu sözüm üzerine açıkta bişey görmüşler gibi gülmeye başladılar. Odacı, bir zaman gülüp, gülmesi kesilince, atlatmak istediklerine «Her zaman gel, her yerde seni beklerim...» dediklerini, benimle gerçekten görüşmek isteseydi, «Şuraya şu saatte gel, seni bekliyorum...» diyeceğini anlattı.

Kapıcının dediklerine aklım yatıyorsa da, sözleri gönlüme uygun düşmediğinden ve içimden inanmak gelmediğinden, dedim ki :

«Olamaz, öyle vicdanlı adam beni atlatmış olmaz, bana emrindeyim, dedi.»

Bu odacı takımı bir gülme daha tutturdu. Satılmış'ın odacısı,

«İyicene avanakmışsın» dedi, «sözün gelişi söylenmiş bir politikacı lâfı o, koca Satı beyfendi senin gibi zibidinin buyruğuna girer mi len?»

Orası öyle ama ben gene de inanmadım. Ordan savuşuyormuş gibi yapıp, uzun koridorun öte başındaki köşeye siperlenip odacının kapı önünden uzaklaşmasını bekledim ki, fırsatını bulup içeri dalayım da Satılmış arkadaşımı göreyim. Hem de Satılmış'ı görür görmez ilk işim, bu odacıyı kapısından dehlisesini söylemek olacak, belki de beni alır odacılığına... Bu kadar yakın arkadaş ve de hemşeri ve de bunca yıl sonra beni onca kalabalık insanın arasında görüp boynuma sarıldı. Siperlendiğim köşede kapıcıyı kolluyorum. Derken, küçüksü dökese mi geldi, her ne olduysa kapının önünden ayrılıp gitti. Ben koşup Satılmış arkadaşımın odasına daldım. Ben orayı bildiğimiz bir büyük adam odası sanmıştım, oysa koca bir yer, oda oda içinde... Girdiğim yerde kimseler yok. Bir gülüşmeler, konuşmalar ge-

len yana yöneldim, açık kapıdan baktım. Hah, işte bizim Satılmış. Birden içeri odaya dalamadım ve odacının neden beni içeri salmadığını da o görüntüyü görünce anladım. Sekreter denilen kızlardan biri olacak, bir masada oturuyor. Bu bizim Satılmış da, kızın arkasına geçmiş, bir elini kızın omuzuna atmış, öbür eliyle de masaya dayanmış, bütün ağırlığıyla kıza abanmış. Elinde kalem, kız sözde bişeyler yazıyor. Satılmış da kızın ensesine yapışmış, soluyarak kızın yazdıklarını okuyacak sözde... Hani nerdeyse kızı arkasından kasnaklayacak. Kıza biyandan «İyi yazmışsın yavrum, aman çok iyi...» deyip duruyor, ne dediğini de pek bilmeden... Kız, kurtulmak için ırgalanıp, omuz verip Satılmış'ın ağırlığından kurtulmaya çalışıyor. Satılmış, kızı tava getiremeyince, içtihat filân gibi bir lâf söyleyip kızıdan o kitabı istedi. Kız öte odaya geçti. Öte oda, tavana dek silme kitap dolu. Kız, üç ayaklı bir merdivene çıkıp üstteki kitabı indirecek. Bu bizim Satılmış alçağı, merdivenin altına geçip kızın aynalığını alttan seyretmeye başlar mı! Beni onca kalabalık içinde tanıyıp kucaklamasından vicdanlı olduğuna kanıp, «Aşkolsun, erkek ki, tam bizim ora erkeği...» diye içimden geçirmekteyim. Kız elini bir kitaba attıkça, gözleri kızın baldırlarında,

«O değil, öte yandaki... Yok, yok, daha yukardaki...» diyerek kızı oyalıyor.

Baktım, kızı merdivenin tepesinden indireceği, benim de, O'nunla görüşeceğim yok, öksürüp de geldiğimi anlatayım dedim. Öksürünce, Satılmış başını benden yana çevirdi. Geçenki gün o beni nasıl kucaklayıp öptüyse, soğuk durmak ayıp kaçır diye düşünüp, ben de kollarımı açarakta bunun üstüne vardım, varmamla birden geri çekilince, az kala bu-

run üstü düşecektim ki, kızın inmekte olduğu merdivene yapıştım da düşmekten kurtuldum. Kız da merdivenden inmişti. Satılmış, geri çekilip, buzdan daha soğuk, demirden daha katı bir sesle,

«Ne istiyorsun?» diye sordu.

Ben şimdi buna ne diyeceğim, nasıl konuşacağım bununla? Öyle ya, beyfendi, zatialiniz deyip eteklemeli miyim, Satı Beyfendi mi diyeyim, yoksa İlen Satılmış mı? Sizli-bizli mi konuşsam, senli-benli mi? Sen diye konuşsam, koskoca bir büyük adama sen demek ayıp... Siz desem, bunca zamanın arkadaşlığı var aramızda, alay ediyormuşum gibi olur... Ben bununla, kimi zaman Satı Beyfendi diyerekten,

Bu bizim Satılmış alçağı, merdivenin altına geçip kızın aynalığını alttan seyre başlamaz mı!

kimi zaman da len Satılmış diyerekten, şaşkınlıktan lûfı karmançorman edip konuştum.

«Ne demek, yahu beni tanımadın mı... Tanımadınız mı yoksam? Ben Yaşar değil miyim? Hani geçen gün kucaklayıp sarılıp da... Öpüşmüştük ya...»

Satılmış elinin tersiyle bana çık işaretleri vere-
rekten, az önce kasnaklamaya çalıştığı kıza,

«Sorun ne istiyormuş...» dedi.

Kız aramıza girip,

«Siz kimi aradınız, kimsiniz?» dedi.

Ben kıızı insan yerine koymayıp Satılmış'a de-
dim ki :

«Yahu Satılmış Beyfendi... Len biz eski arkada-
daş değil miyiz? Zatialinizlen çocukluğumuz bir ara-
da geçmedi mi len? Sen bizim ordan Cırık Hakkı'-
nın oğlu değil misin Satı Beyfendi? Hattâ zatialiniz
bigün bizim bahçeden armut çalarken, babam rah-
metli seni görmüştü de, ben de zatialinizi kovala-
mıştım, hatırladın mı? Hattâ ağaçtan düşmüştün
len... Yerde teneke varmış da, siz üstüne düşünce
dudağın yarılmıştı ya...»

Ben bunları söylerken, Satılmış'ın üstüne bir
durgunluk geldi. Sekreteri olacak kız da, beni ordan
dehlemek için Satılmış'a,

«Beyfendi, randevunuz vardı, geç kalacaksınız...»
dedi.

Satılmış,

«Benim adım Satı... dedi.

«Satı olmuş, Satılmış olmuş, beni hiç ırgalamaz,»
dedim, «sen benim derdime bir umar bul da... Adı-
nı değiştirdiğini hemşeriler söylemişti de inanma-
mıştım, demek Satı oldun... Hayırlı olsun... Daha bir
kibar ne de olsa...»

«Bir yanlışın olacak, ben seni tanıyamadım.»

«Evet, hemşeriler tanımazdan gelir, demişlerdi. Dur ben sana kendimi tanıtayım iyice... Yahu, hani sen bir sabah ahırdayken, ben birden bastırıp da...»

Satılmış, sözümü ağzıma tikip sekreterine,

«Bizi yalnız bırakın, bizi yalnız bırakın...» dedi.

Sekreter öteki odaya geçti. Kapıyı kapattı.

«Buyur, otur şöyle Yaşar...» diye yer gösterdi.

Hah şöyle... Sicilini okumasam, alçak beni tanımazdan gelecek. Koltuğa oturdum. Oturdum dersem, pek de oturmak sayılmaz. Koltuk öyle yumuşakmış ki, oturayım derken içine batıp gömüldüm, ayaklarım bile havalandı. Kendimi toparladım. Bir parlak çanak içinden cıgara uzatıp, aldığım cıgarayı da yanarca gibi bir çıkmakla yakıp,

«Kusur bakma, birden tanıyamadım, kim olduğunu çıkaramadım...» dedi.

«Aman nasıl olur, geçen günü nutuk çektiğin yere gelmiştim de, beni uzaktan görünce boynuma sarılıp kucaklayıp öpmüştün ya beni... dedim.

— Yaa, öyle mi olmuştu... dedi.

O zaman anladım ki, odacısı haklıymış, gerçekten de beni tanıdığından değil, görevi gereği kucaklayıp öpmüş. Asıl şaştığım, sekreter kızı savdıktan sonra, Satılmış'ın ağzını değiştirip, bizim ora ağzıyla konuşması oldu.

«N'örüyon, n'ışliyon Yaşar?» dedi.

«N'örek, heç işte... Ben de sana ondan geldim ya, dedim, işsizim, aman bana bir iş bul.»

«İş goley...»

«Kolay mı, aman...»

«Diploman var mı, okul diploman?» dedi.

«Yok, dedim, okula gidemedim.»

«Hmmm, demek diploman yok... Öyleyse sana yüksek bir iş vereceğiz...» dedi.

Aman, nasıl olur, sözümü yanlış anladı sanıp,
«Hiçbir okuldan diploma almadım...» dedi.

«İyi ya,» dedi, «diploman yoksa küçük işlere giremezsin...»

«Hmmm... Hmmm...» diye diye, bilmem hangi şirketin yönetim kurulu üyeliğini, bilmem ne bankasının bilmem ne üyeliğini, bilmem hangi kurumun bilmem ne işini sayıp hangisini istediğimi sordu.

«Satılmış, başından savmak için alay mı ediyorsun benimle, ben sana okula gitmedim, diyorum...» dedim.

«Ben de sana buyüzden büyük işler düşünüyorum ya,» dedi, hattâ vali bile olmak için, hattâ elçi bile olmak için diploma gerekmez de, mahalle bekçisi olmaya kalksan diploma ister.»

«Ben senden karnımı doyuracak bir iş, bir küçük iş istiyorum...» dedim.

«O zaman zor, dedi, hem diploma ister, hem de yarışma sınavına gireceksin. Geçen gün adliyede bir kötülük için dört yüz lise mezunu sınava girdi de, üniversiteyi yarıda bırakmış bir tanıdığın oğlunu, sınavı zorla kazandırıp işe aldık. Senin diploman olmadığına göre, biz sana yüksek bir iş bulacağız...»

«Arkadaş, sen beni bir yere hademe gönder, işçi gönder...»

«Peki, sana bir kart yazayım...» dedi.

«Eksik olma... Ne de olsa hemşeriyiz...»

Arkasına bişeyler yazdığı kartı bana verdi.

«Yaşa Satılmış, sağol Satı Beyfendi...» deyip odasından çıktım.

Dışarı çıkar çıkmaz kartın arkasındaki yazıyı okudum :

«Hâmil-i kart Yaşar Bey'e lüzumlu sühuletin gösterilmesi ricasıyla. Satı Çayırılı.»

Pek bişey anlayamadım. Baba dostu, Satılmış'ı gördükten sonra sonucu kendine bildirmemi istemişti. Vardım Baba dostunun yanına.

«Ne haber?» dedi.

«Haberler iyi emmi, dedim, ahırdaki işi söylemesem beni tanımazdan gelecekti ya, ahır olayını anlatır gibi olunca, hemen beni susturmak için ister-istemez tanıdı. «Senin okul diploman yok, seni vali yapayım, büyükelçi yapayım» filân dediyse de kabul etmedim, o da bana bu kartı verdi işte.»

«Tavsiye kartı mı?»

«Şimdi ne demek istiyor yani bu kartta?» diye sordum.

«Demek istiyor ki, sen bu kartı her ne zaman, her nerede ve her kime verirsən, sana hertürlü kolaylık gösterilecek. Açılmaz kapılar sana açılacak.»

«Besbelli öyle olacak.»

«Şimdi artık işin iş, nerde olsa iş bulursun, sırtın yere gelmez.»

«Aman emmi, karttaki yazıyı okuduysam da, bir anlam çıkaramadım. Bir de sen oku, bakalım ne demek istiyor.»

Baba dostu da kartın arkasındaki yazıyı okudu :

«Hâmil-i kart Yaşar Bey'e lüzumlu sühuletin gösterilmesi ricasıyla. Satı Çayırılı.»

«Şimdi ne demek istiyor yani bu kartta?» diye sordum.

«Demek istiyor ki, sen bu kartı her ne zaman, her nerede ve her kime verirsen sana her türlü kolaylık gösterilecek. Açılmaz kapılar sana açılacak.»

«Aman emmi, ben kolaylık istemiyorum ki, iş istiyorum.»

«Usul böyledir oğlum, büyük adamlar iş verin şuna diye yazmazlar, böyle yazarlar. Bu lâf, yani, her ne iş isterse verin, demektir.»

«Peki, neden doğrudan iş verin diye yazmazlar emmi?»

«Çünkü oğlum, doğrudan «iş verin» diye yazarlarsa, o zaman iltimas olur ki, namussuzluğa girer ve de başkalarının hakkını yemeye girer. Böyle yazınca, hem iş verilir, hem de usulünce olur. Sâtı Bey iltimas yapmaz bir doğru adamdır.»

Birden aklım başıma gedip,

«Tuuuu!» diyerek elimi dizime vurdum.

Baba dostu,

«Gene ne oldu?» diye sordu.

«Gördün mü emmi, ne yaptım ben? Vay kafa, vay bendeki eşek kafası!»

«Ne oldu Yaşar oğlum?»

«Daha ne olsun... Bize bu kartı Satılmış arkı»

daşım verdi sağolsun. İyi, güzel... Ama kime verilecek bu tavsiye kartı? Kimden iş istenilecek? Kartın kime verileceğini, kimden iş istenileceğini sorup öğrenmek yok mu? Eyvaaa, bir daha mı gidilecek şimdi, Satılmış'ın yanına? Bu kez o odacılar, beni huzuruna tövbe yanaştırmazlar, odasına sokmazlar. Ben yandım emmi...»

Baba dostu halime kıkır kıkır gülerek,

«Dur aman oğlum Yaşar, boşuna dövünme! Sendeki hiç mi görgü yok?» dedi.

«Neye ki emmi?»

«Sen şu kartın üstündeki imzaya bak, imzaya! Kimin adı yazılı bu kartta? Satı Çayırılı Bey'in... Oğlum, kimi imza vardır yalnız bir yerde geçer, kimi imza vardır biriki yerde geçer, kimi imza da vardır her yerde geçer. Satı Bey'in imzası ne demek? Her bir yerde geçer demek... Sen imzanın her yerde geçenini aldın ki, artık bu memlekette senin sırtın yere gelmez. Sen bu imzalı kartı açıkarttırmaya çıkar-san, bak gör, ne para eder.»

«Desene, bana büyük ikramiye çarpmış piyangodan da haberim yok...»

«Yok ya... Şimdi bu kart, Allah'ın izniyle her bir vilâyette geçer, belediyelerde geçer, resmî ve özel tüm dairelerde geçer, denizde, karada ve havada ve her bir yerde geçer.»

«Öyleyse emmi, başımı büyük yere vurayım.»

«Durduğun kabahat... Canın hangi işi çekiyorsa o işe gir...»

Küçüklüğümde babam beni kasabadan şehire getirmişti de, beni şehirde bir müzeye götürmüştü. Müzeye götürmesinin nedeni, müzenin hademelerinden biri bizim akrabamızdı da, o akrabamızı görmeye müzeye gitmiştik. Hademe akrabamız beni

elimden tutup müzenin içini hep gezdirmişti. Taşta, yapıma koca koca insanları görünce, şaşıp kalmıştım. O akrabamız bana, taştan insanları gösterip,

«İşte bütün bu gördüklerinin hepsi benden sorulur, ben bunların kralı sayılırım.» demişti.

Belli ki beni çocuk görüp övünmüştü. Her ne olursa olsun, o müze hiç aklımdan çıkmış değildir, düşlerime girmiştir. «Büyüyünce ne olacaksın?» diye sorduklarında, «Müzedede hademe olacağım...» dedim. İsterse heykel olsun, isterse taştan olsun, müze dolusu insana hükmü geçmek ne demek! Taştan oldukları daha da iyi, hiç değilse insanın canlısı gibi karşı gelmezler. Satılmış'ın verdiği kart her bir yerde geçtiğine göre, bir müzeye gidip orda hademe olayım diye düşündüm. Gelgelelim o kentte kalırsam, Anşe'nin babası bizi rahat komaz. Anşe'yle düşünüp danıştık, sonunda İstanbul'a kaçıp göçmeye karar kestik. İlk ben gideceğim İstanbul'a, bir müzedede hademe olduktan sonra ev tutacağım, evi dayayıp döşeyip Anşe'yi İstanbul'a çağıracağım. Hademe oldum mu, nasıl olsa bir nüfuskâğıdım ya da nüfuskâğıdı yerine geçecek bir kimliğim olacağından nikâh kıymamız kolay...

Tirene bineceğim gün Anşe beni uğurlamaya geldi. Bana bir heğbe dolusu azık da getirmiş. Benim gibi O'nun da yüzü gülüyorsa da, içimizden kan gidiyor. Ayrılık bu...

«Anşe'm, talihimiz döndü artık...» dedim.

«Dönsün artık...» dedi.

Tirene bindim, kompartımanın penceresinden başımı uzattım.

Anşe,

«Sen hemen bir iş bul!» dedi.

Bunu bana belki yüz kez demişti.

Tirene bindim. Kompartımanın penceresinden başımı uzattım. Anşe,
«Sen hemen bir iş bul!» dedi.
Bana bunu belki yüz kez demişti.

«Bulacağım evelallah... Hem de müzede...» dedim.

«İş bulunca hemen bana mektup yaz, bildir...» dedi.

«Yazarım elbet. İş garanti, bu kart olduktan sonra...» dedim.

«Babamı hiç dinlemem... Sen iş bulunca arkandan koşar İstanbul'a gelirim...» dedi.

«Gelirsin elbet...» dedim.

«Bana da İstanbul'da bir iş bulursun...» dedi.

«Bulurum elbet...» dedim.

«Ama bak, nikâh isterim haaa...» dedi.

«Elbet... Nikâhımız da kıyılacak... Nikâhsız hiç olur mu Anşe...» dedim.

«Nikâhımız kıyılınca babam da bizi bağışlar, barışır bizimle...» dedi.

«Heee, barışır bizimle...» dedim.

Tiren düdüğü öttürdü. Tekerlekleri döndü. Birden aklına gelmiş gibi Anşe,

«Bu sendeki iş kartı İstanbul'da da geçer miymiş?» dedi.

Bunu belki yüz kez sormuştu. Ben de her sorduğuna dediğim gibi,

«Helbet... Bu kart, memleketin her bir yerinde, kentinde köyünde, yazında düzündü, dağında bayırında geçermiş... Satı Bey'in kartı, altından bile değerliymiş...» diye seslendim; çünkü tiren kalkmıştı. Anşe de tirenin yanında koşuyordu. Baktım, gözlelerinden inci taneleri gibi yaşlar dökülür.

«Kız Anşe, ağlama! Böyle bir sevinçli günde hiç ağlanır mıymış...» dedim.

Gözlerini çevresine silerekten,

«Ben sevincimden ağlarım Yaşar'ım, sevincinden...» dedi.

Gözyaşı döken gözleriyle gülüyordu.
«Gülegüle Yaşar'ım, gülegüle...»
«Yakında görüşmek üzere...»
«Mektup yaz, mektuuup...»
«Elbet... Yazarım...» diye seslendim.

Daha bişeyler dedi ama duymadım, tiren uzaklaşmış, gardan çıkmıştı. Kuş kanadı gibi çırpınan elini bir süre daha gördüm.

Yaşar Yaşamaz koğuş arkadaşlarına her gece başından geçenlerin bir bölümünü anlatıp bitirdikten sonra, koğuştakiler duygularını belirtir, bişeyler söylerlerdi. O gece, kimseden ses çıkmadı. Çünkü çok duygulanmışlardı. Herbiri, anlatılan olayı kendisi yaşıyormuş gibi olmuştu. Kimisinin anılarında bir başka Anşe yada Anşe'ye benzer biri, kimisinin de hayallerinde olmadık bir Anşe yaşıyordu.

Yaşar Yaşamaz o gece susunca derin iç geçirmeler duyuldu.

— Çayı tazele! diye çaycıya seslenenler olduysa da, sesleri her zamanki duyarsız sertlikte değil, incinmiş çocuk sesi yumuşaklığındaydı.

Gecenin geç zamanı olmasa, sazı söyletmenin tam sırasıydı. İçiciler, sarıksız sarılmış dolma kalınlığındaki cigaralarını elden ele dolaştırarak esrar dumanından geniş geniş soluklar çektiler. Sabıkalarına dosyalar yetmeyen yaşlı hırsızla dört arkadaşı, esrarın dumanını ziyan etmemek için, eski battaniyelerini başlarından geçirip çadıra girer gibi altına girdiler, elden yaptıkları nargileden esrar çektiler. Bir süre sonra koğuş iyice sessizliğe gömüldü. Aradabir sayıklayanların sesleri, iniltileri duyuluyordu.

GÖSTER BUYURMUŞLAR GÖSTERELİM

Cezaevinin İkinci Kısımının Birinci koğuşu, akşam yoklamasından ve hükümlülerin akşam yemeklerini yemelerinden sonra derin bir sessizliğe gömülmüş ve cıgara dumanına boğulmuştu. Bu dumanlı sessizliğin kenevir yanığı bir kokusu vardı. Bu koku, kabak nargilesinin lülesinde yakılan yada cıgaraya sarılıp içilen esrarın kokusuydu. Kabak nargilesi, gerçekte, bir kabağın içi oyularak nargile biçimine getirilmesi demekti. Ama cezaevinde kabak bulunmayınca, çay bardağından, şişeden bile kabak nargilesi yapmasını beceriyorlardı. Esrar nargileyle içilirse, dumanı daha az havaya karışıyor, daha çok ciğere çekiliyor, böylece ziyan edilmeden dumanının çoğundan yararlanılıyordu.

Birinci koğuştakiler üçer-beşer kişilik öbeklerde toplanmışlardı. Her öbekte, iki cıgara kâğıdının tükürüklenerek yapıştırılmasıyla yapıldığı için çifte kâğıtlı denilen başparmak kalınlığındaki esrarlı cıgara yada çanağında esrar yakılan kabak nargilesi, elden ele dolaştırılıyordu. Öbeklenmiş esrar içicilerinin dışında kalmış olanlar, çaycılar, orta işçileriyle hizmet oğlanlarıydı.

Mapus damı, özgür ortamda değeri varla yok arası bozuk paraların bile altın değeri taşıdığı yer olduğundan, bundan başka da cezaevine esrar sok-

Birinci koğustakiler üçer-beşer kişilik öbeklerde toplanmışlardı. Her öbekte, iki cigara kâğıdının tükürük-lenmesiyle yapılmış çifte kâğıtlı denilen başparmak kalınlığındaki esrarlı cigara elden ele dolaşıyordu.

manın zorluğu yüzünden, cezaevinde içilen esrarın dumanının bir solunumu bile ziyan edilmeden göğüs-
lere çekilmeliydi. Birinci koğuşun hükümlüleri işte
buyüzden üçü-beşi bir olup başlarına battaniye ya-
da palto çekmişler, bunların altında öbek olmuşlar-
dı. Üç hükümlü, başlarına çektikleri kirli bir yorganın
altına girmiş, çifte kâğıtlıyı elden ele dolaştırıyor-
lardı. Esrarlı cigarayı ağızına alan, sanki cigara iç-
miyor da, kamışla yada somrukla bir bardak meyve
suyunu birden çekiyormuş gibi dumanını iyice içine
çektikten sonra cigarayı yanındakine veriyordu. Es-
rarlı dumanı içlerine öyle uzun uzun çekiyorlardı ki,
sonunda boğulurcasına öksürmekten boynuları,
avutları şişip, gözleri fırlayıp yüzleri mosmor oluyor-
du. Başparmak kalınlığındaki o koca esrarlı cigara,
yorgan altındaki üç kişi arasında, ikinci dolaşmaya
kalmadan tükeniyordu. Esrarlı dumanlar, kirli yorga-
nın altında hapsedildiğinden dışarı dağılmıyor, bütün
dumandan yararlanılıyordu.

Bir öbek hükümlü de battaniyenin altına sokul-
muştu. Yıkılmış bir çadır altında kalmış gibiydiler.
Arasıra battaniye orasından burasından kınıldıyor,
sonra boğuk boğuk öksürükler duyuluyordu. Başka
bir esrarıcı öbeği de eski bir paltonun altında büzüş-
müştü.

Koğuş öylesine esrarlı cigara dumanına boğul-
muştu ki, esrara alışkanlığı olmayanlar bile, havada-
ki esrar dumanını solunarak «duman altı» dedikleri
keyif dalgasına gömülüyorlardı.

Esrarlı cigaralarını, üstüne de hapisane işi dem-
li çaylarını içip keyiflerini bulacak, sonra Yaşar Ya-
şamaz'ın serüvenlerini dinleyeceklerdi.

Yaşar'ın anlattıklarını bu denli özenle, bu denli
ilgiyle dinlemelerinin nedeni, anlatılanlarda kendile-

rini bulmalarıydı. Üç aşığı beş yukarı aynı olayları onlar da yaşamışlardı. Yaşar Yaşamaz'ın anlattıkları, onların ortaklaşa yaşantılarıydı. Sanki Yaşar Yaşamaz, herkesin derdini kendinde birleştirip, kendi derdi olarak anlatıyordu. Buyüzden, dinleyenler Yaşar'ın sözü arasına girip birden patlayarak:

— Aynen böyle yahu... diye bağıyorlardı.

Yaşar,

— İstanbul'a geldim ağbiler... diye söze başladı.

Sözlerini koğuşun dumanlı havasında saptamak için, bir resmi çiviyle duvara çakar gibi, sazının tellerini titretti. Sonra sazına sözüyle de katılıp içini döktü :

**İstanbul âedik de özendik geldik
Kaldırım taşına uzandık kaldık
Canımızı verdik harçlık kazandık
Onu da elimden aldın İstanbul**

Koğuştaki hükümlülerden,

— Nuro!

— Ağzın dert görmesin Yaşar!

— Ellerine sağlık yiğitim...

diye sesler yükseldi.

Yaşar Yaşamaz, dinleyicileri esrarın dalgasına derin düşmüşlerse, onları uyarmak için anlatıya başlamadan ilkin sazını konuştururdu. Sazın telleriyle hava, yoğun havanın titreşimiyle de dinleyenlerin yürekleri titrerdi.

Yaşar Yaşamaz anlatıya girişti :

— İstanbul'a geldim ağbiler. Bu büyük kentte sağ bilmem sol bilmem, yer bilmem yol bilmem. Neyse, gelirken adresini aldığım bir hemşerimizi bul-

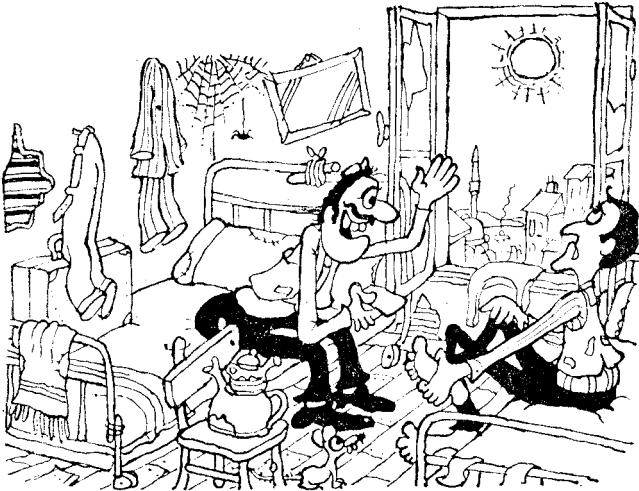
dum İstanbul'da. Vardım yanına. Durumlarımı bir bir anlattım ona. Elimdeki kartı görünce gözleri ışıyıp, beni kaldığı oteldeki odasına aldı. Öyle de pis, kü-lüstür bir otel ki, bizim oranın hanları yanında lüküs kalır ki o kadar olur. Otel pis mis, her neyse, hemşerim benim otel paramı da vermekte.

Hemşerim, elimdeki tavsiye kartını nerde, nasıl bir işte kullanacağımı sordu. Ben de İstanbul'un bir büyük müzesinde hademelik, bekçilik, kapıcılık ne gibi bir iş isteyeceğimi söyleyince bana,

«Sen çıldırmışsın oğlum...» dedi.

Nedenini sordum. Benim elimdeki tavsiye kartı bir hazineymiş. Böyle bir tavsiye kartı elde olunca, hiç müze bekçiliği, hademelik ne düşünülür müymüş!

Hemşerime,

Hemşerim, tavsiye kartını nerde, nasıl bir işte kullanacağımı sordu. Bir büyük müzede hademelik, kapıcılık gibi bir iş isteyeceğimi söyledim.

«Benim gibisini de müzeye müdür yapacak de-
ğiller ya...» dedim.

«Müdürlük kaç para eder elde bu kart olun-
ca...» dedi.

«Peki, ne yapalım bu kartı?» diye sordum.

«Arkadaş, bu kartı satarız, hem de dünyanın pa-
rasına satarız. Bu parayla da seninle birlik bir iş ku-
rarız ki, hiç sorma artık, öyle bir kıyak iş...»

«Aman hemşerim, o senin dediğin hiç olmaz.
Neden dersen, bu kartın üstünde, hâmile kart Yaşar
Bey, diyerekten benim adım yazılı, okumadın mı? Bu
kart benim adıma yazılmıştır.»

«Varsın olsun... Arkadaş, sen banka çeki nedir
bilmez misin? Banka çeki ada yazılı da olsa, adı ya-
zılı olan kişi o çeki başkasına ciro edebilir. Sen de
öyle yaparsın... Hem adın yazılı olmuş olmamış ne
çıkarsın... Bu kartın değeri, senin adının yazılı olmasın-
dan değil, Sâtı Bey'in adının basılı olmasından...»

Dediklerini pek anlamadıysam da, işin içinde
bir kurnazlık olduğunu sezip, her ne dediyse, her
ne denli diller döktüyse ben gene de olmazlandım.
Çünkü, her ne denli beni odasına alıp yardım ettiy-
se de, ben bu hemşerimin gidişinden hoşlanmadım.
Ne iş tutup nerde çalışıp da bu koca İstanbul ken-
tinde geçimini sağladığını sorduğumda hiçbir iş tut-
madığını, hiçbir işde çalışmadığını söyledi. Aman,
nasıl olur... Ya bu değirmenin suyu? Üsteleyince an-
lattı. Bizim kasabadan karısını buraya getirtmiş, bir
zengin evine hizmetçi olarak vermiş. Karısı hizmet-
çilik edip para kazanır, bu dümbük de karısının elin-
den paraları çeker almış. Karı parasıyla geçinir bir
herif olduğundan ben buna güvenemedim.

Araya sora İstanbul'un en büyük müzesinin yeri-
ni buldum. Vardım müzeye. Müdür beyi görmek is-

tediğimi söyledim. Konuğu olduğundan o gün g r -
 emeyeceğimi söylediler. Devrisi gün gene vardım
m zeeye.

«Toplantısı var, pazartesiyle gel!» dediler.

Pazartesi günü gittim. Bu kez de,

« zine çıktı, bir ay sonra gelecek...» dediler.

 steristemez bir ay bekledim. İstanbul kentinde
i siz güçsüz, parasız pulsuz bir ay beklemek kolay
mı? Bizim hem eri, elimdeki Sâtı Bey'in tavsiye kar-
tının piyasa değerini bildiğinden, nasıl olsa ilerde
benden faiziyle geri alacak umuduna kapılıp ve de
daha başka çıkarlar umup, bana hergün   -be  lira
harçlık veriyor, otel paramı da ödüyorsa da, bunca
zaman başkasının eline bakmak insana zor geliyor.
Herneyse... Bir ay bekledim. Müdür bey izinden d n-
m  . Bu kez de hastalanmı ...  yi olmasını bekle-
dim. Giderim m zeeye,

«  i var, bugün g r  emez...» derler.

Ertesi gün giderim,

«Bakan gelecek, bugün olmaz!» derler.

Günler geçiyor. Bir gece oteldeki odamızda be-
nim hem eri,

«Hava çok kötü...» dedi.

« aka mı ediyorsun hem erim, yaz havası, bun-
dan iyi hava mı olur...» dedim.

«Havalara k t le iyor, sen benim dediğime bak,
bir ayak önce  u müdürü g r de    gir, yoksa ya-
narsın...» dedi.

Yahu havayla müzedeki   in ilişkisi ne ki... Hem-
 erim,

«Ben sana siyas i havayı söylüyorum... Hava bo-
zulmakta günden güne. Bu Sâtı Bey'i oradan dehleye-
cekler. O zaman herifin borusu  tmez. Ondan sonra

da Satı Bey'in kartını al, parçaaa parça parçala, herifin anasının orasına sok!» dedi.

«Aman, gerçek mi?»

«Satı yerinden atılmadan işe girdin girdin, yoksa o kart, sahte paradan beter olur.»

Elimden geleni yapıyorum. Her sabah, müzenin görevlilerinden daha erken müzeye gidip, onlardan daha geç müzeden dönüyorum. Ben böylece müzeye gidip gelirken, gene bigün müzenin bahçesinde kapı dibine çömelmiş beklerken, müzede çalışanlardan biri, benim müzede ne işde çalıştığımı sordu. Ben de müzede çalışmadığı söyledim. Adam,

«Sabah erken gelip akşam geç gittiğine bakıp, ben seni burda çalışan biri sandım. Nedir derdin?» dedi.

«Benim derdimi burda öğrenip bilmeyen mi kaldı ki... Demek sen duymadın, öyle mi? Aylardır gelip giderim. Müdür beyi görüp bir tavsiye kartı vereceğim de burda bir işe gireceğim sözde. Gelgelelim, elimdeki tavsiye kartının da süresi dolacakmış bugünlerde, çünkü hava bozmaktaymış. Müdür beyi görmemin olasılığı yok... Gelir giderim, boşuna. Her sabah geliyorum, müdür bugün yok diyorlar, bugün izinli diyorlar, bugün gelmeyecek diyorlar, hastalandı diyorlar, işi çıktı diyorlar, konuğu var diyorlar...»

O adam bana acıyıp,

«Ver bakayım şu kartını!» dedi.

Elimi iç cebime attım ki, amanın, kart yok... Öteki cebime baktım, beriki cebimi aradım... Aman!

«Şuraya sokmuştum, hangi deliğe girdi cenabet!» diye söylenerek aranırken, adam,

«Yoksa çaldırdın mı?» dedi.

«Aman Allah göstermesin... Adıma yazılmış bir tavsiye kartını kim çalabilir...»

«Hırsız çarptıysa, talihi varmış...»

Tüh, cüzdana da yok, defterin arasında da yok!

«Düştü de bir şanslı herif bulduysa, kullanmıştır senin yerine...»

Derken buldum tavsiye kartını. Ceketimin iç cebi yırtıldığından, kart cebimden aşağı ceketin astarı içine düşmüş. Ordan zorla çıkarıp adama verdim. Adam, gözlüğünü takarak, elindeki kartı gözüne yaklaştırıp uzaklaştırarak **iyice baktıktan sonra,**

«Ne yazıyordu bu senin kartında?» diye sordu.

«Ne demek ne yazıyordu? Yani şimdi yazılı değil mi? Hamili kart Yaşar Bey'e lüzumlu sühuletin gösterilmesi ricasıyla, diye yazılı.»

«Allah Allah...»

«Ne olmuş ki...»

«Daha ne olsun... Sen bu kartı cebine soka çıkara, çıkara soka, üstündeki yazılar silinip okunmaz olmuş. Baksana, bu yazının hamili'si silinmiş...»

«Geriye ne kalmış yazıdan?»

«Kart Yaşar Bey'e sühuletin gösterilmesi ricasıyla...»

«Ben fazla terlerim de... Demek terden yazılar silinmiş...»

«Çok terlediğin belli...» deyip kartı burnuna götürerek kokladı ve suratını ekşitip bir öfff çektikten sonra,

«Çok terlediğin belli, kart hamura dönmüş...» dedi.

«Ne olacak şimdi?» dedim.

«Bu kart böyle de geçer...» dedi.

«Öyleyse yardımınla müdürü göreyim...» dedim.

«Burada olsa da görsen... Bugün komisyona gitti...» dedi.

Müze'ye hergün gidip geliyorum. Artık beni oranın hademeleri, çalışanları hep tanıyorlar. Bigün, müzenin bahçivani, ordakilere ille de benim kartımı göstermemi istedi.

«Arka'daş» dedim, «bu kartın artık elden ele dolatırılacak hali kalmadı. Aylardır cebime soka çıkara kimi yazıları silinip okunmaz oldu.»

Üsteledi, ille de kartı başkalarına da gösterip benimle dalga geçecekler. Üstüme atıldılar kartı almak için. Ben de kartı elimle havada tutarak kaçırırken, nasıl olduysa bu herif kartın ucunu parmaklarının arasına geçirmez mi! Dur aman, etme, eyleme dememe kalmadı, kart ikiye bölünüp, büyük parçası bende, küçük parçası da onda kaldı.

Ben şimdi size boşuboşuna erkeklik taslayacak değilim ya ağbiler, kart iki parça olunca ben artık kendimi tutamayıp hırşımdan ağlayıp hıçkırarak, herifin anasına avradına, soyundan hiçbirini de unutup bırakmamacasına sövüp saymaya başladım. Ordakiler, yöreme toplanıp beni avutmaya çalıştılar. İçlerinden iyiyürekli biri,

«Kızmakta, sövmekte yerden göğ'e haklısın arkadaş... Sen hiç üzülme. Ben eskimiş yırtık pırtık paraları onarmakta çok ustayımdır, ver senin kartını da yapıştırıyım, hiç belli olmaz, eskisinden yeni durur.» dedi.

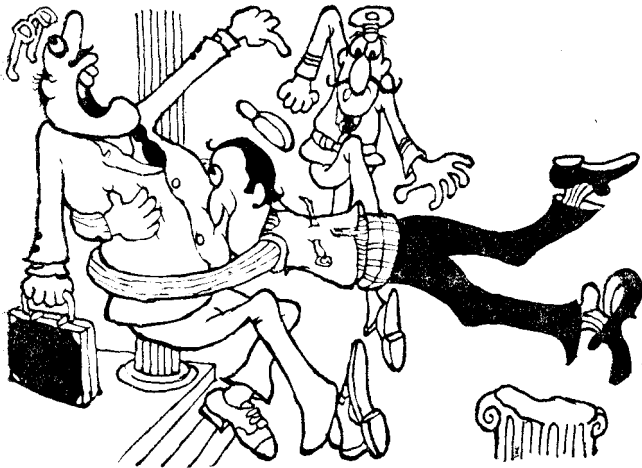
Verdim kartın iki parçasını ona. Adam, o iki parçayı masanın üstünde özenle birbirine denk getirip bir yapışkan bandı üzerine koydu. Bandı, kartın üzerine iyice bastırıp yapıştırmak için, sağ yumruğunu havada kaldırıp birden kartın üzerine indirdi. Yumruğunu havaya bir daha kaldırdı ki, eyvah... Ya-

hu, olmadık terslikler hep beni mi bulur? Yumruğunu vurunca, bant karta yapışacağına, herifin yumruğuna yapışmamış mı? Ve o namussuz yapışkan bant, kartın üstündeki yazılardan biriki kelimeyi daha sıyırıp kaldırmamış mı! Kartın üstündeki «Kart Yaşar Bey'e lüzumlu sühuletin gösterilmesi ricasıyla» yazısından kala kala «Kart Yaşar'a gösterilmesi ricasıyla» kalmış.

Kartı sözde yapıştıracak olan adam çok utanıp, «Bunca zamandır yıpranmış paraları yapıştırdım, böyle bir terslik ilk geliyor başıma...» dedi.

Başıma toplananlar perişanlığımı görüp bana acıyarak,

«Hiç kaygılanma, değil mi ki, Sâtı Bey'in adı silinmemiş, okunuyor, bu kart gene de her yerde geçer...» dediler.

Meramın elinden ne kurtulur. Evet, günün birinde müdürü ele geçirdim Allah'ın izniyle.

Belki geçmesine geçer de, şu müdürü bir ele geçirebilsem... Neyse, gide gele... Meramın elinden ne kurtulur. Evet, günün birinde müdürü ele geçirdim Allah'ın izniyle. Akşam paydosu olmuş, müdür odasından ve müzenin kapısından çıkmış, evine gidecekken... Onca zamandır ardına düşüp de bitürlü ele geçiremediğim müdürü ben birden görünce artık nasıl coşkulanmışsam, aman elimden kaçırmayayım diye nasıl bir korkuya kapılmışsam, birden adamın üzerine atılmışım... Ben kendimi göremediğimden, müdürün üzerine nasıl atıldığımı da bilemiyorum. Bildiğim şu ki, müdür benim üstüne varmamla büyük korkuya kapılıp ve can derdine düşüp «Yetişin!» diye bağırınca hademeler, memurlar koşup aramıza girdiler.

Ben biyandan,

«Bırakın beni, müdür beyi göreceğim...» diye cırpınıp bağırıyorum, müdür biyandan,

«Tutun, yakalayın! Anarşist midir, nedir... Bırakmayın aman!» diye haykırıyor.

Nasılsa içlerinden biri,

«Yahu, sen müdürü görüp de ne yapacaksın?» dedi.

Ben de elimde salladığım kartı kalabalıktan korumaya çalışarak,

«Müdür Bey'e Sâtı Bey'den kart getirdim...» diye bağırdım.

Sâtı Bey adı duyulunca, aman ağbiler, nasıl oldu bilir misiniz, onca kişinin ortasındaki müdür ve müdürün çevresindeki onca kişi birden donup kaldı, tıpkı sinemada film oynarken, gösterme makinesi bozulup da perdedeki insanların donup kalması gi-

bi... Ben herifler çarpıldı sandım. Neyse ki, biraz kı-
mıldadılar. Müdür,

«Kim dedi, kim dedi? Sâtı Beyfendi mi dedi? Bırakın, bırakın gelsin...» dedi. Beni tutanlar, yaka-
layıp kolumu bükenler, saldılar. Müdür, müzenin pay-
dos olduğunu, iş zamanını, evine gideceğini filân
unutup, elini omuzuma koyarak, tülde ince ve pa-
muktan yumuşakcık bir sesle,

«İnsan, Sâtı Bey'den kart getirir de, hemen ge-
lip beni görmez mi? Sâtı Bey'den kart getirdiğini hiç
söyler mi a oğlum?» dedi.

«Aylardır gelip gidiyorum, buralarda sürünüyo-
rum, sizi görmek ancak bugün kısmet oldu efendim.»
dedim.

«Oğlum, evlâdım, sen Sâtı Bey'in adını vermez-
sen, herkes seni kimin gönderdiğini ne bilsin!» de-
di.

Elini omuzumdan çekmeden,

«Gel, gel!» diyerek beni odasına götürdü.

Odasına girince,

«Neden ayakta duruyorsun a oğlum, buyur, otur
rica ederim...» diye bana yer gösterdi. Sonra da,
kahve mi, çay mı, yoksa soğuk bişey mi içmek is-
tediğimi sordu.

«Sağolun, varolun, ne çay isterim, ne kahve, ne
de soğuk bişey... Sâtı Bey'in kartını....» deyip, kartı
aramaya başladım. Ben gene ceplerimi tersyüz edip
kart aramaktayım. Ara ki bulasın! Yahu bu kart ge-
ne ne cehennemin dibine girdi... Gene ceketin as-
tarı içine kaçmıştır diye elimi daldırıyorum, yok...
Ben kartı aramak için nasıl çırpınmışım, nasıl ceple-
rimi yırtıp, üstümü başımı paralamaya başlamışım
ki, müdür bana acıyıp,

«Aman evlâdım, öyle paralanma... Yavaş yavaş

ara... Bir de pantolonunun kış cebine bak!» dedi.

«Aman estağfurullah, Sâtı Bey'in kartını hiç kış cebime koyar mıyım efendim... Buralarda bir yere girmiş olacak...» dedim.

«Yavaş yavaş ara, elbet bir yerinden çıkar.» dedi.

Müdür bey bana acımakta haklı. Üstümbaşım zaten yırtık pırtık, bir de kartı bulacağım diye üstümü paralarsam, büsbütün çıplağa soyunacağım. İşte o sıra, odaya bizimle girenlerden bir bey,

«Sakin aradığın, şu elinde tuttuğun kart olmasın!» dedi.

Baktım ki kart elimde değil mi! Elimde tuttuğum kartı, şaşkınlıktan ceplerimde aramaktayım. Kartı Müdür Bey'e verdim.

«Senin soyadın Kart mı?» diye sordu.

«Değildir... Yani... Öyle yazılmıştır.» dedim.

«Kart senin lâkabın mı?» dedi.

«Hamili kart'tı da cebimde dura dura... hamili'si silindi...» dedim.

Müdür Bey, elindeki kartı okuyup bir uzun hmmm çektikten sonra,

«Sâtı Beyfendi, Kart Yaşar'a gösterilmesi, diye buyurmuşlar.» dedi.

«Hamili kart Yaşar Bey'e lüzumlu sühuletin gösterilmesi ricasıyla» yazısından siline siline, kopa kopa, sonunda işte bu «Kart Yaşar'a gösterilmesi» yazısı kalmış.

Müdür,

«Mademki, gösterin buyurmuşlar, öyleyse gösterelim.» diyerek ayağa kalktı, iki eliyle pantolon kemerini tuttu. Böyle durumlarda bizim oralarda «Sen onu babanın ölmüş eşşğine göster!» derlerse de, dilimin ucuna gelen bu sözü yutup sustum.

«Hayhay... Başüstüne, gösterelim. Ne görmek istiyorsunuz? Bütün müzeyi mi gezip göreceksiniz, yoksa eski sikkeleri mi?»

«Ben bu müzede bir işe girmek için geldim efendim.» dedim.

«Valla... bu kart iş için değil. Sâtı Beyfendi göster buyurmuşlar, başüstüne... Eski sikkeleri mi?»

Yahu bu sikke de nerden çıktı? Sikke nedir, ne bilirim ben?

«Sikkeyle ilgileniyorsan, gösterelim...»

«İstemem...» dedim.

Adam bana ille de sikke gösterecek.

«Bizim müzemizdekiler çok eski sikkedir, ve zengindir.» dedi.

«Ne eski, ne yeni sikke göreceğim...» dedim.

«Öyleyse yanına bir memur katayım, bütün müzeyi göstereyim... Ben de ayrıca Sâtı Beyfendi'ye, emirlerini yerine getirdik diye yazarım...» dedi.

Dönüp otele vardım. Dünya başıma yıkılmış. O sıra hemşeri, odaya girip,

«Mektubun var Yaşar.» deyince, bikez içim cız-zetti. Mektubun Anşe'den geldiğini anladım. Başka kimim var ki, bana mektup yazsın Anşe'den başka... İstanbul'a gelişimdenberi Anşe bana haftada biriki mektup yazıp, ille de kendisini de İstanbul'a aldır-mamı istiyordu. İlk mektuplarına, «Dur aman Anşe, nerdeyse işe gireceğim, işe girince telesip seni de İstanbul'a aldirtacağım...» diye cevaplar yazıp oyalıyordum. Ama sonraları, artık oyalayacak, avutacak söz de kalmadığından mektuplarına cevap da yazamaz olmuştum.

Evet, bu mektup da Anşe'dendi. Mektubu açıp okuyunca yüreğimden vurulmuşa döndüm. Anşe'm mektubunda, «Artık buralarda durasım, dayanasım

kalmadı. Gücümü, direncimi yitirdim. Beni oraya al-
dırtacaksan aldirt, yoksa anambabam beni burda
bir zengin oğluna ille de vermek istiyorlar, evlene-
yim diye zorluyorlar. Ya kendimi öldüreceğim yada,
benim için ölümden bin beter olan yolu seçip o zen-
gin oğluyla evleneceğim...» diye yazıyordu.

Yaşar Yaşamaz sustu. Birinci koğuşun hüküm-
lülere, yazıya gelmez bitakım acınma sesleri çıkardı-
lar. Sonra da, koğuştakilerden sesler yükseldi :

— Vur şu sazının tellerine Yaşar oğlum...

— Konuştur sazını, ağlat sazını Yaşar'ım...

— Dokun dertli göğsüne sazın, okşa saçlarını
sazın, söylet sazını Yaşar!

Yaşar Yaşamaz, bu dünyada nazının ve sözünün
tek geçtiği sazının üstüne kapanıp çalıp söylemeye
başladı :

**Istanbul dedik de özendik geldik
Kaldırım taşına uzandık kaldık
Canımızı verdik harçlık kazandık
Onu da elimden aldın Istanbul**

**Istanbul dediğin zenginin tahtı
Hükûmet halkasın boynuma taktı
Nedir bu zavallı Yaşar'ın bahtı
Beni özlemlere saldın Istanbul**

**Kaldırım taşları dizime zarar
Su kurşundan akar özüme zarar
Güzelleri çoktur gözüme zarar
Gözümde gönlümde kaldın Istanbul**

**Hey Anşe'm yavuklun uzattı sözü
Ağlamaktan görmez Yaşar'ın gözü
Yakar tüm dünyayı içimin közü
Dert olup gönlüme daldın Istanbul**

KARAKAPLI NİZAMİ BEY OLMASA İŞİMİZ HEPTEN BİTİKTİR

Birinci koğuşun meydancısı ortaya seslendi :

— Heeey! Yaşar Yaşamaz'ı gören var mı? Arayıp duruyorum, görünürlerde yok.

Hükümlülerden biri,

— Sabahleyin viziteye çıkmıştı, dönmedi. Belki de revire yatmıştır... dedi.

Koğuşun en yaşlısı,

— Hasta mı? diye sordu.

— Üşütmüş.

— Kafayı mı?

— Dalga geçme...

— E artık havalar soğudu. Oğlanda yorgan yok, döşek yok. Üşütür elbet, olacağı buydu.

Yaşlı hükümlü,

— Elbirliğiyle bir yolunu bulalım da Yaşar oğlumuzu üşütmeyelim... dedi.

Düdüğünü de öttürerek, «İçeri, içeril!» diye bağırarak Yarımportsiyon'un arkasından Yaşar Yaşamaz da ikinci kısmın koridoruna girdi. Birinci koğuştakilerden O'nu ilk gören,

— İşte, dedi, iti an çomağa davran, demişler, geldi bizimki...

Yaşar'ı görünce sevindiler. Yaşlı hükümlü,

— Hastaymışsın Yaşar? dedi.

— Soğuk almışım emice...

Kalın boru sesli bir hükümlü,

— Senin de sorduğun şeye bak, dedi, yahu Yaşar hiç hasta olabilir mi? İstese de olamaz.

— Nedenmiş o?

— Yahu, zavallı yaşamıyor ki hastalansın.

Koğuştta toplu bir kahkaha patladı.

Yaşar gülümseyerek,

— Öyle söyleme ağbi, dedi, her ne kadar resmen yaşamıyorsam da, benim de azbuçuk yaşadığım, yani yaşamış gibi olduğum günlerim olmadı değil.

— Aman... Ne diyorsun? Gerçek mi yahu? Yaşadın demek? Anlat hele şunu Yaşar...

Kalın boru sesli olanı,

— Bize şimdiye kadar hep yaşamadığını anlat-tın da... dedi.

Yaşar,

— Neden öyle söylüyorsun ağbi, dedi, askere alınırken, ölmüş babamın devlete borcunu alırlarken, akıl hastanesine sokarlarken, hep yaşıyorsun, diyor-lar ya bana... Ama bikez azkalsın gerçekten yaşı-yordum.

— Ne diyorsun! Anlat be Yaşar şunu!

— Anlatayım ağbiler...

Yarımporsiyon, ikinci kısmın hükümlülerini, ağı-la tıkar gibi, koğuşlarına soka soka birinci koğuşa yoklamaya gelmişti. Birinci koğuştakiler de sayıldı. Her akşam yoklamasından sonra olduğu gibi Yarım-porsiyon,

— Allah kurtarsın arkadaşlar! dedi.

Hükümlüler, bir ağızdan, ama hepsi de yarım-ağızla,

— Sağol! dediler.

Yarımporsiyon, ikinci kısmın bütün koğuşlarında sayım yaptıktan sonra, ikinci kısmın demir çubuklu kapısını sürgüleyip, arkasından da koldemirini vurup gitti.

Yaşar Yaşamaz o günün sabahı viziteye çıkmış, cezaevinin hekimi, revire yatmasını söylemişti. Yaşar da revire yatmıştı. Ama akşama doğru, cezaevi revirinin kirli aklığı içinde boğulur gibi olmuştu. Hem de aldığı ilâçların etkisiyle kendini iyice duymuştu. Koğuşuna dönmek istemişti. Koğuşa dönmek iste-yişi, ne iyileşmeye yüztutmuş olması, ne de revirin kirli aklığından sıkılmış olması yüzündendi. O, her akşam koğuş arkadaşlarına başından geçenleri anlatmaya öyle alışmıştı ki, anlattıkça boşalıp öyle erinçleşiyordu ki, işte buyüzden akşama doğru revirde duramaz olmuştu. Yoksa yine boğazı yanıyor, yine göğsü doluydu, öksürüyordu. Revirdeki, cezaevindeki hükümlülerden biri olan sağlık memuruna, koğuşuna gitmek istediğini söyledi. Yarın ilâç almak için yine revire gelecekti. Cezaevindekiler revirde yatmaya canatarlarken, Yaşar Yaşamaz'ın koğuşuna gitmek iste-yişine sağlık memuru bişey demedi.

Yoklamadan sonra birinci koğuştaki hükümlüler, uzatmadan yemeklerini yemişler, Yaşar'ın anlatmaya başlamasını bekliyorlardı.

O akşam anlatacağı bölümün girişini önceden yapmış olan Yaşar, dinleyenlerin ilgisini yeniden canlandırmak için,

— Nerde kalmıştık arkadaşlar? diye sordu.

Bikaç kişi birden atıldı :

— Otelde...

— Hani senin hemşeri, sana Anşe'nin mektubunu vermişti ya...

— Sen de mektubu okumuştun...

Yaşar, anlatısının kaldığı yerini sanki bilmiyormuş da, sözde anımsamış gibi,

— Haa, evet... diye söze girişti.

Bir soluklanıp anlatmaya başladı :

— O kötü otel odasında hemşerim, o gün müzede ne yaptığımı, müze müdürünü görüp göremediğimi sordu. Ben de gördüğümü, adını Satı'ya çevirmiş olan bizim Satılmış alçağının kartını kendisine verdiğimi, müdürün de, «Başüstüne, göstereyim efendim.» deyip, yanıma müzenin bir memurunu katarak, beni müzenin içinde, kolları kopmuş, burunları kırılmış, taştan yapılma insanlar arasında dolaştırdığını anlattım. Ben anlatırken hemşerim kahkahalarla gülüyordu. Müzede başıma gelenler gülünmeyecek gibi de değildi. Demek ben müzenin kapısında ille müdürü göreceğim diye aylarca, burunları kırık, kolları kopuk heykelleri görmek için beklemişim. Üzüldüğümü gören hemşerim,

«Nedir, Anşe'nin mektubunda kötü bir haber mi var?» diye sordu.

Ben de mektupta yazılanları anlattım.

Hemşerim, benim sağalmaz bir avanak olduğumu, bende kele sürülecek bir gıdımlık akıl olsa, hemen Anşe'yi İstanbul'a getirtip, kendisinin karısına yaptırdığı gibi, benim de Anşe'yi bir zengin evine hizmetçi olarak çalıştırmam gerektiğini söyledi.

«Çalışır kız, hem kendine bakar, hem sana bakar, hem de kasaba yerinde ziyan olacağına, İstanbul'a gelir de dünya neymiş görür...» dedi.

Birden tepem attı. Herife, «Ulan rezil, ben de senin gibi karı parası mı yiyeceğim? Karı parasıyla kahvede akşama dek iskambil kâğıdı mı oynayacağım?» diyeceğim ama, nasıl derim? Parası olmayanın yiğitliği hiç olmaz. Beni oteldeki odasından kov-

sa, sokaklarda aç kalacağım. Üstelik hemşerime borcum da var. Büyülden hiç ses etmedim. Somurtmamdan içimden geçenleri anlamış olacak ki,

«İlle de Anşe'nin parasını elinden alman gerekmez ya... Kız çalışır, kazanır kendine... Sen elini tez tutup Anşe'yi buraya getirtmezsen, nah buraya yazıyorum işte, kızı elin zengin bir yabanına verecekler.» dedi.

Üzüldüğümü gören hemşerim,

«Nedir, Anşe'nin mektubunda kötü bir haber mi var?» diye sordu.

Orası öyle... Anşe elden gidecek. Hemşerimin dediklerine aklım yatar gibi oldu. Öyle ya, parasını elinden almadıktan sonra, Anşe'nin çalışmasında ne kötülük var!..

«Dediklerin iyi de, Anşe nerde çalışacak? İyi bir uygun ev bulabilir miyiz?» diye sordum.

«Kolay o iş... Orasını sen bana bırak. Hizmetçi komisyoncuları var, yarın sabah gider, konuşuruz.» dedi.

Komisyoncu lâfına benim midem bulandı. Hemşerimin açıklamasına göre, Anşe'ye çalışacağı evi bulacak olan herif, Anşe'nin aylığından bir yüzde komisyon alacaktı.

«Öyleyse, ben Anşe'nin İstanbul'da hizmetçi duracağı evi önceden görmeliyim.» dedim.

«Helbettee... Bura İstanbul. Helbet, evi bize komisyoncu gösterir. Pazarlığı da kesişiriz. Ondan sonra Anşe'yi İstanbul'a çağırırsın.» dedi.

Ertesi sabah hemşeri, beni aldı bir parka götürdü. Park. belediyenin parkı. İçinde çocuk bahçesi var. Anneler, analıklar, hizmetçiler, çocukları arabalara koymuş, parkta gezdirip dolandırıyorlar. Büyücek çocuklar parkta oynuyor. O park hizmetçi pazarıymış. Komisyoncularla hizmetçiler, hizmetçilerin kocaları da orada, bir pazarlıktır gidiyor. İmam nikâhlı üç-dört karısı olup hepsini hizmetçiliğe vermiş kocalar bile var. Bizim hemşeri artık bu işlerin kurdu olmuş. Vardık bizim komisyoncunun yanına. Tahta park sırasına oturup cıgaraları yaktık. Komisyoncu, Anşe'nin yaşını, kilosunu, işbilirliğini, neyini hep sordu. Herbişeyi öğrendikten sonra,

«Tam O'na göre bir ev var, çok namuslu bir hanımın köşkü... Eski İstanbul hanımefendisi ki o kadar olur... Güher Hanım derler. Boğaziçi'nde bil-

meyen, tanımayan yoktur. Senin Anşe, Güher Hanımefendi'nin köşkünde rahat eder, yer içer yaşar.» dedi.

Aylığında, komisyonunda, parasında da uyuştuk. Ordan otele varınca ben Anşe'ye «Hiç durma, teles, İstanbul'a gel, sana iş buldum.» diye mektup yazdım. O da bana falanca günü geliyorum diye mektupla bildirdi. İyi mi? Anşe'nin geleceği gün geldi çattı. O gece gözümü uyku tutmadı. Sabah erkenden Haydarpaşa garına gidip tiren yolunu gözlemeye başladım. Tiren akşama doğru gelecek ama, ben sabahın köründe ordaydım. Bekle ha bekle... Saatler yaklaştıkça yüreğim küt küt atıyor. Tirenin gelme saati geldi geçti, tiren görünürde yok. Bir saat gecikmeli diye ilân ettiler. Bir saat sonra, yarım saat daha gecikmeli olduğunu ilân ettiler. Üç-dört kez tirenin gecikmesini ilân edince, benim gibi yolcusunu karşılamaya gelmişlerden biri, demiryolu idaresine silme-sıvama sövüp saydıktan sonra,

«Ulan, hiçbir tirenimiz hiçbir gün hiçbir yere satinde gelip gitmez de bu tarifeleri ne bok yemeye yaparlar?» diye bağırınca, ordan yaşlıca gözlüklü bir bey,

«Efendim, tarifeleri, tirenlerin ne kadar geç kaldığını anlamak için yapıyorlar. Tarife olmasa, tirenin kaç saat geciktiğini nerden bileceğiz?» dedi.

Derken kara vapur geldi. Ben tirenin pencerelerine koştum. Anşe'yi göreceğim diye kendimi pencereden pencereye atıyorum. Kalabalık ki anababa günü... Bir de Anşe'yi bulamazsam, kız yolunu yitirir koca İstanbul'da, gidecek yeri de yok... Anşe'yi bulacağım diye o yana koşuyorum, bu yana dönüyorum. O sıra bir el omuzumdan tuttu :

«Yaşar!»

Dönüp baksam ki, Anşe değil mi!

Kız beni bulmasa, ben oralarda daha dönenip duracağım. Yolcularla karşılayıcılar sarılıyor, öpüşüyor. Bizde el içinde sarılışmak, öpüşmek ayıp sayıldığından birbirimize bakıştık ama işte öyle bakıştık ki öpüşme kaç para eder yanında... Anşe'me kavuşunca dünyalar benim oldu. İki tahta bavuluyla bir de bohçasını kaptım elinden. Tahta bavulundan birinin üstü boyalı teneke kaplı da ve o boyalı tenekenin üstünde çiçekler arasında kuş resimleri var, gelin sandığına benzer bir bavul... Belli ki Anşe'm, bunca yıl düzdüğü çeyizini de alıp kaçmış baba evinden.

«Hoşgelmişsin Anşe'm, seni çok özledim.» dedim.

«Hoşbuldum Yaşar'ım, ben de seni çok özledim, hem de nasıl özleme...» dedi.

Ne diyeceğimi bilemediğimden, daha doğrusu Anşe'ye diyecek bir sözüm, söz söyleyecek de yüzüm olmadığından, birden,

«Kız Anşe, sana öyle iyi bir iş buldum ki, hiç sorma... Yiyip içip yatacaksın, öyle bir rahat iş... Çok iyi ve zengin bir hanımın yanında.» diye başlayıp, hizmetçi komisyoncusundan neler duydumsa onları Anşe'ye satmaya başladım :

«Güher Hanımefendi derler ki, Boğaziçi'nde O'nu tanıyıp bilmeyen yoktur, bir eski İstanbul hanımefendisi olup O'nun köşkünde bir hanım da sen olacaksın...»

«Ya sen ne yaptın Yaşar'ım, bir işe girmişsindir her hal?...» dedi.

«Giremedim, hiçbir iş bulamadım.» dedim.

«Ya o Satılmış'ın kartı ne oldu, bişeye yaramadı mı?» dedi.

«O'nun kartıyla bana bedavadan müzeyi gezdirdiler, hem de zorla gezdirdiler. Başka bir boka yaramadı.» dedim.

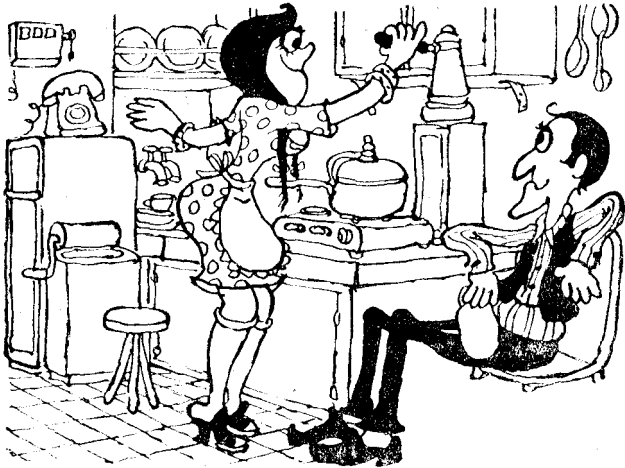
Anşe'yi o gece için bile bir otelde yatıracak param olmadığından, gecenin bir zamanı, çalışacağı Güher Hanımefendi'nin evine götürüp bıraktım. Güher Hanımefendi'nin köşkünü önceden göstermişti komisyoncu, ama kadını görmemiştim. Köşkün kapısını açan kadına, getireceğime sözverdiğim hizmetçiyi getirdiğimi söyledim. Anşe'ye de sık sık geleceğimi söyledim. Anşe, başını benden öteye çevirip, başındaki yazmasının ucuyla gözlerini sildi ki, ağladığını bana belli etmesin. Döndüm geldim gece yarısından sonra otele.

Artık hemşeriden borç isteyecek yüzüm de yok. Aç açına sokaklarda gezmekte, kendime iş aramaktayım. Onun bunun elindeki gazetelerin işçi arama ilânlarına bakıp, her kim işçi ararsa koşup oraya başvuruyorum. Her nereye gittimse nüfuskâğıdı istiyorlar. Caddelerde dolaniyorum. Bir mağazanın vitrininde «çırak aranıyor» diye yazılı kâğıt görünce daldım içeri. Bir iş olsun da varsın çıraklık olsun, uşaklık olsun, ne olursa olsun. Orda da nüfuskâğıdı istediler. Odacı aranıyor, diye ilân yazılı yerlere gidiyorum. Oralardan da boynu bükük dönüyorum.

Sözde Anşe'yi İstanbul'a getirttim, yanımda olsun diye... Ama gidip göremiyorum ki... Eskisinden çok özlemeye başladım Anşe'yi. Çalıştığı Güher Hanımefendi'nin köşkü, Boğaziçi'nin uzak bir yerinde. Yol parası da çok tutuyor. Bir sabah erkenden düştüm yollara, yayanyapıldak git ha git... Öğleden sonra Güher Hanımefendi'nin köşküne vardım ama, ölü gibiyim, hem yorgunluktan, hem de açlıktan... Kapıyı çalıp Anşe'yi sormaya yüreklenemediğimden köş-

kün dolayında döndüm durdum belki Anşe'yi görürüm, bir yerlerden sesini duyarım diye... Dolanırken bir de baktım, köşkün alt katında, önyüzü tüm camlı bir yerde benim garip Anşe'm, yerinde bir saniye bile durmadan fır dönüyor. Ne yaptığını bilmesen de uzaktan baksan, kız delirmiş, dersin. Anşe'nin olduğu o yer, mutfak gibi, çamaşırılık gibi, yemek salonu gibi, her işe elverişli büyük bir yer. Anşe, kılığını değiştirmiş, has İstanbul kızı olmuş çıkmış. Şalvarı atıp entari giyinmiş. Zavallının dünyayı gözü gördüğü yok, o yerde, bir o yana, bir bu yana koşup dönüp duruyor. Bu koşuşmasının nedenini merak edip, başımı cama dayayarak seyre daldım. Anşe, mutfak ocağının üzerindeki elektrikli ızgaranın düğmesini çevirirken düdüklü tencere tıslamaya başladı. Anşe, düdüklü tencerenin kelebeğni gevşetirken, bu kez de, adının mikser olduğunu sonradan öğrendiğim zimbirtı durdu. Anşe koşup karıştırıcıyı yeneden işletti. Derken ocağın üzerindeki ızgaradan dumanlar çıkmaz mı! Anşe ızgaraya seyirtip kızaran ekmekleri alırken bir zil sesi başladı. Telefonmuş. Kız koştu telefona. Ulan şu benim Anşe'ye bak sen, telefonda konuşmasını da öğrenmiş, alo demesini de öğrenmiş, merisi efendim demesini de öğrenmiş. Telefonu kapamasıyla, duran çamaşır makinesine koşup düğmesini çevirerek yeniden çalıştırdı. Derken bir çingirak daha... Çalar saat çalışıyor ki, fabrika çingırağı sanırsın. Anşe, saatin çingırağını duyunca, koştu çingırağı durdurdu ilkin, sonra gene çalışan bir makineyi durdurdu, her ne makinesiye... Yahu kızın soluklanmaya bir saniyesi yok, kendini o makineden, bu makineye, elektrikli ızgaradan telefona, telefondan çamaşır makinesine, çamaşır makinesinden karıştırıcı makineye, ordan çalar saate,

ordan düdüklü tencereye, ordan elektrik düğmesine, ordan elektrik süpürgesine, ordan havagazı fırınına... fır dönüp duruyor. Makineden makineye koşuşup durmaktan, sanki kendisi de bir makine olup çıkmış. Zavallı kız çırpınıp duruyor. Bu koşuşmaya, bu fır dönenip durmaya insan dayanmaz. İnsanı bırak, makine olsa dayanmaz buna. Anşe'nin o koşuşmasını görünce ağlayasım geldi. Bunca zor işleri de ne zaman, kimden öğrenmiş benim hamarat Anşe'm; şaştım kaldım. O koşuşup dururken, olduğum yerde benim başım döndü, gözlerim karardı. Kendimi biraz toparlayıp başımı dayayarak içerisini seyrettiğim camı elimle tıklattım. Makinelerin, ocakların, zillerin, çingirakların, düdüklülerin sesinden Anşe'nin, benim camı tıklatmamı duyacağı yok. Daha hızlı hızlı

Kızın soluklanmaya bir saniyesi yok. Kendini o makineden bu makineye, elektrikli ızgaradan telefona, telefondan çamaşır makinesine, çamaşır makinesinden karıştırıcı makineye, ordan çalar saate, ordan düdüklü tencereye, ordan elektrik süpürgesine, ordan havagazı fırınına fır dönüp duruyor.

vurdum cama. Anşe dönüp baktı, bakmasıyla,
«Yaşar!» diye bağırarak, biyandan da sabunlu ellerini önlüğüne silip kurulayarak camlı kapıdan çıkıp yanıma geldi.

«Gir, gir içeri!» dedi.

«Evdekiler darılmazlar mı?» diye sordum.

Evin insanları akşama gelirlermiş. Evde bir Güher Hanımefendi varmış. O da yatalakmış, yerinden kalkamaz, hep uyuklarmış.

Anşe'mle bir tadyıla öpüşmeye bile fırsat olmuyor, kızın o yana, bu yana koşuşmasından.

«Durdur şu zırlıtları, vidaları, düğmeleri, makineleri neyi de, tadyıla iki sözedelim...» dedim.

«Amanın... Yemekler yetişecek hep, işler görülecek hep... Sen konuş, ben seni dinlerim, kulağım sende...» dedi.

Ulan, göz işde, kulak oynasta olur mu hiç... Burası nasıl bir yer, vapurların makine dairesi gibi. Gürültü patırtı da çok. Duysun diye bağırarak konuşuyorum. Hani lâf olsun diye,

«Nasıl, memnun musun burdan? Memnun değilsen, komisyoncuya söyleyeyim de sana başka bir yer bulsun...» dedim.

«Çok iyi bir yer. Buraya kapılandığıma çok memnunum. Çok rahatım burda. Seni düşünmekten başkaca hiçbir derdim yok...» dedi.

Sonra boynunu büktü. Baktım, gözleri buğulanmış.

«Yaşar!»

«Buyur!»

«Sana bişey diyeceğim.»

«Bir deme, beş de canım...»

«Duyduğuma göre babam benim izimi öğrenmiş. Ardıma adam koymuş. Beni burdan zorla aldırtıp götürecekmış. Şu nikâh işi için elini çabuk tut...»

Ne diyebilirim ki...

«Helbeeeeet... Ben başka neye uğraşıyorum ki... İlkın kendime bir iş bulayım hele. Ondan sonra da nüfuskâğıdımı çıkarmaya çalışacağım. Nüfuskâğıdımı da çıkardım mı, doğru nikâh memurunun karşısına...»

Anşe, bir eli havagazı ocağının düğmesinde, öbür eliyle elimi tutup,

«İş bulmasan da olur, paran olmasa da olur... İşte ben çalışıyorum ya, ikimize de yeter bu para... Senden tek istediğim bir nikâh, nikâh kıydır, yeter bana...» dedi.

Ağızımdan bir ses çıksa, kendimi tutamayıp çocuk gibi ağlayacağım ve Anşe'ye rezil olacağım. Sustum kaldım.

Pişen yemeklerden güzel kokulu buğular tüt-tükçe açlıktan barsaklarım guruldamaya başladı. Dündenberi ağızıma lokma koymadığımı anladım mı nedir,

«Sana yemek koyayım da yi!» dedi.

«Yooo, istemem... Buraya gelirken, az önce tırkabasa karnımı doyurmuştum.» diye yalan söyledim.

Anşe'nin durumu içime dokunduğundan, orda daha duramadım.

«Gene gelirim Anşe'm, sana iyi haberler getiririm...» diyerek ayrıldım.

Yanına ikinci, üçüncü gidişimde, bana bir de pa-

ra vermeye kalkışmadı mı! Aldığı aylığını biriktirmiş. Hiçbir gerekmesi olmadığından parasını hiç harcamıyormuş.

«Ben parayı neyliyeceğim, al sende dursun...» diyor.

Almadım. Alır mıyım hiç canım...

Anşe, Güher Hanımefendi'nin köşkünde çalışmaya başlayalı altı ayı geçmişti. O benim odasında kaldığım hemşerim bana surat asmaya başladı. Anladığıma göre, Anşe'den para alıp kendisine olan borcumu ödemeyişime içerliyor. Hemşeriye de bunca zamandır iyice ağırlık oldum. O ucuz otelde kalmak için bile para kazanamıyorum. Havalarda da sıcak olduğundan sokaklarda yatmaya karar verdim. İşte bu kararı verdiğim gündü, otelin alt katındaki kahvede oturuyordum. Artık nasıl acılı derinlere dalıp gitmişim ki, o otelde tanıştığımız bir adam, elini omuzuma koyup,

«Yahu, demindenberi sesleniyorum da duymuyorsun... Nedir o arkadaş, kara kara düşünmekte-sin. Karadeniz'de gemilerin mi battı?» diyerek benimle şakalaştı.

«Vara gemilerim olaydı da bataydı... Daha da kötü arkadaş.» diye söze başlayıp nüfuskâğıdım olmadığından hiçbir işe almadıklarını yana yakıla başından sonuna anlatıp içimi döktüm. Bunun üzerine o adam,

«Sen, namuslu, vicdanlı bir delikanlıya benzer-sin, sana bir ağabeylik, bir iyilik yapayım da yaşadık-ça yat kalk, bana dua et!..» dedi.

«Aman nedir... Beni kurtar, kulun kölen olayım.» dedim.

«Seninle ortak bir iş kuracağız, tonla para kazanacağız.» dedi.

«Nasıl bir iş kuracağız?» diye sordum.

«İyi bir yerde, çok işlek bir yerde seninle bir manav dükkânı açacağız. Önce bir dükkân kiralayacağız. Sonra öyle bir manav donatacağız ki, görsün millet... Bu iş benim işim, ben ustasıyım bu zenatın. Nasıl bilir misin, ben var ya ben, manav dükkânında sepete kaldırım taşı koyarım, Allah seni inandırсын, kavun-karpuz diye satarım. Çakılı küfeye doldurur, turfanda caneriği diye satarım. Bu zennatta ustalık, mostra çıkarmak bir, tatlı dil iki, mai süsleyip düzgünlemek üç... Üstüme yoktur. Tohuma kaçmış hıyarı körpe badem diye satarım ki, görsen şaşarsın. Yapalım seninle bu işi, tonla para kazanacağız. Başka bişey istediğim yok senden, yeter ki, bu iyiliğime karşılık, sen de bana dua et...»

«İyi ama ağbicim» dedim, «söyledim sana, benim nüfuskâğıdım yok ki...»

«Varsın olmasın, senin nüfuskâğıdın yoksa, benim var ya... Dükkânın kontratını benim üzerime yaparız, ruhsatı da benim üzerime çıkarırız, olur biter. Ben paralara elimi bile sürmem. Paralar sende dursun. Akşamdan akşama hesap görürüz. Paralar hep sende durur...» dedi.

Paralar bende duracağına göre bana kazık atamaz, diye düşündüm.

«Yalnız biraz sermaye ister.» dedi.

Aptallaşıp,

«Ne dedin? Sermaye mi?» diye sordum.

«Çok değil, sen yalnız üçbin lira sermaye koy yeter. Başkasının otuzbin liraya yapamadığı işi ya-

pacağız evelallah... Hepsi hepsi üçbin lira... Bu zamanda üçbin lira ne ki... Göreceksin ya, manav dükkânını açtık mı, para makinesi kurmuş gibi para keseceğiz durduğumuz yerde. Sen dükkânda, kasanın başında dur, boyuna para say... Geri kalan bütün işler benim...»

Yanına her gidişimde Anşe bana para vermeye kalkıyor ya, aklıma o geldi. İş kurayım diye, sermaye yapayım diye ille de bana para verecek. Almıyordum. Ama bu kez başka. Bu kez sağlam kazançlı bir iş kuracağız. İşbilir bir ortağım olacak. Anşe'den aldığım parayı, para kazanınca, çoğaltarak geri veririm.

«Diyelim, ben birisinden borç aldım bu üçbin lirayı, nice zamanda borcumuzu ödeyebiliriz?» diye sordum.

Hem de «borcum» demiyorum, «borcumuz» diyerek onu da borca katıyorum ki, ortak olduğumuzdan borcu ödemeye o da çaba göstere.

«Hele bir dükkânımızı açalım, üçbin lira da para mı, bir haftada öderiz istersek...» dedi.

«Ondan sonra, nüfuskâğıdımı da çıkarabilir miyim?» diye sordum.

«Para olunca yapılmayacak ne var, istersen üç nüfuskâğıdı birden çıkartırsın...» dedi.

Ben bu sözler üzerine iyice coşup coşkulandım, say ki kuş olup uçtum, de ki yel olup estim, eskiden altı saatte vardığım Güher Hanımefendi'nin köşküne gene yayanyapıldak iki saatte gittim. Benim Anşe'm gene köşkün o alt katındaki camlı yerinde tencerelerin, çamaşır makinesinin, ütünün, düdüklünün, şunun bunun arasında dönenip koşuşup duru-

yor. Ocaklardan, tencerelerden, kazanlardan, çamaşır makinesinden, ütuden, şundan bundan buğular, dumanlar tütüp durmakta, benim Anşe'm dumanların, buğuların arasında gidip gelmekte. Beni görmesiyle,

«Ay aman, bugün yüzün aydın, gözlerin gülüyor, yoksa bana bir müjden mi var?» diyerek boynuma atıldı.

«Müjdem var ki, nasıl bir müjde Anşe'm, olursa buncası olsun... Bir kazançlı iş kuracağız işbilir biriyle ortak olarak...» diye başlayıp, benim ortak bana her neler anlattıysa, ben de onları Anşe'ye hiç eksiksiz ilettim :

«Ben kasanın başında duracağım, paralar hep elimde olacak... Ortak paraya hiç karışmayacak. Yalnız o çalışacak... Öyle usta bir manav ki Anşe, bildiğin gibi değil. Sokaktan taşı çakılı toplar, süsler püsler, sepete dizer, yaprakların üstüne koyar, alıcısına göre göre, kimisine çilek diye, kimisine kayısı diye satarmış, öyle bir usta satıcı... Tonla para kazanacağız... Yalnız...»

«Yalnız» deyip de boynumu bükerek, başımı da eğerek ben susunca, Anşe merakla,

«Yalnız? Yalnız ne olmuş?» diye sordu.

Ben başımı yerden kaldırmadan,

«Yalnız bu iş biraz sermaye istiyor ki, işlek bir yerde dükkân kiralayalım.» dedim.

Anşe sözümü ikiletmeden koşarak gitti, az sonra soluk soluğa gelip,

«Al işte...» diyerek eteğindeki paraları önüme döktü. Saydım, dörtbinbeşyüz lira...

«Bu parayı bir haftada, bilemedin onbeş günde sana geri vereceğim.» dedim.

Anşe,

«Geri ver, verme... Ama şu nikâhı telesip kıyalım aman Yaşar'ım... Yoksa babam beni burda bulursa zorla alır götürür...» dedi.

«Sen hiç tasalanma, herbişeyin sırası var. İlk dükkânı açıp paraları kazanalım, ondan sonra nüfuskâğıdımı da çıkaralım, nikâh kolay...» dedim.

Haber güvercini desen, benimcesine telesip gelemmez. Döndüm ortağımın yanına, paralardan üçbini avucuna saydım. Üstünü yedek olarak sakladım. İyi ki de saklamışım, çünkü dükkân açmak, kontrat yapmak, ruhsat almak kolay değil. Rüşveti var, bağışı var, harcı var, haracı var, şusu var, busu var, çeri var çöpü var, estekti köstekti, yan yattı çamura battı derken, bendeki paralar kuruşu kalmamasıya uçup gitti. Paralar gitti ama, biz de işleri yoluna koyar gibi olduk. Ortağım bana,

«Yaşar kardeşim» dedi, «sermayeyi sen koydun, işi kurup yürütmek de benden. Dükkânı kiraladık, ruhsatı da aldık belediyeden. Şimdi sıra geldi seninle ortaklık sözleşmesi yapmamıza...»

Ben de O'na,

«Benim sözüm sözdür, bizde söz namustur. Sana güvenir, sözüne inanırım. Ayrıca sözleşme hiç gerekmez...» dedim.

Benim böyle dememin nedeni, sözleşme yapmaya bile paramın kalmamasından... Siz adamdaki namusa bakın ağbiler,

«Yoo, olmaaaz... ölüm var, kalım var. Bu ölümlü dünyada neme gerek, ben kimsenin hakkı üstüm-

de kalsın istemem. Sözleşme yapmayınca ben bu işe giremem!» diye tutturdu.

Eh, değil mi ki istiyor, peki sözleşme de yapalım ama, para yok. Gittim bir daha benim Anşe'ye, durumlar böyleyken böyle deyip biraz daha para alıp döndüm. Ortakla gittik bir dilekçeciye, bize çok sağlam bir ortaklık sözleşmesi yazmasını istedik. Dilekçeci de çok iyi bir dilekçeciymiş ki kaleminden kan damlayan yazıcılardan. Dilekçecinin makinesinde yazdığı sözleşme, bugün bile aklımdadır :

«Bir taraftan Yaşar ile, diğer taraftan Salim Tertemiz arasında akdedilen işbu ortaklık mukavelesine göre dükkân kontratı ve açılış ruhsatı Salim Tertemiz adına yapılarak falan filân hasıl olacak kâr ortaklar beyninde yarı yarıya hesap edilerek falan filân... bu veçhile tesbit edilmiş olup falan filân ... işbu mukavele aramızda iki nüsha olarak tanzim kılınarak falan filân...»

Bu yazılı sözleşmeyi ikimiz de imzaladık. Birini ortağım aldı, birini ben cebime koydum. «Hayırlı olsun» diyerek birbirimizle el sıkıştık. Hemen de işe başladık. Yemişleri, zerzevatı dükkâna yığdık doldurduk. Benim ortak kendini, olduğundan çok daha az demiş bana, nice övsem gene az, öyle bir işbilir adam. Dediği gibi, mal satmaya yetişemiyoruz, dükkâna mal yığmaya yetişemiyoruz. Ortağımın dediği gibi tonla para kazanıyoruz. Akşam olup da kepengi indirip kasanın başına oturduk mu, kasa silme para dolu, say Allah say... Para sayması da öyle bir güzel oluyor ki... Ortağımın ellerine sarılıp sarılıp öpüyorum. İçimden «Hay Yaşar Yaşamaz oğlum, talihin döndü artık, bundan sonra yaşamazlığın kalmadı, hep Yaşar Yaşar olacaksın...» deyip kendikendime gülüyorum. Ortağıma, ellerini öpüp,

«Hay Allah senden razı olsun...» dedikçe, o da bana,

«Hiç önemi yok, sözünü etmeye değmez. Benimkisi bir iyilik. Sen beni ölene dek unutmayacaksın...» diyor.

Böyle bir iyilik yapan adam hiç unutulur mu!

Dükkânı açışımızın haftası oldu. Akşam geç zaman dükkânı kapadık. Paralar kasadan taşıyor. Biriken paraları sayıp da aramızda yarı yarıya bölüşeceğiz.

Ortağım bana,

«Yaşar kardeş, istersen işimizi daha büyütelim. İşimizi büyütmek için de ana paramıza hiç dokunmadıktan başka, kazandığımız paralara da dokunmayalım. Kazancımızı biriktirerek sermayemizi artıralım.» dedi.

İyi akıl! Çok doğru söylüyor. Biz kazandığımız paraya hiç dokunmuyoruz; yalnız içinden kırıktına yeyip içmekteyiz. Ayakkabımın tabanı delinmiş, aman sermayemiz biriksin diye ayağıma ucuzundan bir lâstik çedik bile almıyorum. Arasına Anşe çalıştığı köşkten izinli çıkıp dükkâna geliyor, bize «Pazar ola!» diyor. İşimizin yürüdüğünü, bol para kazandığımızı görüp seviniyor. Yalnız aradabir,

«Aman Yaşar'ım, nikâh işi uzamasın, babam ardıma adamlarını koymuş, her yerde beni aratıyor.» diyor.

Ben de O'na,

«Görüyorsun işte, yüzdük yüzdük kuyruğuna geldik. Az bişey daha sık dişini. Dükkânı açalı şunun şurasında daha dört-beş ay ancak oldu. Sermayemizi artıracığımızdan para çekmiyoruz. Kendime giysi, göynek ney bile almadım.» diyorum.

Anşe yumuşak başlı olduğundan ses etmiyor.

İşler böylece güzel güzel yürüyüp giderken, her sabahki gibi o sabah da erkenden dükkânımıza gelip, açarı kilide sokup açtım. «Ya Allah ya bismillâh... Dükkân kapısı hak kapısı...» diyerek kepengi kaldırdım ki, aman Allah, ne görsem iyi, görecektik hiçbir şey yok, dükkânın içi tamtakır... Bizim dükkân, bir sovan başı, bitek pırasa sapı kalmamasıya hep boşaltılmış.

«Amanın komşular, yetişin! Dükkânımıza hırsız girmiş! Koşun, yetişin!» diyerek bağırırmaya başladım. Bağırımı, cıgılığını duyan komşular başıma üşüştü. Komşumuz kasap,

«Yahu, boşuboşuna bağırıp herkesi ne diye ayağa kaldırıyorsun. Dükkânınıza hırsız filân girmedir...» dedi.

«Girmedir de ya ne oldu? Boşalmış herbişey işte...» dedim.

Dükkânımızın bitişiğindeki kahveci söze atılıp,

«Erkenden, daha karanlıkta senin ortağın geldi, malları iki arabaya doldurup götürdü.» dedi.

Gene komşularımızdan olan berber de,

«Ben sordum, başka bir yerde manav dükkânı açtığını söyledi.» dedi.

Ben bu şaşkınlık içindeyken postacı geldi.

«Salim Tertemiz burda mı?» diye benim ortağımı sordu.

«Yok, burdan gitmiş...» dedim.

Bu kez de postacı, elinde tuttuğu uzun zarfın üstünü okuyarak,

«Peki, Yaşar Yaşamaz nerde?» diye sordu.

«Benim! Ben O'nun ortağıyım.» dedim.

Postacı,

«İyi öyleyse, imzala şurayı!» diyerek elinde tuttuğu teahhütlü mektup defterini ve teahhüt makbuzunu ayrı ayrı bana imzalattıktan sonra, o büyük zarfı bana verip gitti.

Zarfın üstünde basılı yazılar var, belli ki resmî bir yerden geliyor. Bir sevindim ki, hiç sormayın ağ-biler. Öyle ya, bir resmî yerden benim adıma mektup geliyorsa bu ne demek? Resmî yerler de yaşadığıma artık inandılar demek... Komşulardan bilene anlayana okuttum resmî zarfın içindekini. Bana vergi dairesinden geliyormuş bu yazı. Bizim dükkânın ikibin şu kadar lira vergi borcu varmış. Onbeş gün içinde ödenecekmiş.

Çıt çıkarmadan Yaşar Yaşamaz'ı dinlemekte olan birinci koğuşun hükümlüleri, anlatının burasında, sanki kendilerine komut verilmiş gibi, hep birden,

— Haydaaaa!.. diye bağırarak şaşıklarını belirttiler.

Koğuşun en yaşlısı olan,

— Yaşar oğlum, sakın ödemeseydin vergiyi mergiyi... dedi.

Bir genç de,

— Enayi mi, neden ödesin, dedi, yaşamayan adam hiç vergi öder mi?

Boru sesli olanı,

— Dükkânın kontratı da, ruhsatı da kendi üstüne değil ki vergi ödesin, elbet borç da dükkânı soyan ortağının... dedi.

Yaşar Yaşamaz,

— Ödemeyecektim ama, olmuyor ki... dedi.

— Neden olmuyormuş? diye sordular.

Yaşar anlattı :

— Vergiyi ödemezsem, dükkân elimden gidecek... Oysa ben, ortak dükkânı soyup kaçınca, kendi başıma manavlık yapmayı düşündüm. İşi öğrenmiştim. Anşe'den biraz daha sermaye alıp işi sürdürecektim. Buyüzden vergiyi ödemem gerekiyor ki, dükkânı da işleteyim. Başta, vergiyi ortağın ödemesi gerektiğini söyledim vergi dairesine gidip. Ama ortada ortaklık sözleşmesi var. Ben arada bilmeden bir de benim ortağa kefil olmuşum. Vergi dairesi kefillerden, ortaklardan kimi yakalarsa, vergiyi ondan almış. Tek beni resmî makamlar yaşıyor diye tanısınlar da, varsın vergiyi de alsınlar. Elimde vergiyi ödediğimi gösterir makbuz olunca, yaşadığımı da isbat etmiş olacağım.

Boru sesli hükümlü,

— Ortağını mahkemeye verseydin ya... dedi.

Yaşar,

— Vermez olur muyum ağbicum, elbet verdim, dedi, yaptığımız sözleşmeye dayanarak ortağı mahkemeye verdim. Ortak mahkemeye geldi. Yargıca,

«O dükkân benimdir. Nah işte bakın, kontratı da, ruhsatı da benim üstümedir.» dedi.

O zaman ben de, yargıca ortaklık senedimizi uzatıp,

«Ya bu ortaklık senedine ne diyor? Biz onunla ortakken, haberim olmadan dükkânımızı soymuştur...» dedim.

Bunun üzerine benim o namussuz ortak,

«Bu adam önce kim olduğunu isbatlasın, kimliğini ortaya koysun, ondan sonra konuşsun. Bu bir sahtekârdır. Çanakale'de şehit olmuş bir zavallının, bir mübarek şehidimizin sahte olarak adını kullanıyor. Ben bunu isbata hazırım» deyince ben korkudan titremeye başladım.

Öyle ya, herif biraz daha ileriye gitse, oğlu Yaşar'ın Çanakkale'de şehit düştüğünü resmî defterlerden çıkartıp gösterecek; benim de bir şehidin kimliğini kullandığımı ortaya koyacak. Bakın işte ağ-biler, ben kendi kendimin sahtekârı olacağım. Bunun üzerine mahkemede artık sesimi çıkaramaz oldum. İster istemez davayı kaybettim.

Yaşlı hükümlü,

— Oğlum Yaşar, hiç olmazsa vergiyi ödemeseydin... dedi.

Yaşar,

— Emice, dedi, ödemeyecektim. Vergi dairesi-ne gittim, siz benim yaşadığımı isbat edin, ben de bu vergiyi ödeyeyim, dedim. Öyle değil mi, ölmüş adam vergi öder mi? Bunun üzerine vergi dairesin-deki memur, yivış yivış sırtaraktan,

«Bu ortaklık senedindeki imza senin değil mi? Yaşamıyorsun da, ya bu ortaklık senedi ne? Ne zaman-beri ölümler dirilerin ortağı olup bir de sözleş-me imzalamaya başladılar?..» deyince, ordaki memurlar da, yurttaşlar da kahkahayı bastılar.

Ben de güldüm. Çünkü memur haklı... Sonunda vergiyi ödedim. Anşe'den biraz daha para alıp, manav dükkânımı tekbaşına işletmeye başlamıştım ki, bu kez de, dükkânın sahibi,

«Bu adam kimdir? Benim bununla kontratım yoktur. Dükkânımı füzulen işgal etmektedir...» diye davâ açıp beni polislerle dükkânından çıkarttı.

Koğuştakiler şaşkınlıktan bir,

— Haydaaa!.. daha çekip ağızları açık kaldı.

Askiyla çay bardaklarını getiren delikanlı,

— Demek şimdi sen bu kırk milyon insanın arasında yoksun? dedi.

Yaşar,

— Vergiyi ödetirlerken varım, ama dükkân açacakken yokum... dedi.

Boru sesli adam,

— Ah be Yaşar, dedi, neden Karakaplı Nizzamî Bey'e gitmezsin? Ona başvursaydın, senin herbir zor işini kolaylaştırır, yoluna koyardı.

Koğuşun en yaşlı hükümlüsü,

— Allahıma bin şükür, bu memleketin hiç olmazsa Karakaplı Nizamî Bey'i var, o da olmasaymış, işimiz hepten bitikmiş... dedi.

Çay ocakcısı bu sözü onayladı:

— Doğrudur. Karakaplı Nizamî Bey de olmasaydı, işte o zaman ört ki ölem. Hep bitmiştik... dedi.

GÖSTER KİMLİĞİNİ AL ŞAPKANI

Yaşar Yaşamaz'ın koğuşunda çok hünerli hükümlüler vardı. Yaşar'ın yatak komşusu olan bir delikanlı, eline geçirdiği her gaz tenekesinden, yağ tenekesinden, her türlü teneke kutulardan, hattâ küçük konserve kutularından bile ocaklar, mangallar, maltızlar yapıp satıyordu. Bu yüzden ona Maltızci derlerdi. Cezaevindeki ocakların, maltızların, mangalların pek çoğu onun elinden çıkmıştı.

Yaşar'ın ranzasının solundaki ranzada, altlı üstlü yataklarda başka hünerleri olan iki hükümlü vardı. Gerçekte o ranzadan üst yatağındaki çok hünerliydi. Ekmek içinden heykeller, biblolar, madalyonlar, büstler yapardı. Bu yüzden ona da Heykelci, derlerdi. Heykelci, kendisine ekmek içi hazırlamak için garibanlardan birini ranzasının altına atmıştı.

Heykelci, günlük tayınını yiyemeyenlerden ekmeklerini ucuza satın alır, işçi olarak çalıştırdığı adamına verirdi. Heykel yapılacak ekmek içinin uzun zaman ağızda çiğnenmesi gerekirdi. İşte, heykelcinin adamının görevi, ekmek içlerini ağzına alıp, çiğnemektir. Ekmek içlerini ağzında çiğneye çiğneye hamur yapardı. Yaptığı ekmek hamurlarını biriktirir, heykelciye verirdi. Ekmek içini ağzında çiğneyip hamur yaptığı için ona Hamurkâr denirdi. Hamurkâr'ın çeneleri çok kuvvetliydi. Çünkü yemek zamanları dışında, sabah uyandığından gece uyanana dek hiç durmadan ağzında ekmek çiğneyip hamur yapardı. Hatta geceleri Yaşar Yaşamaz, özyaşamını anlatır-

ken bile. Hamurkâr hem onu dinler, hem ağzındaki ekmekleri çiğnerdi. Ağzında ekmekle uyuduğu bile oluyordu.

Heykelci, kendine göre hamurlara bir ölçü koymuştu; o ölçüde çiğnenmiş ekmekten yapılma hamuru beş kuruşa satın alıyordu. Hamurkâr bütün gün ekmek çiğner, ancak günde bir lira kazanabilirdi. Çünkü heykelci, ağızda iyice çiğnenmemiş ekmek hamurunu satın almazdı. Ağzında çiğnedikten sonra, çiğnenmiş ekmek, hamurunu sonradan elleyle de yoğurması gerekiyordu. Böylece hamur iyice özlənip heykel yapılacak kıvama geliyordu.

Maltızcı, koridorda yeni yaptığı mangalları, ocakları, maltızları satıyordu. Hamurkâr da onun yanına oturmuş, hiç durmadan ağzındaki ekmekleri çiğniyordu. İyice çiğneyip özlendirdiği ekmek hamurunu ağzından çıkarınca, önündeki artık ekmeklerden bir koca tutam alıp ağzına tıkiyordu. O sırada heykelci de, çiğnenmiş ekmek hamurundan iki karış boyunda bir çıplak kız vücudu yapmaktaydı.

Yanan ocaklarda, mangallarda, maltızlarda akşam yemekleri pişirilmekteydi. Heykelcinin yanında, ocağında yemek pişiren bir hükümlü, kaynayan tenceresininin kapağını açmış, tadına bakmak için buğular tüten pencereden aldığı bir kaşık yemeği soğutmak için, büzük dudaklarıyla üflüyordu.

Bütün bu işleri yaparken, biyandan da gevezeliklerini sürdürüyorlardı.

Elindeki bir mukavva parçasıyla maltızını yellemekte olan bir hükümlü, heykelciye,

— Yaşar'ın işi olmuş mu? diye sordu.

Heykelci gözlerini işinden ve parmaklarını ekmek hamurundan yapmakta olduğu çıplak kız vücudunun kalçalarından kaldırmadan,

— Valla bilmem, dedi, işi olsa da atelyede çalıştırsalar sanki kaç para verecekler. Ben ona iyilik etmek istedim. Gel Yaşar kardeşim, sana günde bir buçuk papel vereyim, bana ekmek çiğne, dedim. Ama yapmadı.

Maltızlarını yelleyenler, pişirdikleri yemeklerin tadına bakanlar, Hamurkâr, Heykelci, Dilekçeci, Maltızcı, hepsi bu sözle ilgilendiler. İşlerini bırakıp İdareci'ye sordular:

— Neymiş, neymiş?

— Neden almıyorlarmış?

— İşliğe almıyorlar mı?

İdareci açıkladı:

— İşliklerden birinde çalışmak için dilekçe vermişti ya... Müdür Bey de dilekçeye «Olur»u bastı...

— Eee? Müdür olur dedikten sonra, nasıl olmazmış?

İdareci, tadını çıkara çıkara anlatmak için, bildiklerini azar azar söylüyordu:

— İnfaz savcısı da imzaladı olur diye...

Koğuşun yaşlısı,

— Lafın belini getirme de söyle ulan şunu, Yaşar'ı kim işe almıyormuş, diye sordu.

İdareci,

— Yaşar'ın dilekçesini Cenabı Mevlam parafe etse, yine de onu işe alamazlar... Nasıl alsınlar ya-hu, herifin nüfus kâğıdı yok be... İşte çalışınca haftadan haftaya gündeliklerini almayacak mı? Yani bordroya girmeyecek mi? Nüfus kâğıdı olmayan adamı, nasıl soksunlar bordroya da gündeliklerini ödesinler! Bir müfettiş gelir de bordrolara bakar da, kendisi olmayan nüfus kâğıtsız birinin bordroda gösterip para çıktığını anlarsa, ne olacak o zaman... Savcı bey de, müdür bey de, başgardıyan da, çok

istediler Yaşar'ı işe almayı; ama katip bey bunları söyleyince kimse bir şey yapamadı artık...

Bu haberden büyük şaşkınlığa uğrayan koridor-daki hükümlüler, hep bir ağıdan,

— Haydaaaaaa! diye şaşkınlıklarını belirttiler.

Hamurkâr da dayanamayıp onlarla birlikte «Haydaaaaaa!» ya katıldığı için, Heykelci ensesine şaplağı indirip,

— Sen işine bak ulan, ağzını açma, dedi.

Yarımporsiyon bir yandan düdüğünü öttürüp bir yandan da,

— İçeriii! İçeriii! diye bağırarak koridora girdi.

Bu yarımporsiyon, hükümlülere «İçeri!» diye bağı-rırken, görevini yapmaktan çok öte bir mutluluk duyuyordu. Düdük öttürürken ya da içeri diye bağı-rırken, ayaklarının ucunda yükselerek kısa boyunu uzatmaya çalışması, iğri büğrü gövdesini kabartma-sı, şişinmesi biçimi bozuk kafasını yana eğip de çal-kalanması uzun boylu hükümlülere bile yukarıdan bakmaya çalışması, onu mutlandırıyordu. Onca hü-kümlüyü, düdük öttürüp, içeri diye bağırıp koğuşlara tıkiyordu; onun için bundan daha büyük nasıl bir mutluluk olabilirdi!

Yaşar Yaşamaz koridora en son girdi. Yarım-porsiyon'un yanından gölge gibi süzülüp koğuşuna daldı, yatağına oturdu. Koğuştakiler onu görmüşler, ama Yaşar'ın üzütünsünü görüp hiçbiri işe neden al-ınmadığını sormamıştı.

Hükümlüler akşam yemeklerini yemişlerdi. Ko-ğuşa o saatlerin sinirli sessizliği çökmüştü. Bu ağır havayı dağıtmak için kendilerini zorlayarak bağırıp çağıranların şarkı mırıldananların sesleri, sessizliğin bir kâğıt gibi yırtılışına benziyordu...

Arkadaşlarının gelmiş geçmiş en büyük sabıka-lı hırsız saydıkları hükümlü,

— Yaşar oğlum aldırmaaaa... Cenabı Allah bir kapıyı kaparsa, kapıyı açar... dedi.

Yaşar,

— Ağbicim cezaevinin kapısından başka kapı açılmıyor ki bana... dedi.

Koğuşun yaşlısı,

— Haksızlık etme, bir de tımarhanenin kapısı... deyince herkes gülüştü, o boğucu sessizlik de dağıldı.

Çaycı, askısına doldurduğu kız belli bardaklarda, tavşan kanı demli çayları dağıtmıştı, cıgaralar yakılmıştı. Yaşar da anlatmaya başladı:

— Artık üzüntüden mi ağbiler, yoksa içimin derdi dışıma mı vurdu, yoksa kış soğuşunda, buzdolabı gibi otel odasında soğuk mu aldım; her nasıl olduysa, çok kötü hastalandım.

Maltızcı,

— Ulan Yaşar, sakın ölme; nüfus kâğıdın yok diye, seni toprağa gömmezler de leşin ortalarda sürünür... dedi.

Yaşar,

— Doğrusun arkadaşım, dedi, hiç ölür müyüm? Biz bu nüfuskâğıdını çıkarmadan ölemeyiz Allahın izniyle...

— Sonra ne oldu?

— Sonra, düştüm yatağa... Kendimi bilmeyesiye bir hafta yatakta kalmışım. Kendime geldiğimde, parmağımı oynatacak dermonim yok... Bir de, elimi başıma atmıyor muyum, avucumda bir tutam saç kalıyor, öyle dökülüyor saçlarım. Demek hastalık saçlarıma vurmuş... Yahu saçlarım döküle döküle başım cıvıltı kalacak.

Bir de o hastalıktan sonra bana bir hapşırma tebelleş oldu ki, görülmüş şey değil.. Hiç yele, hava akımına gelemiyorum. En küçük bir yel esti mi, arka-

arkaya hapşıyorum... Allah vermesin, hem de nasıl bir hapşıрма, sormayın. Bir hapşırdım mı, ortalık birbirine karışıyor... Odada hapşırsam, sokaktan duyuluyor hapşıriğım. Yahu, nasıl bir belâya uğradığımı anlatamam.

Her yanı kapalı, penceresi kapısı örtülü bir oda, iğne başı kadarlık bir delikten yel üfürse, ben hemen hapşıyorum. Hapşırık nöbeti tuttu mu, ben yandım... Allahıma bin şükür, bu memlekette iyi insanların dahaca kökü kazınamadı. Oteldekilerden bir iyi yürekli arkadaş, başıma ilâçlar yapıp saçımın dökülmesini önleyemediyse de, azalttı. Gene dökülüyor ama eskisi gibi tutam tutam değil...

Saçımın dökülmesini, başıma sürdüğü ilâçlarla azaltan arkadaş,

«Sen bu hapşıriğı kesmek için şapka giyeceksin, başını sıcak tutacaksın... Hem saçımın dökülmesi de azalır» dedi.

Ben de kalın kumaştan yapılmış bir kasket alıp başıma geçirdim. Kasketi başıma giydikten sonra, gerçekten de hapşırmam gittikçe azaldı. Saçımın dökülmesi de yavaşladı. Gel gelelim, kasketi başımdan çıkarmaya gelmiyor. Kasket başımdan çıkar çıkmaz, beni bir hapşırık tutuyor ki, hiç kesilmez...

Hastalık biraz geçip de ayakta durmaya, yürümeye başlayınca, bir iş aramaya başladım. Nüfus kâğıtsız nasıl olsa iş bulamayacağımı bildiğimden bir iyiliksever, boğaztokluğuna çalıştırsa razıyım; ne iş olsa yapacağım.

Gene insana hemşerisinden yarar var. Yapı işlerinde çalışan bir hemşerimizi buldum. «Bana da iş vermesi için patronuna söyle» dedim. «Ben de çimento, kum, çakıl taşır harç kararım» dedim. Patronuna söyledi. Patron,

«İpten, kazıktan kurtulmuş, cezaevi kaçınları gelip, buraya kapılanıyor; yapıda kalıp polisten gizleniyor, sonra benim başım polisle belâya giriyor. Onun için hem nüfus kâğıdını, hem de iyihal kâğıdını getirsin, onu işe alayım...» demiş. Yahu, sırtımda kum çakıl taşıyacağım, ona bile nüfus kâğıdı istiyorlar.

Bunun üzerine yapı işlerinde çalışan o hemşerim, gene bizim hemşerilerden birinin bir devlet dairesinde odacı durduğunu; gider onu görür, durumu anlatırsam, bana orda iş bulabileceğini söyledi.

«Yahu, bir garip odacı, bana nerdeñ, nasıl iş bulabilir!» dedim.

Hemşerim güldü. Odacı deyip geçmemeliymiş. Böyle işlerde odacı memurdan da, müdürden de önde gelirmiş. Çünkü odacının aylık kazancı müdürden de yüksekmiş...

«Daha neee... Bir odacının aylığı hiç müdüründen yüksek olur muymuş!» dedim.

«Olur» dedi. «Senin dünyadan haberin yok... Bir iş sahibi yurttaş, işini yaptırmak için devlet dairesine gidince ilk müdürü mü görür. yoksa odacısını mı?

«Odacısını!...» dedim.

«Öyleyse? Hâlâ anlamadın da mı, yüzüme avanak avanak bakıyorsun? Memurun, müdürün, yurttaşın işini yapmak için ondan isteyeceği bişey vardır helbet... Var mıdır? Vardır ya... Bu isteyeceği şeyi, koskoca bir müdür tenezzül eder de, yurttaştan kendisi ister mi? İstemez. Neden? Çünkü şanına yaraşmaz... Kapısına, devlet, odacıyı neye dikmiş? Salt gidip, çay, kahve söylesin diye mi? Öyle olsa, müdürün, memurun da elinin altında zili var. Bastı mı zile, çayını, kahvesini kendisi doğrudan çaycıya söy-

ler. Demek, her bir memurun, müdürün kapısına bir odacı dikmelerinin başka bir nedeni var... Daha da anlamadın mı hey avanak? Müdürün, memurun iste-yeceği şeyi, onların adına odacı ister, sanki müdürün memurun haberleri yokmuşcasına. Alır alacağını yurttaştan birazını da verir elbet müdüne, memuru-na... Öyle değil mi ya? Yurttaş da işi kolay görül-sün, yeter ki işi çabuk olsun diye, ne isterlerse se-ve seve verir...»

Yaşar Yaşamaz, hemşerisinin ağzından bunları anlatınca, koğuşun en yaşlısı,

— Allah razı olsun, Karakaplı Nizamî beyden... dedi.

Yaşar anlatmasına devam etti:

— O odacı olan bizim hemşireye giderseymişim, bana orda iş bulurmuş isterse... Çünkü neden orda-ki memurlar da, müdür de, odacıya karşı, ne de olsa az bir şey gebeymiş.. Bu yüzden istediğini yaparlarmış. Odacı da, odacılığını bilir, kendi hissesini ona göre almış. Açıkgözlük etmeye kalkıp da hissesinden artırdığını aldı mı, hemen onu odacılıktan ko-var, yerine başka birini alırlarmış... Allahın bildiği-ni sizden ne saklayayım... İçimden, bana da şöyle bir iş kısmet et Allahım; işi çok bir dairenin verimli bir müdürüne beni odacı yaptır, diye dua ettim. Hem-şerimin anlattığına göre, odacılıkta ne açıkgözlük edecekmışsin, ne de açgözlük. Yoksa başındaki memurun çakar, seni işinden kovarlarmış. Nasıl ça-kar dersen, bunca yıl okula gidip dirsek çürütmüş adam, hiç anlamaz mı kendisine verilen hissenin az mı, çok mu olduğunu... Yapıda çalışan hemşerim, odacı olan hemşerimizin çalıştığı dairenin yerini söyledi. «Sağol!» deyip yürürken, ardımdan,

«Dur aman! Bu başındaki kötü kasketle gidil-mez!» dedi.

«Neden?» diye sordum.

«Neden olacak, yüzüne bakan olmaz da ondan...»

«Eyvah, öyleysel... Ben bu kasketi çıkardım mı, otomatik uçaksavar topu gibi ardarda hapşırıyorum... Daireye gidince çıkarır, elimde tutarım..»

Hemşerim,

«Gene olmaz...» dedi.

«Neden?»

«Çünkü başında iyi mal bir fötr olmalı ki, seni bir adam sansınlar. Hani Hoca'mızın kürkü hesabı... Bu zamanda kürk giyilmez; ama adamın adamlığı da şapkasından belli olur. Sen paraya kıyıp, güzel bir fötr çekeceksin kafana... Al şu parayı, işe girince ödersin bana... Önce burdan çık, başında bir fötr kondur, sonra git daireye... Bu simitçi kasketiyle gidersen, seni devlet dairemizin kapısından içeri bile baktırmazlar...»

Aldım parayı hemşeriden doğru gittim şapkacı dükkânlarına. Şapkacı vitrinlerinden şapkalara baktım, durdum. Dükkândan içeri adımımı bile atamadım. Çünkü vitrindeki şapkaların fiyatına bakınca boşuboşuna girmişim neye yarar... Hemşerinin verdiği para, şapkanın en ucuzunu bile almama yetmez. Beni satsan bir şapka etmem; şapkalara öyle pahalı.. Gelgelelim, şapkacı vitrinlerinin önünden de ayrılamıyorum. Çok güzel föterler var... Onlardan beğendiklerimi birer birer başıma geçiriyorum. Yani başımdaymış gibi kendimi düşünüyorum, dalgamı geçiriyorum. Sanki vitrinin camından elimi uzatıp beğendiğim şapkayı alıyorum, kafama geçiriyorum. Bu yakışmadı, atıyorum onu, ötekini alıyorum. Hah, bu daha bir yaraştı. Şapkalara değiştirip değiştirip, aynaya bakar gibi, vitrin camında kendimi seyrediyorum.

rum. Camın karşısında bir sağa dönüyorum, bir sola... Hemşerim haklıymış yahu, beni başımda bu föterlerden biriyle, al götür, istediğin devlet dairesinin başına geçir. Kim görse, Yaşar Bey der... Karnım acıkmasa, şapkacı vitrinlerinin önünden ayrılacağım yok, o kadar hoşuma gitti. Gitmez mi canım ben kendimi bu kadar da yakışıklı bilmezdim. Adamın adamlığını şapka ortaya çıkarırmış... Camekânlı el arabası içinde köfte pişirip satan köfteciye gidip,

— Ver şurdan birbuçuk porsiyon, sovanı bol olsun... dedim.

Hemşerimin şapka alayım diye verdiği paradan birazını verip bir güzelce karnımı doyurdum. Tok karnının üstüne föteri de giyeceksin ki, asıl o zaman işte adam olacaksın.

Ordan doğru, kullanılmış giyecek satılan pazara vardım. Yalnız giyecek değil, orası öyle bir pazar ki, orda yok yok... Bildiğin bilmediğin ne kadar eşya varsa, hepsi satılıyor orda, yalnız herbişeyin kullanılmışını satıyorlar. Kullanılmış meme torbaları, hani karıların taktığı... Kullanılmış takma dişler, topalların koltuk değnekleri. Karı dersen, karı da satıyorlar o pazaryerinde, lakin çokça kullanılmış. Başladım şapka aramaya. Kullanılmış çok güzel föterler varsa da, almaya param yetmiyor. Sonunda bir föter buldum. Satıcı, cebimdeki paranın iki katı fiyat istediye de, sıkı pazarlık ederek Allah'ın izniyle biz bu föteri fiyatının üçte birine alırız, diye düşündüm. Föter çok güzel föter, tek bir kusu ru var, bana çok büyük geliyor. Başıma koydum mu, föter boğazıma kadar geçiyor. Büyük olmasına büyük ama iyi mal olduğundan almak istiyorum. Hatta büyük olduğu daha bile iyi, çünkü, başıma büyük geliyor bahanesiyle fiyat kırarım.

«Başıma büyük geliyor.» dedim.

Satıcı,

«Hiç de büyük değil, tam senin başına göre...» dedi.

«Yahu, boğazıma kadar geçiyor, büyük işte...» dedim.

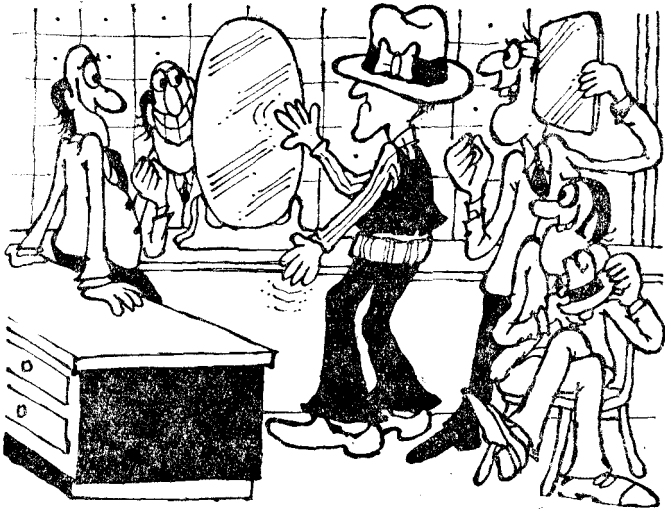
O zaman satıcı, ordaki kalabalığa,

«Allah rızası için tanıklık edin yurttaşlar, bu şapka bu adamın başına büyük mü?» diye bağırarak sordu.

Ordakiler de bu satıcının arkadaşları olduklarından,

«Tastamam başına göre, çok da güzel oturmuş...» dediler.

Ben onları göremiyordum. Çünkü başımdaki

«Başıma büyük geliyor.» dedim.

Satıcı,

«Hiç de büyük değil, tam senin başına göre.» dedi.

şapka çeneme kadar geçmiş olduğundan gözlerim şapkanın içinde kalmıştı. Ben o zaman

«İyi diyorsunuz ama, gözlerim şapkanın içinde kaldı, hiçbirşey göremiyorum...» deyince, ordakilerden bir hergele,

«Görmeyiver ulan, görüp de ne yapacaksın... Görülecek bok mu var bu dünyada!» demesiyle pazaryerinde bir kahkahadır koptu. Şapkayı başımdan çıkardım. Yanıma ordan biri yanaşıp, kulağıma dostça,

«Sen bu şapkayı kaçırma, iyi mal...» dedi.

«Biz malın iyiliğine bişey demiyoruz, ama gözlerim şapkanın içinde kalıyor...» dedim.

O zaman o adam yüksek sesle,

«Gözünün geldiği yerlere, şapkada iki delik açarsın...» dedi.

Bir kahkaha daha koptu. Belli ki beni gırgıra alıyorlar.

Satıcı,

«Bu şapka halis İtalyan malıdır, bunun üzerine şapka olmaz.. Bu zamanda beşyüz lira versen böyle şapka alamazsın. Al sen bu şapkayı, bana dua edeceksin...» dedi.

Neyse uzatmayalım, tut aşağı vur yukarı, sıkı bir pazarlıktan sonra şapkayı aldım, başıma geçirdim. Şapka başımdayken nasıl olduğumu görmem için hep vitrin camlarına baktığımdan yolda ona buna çarpıyorum. Evet, şapka yakışmış bana, büyük de olmasaymış...

Yolda tosladıklararımdan birine,

«Şapka büyük, çok büyük de...» dedim.

Yine ordan biri,

«Şapka büyük değil, senin kafan küçük...» dedi.

Boynuma kadar geçmesin diye, şapkayı arkaya

atarak başıma koydum, yani şapka enseme örtüyor. Şapka enseme, vitrin camlarında kendimi seyrederek giderken birden şapkamı başımdan yel almasın mı! Şapka başımdan uçtu, havalandı gidiyor. Yahu, cadde de kalabalık iyice, taşıtlar vızır vızır... Şapkanın ardından koştum... Tüh, şapkayı yakalayacağım diye bir arabanın altında kalıp canımdan olacağım... Varsın olsun, şapkayı tutmalı... Neyse şapka havadan yere kondu, yerde tekerleniyor. Koştum, tam vardım yanına, elimi uzatıyorum tutmak için, ulan namussuz şapka, sanki canlıymış da benimle oyun yapıyormuş gibi, duruyor duruyor da tutmak için tam ben elimi uzatınca fırlayıp öte gidiyor... Tam elimi atıyorum, uçuyor öteye... Onca kalabalık işini gücünü bırakıp yolundan kaldı, herkes beni seyrediyor. Gülen gülene... Dersin ki şapkanın içinde şeytan var. Hele bir kadın nerdeyse gülmekten bayılacak, kasıklarını tutarak gülüyor. Yahu, mal canın yongasıdır demezler mi, ne doğruymuş... Şapkam bir kanatsız kuş gibi rüzgârda uçarak, canlı gibi sanki tutmayım diye benden kaçarak, geçen bir arabanın tekerleri altına girmez mi! Bana birden, şapka canlıymış gibi, sanki bir kedi, bir köpek eziliyormuş gibi geldi, ölümü de göze alıp kendimi tekerlerin altına attım... Araba geçip gitti, benim şapka ezikbüzük ortada kaldı. Eh artık uçacak, kaçacak hali de kalmadı diye elimi uzattım, tam tutacağım, parmaklarımın arasından fırlayıp havalanıp uçup, martı gibi bir su birikintisinin ortasına konmadı mı! Artık nasıl bir hırsla bunun üstüne atılmışsam, bunu yakaladım ama, ben de suya dalıp çamura belendim. Her neyse şapkayı yakaladım ya... Orda herkes bana bakıp güldüğünden, caddeyi dolanıp bir tehna yere varınca, şapkayı iyice sıkıp suyunu akıttım. E-

limle kalıpladım. Kafama geçirdim, baktım niyeti kötü, gene fırlayıp uçacak kafamdan... Alışmadık yerde don durmadığı gibi, alışmadık kafada da şapka durmuyor. Şapkanın hakkı var, koskoca şapka benim küçük kafamda nasıl dursun... Baktım, yerde bir gazete uçuşuyor. Aldım gazeteyi, güzelce katlayıp şapkamın içindeki meşinin arasına çepeçevre yerleştirdim. Hah şöyleee... Şapka artık çeneme kadar geçmiyor çok şükür. Kaybederim, bir yerde unuturum da, bulan sahibini tanısın diye, cebimdeki vesikalık fotoğraflarımdan birini de astarıyla meşinin arasına yerleştirdim. Şapkayı geçirdim kafama. Evet, artık başıma iyi oturdu, uçamaz. Ama ne olur ne olmaz diye ben gene başımdaki şapkamı bir elimle tutuyorum. Gözüm korkmuş bikez... Yel çokça üfürdü müydü, o zaman iki elimle tutuyorum şapkamı.

İki elimle başımdaki şapkamı tuta tuta, bizim hemşerinin odacı olduğu daireyi ona buna sorarak buldum. Girdim içeri. İlk kimseye sormadan hemşeriyi bulayım diye aradımsa da görünürlerde yok... Herkesin girip çıktığı bir yere ben de girip bakayım dedim. Tam girerken, o kapının yanındaki sandalyaya oturmuş, bıyıklarını buran bir adam, herhal o da bir odacı olacak,

«Nereyyyy?» diye gürledi

Bunca kişi girip çıkıyor, hiçbirine sormuyor da bana soruyor.

«Bizim bir hemşerimiz var, burda çalışıyormuş da... Ona bakmaya gidiyorum...» dedi.

Bana bakmadan, başı öte yanda,

«Bura nere? Bura bir resmi daire...» dedi.

«Biliyorum.» dedim.

Gene başını benden yana çevirmeden,

«Bilmiyorsun.» dedi, «Bilsen, benimle konuşurken başından şapkanı çıkarırsın. Hadi şapkanı çıkar da öyle gir içeri!»

«Başımda dursun, daha iyi...»

«Duramaz başında!»

«Varsın dursun, bana zararı yok...»

«Olmaz dedik. Resmi bir devlet dairesinde şapkayla odaya girilmez. Yabani! Çıkar başından da as şu askıya!»

Sanki içime doğmuş gibi,

«Aman yiter miter de... Biri alır gider de...»

«Ne demek! Bura nere? Devlet dairesi... Altın olsa kimse almaz. Senin kötü şapkana kim tenezzül edecekmiş burda...»

İsteristemez başımdan şapkamı çıkarıp, kapı arkasındaki koridorun duvarına dayalı askıya astım. İçeri girip baktım, bizim hemşeriye benzer kimse yok. Allah sizi inandırсын ağbiler, içeri girmemle çıkmam, iki dakika sürmedi. Dışarı çıkınca, nasıl olsa şapkam askıdadır diye, o yana bakmadan almak için elimi attım, ama elimin altında askının yuvarlak ağacı... Yahu, şapkam yok!... diye bağırmaya başladım:

«Şapkam! Şapkam! Şapkam!»

Halâ bıyıklarını burmakta olan odacı, kılı kıpırdamadan,

«N'olmuş şapkana?» diye sordu.

«Yahu arkadaş, daha bir dakika önce, senin gözünün önünde ben bu askıya şapkamı asmadım mı? Sen de gördün asarken... İçeri girmemle çıkmam bir oldu. Çıktım ki şapkam yok. Nerde benim şapkam?»

«Ben senin şapkanın bekçisi miyim be!»

«Değilsin elbet... Ama sen çıkar da as, dedin,

ben de astım... Alanı görmüşsündür, ne olur söyle... Biri şaka mı yaptı yoksa... Yeni almıştım yahu, daha bugün giydim başıma... Hiç böyle şaka olmaz... Aman şapkam?»

«Bağırıp durma! Resmi daire bura... Kimse senin kötü şapkanı çalmaz.»

«Çalmaz da ne oldu ya... Uçmadı ya bu...»

Koridorda bağırarak dolaniyorum:

«Güzelim şapkam gitti... Hem de İtalyan malıydı, halis İtalyan malı. Bu zamanda beşyüz liraya bile alınamaz öyle bir şapkaydı... Gören var mı şapkamı?»

Bir delikanlı koridordaki kalabalıktan ileri atılıp,

«Ben gördüm...» dedi.

«Aman nerde arkadaş?»

«Az önce durakta gördüm, otobüse binip gitti.»

Herkesin işi yok, oğlanın zevzekliğine gülüyorlar.

«Yepyeni şapka yurtaşlar... Ben çıkarmayacaktım başımdan, odacı zorla çıkarttı. Şu askıya astım işte...»

Biri daha,

«Burası resmî daire, burda hiçbirşey kaybolmaz!» deyince ordan başka biri de ona,

«Evet, hiçbirşey kaybolmaz, ne var ki arayınca da bulunmaz!» dedi.

Ben, şapkam, diye dolanırken, dairenin hademesi kılıklı biri,

«Şapkan yeşil miydi?» dedi.

«Hee, yeşildi ya, hem de ördek başı gibi yeşildi.»

«Tüylü müydü?»

«Evet, tüylüydü... Yumuşacık, tavşan tüyü gibi...»

«Büyük bir Şapka değil mi?»

«Hah o işte, ta kendisi... Nerde?»

«Kordelası da siyah mıydı?»

«Siyahtı evet. Bırak anlatmayı da, Şapkam nerde, onu söyle!»

Demin bana, «Resmî dairede hi biŐey kaybolmaz!» diyen adam, hademenin Şapkamı tanıtması  zerine,

«Gördün mü» dedi, «ben sana resmî dairede hi biŐey kaybolmaz demedim mi?»

Hademe bana hâlâ soruyor:

«Kenarları da kıvrık mıydı?»

Tam sırası geldi, herife, «Ananın  rekesiydi...» diyeceğim ya, kızar da Şapkanın yerini söylemez diye korkumdan söyleyemiyorum.

«Evat, kenarları da kıvrıktı.»

«Şöyle kenarları yukarı bükük değil mi?»

«Evet, b k kt  ulan, b k kt ...»

«İki de hava deliği var mıydı yanlarda...»

Şimdi deliğinden meliğinden başlayıp ana-avrat düz gideceğim ya zor tutuyorum kendimi.

«Allah Allah... Şimdi  at diye çatlayacağım yahu... İŞte o Şapka benim Şapkam kardeşim. Söyle nerde?»

«Demek o senin Şapkaydı?»

«Hele Şükür anladın...»

«Ben onu askıda biri unutmuş da gitmiş sandım...»

«Eeee?»

«Götürdüm Vecdi Bey'e verdim.»

«Vecdi Bey de kim?»

«Vecdi Bey İkinci Kısımda memur... Kayıp ve de bulunmuş eşya işlerine o bakar...»

Hademenin gösterdiği odaya daldım. İçerde oyunda parmak şıklatır gibi yazımakinesinde yazan güzel kızlar var. Bir adamı gözüme kestirip,

«Vecdi Bey'i arıyorum.» dedim.

«Benim. Ne var?» dedi.

«Buranın bir hademesi bulmuş benim şapkamı da size getirmiş...»

O Vecdi Bey birden kızıp bağırmaya başladı:

«Sanki burda bizim işimiz az bir de şapkanızı orda burda unutursunuz, bizim başımıza iş çıkarırsınız.» — Yazımakinesinde yazan kızlardan birine döndü — «Bulunan şapkanın evrakı ne oldu? Demin sana yazdırmıştım...»

Yazıcı kız,

«Efendim, ben onu kayıt için evrak kalemine gönderdim.» dedi.

«Aman, nereye, nereye?» diye sordum.

Vecdi Bey adlı memur,

«İki elinizle bir şapkanıza sahip olamazsınız... Koridordaki askıda bulunmuş bir şapka... Evrakını tanzim edip sevkettik!» diye bağırırdı.

«Şimdi n'olacak?»

Vecdi Bey yazıcı kıza,

«Yazıdığın yazının müsvettesi nerde, bulun şunu!» dedi.

Kız, eşelenen tavuk gibi, kâğıtlar, dosyalar arasında onbeş dakika kadar çırpınıp debelendikten sonra bulduğu yazılı kâğıdı uzattı:

«Buyrun!»

Vecdi Bey bana,

«Müsvetteyi okuyorum, aç kulağını da iyi dinle!» deyip okumaya başladı:

Özeti : Koridordaki askıda bulunan, koyu yeşil renkli, uzun tüylü çok kullanılmış...»

Ben adamın okumasını kesip itiraz ettim:

«O kadar da çok kullanılmış değildir, yeni bile sayılır.» dedim.

O okumasını sürdürdü:

«...Çok kullanılmış, kirli ve eski olup siyah kordeleli ve sol yanında iki hava deliği bulunan, sahibsiz bir şapka hakkındadır.»

«Çok güzel yazdırmışsınız, ağzınıza sağlık... Çok şükür evrakını bulduk, şimdi bir de Allah'ın izniyle şapkamızı bulsaydık...» dedim.

Yazıcı kız,

«Bu yazının aslını şapkaya iğneleyip evrak kalemine kayda gönderdik. Burdan çık alt kata in, doğru git, karşına gelen büyük kapıdan gir, soldaki üçüncü oda evrak kalemidir. Orda bulursun.»

«Eksik olma bayan.» deyip fırladım.

Dediği yerdeki odaya girdim ama, odada kimse yok. Karşımda kâğıtlardan, dosyalardan yığılmış bir koca tepe. O tepenin altından bir öksürük duymasam, kimse yok diye odadan çıkacağım. Öksürük duyuldu ama insan görünmüyor.»

«Burda insan yok mu?» diye seslendim.

O yığılı kâğıtlar oynamaya başladı, sonra bir ses duydum :

«Ne var?»

Kâğıt yığını arasından cavlak bir başın tepesini görebildim.

«Aman beyim, benim şapkamın evrakını buraya yollamışlar da... Evrakı, benim halis İtalyan malı şapkama iğneleyerek hem de... İğnelemeseler olmaz mıydı sanki...»

«Kaç numara?» diye sordu.

«Kaç numara olduğunu Allah bilir ama, herhalde 59 numara olacak.» dedim.

«Numarası kaç?» diye bir daha sordu.

«Ellidokuz...» dedim.

Başı cavlak yaşlı memur,

«Ellidokuz, ellidokuz...» diye diye o kâğıt yığınının didiklemeye başladı.

«Sakın bir yanlışlık olmasın...» dedi.

Odada kimse yok. Karşımda yığılmış kâğıtlardan, dosyalardan bir koca tepe. O tepenin altından bir öksürük duymasam, kimse yok diye odadan çıkacağım. Öksürük duydum ama insan görünmüyor.

«Burada insan yok mu?» diye seslendim.

Kâğıt yığını arasından cavlak bir başın tepesini görebildim.

«Belki de altmıştır.» dedim.

«Kesin bişey söyle, ellidokuz mu, altmış mı?» diye öyle bir bağırdı ki, ben korkup bu kez,

«Öyleyse altmışbir...» dedim.

Çünkü şapka başıma çok büyük geliyordu.

Yaşlı memur bu kez,

«Altmışbir, altmışbir...» diye söylene söylene önünde tepe olmuş kâğıt yığınını karıştırdı, çıkardığı bir kâğıdı,

«Hah buldum...» diye sevinerek okudu:

«Özeti : Terfiimin politik sebeplerle geciktirilmesi ve memuriyet mahallimin haksız olarak değiştirilmesi hakkındadır. Başını kâğıttan bana çevirdi. Bu mu senin evrakın?»

«Hayır efendim benimki şapka...»

«Evrak numarası altmışbir dedin, altmışbir numaralı yazı bu işte!»

«Aman efendim, bağışlayın... Ben evrakın numarasını nerden bileyim? Şapkanın numarasını sordunuz sandımdı.»

Bir zaman daha kâğıtları karıştırıp o yığını daha da karmançorman ettikten sonra buldu:

«Hah işte, şansın varmış ki bulduk... -Okudu-

Özeti : Koridordaki askıda bulunan, kuyu yeşil renkli...»

Boşuna arkasını okumasın diye,

«Evet, benim şapkam...» dedim.

Ama o gene de okudu:

«...uzun tüylü, çok kullanılmış...»

«O kadar çok kullanılmış değildir, hatta yeni bile sayılır.» dedim.

Şapkamın çok kullanılmışlığını herkese ilân etmeye ne hakları var, öğrenmeyen kalmadı.

Okumasını sürdürdü:

«... çok kullanılmış, kirli ve eski olup...»

Artık dayanamayıp bağırdım:

«İster kirli, ister pis, size ne benim şapkamdan yahu... Verin benim şapkamı da gideyim be!»

«Biz o şapkayı daire müdürüne gönderdik.» dedi.

«Şapka daire müdürünün değil ki, benim. Neden ona gönderdiniz?»

«Usul böyledir. Bulunmuş eşya ona gider. O da ambara teslim eder.»

«Eyvaaah!» diye bağırdım, «yahu büyüklerden bir tanıdığım da yok ki, devlet dairesine kaptırdığım şapkamı çekip alsın da, şapkamı başıma giyeyim.»

Çıktım ordan. Üst katta daire müdürünü arıyorum. Yoruldum. Bir tahta sıraya oturdum. Yanımda, kucağı yazılı kâğıtlarla dolu bir yaşlı kadın vardı.

«Senin derdin nedir oğlum?» diye sordu.

«Hanım teyze, şurdaki askıya şapkamı asmıştım. Gözle kaş arasında ordan şapkam uçtu. Bir hademe, sahipsiz sanıp şapkamı Vecdi Bey denilen memura vermiş. O da evrak kalemine göndermiş. Ordan ikinci kısma göndermişler, ikinci kısımdan da kayda göndermişler, kayıttan da idare müdürüne...» diye anlatırken kadın,

«Maşallah maşallah... Bu kadar uzun işlemi ne kadar zamanda yaptırdın oğlum?» diye şaşarak sordu.

«Yarım saat oldu olmadı...» dedim.

«Aman ne şanslısın, ne şanslısın... Ben iki aydır buraya gelip gidiyorum, odalardan odalara sürünüyorum da, hâlâ yandaki odadan bitişik odaya bir evrakı getirtemedim...» dedi.

Arkadan da,

«İstediklerinin işini şıp diye yapıveriyorlar. Ya büyük yerden bir iltimasın vardı, yada bir yolunu buldun...» diye ekledi.

«Aman teyze» dedim, «ben bilmez değilim bu resmî daireleri. Ne iltimasım vardı, ne de kimseye rüşvet verdim. İşime yarar bir işlem olsaydı seninki gibi evrakım altı haftada masadan masaya, altı ayda da odadan odaya gitmezdi. Ama zararıma olduğundan, altı dakikada işlemi yaptılar da bitürlü işlemin arkasından yetişip şapkamı yakalayamıyorum.»

Sonunda Allah'ın izniyle, benim de ordan oraya koşmamla daire müdürünü buldum.

«Beyefendi, affedersiniz, benim bir şapkam vardı da...» dedim.

«Bana ne senin şapkandan be, burası vestiyer mi?» diye beni tersledi.

«Hayır... Yani... Benim şapkam koyu yeşil renkli... Yandan iki hava deliği olan halis İtalyan malı bir şapka...» diye açıklıyordum ki,

«Allah Allah! Bütün deliller de gelir beni bulur...» diye başını iki yana sallayarak söylendi.

«Efendim, benim şapkamı, evrakıyla birlikte..., bana sözümü bitirtmedi,

«Haa, şu yeşil renkli şapka hakkındaki evrak...» dedi.

«Evet...» dedim.

«O şapkanın evrakı çok birikmiş, bir tomar olmuştu. Biz de yazıları tarih sırasına koyup bir dosyaya yerleştirdik. Dosyayı şapkaya iğneleyip...»

«Aman nerde? Verin bana!»

«Aidiyeti cihetiyle sevkettik.»

«Bu kadar acele sevkedecek ne vardı sanki...»

«Sizlere de hiç yaranılmaz. Hem resmî dairelerde işler yavaş yürüyor diye yakınırırlar, hem de işlemleri çabuk yaptık diye kızarlar.»

«Şapkamı biraz bekletseydiniz, yetişecektim.»

«Burası emanetçi dükkânı değil...»

Tersyüzü döndüm. Benim İtalyan malı şapkama iğnelenerekten dosyasıyla birlikte son gönderilen ambarı araya sora buldum. Ambarın odasındaki memura,

«Affedersin beyim, bura ambar, değil mi?» diye sordum.

O da,

«Ambar. N'olacak?» diye cevap verdi.

«Hiçbişey olacağı yok. Benim şapkamı dosyasıyla birlikte buraya göndermişler de...»

«Haa, az önce gönderilen şapka... Yeşil renkli şapka hakkındaki işlem...»

«Evet. İşte o. Onu soruyorum.»

«Niçin soruyorsun?»

«O şapka benim de, almaya geldim.»

«Yoo, ben o şapkayı sana veremem.»

«Şapka benim beyim, kendi malım.»

«Nerden belli senin olduğu?»

«Şapkamın nasıl bir şapka olduğunu bir bir anlatayım. Dediklerime uygunsa benimdir, verirsin. Uymazsa verme. Benim şapkam tüylüydü.»

«Tüylü şapka çoook...»

«Yumuşaktı, tüyleri tavşan tüyü gibi ve de uzun-du.»

«Dünyada uzun tüylü şapka dolu.»

«Hem de ellidokuz numara...»

«Senin şapkan olmadığı şurdan da belli ki, senin kafan ceviz kadar be... Ellidokuz numara sana çadır olur.»

«Arkadaş benim kafam ceviz kadar, fındık kadar, sana ne? Şapka benim. Halis İtalyan malıdır, içinde fabrikasının yazısı var, biraz silikse de İtalyan malı olduğu gene de belli...»

«İtalyan fabrikası bir sana özel şapka yapmıydı ya...»

«Ama benimkisi siyah kordeleli...»

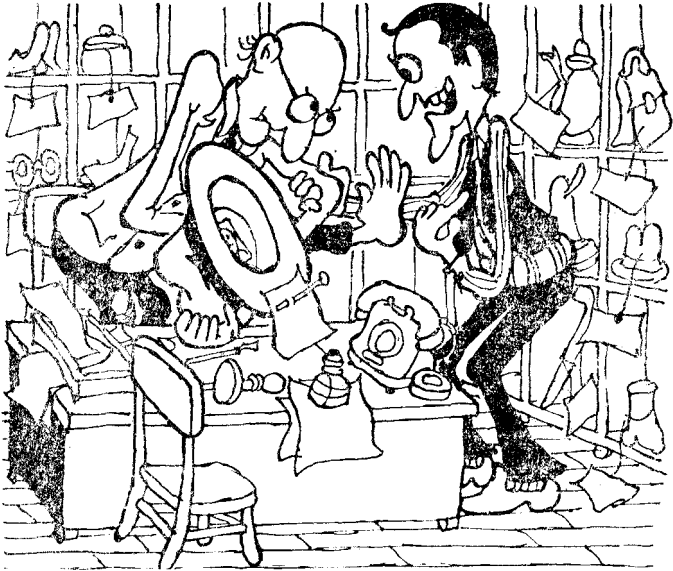
«Bir seninki değil ya siyah kordeleli olan...»

«Yanda da iki hava deliği vardı.»

«Bütün şapkalar ya delikli olur, ya deliksiz...»

«İçinde resmim vardı be! Bütün şapkaların içinde de benim resmimi koymazlar ya...» diye bağırdım.

«Resmin varsa tamam...» dedi, bütün dediklerin zapta da uyuyor. Demek şapka senin.»

«Yooo, şapkayı almak öyle kolay değil. İşlemi var daha... Müdür Bey'e çıkarsın. O'ndan bana «Şapka verile!» diye buyruk getirirsin. O zaman veririm. Ben de bir emir kuluyum, verile buyruğu olmadan, kendiliğimden veremem.

«Bir saattir sana onu onlatmaya çalışıyorum ya...»

«Senin olmaya senin ama...»

«Aması kaldı mı ya, benim işte. Ver şapkamı gi-deyim...»

O sırada zil sesi öyle bir uzun zırlıyordu ki, sağır olan da duyar.

«Bak paydos zili çaldı. Sen artık yarın gelecek-sin.»

«Yahu etme beyim, şurdan uzanıp şapkamı vereceksin. Üşenip de yarına bırakma ayağını öpe-yim.»

«Yoo, şapkayı vermek öyle kolay değil. İşlemi var daha... Müdür Bey'e çıkarsın. Ondan bana «Şapka verile» diye buyruk getirirsin, o zaman veririm. Ben de bir emir kuluyum, verile buyruğu olmadan kendiliğimden veremem...»

Başımda şapka olmayınca kafamı üşüttüğümü, hapşırığımı neyi, hepsini anlattımsa da taş yü-reğini yumuşatamadım. Hadi ertesi günü geleyim ama, ertesi günü cumartesi, daha ertesi gün pazar, resmî daireler kapalı. Kafam iki gün örtüsüz kalınca, ben yeniden hapşırmaya başladım ki, Allah vermesin hiç durmamasıya... Pazartesi sabahı hapşıra hapşı-ra oraya gittim yine. Ben orda «Aman şapkam...» diye bütün gün dönendiğimden, oranın memurları beni tanımışlar. Beni görünce,

«Yeşil şapka evrakının sahibi...» diye beni birbirlerine gösterip gülüşmeye başladılar. Yahu, sen şunlardaki kafaya bak, tam memur kafası, «Yeşil şapkanın sahibi» demiyorlar da, «Yeşil şapka evrakının sahibi» diyorlar. İnsanları, evrak olmadan düşünemiyorlar gayri... Erkek memurların bana gülüş-meleri neyse de, karı memurların alayına dayanmak zor.

«Siz gülün, gülün siz bakalım. Şapkasını yitirmeyenler, şapkasını yitirenlerin halinden anlamazlar...» dedim.

Şapka satıcının sözleri hep aklımda kalmış olduğundan onları söylüyorum gülenlere:

«Halis İtalyan malı... Bu zamanda beşyüz lira versen böyle bir has mal şapka bulamazsın...»

Biyandan da hapşırıp duruyorum. İyi ki benimki sepkenli değil, kuru hapşırık ama rüzgârı çok.

Ambardan şapkamı almam için buyrultuyu Müdür beyin odasının bitişiğindeki odada bulunanlardan alacaktım. Girdim odaya ki, içerisi vıcır vıcı yazıcı mazıcı kızlar dolu. Hepsinin önünde kâğıtlar ve yazı makinesi var, tıkırtıkır yazıyorlar. İçeri girince kendimi tutamayıp öyle bir hapşırdım ki, yazıcı kızların önlerinde birikmiş tepeleme kâğıtları, ür-kütülmüş güvercin sürüsü gibi havaya fırlayıp odanın içinde uçuşmaya başladı. Bikez hapşırsam iyi, beni bir hapşırık tuttu, makineli tüfek gibi... Ağzımı kapıyorsam, başımı yere eğiyorsam da boşuna... Yazı makinelerinin başındaki kızlar bağırıp çağırma-ya başladılar:

«Eyveaah.... Sabahtanberi bu kâğıtları sıraya koyacağım diye canım çıkmıştı benim... Yeter be! Hapşırma artık!...»

Yani bayan, hapşırık insanın elinde mi ki... İsteyerek mi hapşıriyorum ben... Padişah fermanı gibi bişey bu hapşırık...»

«Çık dışarı... Dışarı çık da orda ister hapşır, ister... ne yaparsan yap!»

İki hapşırık arasında,

«Verin benim şapkamı almama izin kâğıdımı, çıkayım...» dedim.

Şıp diye istediğim kâğıdı verdiler. Hemen ambardaki memura götürüp,

«İşte buyrun, istediğiniz yazı, müdür bey de imzaladı. Şapkamı verin diyor.» dedim.

Hiç okuryazar değilmiş gibi kâğıda baktı baktı, elinde bir zaman evirip çevirdikten sonra,

«Değil mi ki buyruk' çıktı, başüstüne vereyim şapkanı... Göster kimlik kartını!» dedi.

«Kimlik mi?»

«Kimlik ya... Nüfuskâğıdı yani...»

«Nüfusum yok ki...»

«Olmayınca nasıl veririm şapkayı sana yahu?...»

«Aman beyim, benim şapka işte. İçinde kendi resmim de var. Vallahi billâhi benim, namussuzum ki benim şapka...»

«Hiç boşuna yemin etme. Ben de biliyorum ki senin olmaya senin bu şapka. Ama yarın başka biri çıkar da, o şapka benimdi derse, ben ne cevap veririm. Senin kimliğin olacak ki, bir tutanak düzenleyip şapkanı sana teslim edeyim...»

İşte böyle ağbiler... Bunca yaşadım, başıma bir föter kondurmuştum, onu da devlet dairesi kaptı aldı elimden... Gitti benim güzelim şapkam, koyu yeşil idi, uzun tüylü idi, siyah kordelesi var idi, halis İtalyan malı idi, bu zamanda beşyüz liraya bile alınmaz idi, yanda iki de hava deliği var idi... Uçtu benim şapka, uçtu gitti... İş bulayım derken güzelim şapkamdan da oldum.

Hükümlülerden uyku ve derinden bir şaşma ünlemi çıktı:

— Haydaaaa!...

SEN BİR MELEKSİN ŞEKERİM

Karakaplı Nizamî Bey'i bulmak, O'ndan, o herkesin yardımına koşan iyiliksever adamdamdan kendisine bir nüfuskâğıdı çıkarmasını rica etmek, Yaşar'ın kafasına iyice yerleşmişti. Cezaevinde yatar-ken bile, artık eskisi gibi umutsuz değildi. O da ağır cezalı mahkûmların, kısa cezalıları «Sayılı günler çabuk geçer aslanım.» diye avuttukları gibi, kendi kendisini, sayılı gün çabuk geçer, diye avutuyordu. Hele şurdan bir kurtulsun cezaevinden çıkar çıkmaz ilk işi Karakaplı Nizamî Bey'i arayıp buimaktı.

Yaşar Yaşamaz, Karapalı Nizamî Bey'i bulmak düşüncesini bitürlü kafasından çıkaramıyordu. Nasıl çıkarsın, cezaevinde bütün gün hep O'ndan konuşulduğu gibi, Kral Sami de akşam olup, koğuştaki sayım yapıldıktan sonra, sözünü de, dağırını da kendi düzdüğü Karakaplı Nizamî türküsünü okuyordu.

Kral Sami, zibidinin en bulunmazıydı. Ama yine de sanı kral'dı. Çünkü, sabıkada rekor O'nundu. Hatta kendisi dünya rekorunu bile elinde tuttuğunu söylerdi. Kaç yaşında hırsızlığa başladığını bilemiyordu. «Kendimi bildim bileli, enayilerin çarıklarını yürütürüm...» derdi sırtarak. Anası da yaman yanke-sici olduğundan, anadandoğma hırsızdı.

Kral Sami, akşam sayımından, akşam yemeğinden sonra, koğuştakiler kendiliklerinden düzene gi-

rip Yaşar Yaşamaz'ı dinlemeye hazırlanmamışlarsa, koğuş arkadaşlarını düzene sokmaya, koğuştaki sessizliği sağlamaya çalışırdı. Bu işi yaparken de, Karakaplı Nizamî için düzdüğü türküyü söylerdi.

**Köprünün önü cami
Nana nina ninami
Hızır gibi yetişir
Karakaplı Nizami**

İkinci dizedeki «Nana nina ninami» ile, dördüncü dizedeki «Karakaplı Nizami» sözlerini iki kez söylerdi. Üstelik «Nana nina ninami» uydurmasını, ayıp bir söz biçiminde, o ayıp söze çok benzeterek söylediği için, Kral Sami'nin yaktığı bu türkü çok tutulmuştu, bütün hükümlülerin ağzında dolaşıyordu. Bu koğuştan başka koğuşlara da yayılmıştı. Beyler koğuştaki saygın hükümlüler, ipek pijamalı zimmet suçlusu beyler, yaşlıca memurlar, kalantör tüccarlar bile, tıpkı Kral Sami gibi, farkında olmadan, «Nana nina ninami» diye mırıldanırlardı.

**Dünyada yürür nami
Nana nina ninami
Olmazı olur yapar
Karakaplı Nizami**

Kral Sami, Rumeli göçmeni olduğundan «İ» sesini «I» diye söyler, «nami» diyemez, «nami» derdi.

**Vardır hanı hamami
Nana nina ninami
Sâyende yaşıyoruz
Karakaplı Nizami**

**İpten çeker adamı
Nana nina ninami
Avukata ders verir
Karakaplı Nizami**

Kral Sami son dörtlüğü söylerken, bütün koğuştakiler de ona katılır, türkü bir marş gibi söylenirdi:

**Hırsız uğursuz Sami
Nana nina ninami
Vatan sana minnettar.
Karakaplı Nizami**

Yaşar Yaşamaz da bu Karakaplı Nizami Bey'in türküsüne, hem sesi, hem saziyla katılırdı.

Gece gündüz dinleye dinleye Yaşar Yaşamaz'ın kulağı, Karakaplı Nizamî Bey adıyla dolmuştu. Karakaplı Nizami Bey'i tanıyan hükümlüler Yaşar'a O'nun için neler neler söylememişlerdi ki... Yaşar, başına gelen o inanılmaz serüvenlerini anlattıkça, «Ah ulan ah... Karakaplı Nizami Bey olacaktı ki...» diyorlardı.

«Heheheeeey... Karakaplı Nizami Bey, idamlık adamı ipten çeker alır be... O'na Karakaplı Nizami Bey demişler.»

Bir kış günü hava yağışlı olduğundan koğuşun hükümlüleri orta bahçeye çıkmamışlar, koğuşta konuşup söyleşip lâf kaynatıyorlardı. Konu yine Karakaplı Nizami Bey'di. İdarede çalıştığı için idareci diye çağrılan hükümlü de o gün koğuştaydı.

Cıgara izmaritleri avcısı yine Karakaplı Nizami Bey'i övmeye başlayınca, Yaşar,

— Ağbicim, dedi bana o zamanlar kimse söylememişti o dediğiniz Karakaplı Nizami Bey'i. Ben bu

Karakaplı Nizami Bey'in adını ilk burda duyuyorum. Herşeyde bir hayır vardır dedikleri ne doğru... Kul sıkışmayınca Tanrı yardımına koşmazmış. Demek, ben de cezaevine düşeceğim de Karakaplı Nizami Bey'in kim olduğunu sizden öğreneceğim. Öyle ya, hapse girmemde bile bir hayır varmış. Kismet olur da hapisten çıkarsam, ilk işim, Karakaplı Nizami Bey'i arayıp bulmak olacak.

Yaşar Yaşamaz'ın bu sözü üzerine, ordakilerden bir kahkaha koptu. Yaşar'ın enayiliğine çok gülmüşlerdi. Yaşar, neden kendisine gülmündüğünü anlamadığı için, onlara aptal aptal bakıyor, O'nun bu şapşallığı ötekileri daha çok güldürüyordu. Neden sonra idareci,

— Ulan Yaşar Yaşamaz, çok saf oğlansın bel dedi.

— Neden ağbi? diye sordu Yaşar.

— Karakaplı Nizami Bey burda da ondan...

— Nasıl burda? Aman... Yoksa sakın?... Cezaevinde mi?

— Helbet.

— Nasıl olur ağbi, koskoca bir Karakaplı Nizami Bey, olmazları olur eden Nizami Bey... Nerde öyleyse?

— Bizim koğuştta olacak değil ya hey avanak Yaşar, helbet Beyler koğuşunda...

— İyi ama ağbicim, anlattığınıza göre, idamlıkları ipten çekip alan, usta avukatlara derslerin en incisini veren, zamanımızın bir Hızır aleyhisselamı olan Sayın Karakaplı Nizami Bey, bunca marifetleri, görülmedik hünerleri varken, nasıl olur da aramıza düşer ve de kendini hapisten kurtaramaz.

İdareci, Yaşar Yaşamaz'a, Karakaplı Nizami Bey'in, yalnız cezaevinde değil, her zaman, her yer-

de olduğunu anlattıysa da, Yaşar bundan bir anlam çıkaramadı. Üstelik cezaevinin Beyler Koğuşundaki Karakaplı Nizami Bey'e acımaya bile başladı. Demek bu adamın iyiliği kendinden başkalarına, diye düşündü.

O günden sonra Yaşar, Karakaplı Nizami Bey'i tanımak için, Beyler Koğuşu'ndaki hükümlülere yakın oldu. Beyler Koğuşu'nda seksenden çok hükümlü zengin vardı. Bunlardan hangisiydi Karakaplı Nizami Bey?

Bigün İdareci'nin yanına yavaşça sokulmuş, sözlerini başkaları duymasın diye yavaşça O'na,

— Kurbanın olayım ağbicum, demişti, Beyler Koğuşu'ndakilerden hangisi Karakaplı Nizami Bey? Bana uzaktan bir gösteriver...

Hergelenin en domuzu olan İdareci,

— Git Beyler Koğuşu'na, burada Karakaplı Nizami Bey hanginiz, diye sor... dedi.

Yaşar Yaşamaz,

— İyi ama ağbicum, dedi, Heykelci'nin bana dediğine göre, tanınmasın diye başka ad kullanır, kendisinin Karakaplı Nizami Bey olduğunu gizli tutar, hiç belli etmezmiş.

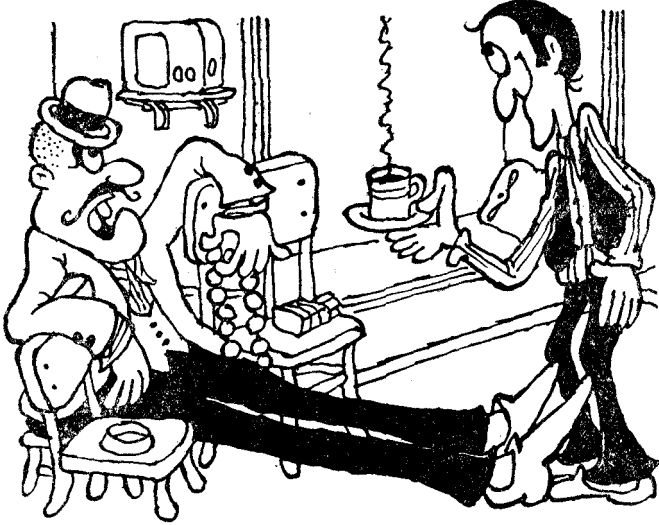
İdareci, Yaşar Yaşamaz'ın enayiliğiyle daha da alay etmek için,

— Evet öyledir, dedi, artık O'nu Beyler Koğuşu'nda arayıp bulmak senin sezişine kalmış bir iş...

O günden sonra, Yaşar Yaşamaz Beyler Koğuşu'ndakileri yakından izliyor, içlerinden hangisinin Karakaplı Nizami Bey olduğunu sezmeye çalışıyordu. Sonunda içlerinden birini gözüne kestirdi. Olsa olsa Karakaplı Nizami Bey bu adam olacaktı. Karakaplı Nizami Bey'liği en çok ona yakıştırıyordu.

Adını duya duya, düşünde, imgesinde bir Karakaplı Nizami Bey canlandırmıştı.

Kafasında yarattığı bu Karakaplı Nizami Bey, biraz Satılmış'a, yani Satı Bey'e, biraz babasıyla gittiği nüfus dairesindeki müdüre, biraz da nüfuskâgıdı ve miras davâsı için gittiği adliyedeki adamlara benziyordu. İrikıymdı, gövdeliydi, göbekliydi, enseliydi. Görünüşüyle bile insanda saygı uyandırıyor, Yaşar Yaşamaz O'nun yanında ezildiğini, küçüldüğünü duyuyordu. Olsa olsa, Karakaplı Nizami Bey bu adam olacaktı. Ne yaptı etti, bu adamla konuşmanın yo-

. Yaşar'ın Karakaplı Nizami Bey sandığı o irikıym adam da, kendiliğinden yanaşan Yaşar Yaşamaz'ı özel işlerinde kullanmaya başladı. Sanki Yaşar, O'nun özel uşağıydı.

— Yaşar oğlum, bir kahve söyle bana, az şekerli olsun.

— Başüstüne!

lunu buldu. O irikiyim adam da, kendiliğinden yanaşan Yaşar Yaşamaz'ı özel işlerinde kullanmaya başladı. Sanki Yaşar O'nun özel uşağıydı.

— Yaşar oğlum, bir kahve söyle bana, az şekerli olsun...

— Başüstüne...

— Yaşar oğlum.

— Buyur!

— Bir çay söyle, demli olsun...

— Yaşaaaaar!

— Buyur.

— Cigara al bana!

— Başüstüne.

Yaşar koşup cigarayı kantinden alıp getiriyordu.

İrikiiyim adam, cigara paketini Yaşar'ın yüzüne fırlatıp,

— Ulan Yaşar, senin adam olacağın yok, sana kaçtır söylüyorum dangalak, ben filtresiz cigara içmem diye...

Yaşar koşup filtreli cigara alıyordu.

Yaşar, Karakaplı Nizami Bey'e kul-köle olmuştu. Başından geçenleri anlatması karşılığında, koğuştaki arkadaşlarının aralarında toplayıp verdikleri, Yaşar'ın da kuruş kuruş biriktirdiği paralar suyunu çekmekteydi. Çünkü, durmadan «Çay getir!», «Kahve söyle bana!», «Cigara al!» diye buyuran adam, cebinde akrep varmış gibi, hiç elini cebine sokmuyor, paraları hep Yaşar Yaşamaz ödüyordu. Yalnız kendisi için ısmarlarsa, Yaşar razıydı. Üstelik, yanında oturanlara da çay, kahve, gazoz ısmarlıyor, cigara ikram ediyordu.

— Yaşaaaaar! Nerdesin ulan?

Yaşar Yaşamaz, iyi bir hizmeteri gibi, adamın karşısında topuklarını vurup esas vaziyete geçtikten sonra,

— Buyur! diyordu.

— Hadi çabuk, bize dört demli çay, iki ortaşekerli kahve, bir de meyva suyu söyle!

— Başüstüne!

Yaşar koşuyordu.

Feda olsundu. Nasıl olsa, Yaşar'a bir nüfuskâğıdı uyduracak olduktan sonra, Yaşar'ın parasının gitmesinin hiç önemi yoktu. Bu adamın Karakaplı Nizami Bey olduğuna Yaşar Yaşamaz iyice inanmıştı. Hiç para harcamamasından, bir de o buyurmasından anlıyordu bunu. Buyurması da O'na bir yaraşıyordu ki... Bir de, ağzı lâf yapıyordu. O konuşurken, O'nu dinleyenler gülmekten kırılıyordu.

Yaşar'ın dışından tırnağından biriktirdiği paralar bitmek üzereydi. Kendisi, İzmarit Avcısının bahçeden topladığı cigara izmaritlerinin artık tütünlerinden satın alıp cigara sarar içerken, O'na en pahalı filtreli cigaralar alıyordu, buna para mı dayanırdı.

Artık konuşmalı, söylemeliydi.

Merdiven altındaki gölgede beyler koğuşundan altı-yedi hükümlü sandalyelere oturmuşlar, konuşuyorlardı. Yaşar, Karakaplı Nizami Bey'e yaklaşıp, utana sıkıla,

— Benim, dedi, bir derdim var ki, o derdime ancak Karakaplı Nizami Bey derman bulur.

Yani böylece, o adama, «Ben senin Karakaplı Nizami Bey olduğunu çıktım, hiç boşuna kendini saklama!» demek istiyordu.

— Karakaplı Nizami Bey mi? Kimmiş o?

Yaşar Yaşamaz, yine utana sıkıla, bu kez, «Atlatamazsın beni, biliyorum ben seni!» demeye getiren bir kurnaz gülümseyişle,

— Sizin koğuştaymış, Beyler Koğuşunda... dedi.

— Kim söyledi sana ulan?

— Bizim koğuşta bir İdareci var ya hani, ceza-
evi idaresinde çalıştığından O'na İdareci derler, iş-
te o İdareci söyledi.

Bunun üzerine, irikıyım adam, sesini yükselterek,
ordakilere, idarecilik üzerine söylev çekmeye başla-
dı.

— İdareci ha... Hah hah hah... Neyi idare edi-
yormuş? Ne var da neyi idare edecek?... — Çevre-
sindekilere anlatmaya başladı — Biz, son derecede
idareci insanlarızdır. Bu dünyada bizim gibi idareci

— Olan bişeyi herkes idare eder yahu... Marifet, ol-
mayan bişeyi idare etmektir. Su var mı? Yok. Ama Su-
lar İdaresi var. Elektrik yok. Ama Elektrik İdaresi var.
Havagazı yok, ama İdaresi var. Telefon yok, İdaresi var.
Hükümet var mı, hükümet?

yoktur, tarihte gelmemiştir ve gelemez... Bakın neden? Dünyanın başka yerlerinde de idareci insanlar çok var. Var ama, onlar ancak olan bişeyi idare ederler. Olan şeyi herkes idare eder yahu... Marifet, olmayan bişeyi idare etmektir. Bakın örnek vereyim size... Bizde su var mı allaşkınıza, su var mı, su?..

Cezaevi Kerbelâ'ya dönmüştü? Geceleri ancak on-onbeş dakika musluklardan su akıyor, geri kalan zamanlarda musluklardan akşama dek hava fışkırıyor, ondan sonra hava bile gelmiyordu. İstanbul da yanıp kavruluyordu susuzluktan ama, cezaevinde susuzluk hiç çekilmiyordu. Buyüzden, irikıyım adamın, «Su var mı, su?» sorusuna ordakiler hep birden,

— Yok! diye karşılık verdiler.

— Gördünüz mü işte, su yok, ama Sular İdaresi var. Adamlardaki idarecilik hünerine bakın ki, olmayan bişeyi bile idare etmeyi başarıyorlar. Peki, su yok da, elektrik var mı, elektrik?

Yine ordakiler,

— Yok! diye karşılık verdiler.

Cezaevinde günün, gecenin en olmadık zamanlarında elektrik şehir akımı saatlerce kesiliyor, hükümlüler karanlıkta kalıyordu. Cezaevinde karanlıkta kalmak, insanın evinde karanlıkta kalmasına hiç benzemiyordu. Çünkü, cezaevindekilerin hepsinin de dostu, düşmanı vardı. İnsan, karanlıkta kimvurduya gidebilirdi. Hattâ, gardiyanlardan birini, bir koğuşun hükümlüleri, Yarımportsiyon sanarak, elektriğin kesildiği zamanı fırsat bilip, bir iyice pataklamışlardı.

Soruyu soran adam,

— Gördünüz mü, dedi, elektrik yok, ama elektrik idaresi var. Bu ne mucizedir arkadaşlar, Hazret-i Musa Aleyhisselâm bile böyle bir mucize gösterip de olmayan bişeyi idare edemedi. Peki, elek-

trik yok, su yok da, havagazı var mı? Evlerinizde havagazı var mıydı?

Dinleyenlerden yine,

— Yoktu! diye sesler yükseldi.

— Yoktu ya... Yok ama, havagazı idaresi var. Arkadaşlar, bize boşuboşuna idareci millet dememişlerdir. Yahu, telefon var mı, telefon? Siz işleyen, konuşulan telefon gördünüz mü hiç?

— Yok. Görmedik.

— Eeeeeet... Telefonla konuşulmaz, telefon yoktur ama, bizde olmayan telefonun bile telefon idaresi vardır.

Böylece bir bir kendileri olmayıp da idareleri olan şeyleri saydıktan sonra,

— Yahu, hükümet var mı, hükümet? diye sordu.

Bu kez kimseden ses çıkmayınca, kendisi, bir kahkaha attıktan sonra,

— Hükümete söz yok, dedi, bizi idare ediyorlar işte...

Daha sonra, Yaşar'ı ordakilere gösterip,

— Bu dangalak da, dedi, cezaevi idaresinde çalıştığı için sanı idareci'ye çıkmış bir heriften söz ediyor. Ulan ne idaresi, ne biçim idare? Cezaevinde, dışarda satılması yasak olan eroin, afyon, esrar serbest satılır, tabanca, bıçak içeri serbest girer, herifler hâlâ idare ediyorlar... Yahu, olmayanı idare etmek bize mahsus be... Zavallı memur, âmirine herhangi birşey için «Efendim, yok!» derse, âmiri, elini havada döndürüp, «idare ediver yahu!» der. Bizde idarecilik, olmayanı idaredir. Neden herif sonunda dayanamayıp da, «idare elden gitti, elde kaldı maslahat!» buyurmuş... Bizim üstümüze dünyada idareci yoktur arkadaş. Baksanıza, demokrasi yok, ama demokratik idare var bel...

Ordakiler, bu kez irikiyim adamın sözüne korkudan gülemediler.

Yaşar'a,

— Neymiş senin derdin? Anlat bakayım... dedi.

Yaşar, bii umar bulunacağı umuduna kapılıp sevinçle derdini anlattı. Nüfusta, ölü diye yazılı olduğundan nüfuskâğıdı alamadığını anlattı. İri adam,

— Bir insan pekçok türlü ölür: Hukukî olarak ölür. Siyasî olarak ölür. Fizik olarak ölür. Psikolojik olarak ölür. İnsanın tam olarak yaşayabilmesi için, bunların hepsinin birden yaşaması gerekir.

Yaşar, bu sözlerden bişey anlamadı ama, derin anlamlı sözler olmalı diye düşündü. Bu denli derin anlamlı sözleri de ancak Karakaplı Nizami Bey konuşabilirdi.

Az önce kahkahalarla gülenler birden susmuşlar, birer ikişer ordan savuşmaya başlamışlardı ki, Yarımportsiyon da, düdüğünü fırtfirt öttürerek,

— İçeriii, içeril! diye bağırmaya başlamıştı.

Akşam olmuştu. Hükümlüler koğuşlarına kapatılıyordu.

Yaşar Yaşamaz, koğuşuna girdiği zaman, cebinde onparası kalmamıştı ama, çok mutluydu, çünkü Karakaplı Nizami Bey'i sonunda bulmuş olduğuna inanıyordu. Çok sevinçliydi. Karakaplı Nizami Bey'e yalvarıp yakarıp kendisine bir nüfuskâğıdı sağlamasını dileyecekti. İşte bu sevinçle, akşam yoklamasından, koğuştakiler de yemeklerini yedikten sonra, Kral Sami, koğuşu düzenlemek, herkesi Yaşar Yaşamaz'ı dinlemeye hazırlamak için uğraşır, biyandan da türküsünü söylerken, Yaşar Yaşamaz da coşmuş, Kral'la birlikte hem O'nun türküsüne katılmış, hem

de saziyla eşlik etmişti. Derken bütün koğuştakiler
de türküyü çığırmaya başlamışlardı.

**Köprünün önü cami
Nana nina ninami
Hızır gibi yetişir
Karakaplı Nizami**

**Dünyada yürür nami
Nana nina ninami
Olmazı olur yapar
Karakaplı Nizami**

Yaşar Yaşamaz coşmuş, hem saz çalıyor, hem koğuş
arkadaşlarıyla birlikte türkü çığırmaya başlamıştı:

**Köprünün önü cami
Nana nina ninami
Hızır gibi yetişir
Karakaplı Nizami.**

**Vardır hanı hamami
Nana nina ninami
Sâyende yaşıyoruz
Karakaplı Nizami**

**Hırsız uğursuz Sami
Nana nina ninami
Vatan sana minnettar
Karakaplı Nizami**

Bağırıp çağırıp içlerini boşaltmışlardı hükümlüler. Yaşar, sazını durdurunca, koğuştakiler de artık O'nu dinlemeye hazırıldılar. Bir kısa sessizlik oldu. Usta bir anlatıcı yeteneği olan Yaşar, dinleyenlerinin ilgisini artırmak için söze başlamıyordu. Sonunda Heykelci dayanamayıp,

— Len Yaşar oğlum, di başla, yoğsa şincik ben başlayacağım yedi geçmişinden... diye şaka etti.

Yaşar, ilgiyi, merakı büsbütün artırmak için,

— Dün gece nerde kalmıştık, onu düşünüyordum... dedi.

Kral Sami,

— Dün gece, dedi, senin şu iki hava deliği olan, halis İtalyan malı...

Kral Sami sözünü tamamlayamadı, çünkü herkes şapkayı tanımlamaya kalkıştı :

— Büyük şapka...

— Kordelası da siyah...

— Kenarları da kıvrık...

— Hem de yukarı bükük...

— Hem de koyu yeşil renkli...

— Üstelik tüyleri de uzun...

— Sol yanında iki hava deliği olan...

— Hem de ellidokuz numara...

— Çok kullanılmış ve kirli...

Yaşar Yaşamaz, Beyler Koğuşundaki Karakapı Nizami Bey'i tanımış olmaktan o denli sevinçliydi ki, son sözü söyleyene hemen karşı gelip işi alaya vurdu :

— O kadar da çok kullanılmış değildi... Eski püskü, her ne boks, verin benim şapkamı...

Koğuştan bir kahkaha koptu.

Sis düdüğü sesli şişman hükümlü,

— Oğlum Yaşar Yaşamaz, dedi, sen Anşe'yi ne yaptın, Anşe'yi? Zavallı kızı İstanbul'a getirttin de perperişan mı ettin yoksa...

Yaşar Yaşamaz,

— Emmi, dedi, anlatılma sırası da tam benim Anşe'ye gelmişti. İyi ki sordun. Başüstüne, anlatayım. Anşe'm, Güher Hanımefendi'nin köşkünde çalışıyor.

— Güher Hanım da kim ulan?

— Hani, Anşe'yi İstanbul'a getirişin, bir arkadaşımın aracılığıyla, Boğaziçi'nde bir köşke hizmetçi vermiştik ya, işte o köşkün sahibi olan kadın. Onca zamandır Anşe, o köşkte çalışıyor, ben daha Güher Hanımefendi'nin yüzünü görmemiştim.

«Kız, nerde bu Güher Hanım?» diyorsam da, Anşe'min cevabı hep,

«O yukardadır, inmez aşağı hiç...» oluyor.

«Neden inmez kız? Yoksa kötürüm ne mi?»

«Kötürümden de beter. Çok şişman olduğundan hiç kıpraşmaz yerinden. Yatağından divana, divandan şezlonga, şezlongtan kanepeye, ordan gene yatağa... Ama bir altın yüreği var ki, iyi kadın olursa bu kadar olur...»

Güher Hanımefendi'nin kızları, oğulları, damatları da var ama, hepsi uzaklara gitmiş, birbaşına kal-

miş koca köşkte benim Anşe'mle... Bu, ençok benim işime yarıyor. Neden dersiniz ağbiler, ben her akşam köşkteyim. Akşam olup hava karardı mı, köşke damlıyorum.

İzmarit avcısı,

— Yoksa gece de mi kalıyorsun köşkte? diye sordu.

Yaşar Yaşamaz,

— Yook, dedi, işte o yok, koymuyor ki imansızın kızı Anşe köşkte kalayım. Yalvarıp yakarıyorsam da,

«Nikâh olmadan olmaz!» diyor da başka demiyor.

Aylardan haziran mıydı, temmuz muydu, neydi, sıcak bir yaz günü akşamıydı. Vardım köşke. Anşe de, işini bitirdi. Güher Hanımefendi'ye... Haaa, bu yüzünü görmediğim Güher Hanım'a, Güher Hanım denilmiyor, ya Büyükhanımefendi deniliyor, ya da Güher Hanımefendi deniliyor. Oraların bakkalı çakkalı da öyle diyor. Büyükhanımefendi'nin köşkü dedin mi, oralarda bilmeyen yok. İşte o yaz akşamı... Anşe, Güher Hanımefendi'nin yemeğini de götürdü, yedirdi, kadını yatağına yatırdı, döndü geldi. Hava sıcak olduğundan köşkün bahçesine çıktık. Koca bahçe... Zamanında çok bakımlıymış, ama sonradan bakımsızlıktan bozulmuş. Bahçenin bir kuytusuna girdik. Boğaz'dan da bir hafif esinti başladı ki, insanın terden nemli derisini, sanki güvercin tüyüyle okşar gibi. Gökyüzü, sanki gökyüzü değil de lâcivert kadifeden bir kubbe, altın pırıltılı yıldızları da bu kubbeye bizim için çakmışlar. Allah Allah... Nasıl bir gece canım, anlatmaya dilimin gücü yetmez. Ay'ın ışıltısı da vurmuş mu Boğaz'ın sularına... Gececin içinde yüce Tanrımın binbir böceği bizim için

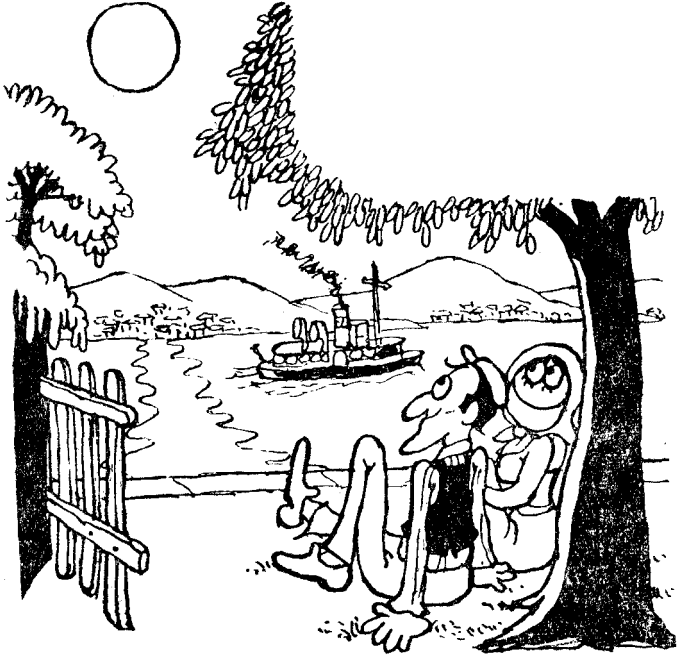
ötüp şarkılar söylemekte... Ayıp değil a ağbiler, kanım kaynamaya, ayrıtım kabarmaya başladı.

Dilekçeci, coşkulanıp,

— Daha ne bekliyorsun ulan Yaşar, sarıl da kızı devir aşağı... dedi.

Yaşar,

— Bilmeyince söylersin hey Dilekçeci, dedi, An-

Aylardan haziran mıydı, temmuz muydu, neydi, sıcak bir yaz günü akşamıydı. Vardım köşke. Anşe de işini bitirdi. Hava sıcak olduğundan köşkün bahçesine çıktık. Boğazdan da hafif bir esinti başladı ki, insanın terden nemli derisini sanki güvercin tüyüyle okşar gibi. Gök yüzü de lâcivert kadifeden bir kubbe, altın pırıltılı yıldızları da bu kubbeye bizim için çakmışlar. Ay'ın ışıltısı da vurmuş mu Boğaz'ın sularına...

şe öyle zora gelip aşağı devrilecek kızlardan mı ki...

Maltızcı,

— Anşe'nin de sende gözü var mı hâlâ? diye sordu.

— Olmaz mı ağbicim, neden çekiyor bunca mihneti, hep benim için... Ben nasıl O'na tutkunsam, o da bana öyle yangın işte...

Heykelcinin Tükürükçüsü bişeyler söylemek istediye de, hergünkü gibi, o gün de akşama dek Heykelci'ye hamurkârlık ettiği, yani hiç durmadan ağzında tavin çiğnediği için, dili damağı kurumuş olduğundan, ne dediği anlaşılamadı.

Maltızcı,

— İki çıplak bir hamama yaraşır, demişler, tam sizlik söz işte... Devenin çanı bile «Dengi dengineee! Dengi dengineee!» diye çalarmış. Siz de birbirinizin dengisiniz... Yapış kıza ulan Yaşar! dedi.

Yaşar, O'na da,

— Yanılmaktasın ağbicim, dedi, iki çıplak bir hamama yaraşır dedikleri çok doğru ama, Anşe artık eskisi gibi cıvıll değil ki... Güher Hanımefendi'nin köşkünde bir hanım da o oldu. Giyimi, İstanbul hanımlarının giyimi, kuşamı da öyle, huyu suyu da öyle... Parası dersen, parası da var. Zengin evinde kızın töresi değişti. Yani benim Anşe'me, zor sökmez. Ola ki aklımı kullanırsam, dedim.

Avcı,

— Ulan, akıl sende ne arar... deyince Yaşar,

— Ağbicim, dedi, akıl nüfuskâğıdıyla olmadığından bende azbuçuk akıl bulunur. İşte buyüzden, o yaz gecesinin cennet görünümü içinde kendimi derin üzüntülere saldı. Anşe, suskunluğuma, üzgünlüğümüne acınıp, saçlarımı okşayarak,

«Vah benim kısmetsiz Yaşar'ım, vah! Demek o

ortağın olacak alçak, manav dükkânındaki bütün malı, parayı alıp kaçtı ha... Giden para olsun, üzme tatlı canını...» dedi.

Ben gene sustum. Bu kez Anşe,

«Ben çalışıyorum ya... Gene kazanırız. Sağlık olsun...» dedi.

«Sağlıkla iş bitmiyor ki...» dedim.

O yaz gecesinin havası, o güzelim görüntü, o binbir böceğin ötüşü, yalnız beni etkilemedi ya, Anşe de etkilendi. Yanıma iyice sokulup saçlarımı parmaklarıyla karıştırmaya başlayınca, bana bir güç geldi ki ağbiler, devleri devireceğim, dağları yıka-
cağım sanki...

«Beri bak kız Anşe, yakında ben de bir iş bulacağım, çalışmaya başlayacağım. Çok, hem de çok, çok çok para kazanacağım. Öyle çok ki, şaşıracağsın, paraları saymaya yetişemiyeceksin. Sana el kapılarında hizmetçilik yaptırmayacağım...» dedim.

Yaşar, koğuş arkadaşlarına,

— Sizden hiçbirşey sakladığım yok ağbiler, dedi, Anşe'mi kandırmak için öyle demedim, içimden öyle geldi de öyle dedim... O yaz gecesi beni çarptı, o güzellik beni bitirdi ağbiler, sarhoşladım sanki... Anşe'me söylediklerime kendim de inanıyordum.

Anşe saf saf, çocuklar gibi sevinip gülerek, «Çoook, çok çok paramız olunca?» diye sordu.

Gözbebeklerinde ay'ın ışıltısını görüyordum.

«İlkin şu nüfuskâğıdımı çıkartacağım.» dedim.

Bu cevabı vermemi istediğini biliyordum.

«İyi, iyi... Çok iyi. Ya sonra?» diye sordu.

«Sonrası belli, hemen evleneceğiz Anşe'm.» dedim.

«Evleneceğiz.» dedi.

«Helbeeeeet...» dedim.

Yanından bir kır çiçeği koparıp onunla oynamaya başladı.

«Neye sustun öyle kız?» dedim.

«Balayına çıkacak mıyız?» diye sordu.

«Balayı mı? O da nasıl bir ayı ki, hiç duymadım...» dedim.

Anşe balayının ne demek olduğunu anlattı. Güher Hanımefendi'nin köşkünde çok şeyler öğrenmiş dedim ya, bu balayı da orda öğrendiklerinden... Güher Hanımefendi'nin kızları, oğulları balayı gezisine çıkarlarmış. Anşe de onlardan görüp duymuş, O da balayı istiyor.

«Evlence, sen de beni gemilere, vapurlara, trenlere, uçaklara bindirecek misin?»

«Ney o? Rahat mı battı, evimizin suyu mu çıktı?»

«Yok be Yaşar, öyle değil, gezi, gezi... Balayı gezisi bu. Gidecek miyiz biz de balayına?»

Yahu, biz balayına nasıl gideriz? Ben akşamları bu köşke gelmek için yol parasını bile zor buluyorum. Yayan gelip gittiğim bile oluyor. Şimdi Anşe'ye,

«Kız sen dellendin mi? Ne vapuru, ne uçağı!» desem, kızın bu güzel gecede uyumadan gördüğü düşü bozmuş olacağım. Bu nedenden,

«Helbeeeet...» dedim.

«Biz de Hanımefendi'nin evlenen kızı gibi — Venedik'ten sevgilerle — diye renkli kartlar gönderecek miyiz?» diye sordu.

«Helbeeeet!»

«Biz de Hanımefendi'nin evlenen oğlu gibi — Paris'ten sevgilerle —, — Londra'dan sevgilerle — diye renkli kartlar gönderecek miyiz?»

«Helbeeeet!»

«Biz de Büyükhanımefendi'nin gelini gibi, cımadı gibi — Madrit'ten sevgilerle —, — Berlin'den sevgilerle — diye renkli kartlar gönderecek miyiz?»

«Helbeeet... Sen istedikten sonra neden göndermeyelim Anşe'm benim...» deyince, kızcağız coşup da,

«Anşe'n sana kurban olsun!» demez mi!

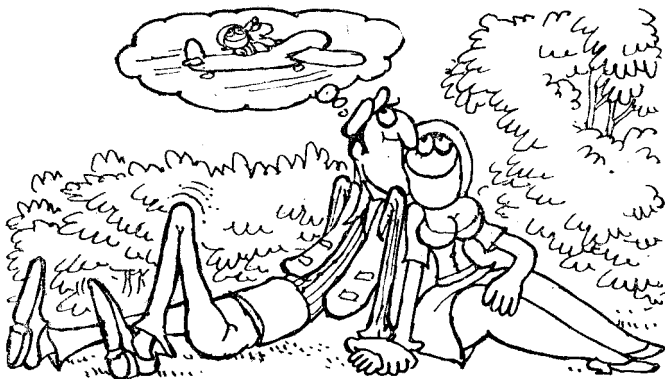
Ben bu söz üzerine bittim artık.

Bir sessizlik oldu aramızda. Besbelli Anşe yaz gecesinin o güzel görüntüsünün etkisinde kalmış. Ben bir zaman düşündükten sonra,

«Anşe!» dedim.

«Buyur!» dedi.

«Ben sözümde duruyorum, balayı gezisine de çıkacağız. Sen istedikten sonra, — Venedik'ten sev-

«Ben sözümde duruyorum, balayı gezisine de çıkacağız. Sen istedikten sonra — Venedik'ten sevgilerle —, — Londra'dan sevgilerle — diye yazıp kartlar da göndereceğiz. Ama...»

Ben, yeniden susunca,

«Neymiş ama?» diye sordu.

gilerle —, — Londra'dan sevgilerle — diye yazıp kartlar da göndereceğiz. Ama...»

Ben yeniden susunca,

«Neymiş ama?» diye sordu.

«Biz bu kartları kime göndereceğiz Anşe? Benim kimikimsem yok ki... Senin dersin, baban sana dargın... Kime göndereceğiz bu kartları öyleyse?»

Anşe'm de,

«Öyle ya, kime göndereceğiz?» dedi.

«Mademki, kart bile gönderecek kimsemiz yok... Mademki bizim balayı gezisine çıktığımızı kimse bilmeyecek, ne diye boşuboşuna onca parayı savuralım havaya? Sen ne dersin Anşe?»

Anşe boynunu büküp,

«Hiiic... Ne diyeyim, peki, balayı malayı, gezi mezi istemem!» dedi.

Ben Anşe'm'e az daha sokuldum. Oturduğumuz tümseğin alt yanı çukurda bir fundalık olduğundan, biz yavaş yavaş o fundalığa kaymaktayız.

Anşe'm'e,

«Sen bir meleksin.» dedim, «Mademki sen balayı gezisi istemiyorsun, ben de 'senin güzel hatırın için balayı gezisinden vazgeçerim.»

Sanki, balayı gezisini istemeyen oymuş gibi, işi saflığa vurdum. Bu kez Anşe,

«Ama bak, düğün hediyesi isterim.» dedi.

«Ne demeeek!.. Helbeeet!.. Hem de en iyisinden, en pahalısından...»

Anşe bana dayandı iyice, az daha kaydık fundalığa doğru.

«Anşe, aklıma ne geldi bak...» dedim.

«Ne geldi?» diye sordu.

«Düğün hediyesi diyerekten bisürü ıvırzıvıra, incikboncuğa ne diye boşuboşuna dünyanın parasını

verelim. O parayla evimize gerekli şeyleri alırız. Ne dersin?»

Zavalıcık gene boynunu büktü,

«Hiiiç... Ne diyeyim... Hediye mediyem istemem!» dedi.

Boynuna sarılıp öptüm,

«Sen bir meleksin, meleksin Anşe'm... Sen hediye istemedikten sonra, ben seni ille de hediye alacağım diye zorlayacak değilim ya... Mademki sen istemiyorsun, ben de hediye almaktan vazgeçerim. Sen hiç boş yere canını sıkma!» dedim.

Ah paranın gözü kör olsun ah! Param olsa, ben Anşe'me hediye almaz mıyım hiç... Hediye alırım ki, saçından tırnağına O'nu altına, gümüşe donatırım. Para olmayınca isteristemez zavallıyı kandırmaktayım.

«Ama bak Yaşar, düğün isterim.» dedi.

«Ne demeeek!.. Helbeeeet! Hem de öyle bir düğün ki, dostları güldürsün, düşmanları çatlatsın... Yedi gün yedi gece düğün yaparız masallardaki gibi.»

Anşe'm iyice sokuldu. Az daha çukura kaydık.

Biçimine getirip bir daha öptüm.

«Hiç düğünsüz olur muymuş!» dedim.

«Düğün salonunda caz da olacak mı? İçki fiski, pasta masta da olacak mı?

«Helbeeeet... Ne demek! Herbişey olacak... Dillere destan bir düğün olacak canım.»

Bir zaman daha sustuktan sonra,

«Düğün... Düğün değil mi? Bak, ne geldi aklıma Anşe...» dedim.

«Gene de geldi aklına?» diye sordu.

«Düğüne bisürü insan gelecek. Onları yedirip içireceğiz. Üstelik, onu bunu da beğenmeyip dedi-

kodu yapacaklar. Öyle değil mi? En iyisi, biz düğünden vazgeçelim. Ha, ne dersin?»

Başını eğip,

«Ne diyeyim Yaşar, peki, düğün de istemem!» dedi.

Yapışıp öptüm,

«Sen bir meleksin, melek!» diye bağırdım. Sonra da,

«Değil mi ki sen düğün istemiyorsun, ben de düğün diye tutturup senin hatırını kıracak değilim ya... Ben de düğünden vazgeçiveririm.» dedim.

«Ama Yaşar, bak, ev isterim...» dedi.

«Ne demek! Helbeeeeet! Hiç evsiz olur mu canım... Düğüne harcayacağımız parayla bir ev kiralarız.»

«Ama bak Yaşar, evi iyi bir yerde isterim. Güzel bir apartıman dairesi olsun. Hem de kalöriferi olsun. Hem de sıcak sulu olsun. Hem de şopenli olsun. Hem de salon-salamancalı olsun...»

«Ne demeeeeek! Helbeeet! Hem de alaturka helâlî, hem de alafıranga helâlî olsun... Gönlün hangisini çekerse ona gir.»

Elini omuzuma attı, ben de bunun belini kavradım.

«Yalnız...» dedim.

«Gene ne var Yaşar?» dedi.

«Bak ne düşündüm Anşe... Bu zamanda apartıman kiralari ateş pahası. Kira diye analarının nikâhını istiyorlar. Ne diye gece gündüz çalışıp çabalayıp da elin namussuzlarını zengin edelim? Şöyle kenar bir mahallede, kuş yuvası gibi küçücük bir ev kiralarız, ha, ne dersin?»

«Hiiiç... Ne diyeyim Yaşar, ne diyeyim! Peki.»

«Sen bir meleksin, melek... Mademki sen apartıman dairesi istemiyorsun, ben de senin hatırın için apartıman dairesinden vazgeçerim, olur biter. Peki, vazgeçtim apartıman dairesinden...»

Az durduktan sonra,

«Anşe!» dedim.

«Buyur!» dedi.

«Bak ne geldi aklıma...»

«Gene ne geldi aklına Yaşar?»

«Yahu, biz kendimiz bir gecekondu yapsak, daha iyi değil mi? Ne diye boşuna kira verelim... Hıı, ne dersin?»

«Ne diyeyim Yaşar, ne diyeyim?.. Peki...»

«Sen altın kalplisin benim Anşe'm...»

İyice çukura kaykıldık ve fundaların dibine yıkıldık.

Anşe,

«Ama bak, güzel bir gelinlik isterim...» dedi.

«Ne demeeek! Helbeeeet... Hiç gelinliksiz olur mu canım... Sen istemesen bile ben razı olmam. Ancak...»

«Gene ne var Yaşar?»

«Anşe'm, bak ne düşündüm, sen bu gelinliği, beşon dakikalık bir tören için giyeceksin. Başka zaman işe yaramaz bişey bu. Ne diye beş dakikalık tören için gelinlik yaptıralım da dünyanın parasını verelim. Sana kiralık bir gelinlik alırız yarım saatliğine. Gelinliğe vereceğimiz parayla da...»

Sözümü kesip,

«Peki, peki, gelinlik de istemem!» dedi.

Sırtüstü yere uzanmıştı. Üstüne eğilip öperek,

«Sen bir meleksin kız Anşe... Mademki sen gelinlik de istemiyorsun, ben de seni ille gelinlik olsun

diye zorlayacak değilim ya, ben de vazgeçerim gelinlikten, olur biter.» dedim.

Eğilmişim üstüne, Anşe'min gözlerine bakıyorum. Gözlerinde, ay'ın pırıltısını seyrediyorum. Ortalık gündüzden daha ışıltılı, ay aydınlık... Anşe,

«Gene ne şeytanlık düşünüyorsun Yaşar?» dedi.

«Bak ne geldi aklıma...» dedim. Dedim ama, titremeye de başladım.

Anşe,

«Dur aman, yavaş, yavaş ol!» demeye başladı.

«İki gönül bir olunca, ne balayı ister, ne düğün ister, ne apartıman ister, ne gelinlik ister, ne de bişey ister... İki gönül bir olunca samanlık seyran olur...» dememle bunu kaptım, çektim kendime.

«Dur aman Yaşar... Burası yeri değil... Yapma canım...» diye çırpındıysa da artık boşuna...

«Kız, burdan iyi yeri mi olurmuş... Atalarımız, birbirini sevenlere samanlık seyran olur, buyurmuşlar. İmansızın kızı, sen atalarımızdan daha mı iyi bileceksin... Tövbe de!»

«Yaşar, balayına götürmedin, apartıman tutmadın, düğün yapmadın, gelinlik giydirmedin... İçim ezildi açlıktan be, bırak da gidip mutfaktan yiyinti bişeyler getireyim...»

Bıraksam, kaçıp köşke girecek. Ondan sonra sabahacak köşkün kapısında dön dur...

«Dur hele, dur!.. Yiyintinin sırası mı? Ben sonra sana sandüviç alırım, hem de tost yaptırırım... Dur kız... Alırım dedim. Erkek sözü, alırım? Üstüne de sana bir gazoz ısmarlarım. Bir de çiklet alırım, çiğnersin ne güzel...»

«Git öte...»

«Ötesi berisi kaldı mı hey imansız...»

Yaşar, kendi anlattıklarından içlenip susmuştu. O güzel anılarına dalmıştı. Bütün gün heykelciye ek-mek çiğnediği için ağzı kurumuş olan Hamurkâr'ın bile, Yaşar'ın anlattıklarını dinledikçe tükürük bez-leri çalışmış, ağzı sulanmıştı.

— Vay taştürekli Yaşar, demek, kızcağızı kan-dırdın ha? dedi.

Yaşar,

— Ne kandırması yahu, dedi, nüfuskâğıdım yok ki, nikâh kıydırayım.

Maltızcı,

— Anlaşılan şeytana uydun... dedi.

Yaşar, bir derin iç geçirdikten sonra,

— Evet, dedi, oldu bikez, şeytana uydum. Ama Allah yüreğimi biliyor ya, içimde hiçbir kötülük yok-tu. Nüfuskâğıdım olsaydı, ah!

Kral Sami,

— Ulan Yaşar, Karakaplı Nizami Bey'e gitsey-din ya... dedi.

Yaşar, Karakaplı Nizami Bey'i bulmuş olmanın sevinci içindeydi. Ama bu sevincini belli etmek iste-miyor, arkadaşlarından gizli tutuyordu.

— Ben o zaman nerden bilirim Karakaplı Niza-mi Bey'in kim olduğunu... dedi.

Sis düdüğü sesli yaşlı hükümlü,

— Oğlum, sen bu memlekette yaşamıyor mu-sun be! dedi.

Bu kez Heykelci,

— İnsan bu memlekette yaşar da, Karakaplı Ni-zami Bey'i hiç tanımaz olur mu, dedi, Karakaplı Ni-zami Bey için yok yoktur, olmazı olur yapar.

Yaşar, nasıl olsa Karakaplı Nizami Bey'i bulmuş olmanın güveni içinde, konu biraz daha derinleştir-mek için,

— Yani nasıl? diye sordu.

— Yanisi şu... Her işi kitabına uydurur. Kitabına uydurur, ne demek? Kanuna uydurur demek. Kanunlara da karakaplı kitap denir ya... Yani herifçi-oğlu, karakaplı kitaba uydurur, nizamına göre iş yapar.

Dilekçeci daha da açıkladı :

— İşte buyüzden ona Karakaplı Nizami Bey denir.

Yaşar Yaşamaz, yavaş yavaş işkillenmeye başlamıştı. O, şimdiye dek, Nizami Bey diye bir adam olduğunu, bu adamın soyadının da Karakaplı olduğunu sanıyordu. Beyler Koğuşundaki o herifi de buyüzden Karakaplı Nizami Bey sanmıştı ya... Oysa bunlar, Yaşar'a daha önce, Karakaplı Nizami Bey'in her zaman, her yerde olduğunu söylememişler miydi. «Hey kafa!» diyordu kendikendine, «Ben ne danga-lakmışım!» diye geçiriyordu içinden. Söylemişlerdi kendisine: «*Karakaplı Nizami Bey her yerde vardır, yeter ki sen O'nun dilinden anla!*»

Yaşar Yaşamaz ancak şimdi aymıştı, ama paracıklarını da Beyler Koğuşundaki o iri herife kaptırmıştı, hem de herif ondan bişey istemeden, gönüllü olarak kazıklanmıştı.

Maltızcı,

— Sen Karakaplı Nizami Bey'e başvurmuş olsaydın, o sana bir değil, beş nüfuskâğıdı birden verirdi. Hem de nereli olmak istersen, ora doğumlu olurdun... dedi.

İdareci,

— Diploma da verirdi sana... dedi.

Yaşar,

— Ne diploması? diye sordu.

— Ne diploması istersen, ilkokul, ortaokul, lise... Üniversite diploması bile verir.

Avcı,

— Karakaplı Nizami Bey tekbaşına bakanlıktan daha çok diploma veriyor, dedi, ne yapsın, bakıyor ki, bakanlık işleri yetiştiremiyor, o da yardım ediyor.

Sis düdüğü sesli eski sabıkalı,

— İsteyene pasaport da verir, dedi, diyelim hükümet günde beşyüz pasaport veriyorsa, Karakaplı Nizami Bey, eksik olmasın, günde bin kişiye pasaport verir.

Cıgara izmariti avcısı,

— Oğlum Yaşar, sen bunca çileyi boşuna çekmişsin... dedi.

Yaşar Yaşamaz, Beyler Koğuşundaki iri adama, O'nu Karakaplı Nizami Bey sanarak, kazıklandığı için çok dertlenmişti. Artık ağzını açamıyordu. Koğuş arkadaşlarıysa, tersine, Karakaplı Nizami Bey konusyla çok coşkulanmışlardı. Kral Sami'nin öncülüğünde hep bir ağızdan o türküyü söylemeye başladılar. Yaşar'a da, sazla türküyü katılması için üstelidilerse de, çok üzünçlü olan Yaşar hiç oralı olmadı.

Cezaevinin ikinci kısmının birinci koğuşundaki hükümlüler, o gecenin geç saatinde öyle coşkun türküyü çağırıyorlardı ki, sesleri cezaevinin idare binasından bile duyuluyordu. Ama onların, bundan haberi bile yoktu.

**Köprünün önü cami
Nana nina ninami
Hızır gibi yetişir
Karakaplı Nizami**

**Dünyada yürür namî
Nana nina ninami
Olmazı olur yapar
Karakaplı Nizami**

**Vardır hani hamami
Nana nina ninami
Sâyende yaşıyoruz
Karakaplı Nizami**

**Hırsız uğursuz Sami
Nana nina ninami
Vatan sana minnettar
Karakaplı Nizami**

Türküyü o denli yüksek sesle çığırılmışlardı ki, ilkin nöbetçi gardiyan birinci koğuşta isyan çıktığını sanmış, candarmaya haber vermişti. Candarma da isyan çıktığını sandı. Cezaevinin orta bahçesinde düdükler ötmeye başlamıştı. Bahçeye gardiyanlar, candarmalar dolmuştu.

Birinci koğuştaki hükümlüler, gecenin sessizliğini yırtan düdük seslerini duyunca, kendilerinden işkillenildiğini anlamışlar, tehlikeyi sezip hemen susmuşlardı. Her hükümlü yatağına çekildi. Koğuşu birden derin sessizlik kapladı.

Candarmalarla gardiyanlar da, az sonra bahçeden çekilip gittiler. Onlar da gecenin bu saatinde başlarına iş çılmasını istemiyorlardı.

ÖLSEN ÖLÜNMEZ YAŞASAN YAŞANMAZ

Yaşar Yaşamaz büyük bir düşkünlüğüne uğramıştı. Beyler koğuşundaki iri herifi Karakaplı Nizami Bey sanarak, herife hem de gönüllü kazıklanmasının acısını ta içinde duyuyordu. On parasız kalmıştı. Bu durum, Yaşar'ı para kazanmak için kamçıladı. Artık bu Karakaplı Nizami Bey'lerin kimler olduklarını öğrenmişti. Cezaevinden çıkınca, onlardan birini bulup, yaşamınca çözümleyemediği sorunlarını çözümleyecek, önce bir nüfuskâğıdı sahibi olup o da başkaları gibi resmen yaşayacaktı. Karakaplı Nizami Bey'in dilinden anlamak için para gerekirdi. Cezaevinden çıkmasına az kaldığından, hiç zaman yitirmeden para kazanmalıydı.

Nice zamandanberi Heykelci arkasındaydı. Çalıştırdığı Hamurkârından yakınıp duruyordu. Hamurkârı için,

— Namussuza günde beşon bardak çay ısmarlıyorum ki, tükürüğü bol olsun pezevenğin... İnadına, ben çay ısmarladıkça tükürüğü kuruyor. Böyle kurumuş, suyu çekilmiş adam görmedim yahu... Ağzına iki tıkım ekmek sokup da on dakika çiğnedi mi, herifin tükürüğü kuruyor be...

Yaşar Yaşamaz'ı, Hamurkârından hep böyle yakınıyordu Heykelci. Yaşar, O'nun hamurkârlığını yapsa, ikisi de çok kazanırdı. Yaşar'a,

— Senin tükürüğün gür maşallah, diyordu, her gece, geceyarısına dek onca lâf anlatıyorsun da, gene de maşallah dilin damağın kurumuyor. Bu benim Hamurkâr olacak alçağın, sen lâfın cıfcaflı yerinden anlatırken, yutkuna yutkuna, ağzının bütün suyu çekiliyor.

Yaşar, Heykelci'nin kendisine iş vereceğinden güvenliydi. Ama Yaşar iş isteyince, Heykelci birden ağız değiştirmişti. Hem, elindeki Atatürk başına bakmadan biçim veriyor, hem konuşuyordu. Yaşar'a diyordu ki: Bunca zamandır yanında çalışan bir hamurkârı vardı. O, Allah'tan korkardı. Şimdi, durup dururken adama, nasıl çıkardım seni işten, diyebilirdi. Allah bilir ya, bu hamurkârın, belki de kırk-elli teneke tükürüğünü, yaptığı heykellerin hamurunda kullanmıştı. Evet, oğlanın tükürüğü bol değildi ama, marangoz tutkalından daha yapışkandı. İşte buyüzden eski hamurkârını işinden çıkaramazdı. Eh Yaşar da, iyi çocuktuk. Yaşar'ın üçbeş kuruş kazanmasını isterdi. Öyleyse, Yaşar, eski hamurkârla birlikte çalışsındı. Eski hamurkârın aldığı parayı, bu kez ikisi aralarında bölüşürlerdi.

Yaşar anlamıştı. Heykelci, aynı gündeliğe iki tükürük işçisi birden çalıştırmak istiyordu.

Yaşar, izmarit avcısının yanına gitti. İzmarit avcısı da, önceden Yaşar'a yanında çalışmasını önermişti. Avcının yanında, adembaba koğuşundan iki delikanlı çalışıyordu. Bu iki delikanlı, cezaevi bahçesine atılan cıgara izmaritlerini akşama dek toplar, avcıya götürürlerdi. Avcı da bu izmaritleri parçalar, tütünlerini harman eder, cıgara tütünü olarak satardı.

Avcı, Yaşar'a son günlerde işlerin kesik olduğunu söyledi. Tütün alıcısı eskisinden boldu. Çünkü,

harmanlanmış cıgara artığı tütün yle esrar daha iyi içiliyordu. Ama buna karşılık, hükümlüler bahçeye eskisi kadar bol cıgara izmariti atmıyorlardı. Üstelik, eskiden bahçe, yarıya dek i ilmiş uzun cıgara izmaritleriyle dolardı. Oysa şimdilerde hükümlüler, cıgarayı dibine dek içiyor, ancak cıgarayı tutan parmakları yanınca izmariti yere atıyorlardı. Yani, izmarit avcılığı eskisi kadar kazançlı i  değildi, dört kişiyi beslemezdi.

Yaşar Yaşamaz, kendi adına izmarit avcılığı yapmayı d   nmedi değil. Ama kısım a ası, Yaşar'a izmarit avcılığı için müsaade etmezdi. Çünkü eski Avcı'dan haraç alıyor, buyüzden de O'nu koruyordu. Kendiba ına izmarit avcılığına kalkarsa, sonu kötü olur, kısım açasından dayak bile yiyebilirdi. Mapusluk raconunda, a anın izni olmadan, kimse kimsenin kismetini elinden almaya kalkamazdı.

Maltızcı'ya çırak olmak istedi. Kısa sürede i i   renece ini, çok az paraya  alı aca ını söyledi. Maltızcı, zenati tenekecilik olan bir hükümlüyü yanında çalıştırdığı için Yaşar'a i  veremedi.

Yandaki ko u ta bir hükümlü, boncuk i leri yaparak geçimini sağlıyordu. Ama o çırak kullanmıyor, kendi el hüneriyle, boncuklardan çantalar, cüzdanlar, tesbihler, hattâ boncuk içli kadın terlikleri yapıp, hapisane anda ı olarak ziyaretçilere satıyordu. Renkli boncuklardan öyle gözalıcı, öyle güzel şeyler yapıyordu ki, insan bakmaya doyamıyordu. Yaşar, öbür ko u taki Boncuk u'dan da i  istedi. Boncuk işlemesini bilmiyordu ama, çok az paraya çalışmaya razıydı. kısa sürede de boncuk işlemeyi   renecekti. Boncuk u, kendisine rakip yetiştirmek istemedi inden yanına çırak almamakta kararlıydı.

Yaşar Yaşamaz, bir geçim yolu bulmak için ne-

reye elini attıysa orasını kuruttu. Günün öğleye yakın zamanında herkes bahçedeyken O yatağına oturmuş, sazını yavaştan yavaştan çalıp bişeyler mırıldanmaktaydı ki, Yarımporsiyon'un sesi yine ortalığı çınlatmaya başladı :

— İçerii, içeri! Herkes içeri! Dışarda kimse kalmayacak!..

Koğuşa giren hükümlüler, birbirlerine sorarak bu saatte içeri sokulmalarının nedenini anlamaya çalışıyorlardı.

Az sonra, İdareci,

— Mahkemecileer, mahkemeciler! diye bağı-
rıp, o gün duruşmaları olanların listesini okumaya başlayınca, hükümlüler neden koğuşlara sokulduklarını anlamışlardı. Mahkemeye gidecek hükümlüler arasında, birbirlerinin hasımları olanlar varsa, bir vuruşma tehlikesini önlemek için, ya hükümlüler koğuşlarından çıkmadan, duruşması olanlar alınır ya da böyle bahçeye çıkmış olanlar koğuşlarına sokulduktan sonra, duruşmaları olanlar ayrı ayrı çağrılırdı.

İdareci, çingiraklı sesiyle bağırarak duruşması olanların listesini okuyordu :

— Mahkemeciler, mahkemeciler, mahkemecileer...

Yarımporsiyon, hükümlüleri içeri sokmaya öyle alışmıştı ki, bütün hükümlüler koğuşlarına girdikleri, kısım kapıları da kapanmış olduğu halde, Yarımporsiyon hâlâ,

— İçerii, içeri! Mahkemecilerden başka kimse dışarda kalmayacak, hadi içeri! diye bağırıp düdüğünü öttürüyordu.

Yaşar Yaşamaz, olupbitenlerle, koğuştakilerle hiç ilgilenmiyor, sanki koca koğuştaki tekbaşınaymış

gibi, bişeyler mırıldanarak, çok alçak sesle sazını dımbırdatıyordu.

Koğuşun en yaşlısı olan sis düdüğü sesli eski sabıkalı,

— Ulan dilekçeci, bizim koğuştan mahkemesi olan yok mu bugün? diye sordu.

Dilekçeci de,

— Baba, bizim koğuş, yandım Allah koğuşu... dedi.

Maltızcı, yanındakine Yaşar Yaşamaz'ı kafasıyla işaret edip,

— Seninki gene bişeyler yapındırıyor... dedi.

— Kimseyi gözü görmediğine göre, gene türkü yakıyor besbelli...

Maltızcı,

— Akşama dinleriz öyleyse... dedi.

Yarımporsiyon'un düdük sesiyle kendi bağirtısı uzaktan geliyordu :

— Dinleyin, açın kulağınızı! Mahkemecilerin listesi okunacak. Yalnız mahkemeciler çıksın koğuşlardan. Ötekiler hep içeriii, içeri!

Mahkemeciler gittikten sonra kısım kapıları açıldı, hükümlüler yeniden bahçeye çıktılar. Ama Yaşar o gün koğuştan hiç çıkmadı, çok alçak sesle sazını çalıp türküler mırıldandı. Yemek de yemedi.

Akşam yoklamasından, yemekten sonra, koğuştakiler düzenlerini almışlardı. Kral Sami,

— Haydi Yaşar, bekliyoruz oğlum... diye seslendi.

Yaşar Yaşamaz aldı sözü :

— Evet ağbiler, emiceler... Böyle yaşanır mı? Bu da yaşamak mı? Nedir benim çektiğim bel! Yaşadığımı isbat edemedikten sonra, yaşamışım n'olacak, yaşamamışım n'olacak...

Kral Sami,

— Aman Yaşar, sakın... dedi.

— Sakını makını kaldı mı artık ağbi... Canıma tak demiş...

— Yapma... Yoksa canına mı kıyacaksın?..

— Ölüm ölüm, bir ölüm ağbi... Kendikendime «Oğlum Yaşar, ölümlerden ölüm beğen!» dedim. İçerim fare zehirini, kurtulurum be... Gittim eczaneye. Fare zehirinin en şiddetlisinden bir şişe aldım. Zehir şişesinin kutusu içinde nasıl kullanılacağı yazılı bir kâğıt var. Tarifesinde yazıyor ki: «Aman zehir elinize sürülmesin, bir yerinize dokunmasın. Çok tehlikelidir, parmağınızın ucuna değmesin! Bir damlası bin fareyi öldürmeye yeter!»

İşte, tam da benim aradığım zehir. Tenha bir yere gittim. Bir şişe fare zehirini içip, ordaki duvarın dibine uzandım. Artık ölümü bekliyorum. Şimdi elim ayağım çekilecek, şimdi damarlarım büzülecek, şimdi dilim damağım kuruyacak, nerdeyse ayaklarım titreyip cartayı çekeceğim. Öleceğim, ölüp de kurtulacağım diye öyle mutluyum ki... Karnım sancıyacak, her yanımlı uyuşacak diye bekliyorum. Dündenberi de aç olduğumdan, aç karnıma da bir şişe zehiri içmiş olduğumdan, barsaklarım guruldamaya başladı. İçim eziliyor, artık açlıktan mı, zehirden mi, bilmiyorum. Karnıma söz geçirip barsaklarımın guruldamasını kesemediğimden,

«Hiç boşuna söylenip durma, son kısmetini verdim. Ne kadar bağırırsan bağır, görüp göreceğin, yiyip yiyeceğinin hepsi o şişe zehirdi, başkası yok...» dedim.

Bir damlası bin fareyi öldürecek bir şişe zehiri içtim de, bende gene bir zehirlenme belirtisi yok. Derken derken, bir ağır uyku bastırdı... Demek, in-

san böyle zehirleniyor diyerek, uzandığım yere, çöplerin arasına iyice yayıldım. Bir oynak .havalı müzik duymaya başladım. Allah Allah!.. Yarı uyku, yarı uyanıklıkta, biyandan müzik, biyandan da kahkahalar duyuyorum. Müzik, oyun havası, kahkahalar gittikçe artıyor.

«Nedir bu cümbüş, nerdeyiz?» diye seslendim.

Derinden, tok, yankılanan bir ses duydum :

«Düğün var, düğün... Haberin yok mu düğün olduğundan Yaşar Yaşamaz?»

Allah Allah! Şaştım kaldım. Bu yankılanan dik-kalın ses kiminse, adam benim adıma da biliyor. Demek, beni tanıyor.

«Kimin düğünü?» diye sordum.

Gene o yankılanan ses cevap verdi :

«İnsan çağrılı olduğu düğünün kimin olduğunu bilmez mi hiç!»

«Ben şimdi bu düğüne çağrılı mıyım?» diye sordum.

«Hem de kırmızı dipli balmumlu çağrılıkla...»

Bu söz üzerine alaylı kahkahalar daha da arttı.

Yarıdan çok çıplak güzelin güzeli kızlar çevremde dönerek oynuyorlardı.

O kalın, tok ses gene yankılandı :

«Oğlum Yaşar Yaşamaz! Yeryüzünde çektiğin çile elverdi, seni cennete aldım.»

«Aman, burası cennet mi?» diye sordum.

O ses yankılana yankılana,

«Hem de eşşek cenneti.» dedi.

Gene alaylı kahkahalar yükseldi.

Ben bu şaşkınlık içindeyken, kuyruksokumumda acılar duydum. Biri beni arkamdan tekmeliyor. Gözümü azıcık aralayıp baktım; başımda iki kişi dikilmiş. Biri öbürüne,

«Sarhoş mudur, nedir...» diyor.

Öbürü de,

«Besbelli serseri...» diyor.

Kalktım ayağa. Çoktan gece olmuş, karanlık basmış ben orda uyurken. Beni kaldıran o iki kişi de bekçi. Ben uyurken çöplükteki kedilerin miyavlamaları, köpeklerin havalamaları da, bana çalgı çalınıyor, insanlar konuşuyor gibi geliyormuş.

Ölmemiş olduğuma çok canım sıkıldı.

«Yazık, ölemedim...» diye kendikendime söyledim.

Bekçilerden biri,

«Az daha uyusan da uyandırmasaydık, köpekler parçalayacak, geberecektin.» dedi.

«Kendimi öldürmek için cebimdeki son parayla bir şişe fare zehiri alıp içmiştim. O para boşuna gitti...» dedim.

İki bekçi de gülmeye başladı. Hem gülüyor, hem anlatıyorlardı. Hiç gazete okumuyor muşum? Eczanedeki ilâçlar hep katkılıymış, bozukmuş. Sağlık Bakanlığı bu etkisiz ilâçları eczanelerden toplatıyormuş. Bekçilerden birinin gecekondusunda o kadar çok fare varmış ki, bekçisinin hergün aldığı dört ekmeğin yarısından çoğunu fareler yer, çocuklar da aç kalırlarmış. Ne yaptılarsa, yiyecekleri farelerden korumuyorlarmış. Sonunda bekçi de benim gibi, eczaneden bir şişe fare zehiri almış. Hani, damlası değse insanı zehirler diye, tarifesinde yazılı olan zehirden. Bir şişe zehiri, ekmek lokmalarına bulayıp, evin orasına burasına koymuşlar. O gece hiç fare gürültüsü duyulmamış. Fareler zehirlenip öldü diye sevinmişler ama boşuna; çünkü ertesi akşam fareler daha çok azmışlar. Gene bir şişe zehir daha almışlar, gene ekmeklere bulayıp farelere yedirmişler. Zehirlenme-

leri şöyle dursun, fareler zehirli ekmekleri yedikçe besienip gelişip daha da çoğalıyorlarmış. Sonunda fareler, zehire öyle alışmışlar ki, gecekonduyun orasına burasına geceleri zehir sürülmüş ekmek parçaları bırakılmazsa, gürültü patırtı edip kıyame-ti koparıyorlarmış. Zavallı bekçi de, çoluğu çocuğu geceleri rahat uyusun diye, her gün bir şişe fare zehiri alıp ekmeklere sürüyor, farelere veriyormuş. Son zamanlarda bir şişe zehir yetmez olmuş farelere.

İyi ki fare zehirini ikinci kez denemedim. Yoksa ben de fareler gibi zehire alışacaktım belki de...

Ölmek bile parayla. Parasız kendimi öldürmemin bir yolu var; demiryolu raylarının üstüne yatıp, tirenin üstümden geçmesini beklemek. Öyle de yaptım. Tarifeye baktım. Tirenin gelmesine on dakika var. İstasyondan biraz uzaklaşıp rayların üstüne yat-tım. On dakika, onbeş dakika, yarım saat... Kalkıp istasyona gittim, ordaki memura,

«Yahu, herkesin işi gücü var, nerde kaldı bu tren, neden gecikti?» diye sordum.

İstasyon memuru,

«Sen bu memlekete Merih'ten mi geldin yahu...» diye çıktı.

«Neden Merih'ten geleyim?» diye sordum.

«Bu memlekette tirenin tarifesine göre işlediği ne zaman görülmüş ki...» dedi.

«Peki öyleyse, ne diye bu tarifeleri yaparlar?» diye bağırdım.

İstasyon memuru,

«Tarifeler yapılmasa, tirenlerin ne kadar gecik-tiğini nasıl anlayabiliriz?» dedi.

Adama verecek cevap bulamadım. Böylece

tarifelerin niçin yapıldığını, ne işe yaradığını da öğrenmiş oldum.

Zehirler bozuk, tirenler zamanında gelmez. E peki, ne olacak! En iyisi havagazıyla boğulup ölmek. O sırada, dört arkadaşla birlikte bir han odasında kalmaktayım. Hanın odabaşısı'nın odasında havagazı musluğu var. Bigün, temizlemek bahanesiyle, odabaşı'nın odasına girip, kapıyı ardından sürgüledikten sonra, havagazı musluğunu sonuna dek açtım, burnumu da musluğa dayadım. Havagazından zehirleneceğim diye beklerken, bir rahatlık, bir ferahlık duymaya başladım. O sırada, odanın kalın tahta kapısı gümgüm dövülmeye başlandı. Odabaşı,

«Aç kapıyı Yaşar!» diye biriki kez seslendikten sonra,

«Herhalde temizliği yapıp gitti...» diyerek anahatarını, kilide sokunca, burnumu havagazı musluğundan ayırmadan,

«Girmeee! Tehlikeli!..» diye bağırdımsa da, odabaşı kapıyı açıp içeri daldı. Beni, burun deliğimi havagazı musluğuna sokmuş görünce,

«Ne yapıyorsun Yaşar?» diye sordu.

«Aman az kaldı, müsaade et, havagazından zehirlenmek üzereyim.» dedim.

Odabaşı güldü,

«Oğlum, bu saat akşam yemeği saatidir. Şimdi herkes evinde havagazı ocağını kullandığından, havagazı borularından gaz gelmez, temiz hava gelir.» dedi.

«Yahu, ne biçim memleketteyiz be... Yaşasam, bırakmazlar ki yaşayayım... Ölssem, ölünmez. Zehirler etkisiz, tirenler tarifesiz, havagazı gazsız... Peki biz kendimizi nasıl öldüreceğiz!» diye bağırdım.

Odabaşı, şaka yaptığımı sanıp,

«Canına kıyacaksan, söğüt dalı Bursa bıçağına ne olmuş...» dedi.

Hay Aliah razı olsun. Öyle ya canım, insanoğlunun bir bıçaklık canı var. Odabaşına,

«Sağol, hay aklınla bin yaşa!» deyip yürüdüm. Bıçak alacak param da yok. Sırtımda, kalın ceketim var. Hava kış, soğuk ama, öldükten sonra ceket neyime yarayacak? Ceketini ucuza satıp, güzel bir bıçak aldım. Bıçağı soktum cebime. Bir de mektup kâğıdıyla zarf aldım ki, Anşe'ne bir elveda mektubu bırakayım. Mektubu yazmak için bir kahveye girdim. Tam Anşe'ne mektubu yazmaya başladım, «Elveda ey kahpe dünya!» diye yazmışım ki, birden kahveyi arama-tarama polisleri bastı. Öndeki sivil polis,

«Eller yukarı!» diye bağırdı.

Kahvede oturanların hepsi ellerini havaya kaldırdı. Polisler, hepimizin üstünü başını aramaya başladılar. Üstümü arayan, cebimde bıçağı buldu.

«Bu ne?» diye sordu.

«Bıçak!» dedim.

«Kör değilim, görüyorum bıçak olduğunu. Ne yapacaksın bununla?»

«Hıyar soymak için...»

Aldı bıçağı. Gene de büsbütün şanssız sayılmam, silâh taşımaktan bir araba dayak attıktan sonra bir de mahkemeye verebilirlerdi.

Ben kendimi öldürmeye girişmeden önce, nasıl olsa yaşanmıyor, kendini öldürmenin kolay olduğunu sanırdım. Yahu, ağbiler, ölemiyorsun da... İp mi? Denemedim mi sanıyorsun? Kendimi han odasının tavanına astığım ip koptu. Zehiri bozuk, ipi çürük, bıçağı sende bırakmazlar, tireni tarifesiz, havagazı hava...

Aynı odada kaldığımız arkadaşlardan birinin tabancası olduğunu dikizlemiştim. İzledim gizlice, tabancanın yerini öğrendim. Bigün odada onlar yokken, ordan tabancayı alıp namlusunu alnıma dayadıktan sonra tetiği çektim. Evet, tetiği çektim... Dan! Yere yuvarlandım. Tabanca sesine odaya doldular. Beni yerde gören kahkahayı basıyor. Yahu, bu nedir? Ben ölmekteyim, onlar gülüyor. Şakağımdan yüzüme aşağı kanımın aktığını duyuyorum. Ama hiç bir acı duyduğum yok...

Neye gülerlermiş, bilir misiniz? Arkadaşın tabancası, tıpkı gerçeğine benzeyen bir oyuncak tabancaymış. Tetiğe basınca, hem patlar, hem de namlusundan boya fışkırtırmış. Ben, şakağımdan kan akıyor sanmaktayım, oysa namludan fışkıran renkli boyayla suratım maskaraya dönmüş de ona gülerlermiş.

İşte böyle ağbiler; ölmek istesen de ölünmüyor. Yaşanmıyor da... Sürün sürünebildiğin kadar...

Anladım ki, insanın şansı yoksa ölemiyor bile... Ben de ozaman kendikendime,

«Yaşar oğlum, ne yaşayabiliyorsun, ne ölebiliyorsun... Sen de boşver, nerde incelirse ordan kopsun!» deyip, odadaki arkadaşlardan birinden borç alıp, bir lokantaya daldım. Günlerdir ağzıma sıcak yemek girmemiş. Pastırmalı yumurtaya bayılırım. İki tabak pastırmalı yumurta yedim. Üstüne de marmara, sonra da zeytinyağlı dolma... Aşçıdan çıktım, pastacıya girdim. İki de pasta yedim, işi tıklarında insanlar gibi. Oooh! Bir de gazete alıp, parka gittim. Bir sıraya oturup gazetemi okumaya başladım. Dünya umurumda değil artık... Ne iş düşünüyorum, ne para... Gazetemi okurken, karnıma bıçak gibi bir sancı saplandı ki, dayanılası değil. Kıvranmaya baş-

ladım. Hem kıvranıyorum, hem inliyorum. Dayanamadım, tahta sıraya uzandım. Boncuk boncuk ter dökmekteyim. Başıma meraklı insanlar toplandı. Kendi canımın acısına düşmüşüm ama, gene de konuştuklarını duyuyorum.

«Herif ölüyor galiba...»

«Ölmüş bile.....»

«Yok daha ölmemiş, ölse kımıldar mı hiç...»

«Eh işte, nerdeyse ölecek... Baksana yüzüne, mosmor kesilmiş...»

«Yahu, adama bişey yapmalı be, yazık!..»

«Sakin dokunmayın haaa, üstünüzde kalır...»

«Evet evet, başınız derde girer, hiç dokunmayın en iyisi...»

«Vallahi öyle... Ondan sonra artık, karakollar-da, emniyette fliân, işin yoksa uğraş dur...»

«Vallahi, karakola yakanızı bir kaptırdınız mı, bir daha kurtarmak zordur.»

«Uzak durun, uzak durun!.. Tanık yazarlarsa, yatarsınız haa, enaz bir ay sorgusu morgusu sürer.»

«Yahu, kimsede insanlık kalmamış be... Açılın ulan, açılın!»

Öyle bir acı ki, sanki barsaklarım kazınıyor.

Efendiden bir adam,

«Polise haber verelim de hastaneye kaldırsınlar. Yazıktır adama...» dedi, demesiyle de,

«Poliiiiis!» diye bağırmaya başladı.

Parkın kapısı dışındaki kalabalık içinde polisler de gidip geliyordu ama, adamın «Poliis!» diye bağırmasına hiçbiri aldırmıyordu.

O adam, epiy zaman «Poliss!» diye boşuboşuna bağırdıktan, polislerin gelmeyeceğini anladıktan sonra, çevresini saran ve gittikçe artan kalabalığı yarıp, karşı kaldırımdaki polise gitti,

«Bay polis, lütfen gelir misiniz?» dedi.

Polis,

«Ne var?» diye sordu.

«Şurda bir adam ölüyor da...»

Polis,

«O işe ben karışmam. Ben trafik polisiyim, burdan ayırlamam.» dedi.

Adam bu kez sokakta,

«Poliis!» diye bağırdı.

Yolcular arasından bir polis görüp gitti yanına,

«Bay polis, bir dakika! Şurda bir adam ölüyor. Bakar mısınız biraz...» dedi.

Polis,

«Adam mı ölüyor... O işlere ben karışmam, ona ikinci şube polisi bakar. Ben pasaport polisiyim...» deyip hızlı hızlı uzaklaştı.

Sancılarım zaman zaman azalıyor, sonra gene birden bastırıyordu.

O iyiliksever adam, bir polis bulmaktan umudunu kesmedi. Gittikçe artan kalabalığın ortasında bir polis bulabilmek için çırpınıyordu. Sonunda buldu, yardıma çağırıdıysa da, o polis de,

«Ben böyle işlere karışamam, ben vilâyet maiyet polisiyim!» deyip uzaklaştı.

İyi ki, ordan çok polis gelip geçiyordu. Yardımsever adam, bir polis daha buldu.

«Koşun, gelin, bir adam ölüyor, yardım edin!» dedi.

Polis,

«Ben karışmam, belediye polisiyim...» diyerek, kovaladığı işportacının arkasından koşarak ordan uzaklaşmanın umarını buldu.

Adam,

«Polis yok mu, poliiis...» diye bağırmaktaydı.

Tam o sırada ben de acıdan, sancıdan kıvrır kıvrır kıvrınmaktaydım. Polis vardı, çoktu ama, hiçbiri bu işle ilgilenecek polis değildi. Adam, uzaktan gördüğü bir polise, koşup,

«Affedersiniz, kaçınıcı şubedensiniz?» diye sordu.

Polis, İkinci Şube polisi olduğunu söyleyince, adam,

«Aman ne iyi, şurda bir adam ölmek üzere, yardım edin lütfen.» dedi.

Polis,

«Ben karışamam. İkinci şubedenim ama, hırsızlık masası memuruyum.» deyip adamın elinden kurtuldu.

İkinci şubeden bir polis daha bulmuş, çok sevinmişti ama, o da, ikinci şubenin kaçakçılık masasında çalışan bir polis olduğu için, ölenlere karışamıyordu.

Yardımsever adam, hiç umutsuzluğa kapılmadan polise koşuyordu. Bir polis daha buldu.

«Affedersiniz, ikinci şubeden misiniz?»

«Evet, n'olacak?»

«Cinayet masasından mı?»

«Evet...»

«Ah ne isabet!.. Çok şükür!.. Bay polis, koşun, şurda bir adam ölmek üzere.»

«Nerde?»

Adam, beni gösterdi eliyle :

«İşte şurda!»

«Ben karışamam...»

«Neden bayım? Hem ikinci şubeden, hem cinayet masasındansınız?»

«Evet ama, orası benim bölgem değil. Ben, bu yolun üst yanına bakarım.»

Yardımsever adam, başka bir polise koştu.

«İkinci şubeden misiniz?» diye sordu.

«Evet.»

«Cinayet masasından mı?»

«Evet.»

«Burası sizin bölgeniz mi?»

«Evet.»

«Aman ne şans!.. Şurda bir adam ölüyor da...»

«Ben karışmam.»

«Neden?»

«Bugün izinliyim.»

İyiliksever adam, nerdeyse umutsuzluğa kapılmak üzereydi. Yanıma geldi. Benim de sancılarım biraz azalmıştı. O iyiliksever adamın yanına yaşlıca bir bay sokuldu,

«Siz» dedi, «polis mi arıyorsunuz?»

«Evet, arıyorum ama, polis yok ki... Bulduğum polisler de — Ben karışmam — deyip kaçıyor.»

Yaşlıca Bay,

«Siz gerçekten polis gelsin istiyorsanız, benim dediğimi yapın. Öyle sizin çağırdığınız gibi polis çağrılmaz.»

«Ya nasıl çağrılır?»

«Çıkın şu bank'ın üstüne. Sonra da ordan — Bu ne biçim düzen? Bu ne rezalet! Bu ne alçaklık! Bu ne utanmazlık! —» diye bağırın. İşte o zaman, yerden mantar gibi polis biter, havadan karga gibi polis üşer, sen de şaşar kalırsın...»

: O iyiliksever adam,

«Tek polis gelsin de, dediğinizi yaparım.» deyip, benim üstünde sancıdan kıvrandığım bank'a çıktı,

ama sanırım biraz korkuya kapıldığı için, fısıldar gibi söylendi :

«Bu ne biçim yönetim, bu ne biçim düzen!»

Sözün arkasını söyleyemedi. Yirmi otuz kişi birden o adamı çevirip, kimisi elinden, kolundan, kimisi yakasından, paçasından tuttu.

Adam,

«Siz kimsiniz?» dedi.

Onlar da,

«Polisiz!»

«Siyasî polis!»

«Sivil polis!»

«Ajan...» diye kendilerini tanıttılar.

Üzerine en çok saldıranlardan birine, adam,

«Sen?» diye sordu.

O da,

«Ben de muhbirim!» dedi.

Başımda toplanan kalabalığın yarısından çoğu, sivil polis olduğundan adamı yakalayıp sürükleyerek götürdüler. Nereye götürdüklerini anlayamadım. Çünkü sancılar öyle artmıştı ki, kendimden geçmiştim.

Gözümü hastanede açtım. Gözümü hastanede açtığımda, hastaneye getirileli iki gün olmuştu. Beni hastaneye kim getirmiş, nasıl getirmiş, bilmiyorum.

Bana bakan çok iyi bir hekimdi.

«Oğlum, niçin canına kıydın?» dedi.

«Bende o talih nerde a efendim, çok uğraştım ama, canıma kıyamadım.» dedim.

O zaman hekim bana, zehirlenmiş olduğumu, hastanede içimi temizleyip beni kurtardıklarını söyledi. Ben de, fare zehiri bile içip zehirlenmediğimi, aşçıda yemek yedikten sonra o sancıların başladığını söyledim. Neler yediğimi öğrenince, hekim,

«Tamam...» dedi, «pastırma... Üstüne makarna... Üstüne zeytinyağlı dolma... Üstüne de bayat pasta... Elbet zehirlenirsin.»

Kendimi tutamayıp ağlamaya başladım.

«Doktor bey, hazır zehirlenmişim, ne diye beni kurtardınız?» dedim.

«Niçin ölmek istiyorsun?» diye sordu.

Ben de başımdan geçenleri kısaca anlatıp,

«Başka ne yapayım... Yaşamak istiyorum, yaşayamıyorum; ölmek istiyorum, ölemiyorum. Siz söyleyin ne yapayım?» dedim.

Yaşar Yaşamaz, derin bir iç geçirip, koğuş arkadaşlarına,

— İşte böyle ağbiler, dedi, yaşasan yaşanmaz, ölsen ölünmez!

Hükümlüler, şaşma belirtisi olarak, hep birden bir,

— Haydaaa! çektiler.

Yaşar, o gece gerçekten çok içlenmişti. Sazının üstüne yumulup yeni türküsünü söyledi :

**Kala kala gölgem tek can yoldaşı
Yorulдум kendimden taşı ha taşı
Bağrıma taş bastım bağrımda taşı
Yaktı da kül etti gönül ataşı**

**Ağlasan ağlanmaz gülsen gülünmez
Yaşasan yaşanmaz ölsen ölünmez**

**Bize yaşamak da ölmek de yasak
Resmî kayda kuyda olmuşuz tutsak
Bırakın ölelim ölüm de bir hak
Ölünmez yaşanmaz bilmem ne yapsak**

**Ağlasan ağlanmaz gülsen gülünmez
Yaşasan yaşanmaz ölsen ölünmez**

Yaşar, son ikiliği söylerken, koğuş arkadaşları da kendisine katıldılar :

**Ağlasan ağlanmaz gülsen gülünmez
Yaşasan yaşanmaz ölsen ölünmez**

Yaşar,

— Beni ölümden kurtaran hekim çok iyi insan-mış, dedi.

Heykelci,

— Seni adam ölümden geri çevirmiş, daha da iyi olmaz mı... dedi.

Yaşar,

— İyiliği o kadarla da kalmadı, bana, nüfuskâğıdım olmadan iş verecek birini salık verdi... dedi.

Koğuştakiler, ertesi akşam da, bu serüveni dinleyeceklerini anlamışlardı.

HERŞEYİN ESASI MANTIK

«Taştan ekmeğini çıkarır» sözündeki beceriklik, Yaşar Yaşamaz'ın ekmeğini çıkarmaktaki becerisi yanında hiç kalırdı. Yaşar Yaşamaz, cezaevinde düştüğü sıkıntı sonunda, havadan ekmeğini çıkarmaya başlamıştı. Yalnız ekmek parası değil, ekmeğin parasının ötesinde de para kazanmanın, para biriktirmenin yollarını arıyordu. Çünkü, cezaevinden çıkarılmasına az kalmıştı. Artık Karakaplı Nizami Bey'in de kim olduğunu öğrenmişti. O, bitek kişi değildi. Biçok, pekçok Karakaplı Nizami Bey'ler vardı. İrili ufaklı, yaşlı genç, orda burda, her zaman, her yerde vardı onlardan. Yeter ki insan, Karakaplı Nizami Bey'lerden birisini görünce, O'nu tanısin ve dilinden anlasın... Hele bir çıksın cezaevinden, nasıl olsa Karakaplı Nizami Bey'lerden birini bulacağına güveniyordu. Bunca aydanberi cezaevinde boşboşuna yatmamıştı ya... Bulmasına bulacaktı Karakaplı Nizami Bey'lerden herhangi birisini de, cepte para olmayınca, Karakaplı Nizami Bey'lere hiçbir iş yaptıramazdı. İşte buyüzden Yaşar Yaşamaz'ın para biriktirmesi gerekiyordu. Karakaplı Nizami Bey sanarak, gönüllü uşaklık ettikten başka, beyler koğuşundaki o iri herife üstelik parasını da kaptırınca on parası kalmamıştı. Her akşam koğuş arkadaşlarına başından geçenleri anlatarak, saz çalarak, ozanlık ede-

rek, onların toplayıp kendisine verdikleri üçbeş kuruşla, bu taş duvarlar arasında, taş yüreği çarpmayan bu cezaevinde, ancak karnını doyurabiliyor, bir de cıgara parasını sağlayabiliyordu.

Heykelci'nin hamurkârlığına, avcının izmarit toplayıcılığına istekli olmuş, ama tersyüz edilmişti. Mal-tızıcı'ya çirak olmak istemiş, O'ndan da yüzbulamamıştı.

Yaşar Yaşamaz, uykusuz geçirdiği bütün bir gece düşünerek, sonunda aşçılık yapmaya karar verdi. Aşçılık yapması için, ne parası, ne ocağı, ne tenceresi vardı. Ama ağzının lâf yaptığına, insanları inandırıdığına, dilinin tatlılığına güveniyordu.

İkinci kısım koğuşlarının açıldığı koridordaki aşçılardan işi en kötü olana gidip,

— Arkadaş, senin hesabına her öğün, en az on tabak fasulye satsam, bana tabak başına ne verirsin? diye sordu.

Aşçı, yirmi kuruş vereceğini söyledi.

Çekişe çekişe pazarlıktan sonra, tabak başına yirmibeş kuruşa kesiştiler. Her tabak fasulye iki liraya satılıyordu. Yaşar, enaz on tabak fasulye satmak koşuluyla, her tabak için aşçıdan yirmibeş kuruş alacaktı.

Bu anlaşma olur olmaz, Yaşar Yaşamaz, koridorda bağırmaya başladı :

— Lobyacılar, lobyacılaaar! Haniya lobyacılar! Öğle yemeğine lobyaya pişiriyoruz arkadaşlar! Hem de kıymalı... Bir tabak lobyaya iki teklik... Para peşin, büzük meşin... Bastır iki tekliği, ye lobyayı âfiyetle. Kıymalı lobyaya... Sipariş kadar pişirilecektir haad... Sonradan ahvah işe yaramaz. Beş lira versen gene yok... Para peşin, bastırın iki tekliği!

Daha maltız yakılmadan, daha tencere ocağı vurulmadan, Yaşar onaltı tabak fasulyenin parasını toplamıştı bile. Yalnız kendi koğuşundan değil, öbür koğuştakilerden de fasulye parası topluyordu. Onaltı tabak fasulyenin parası otuziki lirayı peşin toplamış, kendi dört lirasını aldıktan sonra, paranın geri kalanını aşçıya vermişti. İşin geri kalan bölümüne karışmıyordu. Onbeş dakika içinde dört papeli toplamış, işi bitmişti. Artık bundan sonra aşçı uğraşsın dursun ocağı yakacağım, sovanı doğrayacağım, fasulyeyi pişireceğim diye...

Akşam yemeğine Yaşar, yirmi tabak fasulye parası toplamış, beş lirasını hemen almıştı.

İş ortaklığı yaptığı aşçı, pişer pişmez fasulyeyi sıcak sıcak tabakları doldurup dağıtmaya başlamıştı ki, Yaşar Yaşamaz, yanına sokulup O'na yavaşça,

— Ne yapıyorsun yahu, dur yavaş ol... Pişer pişmez dağıtılır mı hiç... Müşteriler «Nerde ulan bu lobya!» diye barbar bağıracaklar, sana ana-avrat düz gidip sövecekler de sen ancak ondan sonra nazlana nazlana fasulye tabaklarını vereceksin... dedi.

Aşçı,

— O neden o? diye sordu.

— Yahu, adamlar iyice acıkacaklar, açlıktan gözleri dönecek ki, senin ağıza alınmaz tatsız fasulyeni bile yiyince, «Aman ne de güzel ne de lezzetli... Hiç böyle fasulye yemedim hayatımda...» desinler. Hey avanak aşçı, aşçılık numarasını bilmedikten sonra yemek pişirmişsin kaç para... Herif açlıktan ölecek... Öyle ki, önüne bir tabak toz-toprak koysan, kaşığı çalıp ırmık helvası diye yiyecek...

Yaşar Yaşamaz'ın propagandasıyla aşcının müşterileri öyle artmış ki, bir tencere yetmez olmuş,

aşçı iki büyük tencerede yemek pişirmeye başlamıştı.

Yaşar Yaşamaz, Heykelci'ye gitti. Heykelci, Hamurkârının ağzında çiğneyip çiğneyip çıkardığı, biyana yığıldığı ekmek hamurlarından Atatürk büstü yapmaktaydı. Şimdiye dek değişik boylarda binlerce Atatürk büstü yaptığı için, biyandan konuşur, biyandan da hünerli ellerine bakmadan, el alışkanlığıyla, tükürükle çiğnenmiş ekmek hamuruna, Atatürk biçimini verirdi.

Yaşar Yaşamaz, bu kez O'ndan iş istemeye geldiği zamanki ezikliğiyle değil de, bir işadamı keyfiyle, bir eli cebinde,

— Şunlardan bir düzine alsam peşin parayla, bana kaçtan verirsin Heykelci? diye sordu.

Heykelci, alışverişi son günlerde kapalı olduğu için, canı sıkkın,

— Git işine len Yaşar Yaşamaz oğlum, şakanın hiç sırası değil... dedi.

— Şaka demedim Heykelci, parasıyla... Hem de peşin... Bir düzine...

Heykelci, baktı ki, Yaşar Yaşamaz cebindeki paraları karıştırarak konuşuyor,

— Hangilerinden? Atatürk'lerden mi? diye sordu.

Biyandan da, el yordamıyla, o sıra, elindeki Atatürk'ün alnını ve burnunu ekmek hamuruyla biçimlendiriyordu.

— Yok... Şu ötekilerden...

— Develerden mi?

— Develer de olur, küfe yüklü eşekler de olur...

— Develerin fiyatı başka, eşeklerin fiyatı başka?

— İyi ya... Bir düzine eşeklerden, bir düzine de develerden ver. Yeter ki pazarlıkta uyuşalım.

Heykelci, hamurkârına ağzında çiğnettiği ekmek hamurunu, ilkin içine boya katarak iyice yoğurtuyor, ondan sonra heykellerini yapıyordu. Develerin ekmek hamuru kahverengi, eşeklerinse külrengi boyalıydı. Atatürk'ler, ya yeşil, yada lâcivert boyalı olurdu. Hiç boyasız Atatürk'ler de vardı. Heykelci, arkasındaki duvara, boy boy ve renk renk Atatürk büstlerini dizmişti. O denli çok Atatürk büstü yapıyordu ki, bir heykel atelyesine çevirdiği yatağı için,

— Burası Atatürk fabrikası... derdi.

Yaşar Yaşamaz,

— Söyle, kaç paradan? diye sordu.

Yaşar'ın önerisi, iyi bir alışverişti. Heykelci,

— Develerin daha verniğini sürmedim... dedi.

— Ne zamana hazır olur?

— Akşama tamam. Pırıl pırıl olur.

— Peki, kaçtan?

— Düzinesi develerin, senin için... — düşündü biraz — elli lira...

— Oldu... Ama devecisi de olacak önde...

— Yoo, yalnız deve...

— Deveci de olursa, aha paran...

— Peki...

— Ya eşekler?..

— Onların düzinesi de kırk lira sana...

— Eşekçi de önde yuları tutup çekecek ve de eşek direnecek.

— O da oldu...

— Yalnızız...

— Neymiş?

— Çürük hamur istemem.

Hamurkâr ağzını, ekmek içiyle tıkabasa doldu-

ruyor ve bu ağız dolusu çiğnenmiş ekmek içi özlü olmuyor, heykel yapıldıktan sonra çatlıyordu. Buyüzden tükürükle az çiğnenmiş ekmek içine, çürük hamur deniyordu. Onbeş-yirmi dakika ağızda tükürükle çiğnenen ekmek içinden yapılmış heykellerse, zamanla gittikçe sertleşiyor, taştan sert oluyordu. Hızla atılsa kırılmıyordu.

Yaşar Yaşamaz, kendisini hamurkâr olarak çalıştırmayan Heykelci'ye, cebinden çıkardığı paraları gösterişle havalandırarak,

— Baştan söyliyeyim, dedi, yarım saat çiğnenmemiş, yarım saat de yoğurulmamış hamurdan heykel istemem...

Paraları, Heykelci'nin eline saydı.

Yaşar Yaşamaz'ın bu eşek ve deve heykellerini ne yapacağını koğuş arkadaşları merak ediyorlardı. Ama O, ertesi günü akşamı, Heykelci'ye, bu kez, ikişer düzine eşekle, ikişer düzine de deve ismarlamış, parasını da peşin ödemişti.

Heykelci,

— Atatürk istemez misin? diye sordu.

— Bir tane de Atatürk başı isterim ama, onu tahliye olacağım gün alacağım senden... Kocaman bir Atatürk başı olacak, kendi başı kadar, anladın mı?

Heykelci,

— Ulan o kadarına hamur yetmez be! dedi.

— Yetmezse, sen de yanına iki-üç hamurkâr al çalıştır...

Yaşar Yaşamaz, koğuşundaki İdareci'yle arayı uydurmuş, fasulye satışından kazandığı paraya O'nu havadan ortak yaparak, ziyaret günleri, ziyaretçilerin arasında özgürce dolaşıp onlara hapisane işi hedi-

yelik heykeller satmaya başlamıştı. Koğuştaki hükümlü olan İdareci, başgardiyana rica ederek, iyi bir insan olan Yaşar'ın üçbeş kuruş kazanarak yolunu bulması için aracı olmuştu.

Ziyaret günleri, cezaevindeki akrabalarını görmeye gelenler, daha ziyaret yerine girmeden toplanırlardı salonda Yaşar Yaşamaz'la karşılaşıyorlardı. Hemen iki-üç ziyaretçiden biri, hediyelik heykellerden satın alıyordu. Ziyaretçiler eliaçık insanlardı. Pek öyle pazarlık etmiyorlardı. Yaşar, kaçta tutturursa, o fiyata satıyordu.

Aşçıya ortak olarak, hergün iki öğün yirmişer dakika içinde on-onbeş lira yemek satışından, haftada bir gün de ziyaret günleri heykel satışından, en az ikiyüz lira kazanıyordu. Ama yine de gözü doymuyordu. Çünkü, cezaevinden çıkınca ilk karşılaştığı Karakaplı Nizami Bey'e para yetiştirecekti. Koğuşundaki maltızciyle da anlaşmıştı. Bu maltızları, konserve kutularından yapılmış küçük ocakları, gaz tenekelerinden yapılmış mangalları, cezaevinin başka kısımlarındaki koğuşlara götürüp satıyor, satıştan yüzde elli kazanç alıyordu.

Neden «Para, parayı çeker» dediklerini Yaşar Yaşamaz şimdi anlamıştı. Biyandan da rehincilik yapıyor, rehincilikten de para kazanıyordu. Paraca sıkışanlar, yanlarındaki saat, dolmakalem, çakmak, güneş gözlüğü, bavul, eşarp gibi şeylerini Yaşar Yaşamaz'a getiriyorlar, karşılığında borç para alıyorlardı. Diyelim bir saat, elli lira ederse, Yaşar o saat için sahibine beş lira veriyordu. Bir hafta sonra getirsin beş lirasını alsın saatini geriye. Ama ne var ki, saatin borcu ödeninceye dek her gün için bir lira faiz işliyordu. Çok zaman borçlarını ödeyemezler, rehin bırakılan eşya da Yaşar'da kalırdı.

Bunca para kazanan Yaşar, yine geceleri koğuş arkadaşlarına başından geçenleri anlatmaktan vazgeçmemişti. Üstelik, bu anlatmalarına karşılık yine eskisi gibi, koğuş arkadaşlarının topladıkları parayı da alıyordu.

O akşam yine Yarımportsiyon'un sürekli düdüğü öttürmeleri ve «İçeriye, haydi içeri!» diye bağırma-larıyla hükümlüler koğuşlarına girdikten, akşam yoklaması yapıldıktan, yemekler yenildikten sonra, İkinci kısmın Birinci koğuşunda Kral Sami, koğuştakileri düzene sokuyordu :

— Haydi arkadaşlar, yerleşin bakalım... Susun hadi...

Koğuşun en yaşlısı olan hükümlü,

— Hani, Yaşar nerde? diye sordu.

Kral Sami,

— Yaşar Yaşamaaaaz! diye seslendi.

— Hop dedik ağbiii... diye Yaşar'ın cevabı duyulunca, koğuşun sis düdüğü sesli eski sabıkalısı,

— Yahu bu Yaşar amma da açıldı... dedi.

Heykelci,

— Hem de kabak çiçeği gibi... dedi.

— İlk geldiği günü koğuşa, hatırlıyor musunuz?

— Hatırlamaz mıyım... Eee, boşuna dememişler, mapus damı mekteptir diye... O da dersini aldı.

— Boynuz kulağı geçti arkadaş...

Kral Sami bir daha seslendi :

— Yaşar Yaşamaaaaz!

— Hop dedik ağbi... Burdayım, buyur!

Yaşar, seğirtip gelmişti. Herkesten önce davranıp ocakçıya seslendi :

— Ağbicim, hapisane işi o güzelim çaylarından bize yapındırır.

Ocakçı,

— Tavşan kanı geliyooor... diye seslendi.

Çaycı, askı içinde getirdiği çayları dağıtmıştı. Koğuştakiler, Yaşar Yaşamaz'ı dinlemeye hazırды.

Dilekçeçi, sözü açmış olmak için,

— O Doktor'un seni gönderdiği adama gittin mi? diye Yaşar'a sordu.

Yaşar da sanki anlamamış gibi,

— Hangi doktor? dedi.

— Yahu, hani zehirlenmişsin de, yatırdıkları hastanede seni kurtaran Doktor, başına gelenleri dinleyince sana acımış da...

— Haa, evet... Öyle ya... Doktor bana kartını verdi. Beni gönderdiği arkadaşına da telefon edeceğini söyledi. Nüfuskâgıdım olmadan da beni çalıştıracakmış. Hiç öyle yere gidilmez mi! Gittim. Devlet dairesi değilse de, devlet dairesi gibi bir yer. Canımı kurtaran Doktor,

«Gönderdiğim adam, seni işe alırsa, her ne derse desin sen hep, evet efendim, dersin...» demişti. Derim, evet efendim derim... N'olacak? Dilim aşınacak değil ya... İşsizlikten ciğerim yanmış. Ne iş verseler, yapacağım, ister çöpçülük, ister lüpçülük... Doktorun beni gönderdiği adam, bu devlet dairesine benzeyen büyük yerin müdürlerinden biriymiş. Elimdeki kartı göstere göstere, yanına dek vardım. Odacısı, beni soktu içeri. Ben odasına girdiğimde, karşısındaki koltuklarda üç kişi oturuyordu. Kendisi de masadaydı. Masa dersem, ben öyle bir masa görmemiştim, yayla gibi bir masa, üstüne yan yana iki şilte serilir. Ben içeri girdim, başını döndürüp bana bakmadı bile. Ben de kapının yanında dikildim, sözü bitsin de bana yüzünü çevirsin diye... O üç kişiyle Müdür, anlayamadığım bir konu yüzün-

den çekişip duruyorlar. Müdür çok kızdı. Masasında duran bir iyi su şişesini kaptı. Ben, şişeyi, karşısındakilerin kafasına fırlatacak sandım. Su şişesini elinde sallayarak,

«Mantık, mantık!.. Herşeyin esası mantık!» diye bağırdı, sonra onlara sordu :

«Bu bir şişe suyla bütün bu odanın döşemesini ıslatabilir miyim, ıslatamaz mıyım? Ha? Söyleyin bakalım, ıslatabilir miyim?»

Karşısında oturan o üç kişi birbirlerine baktılar, ne diyeceklerini bilemediler. Müdür Bey, sorusuna kendisi cevap verdi :

«Elbet ıslatamam... Hiç bu bir şişe suyla, bu koca odanın döşemesi ıslanır mı. Islanmaz elbet. Mantık, değil mi? Mademki ıslatamam, öyleyse, sizin önerinizi de kabul edemem...»

O üç kişiden biri,

«Ama efendim, affedersiniz, bunun şişe suyunun burasını ıslatmasıyla ne ilişkisi var?» diye soracak olunca, Müdür Bey küplere bindi :

«Var, elbet var... Mantık, her yerde mantıktır!»

O üç kişi bozum olup gittiler. Ben de, Doktor'un bana verdiği kartı yavaşcacık masasının üstüne bıraktım. Karta şöyle bir gözucuyla bakıp,

«Doktor, senin için telefon ettiydi, değil mi? Adın neydi senin bakayım?» diye sordu.

«Yaşar.»

«Bak, Yaşar Efendi oğlum, ben ellisekiz yaşımdayım. Başımdan çok şeyler geldi geçti. En sonunda, bu tecrübelerden şu hakikati öğrendim ki, herşeyin esası mantıktır.»

«Evet efendim.»

Gene masanın üstündeki iyi su şişesini eline aldı.

«Bak, meselâ, gördüğün şu bir şişe su... Öyle değil mi?»

Doktor bana, bu adam her ne derse, «Evet efendim.» diyeceksin diye öğretmişti ya, ben de,

«Evet, efendim...» dedim.

«Şimdi bu şişe içindeki suyu yere döksem, bu odanın döşemesini ıslatır mı, ıslatmaz mı?»

Nasıl cevap versem, Müdür Bey'i memnun edeceğimi bilemediği için, ben gene,

«Evet efendim.» dedim.

«Aferin...» dedi.

Ama gene de sordu :

«Söyle bişey. Senin de aklın, senin de mantığın var. Söyle: Islatır mı, ıslatmaz mı?»

Bir şişe su, bu odanın döşemesini ıslatmaya ıslatmazdı ama, benden nasıl cevap istediğini bilemediğim için, lâfı gevelemeye başladım :

«Valia... efendim... Yani... Ne diyeyim, bilmem ki... Elbette... Tabii... Hiç şüphesiz...»

Ben öyle lâfı ağızımda çiğnerken, sert sert öksürmeye başladı. Anladım ki kızıyor. Kovacağından korktuğum için,

«Siz daha iyi bilirsiniz efendim.» dedim.

Birden bağırdı :

«Benim bildiğimi bırak şimdi. Açık söyle! Çekinme! Islatır mı, ıslatmaz mı?»

«Şişesine göre değişir efendim...»

Elindeki şişenin dibini masasına taktak vurarak,

«Yahu, şişe işte bu, döşeme de işte burası... Islatır mı, ıslatmaz mı?»

Artık herşeyi göze aldım, kovarsa varsın kovsun.

«İslatmaz!» diye bağırdım.

Geniş bir soluk salıverdikten sonra,

«Yaaa... Gördün müüüü! İslatmaz elbette... Hiç bir küçük şişe su, bu koca yeri ıslatabilir mi? İslatmaz. Mademki ıslatmaz, işteeee, insanın bu haki-kati her zaman göz önünde tutarak, ona göre mantıklı olarak ş'apması gerekir. Öyle değil mi?»

«Evet efendim.»

«Aferin. Mantıklı bir gençsin. Seni sevdim. Ben mantıklı insanları severim. İnsanda önce mantık olmalı, mantık.»

«Evet efendim.»

«Aferin.»

Ben O'na her «Evet efendim.» dedikçe, O da bana bir «Aferin» çekiyordu.

«Burda bir herif çalışıyor benim yanımda... Herifte mantık yok ki... Şimdi buraya çağırıp senin yanında işine son vereceğim, onun yerine de seni işe alıyorum.»

«Aman Müdür Bey, benim yüzümden kimsenin ekmeğinden olmasını istemem.»

«Yooo, senin yüzünden değil, mantıksızlığı yüzünden... Bak, çağırayım da, sen de gözünle gör, kulağınla duy herifin mantıksızlığını...»

«Müdür Bey, başkasının ayağını kaydırmak istemem...»

«Seni işe almasam da nasıl olsa O'nu kovacaktım. Mantıksız insanlarla çalışamam. Bu herif beni çatlatacak yahu...»

Yanındaki zile bastı. Başka bir kapıdan bir adam girdi içeri. Süklüm püklüm, ezik, zavallı bir adam. İki elini önünde kavuşturup saygıyla,

«Buyrun Müdür Bey.» dedi.

Müdür, masasında duran o iyi su şişesini gene eline aldı,

«Bu şişenin içindeki suyu...» diye söze başlamıştı ki, o süklüm püklüm duran adam birden dikilip de,

«Islatınır!» diye bağırınca koca odanın pencere camları zangırdadı.

Müdür, o adama,

«Dur yahu, daha sözümü bitirmedim.» dedim.

Adam,

«Bitirmesiniz de, ne diyeceğinizi biliyorum nasıl olsa. Günde yüz kez dinlediğim bir söz. Islatır, işte o kadar...» dedi.

Müdür bana döndü,

«Sen de duydun ya Yaşar Efendi oğlum, kulağınla duydun ya, bak, ıslatır diyor.» dedi.

Adam,

«İsterseniz, ıslatır, diye bir kâğıda yazıp altına da imzalıyayım.» dedi.

Müdür,

«Islatmaz yahu!» diye bağırdı.

Adam, istifini bozmadan, sinirlenmeden, gene,

«Islatır!» dedi.

«Islatmaz!»

«Islatır!»

Dişlerini göstererek birbirlerine hırlayan iki köpeğe benziyorlardı.

«Islatmaz!»

«Islatır!»

Müdür, yumruğunu masaya vura vura, olduğu yerde tepine tepine sesi çıktığında bağırmaya başladı :

«Islatmaz ulan, ıslatmaz! Islatmaz!»

Müdür kızdıkça, öbürü yavaşlıyor, iyice sinir bozucu bir rahatlıkla,

«Islatır!» diyordu.

Müdür bu kez,

«İşte bu bir şişe su... Gözünün önünde yere döküyorum. Bakalım, bütün döşemeyi ıslatacak mı, ıslatmayacak mı? Kendin de gözünle gör işte!» deyip, şişedeki suyu yer döşemesine serpelemeye başladı. Şişedeki su, döşemenin beştebirini bile ıslatmamıştı. Müdür, iddiayı kazanmış olarak kasılıp,

«Hani ıslattı mı?» dedi.

Öbürü yine, taşı çatlatan gevşeklikle,

«Islatır, ıslatır...» dedi.

«Islatmaaaz, ıslatmaz be... Islatmaz ulan!»

«Islatır.»

«Ay şimdi bayılacağım. Ay şimdi çat diye çatlayacağım.»

Öbürü daha da üstüne vardı :

«Hiç boşuna kendinizi zorlamayın Müdür Bey, ıslatır...»

Müdür bu kez yalvarmaya başladı :

«Yahu, sende hiç insaf yok mu, sende hiç merhamet yok mu... Yahu, ıslatmaz de de, aylığını crtırayım be, seni şef yapayım ulan, ıslatmaz de!»

«Islatır!»

Müdür bana döndü,

«Sen söyle Yaşar Efendi oğlum, dinine, vicdanına, nikâhına, imanına doğru söyle: Bir şişe su buralarını ıslatır mı?»

«Islatmaz efendim...»

«Hah şöyleee... Mantıklı adamı gördün mü... Madem ki ıslatmaz, ıslatır diyen bu adam da bundan sonra burda çalışamaz. İşine son veriyorum. De-foool!»

Adam giderken, arkasından,

«Dur. İşi, bu Yaşar Efendi'ye devret. Sonra da hemen git burdan. Hadi!» dedi.

Adamın kovulmaktan memnun olmuş gibi bir hali vardı. Nerdeyse teşekkür edecekti.

«Sağolun, eksik olmayın!» deyip çıktı odadan.

Ben de arkasından çıktım. Kendikendime, adam için «Yahu, mâdem bu kadar alttan alacaktın, ne diye ıslatmaz demezsin de, işinden olursun...» diye düşündüm. Küçük bir odadaki dolaptan bişeyler topluyordu.

«Arkadaş» dedim, «çok üzgünüm. Benim yüzümden işinden etmeyin diye Müdür Bey'e çok yalvardım, ama olmadı.»

Adam keyifliydi.

«Yok canım, yok... Hiç kaygılanma! Neden senin yüzünden olsun arkadaş, sen olmasan da nasıl olsa birini bulacaktı benim yerime...» dedi.

«Yani, çok affedersin, sen de — ıslatmaz — de-yiverseydin, sanki ne olurdu.»

«Şimdi sana ne desem boş, anlatamam ki... He-le beşon gün burda benim yerimde çalış, o zaman sen de anlarsın. Ben, bir yıl içinde değiştirdiği be-şinci odacıyım. Ancak ikibuçuk ay dayanabildim, canıma tak dedi. Zaten O — ıslatır mı, ıslatmaz mı? — diye sormasaydı, ben durup dururken — ıslatır! — diye bağıracaktım. O kovmasaydı beni, ben kendiliğimden çıkacaktım ama, ayıp olur diye O'nun kovmasını bekliyordum. İşte biriki parça eşyama da topladım. Ben gidiyorum.»

«Dur aman arkadaş... Bana anlatacakların ne oldu? Müdür Bey, işi devret, dedi ya... Benim yapacağım işi anlat bana...»

«Anlatacak bişey yok. Müdür Bey'in odasına birileri geldi de, aralarında tartışmaya başladılar mı, Müdür Bey, ille kendi dediği olsun diye, zile basar, seni çağırır. Zil sesini duydun mu, içeri seğirteceksin. Sana sorar: «Bir şişe suyu buraya döksem, bu yeri ıslatır mı, ıslatmaz mı?» Senin görevin, «Islatmaz efendim!» demek, işte bu kadar. Sen ıslatmaz dedin mi, mantıklı adamsın, Müdür Bey de döner ordakilere, «Mademki ıslatmaz, öyleyse...» diye kendini haklı çıkarır. Haydi Allah sana sabırlar versin arkadaş...»

«İş kolaymış öyleyse.» dedim.

«Kolay, çok kolay... İşsizliğin ne demek olduğunu bildiğim için, daha ilk günden gözünü korkutmak istemiyorum.»

«Burdan sonra nerde çalışacaksın?»

«Çalışacak yerim yok, işim de yok... İşsizliğe, açlığa razıyım, burdan canımı kurtardım ya, bu yeter bana. Hadi eyvallah...»

«Gülegüle...»

Eski odacı kapıdan çıktı, zil de çaldı. Hemen Müdür Bey'in odasına daldım :

«Buyrun efendim.»

«Haaa... İyi... Gel... Bana mantık sahibi adam lâzım. Benimle çalışacak olanların mantıklı olmasını isterim. Başka da bişey istemiyorum. Çünkü, mantıklı insanda herşey vardır.»

«Evet efendim.»

«Herşeyden önce mantık... Mantık ne demek? Diyelim, şu bir şişe su. Bu suyu döksem yere, burasını ıslatır mı, ıslatmaz mı?»

«Islatmaz efendim.»

«Aferin oğlum. Hadi git, zili çaldığım zaman gene gelirsin.»

Çıktım odasından. Odacının bir küçük odası var, oraya girip oturdum sandalyeye. Düşünmeye başladım: Bu adam deli desem, deli olamaz... Koskoca bir kuruluşun başındaki müdürlerden biri... Yeri gayet yüksek. Yanına kendi gibi büyük adamlar geliyor. Konuşurken, konuşurken başlıyorlar tartışmaya. Kimileyin politikadan konuşurlar, kimileyin ticaretten filân... Ben kapı ardından dinlerim konuşmalarını ama çoğu zaman ne dediklerini anlayamam. İyice yüksekte konuşurlar. Her ne konuda konuşurlarsa konuşsunlar, Müdür Bey kendi dediğinde haklı çıkmak istedi mi, ordakilere, «Bu bir şişe suyu yere döksem, bu odanın döşemesini ıslatır mı, ıslatmaz mı?» diye sorar. Der ki onlara :

«Bir küçük şişe su... Koskoca oda... Elbet ıslatmaz. Mantık var çünkü. Mâdemki ıslatmaz... Öyleyse...»

Çok darda kalırsa, kendisini desteklememi ister. Zili çalar, beni çağırır. Bana sorar :

«Bu şişedeki suyu yere döksem...»

Ben hemen,

«Islatmaz efendim!» diye bağırırım.

Mantiğa göre, haklı çıktığına inanır. Bir imza yada bir onay için altı aydır gidip geldiğinden yakınanlara, yüzde üç komisyonu az bulanlara, işi yapıp da parasını zamanında alamamış müteahhitlere, ücretlerini alamamış işçilere, seçimi hangi partinin kazanacağına, daha bunlar gibi yüzlerce konu üzerindeki tartışmalarda hep kendini haklı çıkarmak için beni çağırıp sorar :

«Bu şişedeki suyu...»

Ben hemen,

«Islatmaz efendim...» derdim.

O zaman,

«Gördünüz mü? Herşeyin başı mantık... Mademki ıslatmaz, öyleyse, bir onay deyip geçme beyim, onun da işlemi var, iki günde olmaz...» diye başından adamı savar.

Altıyanı «Islatmaz» diyeceksin. Size şimdi kolay gelir. Günde kırk kez, elli kez bu... Yahu, sırtında taş taşımaktan çok daha zor. Dayanılır gibi değil. Niçin benden önceki odacıların dayanamadığını anladım ama çok geç. Yoksa kim ekmek kapısını teper! Herife «Islatmaz!» demekten bıktım usandım. Şu olacak iş mi yahu, adam beni ilk kez nüfuskâğıdımı sormadan çalıştırıyor, gene de dayanamıyorum. Dayanılmaz arkadaşlar... Mantık, mantık, mantık...

Allah sizi inandırsın, uykuda rüyalarım giriyor. Rüyamda soruyor bana: Islatır mı, ıslatmaz mı? «Islatmaz!» diye bağıryorum. Kaç kez kendi bağırmamdan çırpınarak uyandım.

Bir sabah işe geldim. Az sonra Müdür Bey zill çaldı. Koştum odasına. İçerde bir adam ayakta duruyor.

«Buyrun Müdür Bey!» dedim.

«Az bekle!» dedi.

Yanında durduğum adam,

«Müdür Bey, emriniz üzerine yapıda ve yolda seksen işçi çalıştırdım. Adamlar üç haftadır çalışıyor. Gündeliklerini istiyorlar. İşçi bunlar Beyfendi. Size gelip gidiyorum, sizden bitürlü işçilerin paraları verilsin buyruğu çıkmıyor. E n'olacak...» diyor-du.

Müdür Bey'se,

«Mantık, mantık... Herşeyin başı mantık...» diyordu.

«Beyfendi, para olmayınca...»

«Mantık...»

«Adamların hakkı verilmezse...»

«Canım efendim, şu bir şişe suyu...»

«İşçiler işi bırakacaklar...»

«Allah Allah... Mantık beyim... Şu bir şişe suyu meselâ...»

Adamın tepesi attı :

«Biz o şişe suyunu çok dinledik... Para, para...»

Müdür Bey bana döndü bu kez :

«Sen söyle oğlum Yaşar Efendi, şu bir şişe suyu buraya döksem, yeri ıslatır mı, ıslatmaz mı?»

Adam atıldı :

«İster ıslatsın, ister ıslatmasın yahu... Bana ne be! Sen, işçilerin paralarını verdirecek misin, verdir-meyecek misin? Bunun suyla ne ilişkisi var...»

«Ben onu bunu bilmem, bunca yıl yaşadım, sonunda şu hakikati öğrendim ki, insan, bir kova suyun ancak ıslatacağı bir yeri, bir şişe suyla ıslatmaya kalkarsa, olmaz, mantıksızlıktır.»

Gene bana sordu :

«Şu bir şişe suyu...»

Sözünün arkasını beklemeden, tıpkı benden önceki odacının yaptığı gibi birden,

«Islatır!» diye bağırdım.

Şaşırdı. Yanlış duyduğunu, yada benim soruyu yanlış anladığımı sandı.

«Yaşar Efendi oğlum...»

«Islatır...» dedim.

«Sen de mi Yaşar Efendi?»

«Islatır!»

Herife günde elli kez «Islatmaz» demekten neredeyse patlayacağım. Ben patlayacağımı, «Islatır» derim, o çatlar, daha iyi...

Müdür Bey yumuşak bir sesle,

«Yaşar Efendi oğlum, bak şu bir şişe su... İşte gözünün önünde yere döküyorum. Hani ıslattı mı? Islatmaz...» dedi.

«Islatır Müdür Bey, ıslatır...» dedim.

«Islatmaz!» diye bağırdı.

Nasıl olsa beni kovacak. O kovmadan ben bir daha sesim çıktığına,

«Islatılır!» diye bağırp, kapıyı da sert çekerek odasından çıktım.

İçerki küçük odadan, arkamdan bağırın Müdür Bey'in sesini duyuyordum :

«Bu küçük şişenin içindeki su, bu koskoca odanın döşemesini ıslatır mı hiç...»

Yanındaki adamın bağirtisini da duyuyordum :

«Ulan, ıslatsın, ıslatmasın, kimin bilmemesinde pezevenk... Sen işçilerin paraları verilsin demezsen, ben seni bir güzel ıslatayım da gör!..»

Bir şangırtı oldu. Sanırım, Müdür Bey'in mantık ölçüsü olan su şişesi, ikisinden birinin kafasında kırılmıştı. Odasından tam zamanında çıkmıştım.

Aldım ötemi berimi, ayrıldım. Oh be! Ağbiciğim, sıktım dişimi, tam üç ay dayandım. Hiçbir odacı bu herifin yanında üç ay dayanamıyormuş. Her nasılsa, nüfuskâğıdımı sormadan beni çalıştıran biri çıktı karşıma, orda da ben dikiş tutturamadım.

Sis düdüğü sesli eski sabıkalı,

— Gene ortalarda kaldın, öyle mi? dedi.

— Evet emice, dedi Yaşar.

Koğuştaki hükümlüler yataklarına çekildiler.

Yaşar o geceyi de, daha çok kazanç yolları düşünmekle geçirdiğinden ancak sabaha doğru uyuyabildi.

NÜFUSKÂĞITSIZ İNSAN SOKMAM EVİME

Yaşar Yaşamaz, kendine yeni yeni işler bulup gitgide daha çok para kazandıkça, arkadaşlarına eskisinden daha yoksun görünmeye çalışıyordu. Bunca kazandığı halde üstüne bir giysi bile almıyor, eski pılıpırtı giysilerinin sökülüklerini dikip, yırtıklarını yamayp yetiniyordu. Oysa cezaevinde çok darda kalıp, yenice giysilerini eskici aracılığıyla çok ucuza sattıranlar vardı. İstese, az giyilmiş bikaç kat giysi alabilirdi. Almıyordu. Çünkü, para kazandığının bilinmemesi gerekirdi. Bol para kazandığı duyulursa, kazancı birse dillerde bin olur, herkesin gözü parasında kalırdı. Koğuş ve kısım ağaları, kazancından ağıllık paylarını isterlerdi. Pay denilen bu haracı vermek istemezse, yiyeceği tonla sopadan başka, kazanç yolu kesilir, işi elinden alınırdı.

Ağalar, bibakıma cezaevinde kolluk gücü görevi yapıyor, cezaevini kendilerince düzene sokuyorlardı. Onlar bu düzeni kurmamış olsalar, cezaevinde kan gövdeyi götürecekti. Cezaevi yönetimi de ağaların düzen kurduklarına inanıyordu ki, onların haraç almalarına göz yumarak izin vermiş oluyordu.

Yaşar Yaşamaz, cezaevinin bu düzenini çok iyi öğrenmişti. Ağalar kendisine bir iş bulmuş olsalardı, pay istemekte elbet haklı olurlardı. Ama Yaşar kendisi kazanç yolları yaratmıştı. Ziyaret günleri zi-

yaretçilere cezaevi andaçı olarak heykel ve boncuk işleri satmasına izin vermelerine karşılık, hem kendi koğuşundaki İdareci denilen hükümlüye, hem koğuş ağasına, hem de yine İdareci'nin aracılığıyla Yarım-porsiyon'a, kazancından pay vermekteydi. Ama yemek satışından aldığı komisyondan, tefecilik kazancından, maltız satışlarından, daha bunlar gibi yapmakta olduğu kazançlı işlerinden, ne diye başkalarına haraç verecekti!

Cezaevinden çıkmasına az kaldığı için, ucuza, elden düşme bir giysi edinmeyi düşünüp dururken, önüne kendiliğinden bir yeni kazanç yolu daha açılmıştı. Cezaevinde kullanılmış dişfırçasından, dahası takmadişten, kullanılmış fıtıkbağına dek, akla gelen gelmeyen herşeyi satan bir hükümlü, av kokusu almış cins bir tazi gibi, Yaşar'daki paranın kokusunu almıştı. Başkalarının gözüne batmadan Yaşar'a sokulup,

— Yaşar ağbim, elimde düşüş öyle bir elbise var ki, tam sana göre. Bunca yılın eskicisiyim, anlarım maldan. Gel şu elbiseyi kaçırma sen. Usta terzi elinden çıkma, birinci sınıf terzilik, ekstra kumaş. Başkasına gitmesin Yaşar ağbicim, kaçırma şu kelepri.

«Yaşar ağbicim!» Yaşar Yaşamaz'a cezaevinde ilk kez birisi «ağbi» diyordu. Yaşar buna pek sevindi. Bunun kendisini tavlama için söylendiğini anlamış, ama yine de şişinmişti. Demek, eskici, iyi bir satıcıydı. Yaşar, elbiseyi alacak parası olmadığını söyleyince Eskici,

— Parayla değil ki Yaşar ağbicim, dedi, sahibi eroinci olduğundan keriz olmuş, kaçsa olsa satacak. Parayı hemen istiyor, eroin alacak annadın mı... Vallahi bedavadan ucuz.

Yaşar Yaşamaz, cezaevinde tilkileşmişti. Kendisinde para olup olmadığını anlamak için Eskici'yi koğuş ağası göndermiş olabilirdi. Yaşar,

— Param varsa ciğerime yapışsın! diyerek parası olmadığına yeminler etti.

Bu kez Eskici daha da sokularak,

— Öyleyse Yaşar ağbicum, dedi, sen bana elli papel ver, ben alayım elbiseyi. Su içinde bin papelle satarım. Parayı kırışırız seninle.

Kazançlı işti. Yaşar'ın aklı yattı. Ölümlük kalımlık ancak kırkbeş lirası olduğunu söyledi.

— Tamam Yaşar ağbim, ver kırkbeş kâğıdı, bir haftaya kalmaz, satarım.

— Beşyüzkırkbeş liramı isterim ama...

— Ayıp ettin. Elbette...

Yaşar, işte bu başlangıçla, Eskici'yle ortak oldu. Yaşar'ın bitek koşulu vardı: Bu ortaklığı kimse bilmeyecekti.

Eskici sattığı şeylerden eskiden yüzde alırken, Yaşar'la ortak olduktan sonra, onları peşin parayla satın alıp, kendi adına satmaya başlamıştı. Yaşar Yaşamaz, bu ortaklık yüzünden de iyi para kazanıyordu. Yeni denilecek denli az giyilmiş iki kat giysi almış, bunları hiç giymemiş, kimse görmeden bavuluna yerleştirmişti. Cezaevinden çıkınca, Karakaplı Nizami Bey'in karşısına iyi bir kılıkla çıkmalıydı.

Koğuşta akşam yoklaması yapılmıştı. Hükümlüler öbek öbek yemeklerini yiyorlardı. Kimisi de yemeğini tekbaşına yemekteydi. Birlikte yemek yiyenlerden İzmarit Avcısı,

— Yahu, ben bu Yaşar'ın anlattıklarına inanmıyorum. Uyduruyor gibi geliyor bana... dedi.

Maltızcı,

— Olmayacak şeyler değil ki, dedi, hergün hepimizin başından geçen şeyler.

— Orası öyle... Ama bunların biri benim, biri senin, biri de öbürünün başından geçer. Ulan, bunların hepsi de mi Yaşar Yaşamaz'ın başından geçti be...

Sis düdüğü sesli eski sabıkalı,

— Belki lâfı süslemek için allıpullu olsun diye, biraz atıyordur ama, esasında, bence anlattıkları doğrudur... dedi.

— Nerden belli doğru olduğu?

— Şurdan belli. Benim hapisaneciliğim elli yılı geçmiştir. Biz eski hapisaneciler hepimiz uydururuz azbuçuk. Ben bunca sabıkalı gördüm, dinledim, ama bu Yaşar gibi anlatanını hiç duymadım. Hem de cezaevine daha ilk girişi, yani uydurmaya alışık da değil.

Kendisine, koğuşun ve cezaevinin en yaşlısı olduğu için Baba denilen hükümlü,

— Bence de doğrudur anlattıkları, dedi, çünkü, öyle şeyler anlatıyor ki, onları hiçkimse uyduramaz, eski ünlü sabıkalılar bile...

Heykelci,

— Neden cezaevine düştüğünü bir öğrensek, anlattıklarının doğru olup olmadığını da anlardık o zaman... dedi.

Maltızcı,

— Herşeyi anlatıyor da, neden cezaevine düştüğünü bitürlü anlatmıyor... dedi.

Baba, öksürükler arasında,

— Yahu, oğlanın bütün anlattığı o be, dedi, başından beri nasıl cezaevine girdiğini anlatıyor. Neden girdiğini anlatınca da, hepsini anlatmış olacak.

İdareci, cezaevi yönetiminde çalıştığından kimi gizli şeyleri de bildiğini sezdirir bir şişinmeyle,

— Doğru mu, yalan mı bilmem ama, dedi, idarede konuşulurken duymuştum, hükümete hakaretten girmiş hapse...

Hamurkâr öyle şaştı ki, birden dizleri üstünde yarı dikilerek,

— Ne? Ne? Hükümete hakaret mi? Kim oluyormuş da hükümete hakaret ediyormuş... dedi.

İdareci,

— Valla, öyle bişey çalınmıştı kulağıma.

— Daha nüfuskâğıdı bile yok herifin, bir de hükümete hakaret edecek ha...

— Ulan, biz hergün hakaret ediyoruz ya...

— Sen bize bakma Baba, evet hergün hakaret ediyoruz ama, bizi adam yerine koymadıklarından aldırıyorlar. Polisler bile duymazdan geliyor bizi. Aydın denilenlerden, çok okuryazarlardan biri hükümete hakaret etsin de bak, ne oluyor, adamın tiftiğini atarlar be...

Avcı,

— Yok canım, hükümete hakaret etmiş olamaz, olsa bile öyle zibidiye kim aldırır da hapse atar... dedi.

Maltızcı,

— Hükümete hakaretten cezaevine düşseydi, bizim koğuşa atarlar mıydı hiç... dedi.

Avcı,

— Doğru, dedi, o zaman, ya Beyler koğuşuna, yada Siyasîlerin koğuşuna verirlerdi.

«Hükümetin manevî şahsiyetine hakaret» suçunu ancak Siyasîler koğuşundaki aydınlarla, Beyler koğuşundaki zenginlerin işleyebileceği üzerinde tartışırken Kral Sami,

— Hadi arkadaşlar, hadi! Yerlerimizi alalım! Yaşar Yaşamaz programına başlayooooor! diye seslenerek, koğuştakileri yerlerini almaya çağırıyordu.

Sofralar kaldırılıp, tabak çanak çabucak toplandı.

Yaşar Yaşamaz, dinleyicilerinin ilgisini uyandırmak, koğuştaki sessizliği sağlamak için sazına biriki dokunduktan sonra başladı anlatmaya :

— «Herşeyin esası mantık!» deyip bana günde belki kırk kez «Bu şişedeki su bu odanın döşemesini ıslatır mı, ıslatmaz mı?» diye soran müdürün yanından çıktıktan sonra...

Baba,

— Gene kaldın ortada... dedi.

— Evet Baba, iyi bildin. Ortada kaldım...

Hamurkâr,

— Kodeste de olsak, oturup kalkıp durumumuza şükrederim. Hiç olmazsa nüfuskâğıdımız var... dedi.

İzmaritçi,

— Nüfuskâğıtsız olmak ne zormuş yahu... dedi.

Maltızcı,

— Yaşar'ınki nüfuskâğıtsızlık değil ki, dedi, öyle olsa kolay, yeni bir nüfuskâğıdı çıkarırsın. Ama Yaşar'ı hükümet yaşıyor saymıyor. Zorluk burdan çıkıyor.

Yaşar,

— Başına gelmeyen bilemez ağbiler, dedi, istemem, düşmanımın bile başına gelmesin. Benimkisi gene neyse... Güher Hanımefendi'ninki benden de beter. Siz bir de Güher Hanımefendi'nin başına gelenleri bilseniz.

Hükümlülerden biri,

— O da kim yahu? diye sordu.

— Güher Hanımefendi mi? Benim Anşe, hani Boğaziçi'nde bir köşkte çalışıyor ya, işte o köşkün sahibi olan kadın. O mantıklı herifin yanından çıkıp canımı kurtarınca, Anşe'mi bir göreyim de gönlüm açılsın, dedim. Köşke vardım. Akşam oldu olacak... Benim Anşe'm, her zamanki gibi gene mutfakta, oradan oraya koşuşup duruyor. Pencerenin camını tıklatmamla öyle bir korktu ki, «Hayyy!» diye bir çığlık atıp elini göğsüne bastırdı, sandalyeye çöktü. Camlı kapıyı açsın diye bir zaman bekledim. Önce su içti, sonra kapıyı açtı.

«Ne o kız, hem camı tıklat diye kendin dersin, hem de her gelişimde böyle korkarsın...» dedim.

«Ay aman Yaşar'ım sus, az kala korkudan çocuğumu düşürecektim.» dedi.

«Nee! Çocuk mu?» diye öyle bağırmışım ki sevincimden, Anşe,

«Dur aman yavaş, Büyükhanımefendi duyacak vallaha...» dedi.

«Kız, gebesin de neden daha önce demedin ki daha çok sevineyim...»

«Bir işe girip yerleşmeden söylemedim ki, işsizliğinde bir de baba oldun, çocuğa nasıl bakacaksın diye üzülp etmeyesin. Çok şükür şimdi sağlam bir işin var. Aylığın da iyi... Müjdemo verdim işte. Bir daha camı tıklatayım derken yüreğimi hoplatma, emi?»

Başımdan aşağı soğuk sular döküldü sanki... Siz bendeki şu talihsizliğe bir bakın... Tam işten çıktığım gün, baba olacağımı öğreniyorum. Hele bir de şu Anşe'nin inceliğine bakın. İşsizliğimde, baba olacağımı söylemiyor ki, üzülmeeyim... Ulan dangalak, böyle bir zamanda işten çıkılır mı hiç. Hayatım-

da ilk kez bir iş bulmuşum, üstelik baba da olacağım... Neymiş, herif günde kırk kez «İslatır mı?» diye sorarmış. Sorsun. Anana sövse ne gerekir ki, lâfla olduktan sonra...

Anşe,

«Ne o sevinmedin mi?» dedi.

Zorla gülümsemeye çabalayarak,

«Hiç sevinilmez mi! Sevindim ki, hem de nasıl...»

«Yüzün ekşidi, hem de sarardı da...»

Kız bana gebe olduğunu müjdeleyince, ben müjdenin arkasından, işten çıktığımı nasıl söyleyeyim.

«Sende bir durgunluk var...»

«Yok bişey canım...»

«Söylemezsen, ben de sana ikinci müjdem vermem...»

«Söyle kız!» diye bunu kucaklayıp öptüm.

«Hepsi boşuna, benden gizlediğini söylemezsen, ben de müjdem vermem.»

Küsmüşüm gibi yapıp sustum.

«Odacısı olduğun müdürün, ikidebir sana — İslatır mı, ıslatmaz mı — diye sormasından bıkmıştın da... Hep gelip bana anlatırdın da... Ben de düşündüm ki...»

«Ne düşündün kız?»

«İkimiz bir yerde çalışırsak daha iyi olur diye düşündüm.»

«İkimizi birden çalıştıracak işyeri nerde?»

«Buldum ben. İkinci müjdem buydu işte! Sana da iş buldum.»

«Nerde?»

«Burda. Büyükhanımefendi, küçük oğluyla kızı da evlenip gittikten sonra koca köşkte benimle yal-

nız kaldı. Ayak işlerine bakacak birini arıyordu. Hem de köşke bekçilik eder, ne de olsa er kişi, diyordu. Ben de seni söyledim.»

«Neyim diye söyledin?»

«Neyim diyeceğim, nışanlım dedim.»

«Nüfuskâğıdı sormaz mı ki...»

«Burası resmî daire mi ki nüfuskâğıdını sorsun.»

«Ne zaman işe başlayacağım?»

«Hemen...»

Kolundan tutup kendime çektim,

«Demek! Şimdi bu gece ben burda kalacağım, öyle mi?» dedim sevinçle.

«Yok!» dedi, «Büyükhanımefendi seni görmemiş, olmaz...»

«E görsün şimdi işte...»

«Bu saatte olmaz. Yarın sabah geleceksin...»

«Etme Anşe, nasıl olsa işe girince bu köşkte kalmayacak mıyım...»

«Kalacaksın...»

«Nasıl olsa bu Büyükhanım beni işe almayacak mı?»

«Alacak...»

«Öyleyse akşamın bu zamanında ne diye taahhütlere gidip sabahtan gene buraya geleyim. Yorulmama değmez. Bırak kalayım burda...»

«Yok olmaz, Büyükhanımefendi'nin izni olmadan, olmaz...»

Ne dediysem kandıramadım domuzun kızını. Ama bu kez şakadan değil, gerçekten kızdım. Gecenin bir zamanı döndüm. Devrisi sabah düştüm yola. Köşke vardım. Bu kez, mutfak penceresinin camını tıkladım. Doğrudan köşkün kapısına gidip zili çaldım. Çünkü bu kez arada gizlilik ne yok. Anşe kapıyı açtı. Girdim içeri.

«B y khan mefendl'ye söyledim senin geleceği-ni...» dedi.

«İyi. Varalım yanına da görüşelim...»

«Dur  yle olmaz!» diyerek elimden tutup beni geri çekti.

«Ya nasıl olur?»

«Büyükhanımefendi çok titizdir. Hi kimseyi odasına ayakkabıyla sokmaz.  ıkar ayakkabın!»

İşte o zaman ben bir eyvah çektim ki, gözü k r olası felek de duymuştur bu eyvahımı. Nasıl eyvah  ekmiyeyim arkadaşlar, ben ayağımı çıkardım mı, köşkü öyle bir koku saracak ki, bu kokudan o Büyükhanımefendi  lmezse de bayılır. Anşe çok anlayışlı bir kızdır, daha ben ne olduğunu söylemeden, eyvahımın nedenini anlayıp elimden tuttu, beni ban-yoya soktu.

«Ayak havlusu şurdadır. Temiz  orap da getireyim. Sok ayaklarını şuraya da yıka!» dedi.

Dediğini yaptım. İkinci kata çıktık. Büyükhanımefendi'nin odasına girdik. Allah Allah! Bu nasıl bir oda yahu... Padişahların yatak odaları gibi desen, padişah odası da böyle olamaz. Bir masal anlatılmış da ben de anlatılan o masalın içine düşmüşüm gibi... Duvarlar, kapılar yaldızlı boyalı ya, tavanlar da yaldızlı ve boyalı... Büyükhanımefendi,  yle şişman, öyle şişman, öyle şişman ki, odaya girince ben onu ilkin bir denk gibi, üstüste yığılmış şilteler gibi, eşya k mbeti gibi bişey sandığımdan, dört biyanıma bakınıp odada Büyükhanımefendi'yi aranıyordum, Anşe beni dürtükleyip «Bu yana d n!» diye fısıldadı. Çünkü ben Büyükhanımefendi'yi nerde göreceğim diye d nenirken, eşya dengi sandığım kadına arkamı dönmüşüm. Bir de baktım ki, divanın üzerine ya-

tırılmış o koca denk kımıldıyor. Haliç'teki mavunalar gibi bişey. Yetmişinde, sekseninde, belki de daha yaşlı... Anşe'nin, odasından çıkamaz, demesini şimdi anlıyorum. Kadın, şişmanlıktan yarı kötürüm olmuş. Biz odasına girdiğimizde divana kurulmuştu. Padişah taht'ı gibi bir divanı var.

Anşe,

«Büyükhanımeferdi, bir akrabam var demiştim ya size, işte getirdim...» dedi.

«Ne olacak?» diye sordu.

«Hani işçi istemiştiniz ya, köşkte çalışsın diye...»

«Haa, o mu? Yavuklun öyle mi? Nışanlısınız demek... — Bana başını çevirdi — Gel bakayım, gel yakınıma da seni bir iyice göreyim.»

Sokuldum. Gözlüğünü değiştirip, alacağı mala bakar gibi, saçımdan tırnağıma süzerek baktı.

«Adın ne senin?» diye sordu.

«Adım Yaşar.»

«Ben bu köşkte tekbaşımayım. Kızım la damadım Amerika'dalar. Oğlum la gelinim haftada bir gelirler buraya. Anşe ev işini görüyor. Sen de dışarı işlerine bakarsın, bahçeye, çarşıya, pazara filân...»

«Başüstüne.»

«Anşe'den çok memnunum. Sen de nışanlısın, seni de Anşe salık verdiği ne göre, çalış da görelim. — Anşe'ye döndü — Buna yerini, odasını filân gösterirsin.»

«Gösteririm Büyükhanımeferdi.»

Çıktık odasından.

«Kız, bu Büyükhanımeferdi kaç para vereceğini demedi ya, pazarlık ne etmedik, aylığım ne olacak. Beni boğaztokluğuna çalıştırmasın...»

Anşe bir kızdı,

«Sus!» dedi, «sen kibar insanları nerden bileceksin... Büyükhanımefendi hiç pazarlık etmez. Eli açıktır. »

Hemen o günden başladım çalışmaya. Anşe'nin dediği çıktı, çok eliaçık bir kadın. Çarşıya, pazara, bakkala, manava gönderirken elime parçayı verir. Dönüşte paranın üstünü veririm kendisine.

«Sende kalsın...» der.

Bende kalan paraların üstü, bir memur aylığından çok tutuyor. Çarşıya, pazara gitmek dersem, yoruçu iş değil. Çünkü her sabah köşke, bakkal, manav, daha öteki esnaf cıraklarını gönderiyorlar. Benim işim az. Ben de daha çok bahçede çalışıyorum. Ağaçları buduyorum, otları yoluyorum, çiçekler ek-tim, onları suluyorum. Eh, gece olunca da Anşe beni eskisi gibi sepetlemiyor. Oh çok şükür, bir rahatız, bir rahatız ki, sormayın gitsin. Yalnız «Büyükhanımefendi» demek dilime zor geldiğinden birkaç kez «Hanımefendi» dedim diye Anşe beni azarladı.

«Buna Hanımefendi dersen, kızına, gelinine ne diyeceksin? Kızıyla gelini Hanımefendi, bu da büyük olduğundan Büyükhanımefendidir.»

Anşe'ye neler de öğretmişler, şaştım kaldım. Köşkün oralarda oturanlar, taa iskeleye dek herkes O'nu tanıyor ve herkes O'na ya Büyükhanımefendi diyor, yada Güher Hanımefendi diyor. Herkes saygı duyuyor.

Biz köşkte böylece yaşayıp giderken... Bir sabah köşkün kapısı çalındı. Hergün o saatte sütçü geldiğinden, süt kabını alıp açtım kapıyı. Biyandan da Anşe'yle konuştuğumdan başım geriye dönüktü. Nasıl olsa kapıdaki sütçüdür diyerek, süt kabını uzatıp,

«Büyükhanıfendi senin sütün bozuk diyor...» diye şaka ettim. Biz sütçüyle sabahları şakalaşırdık. Sütçü karşılık vermeyince, başımı uzatıp baktım ki, kapıdaki sütçü değil, bir polis. Polisin yüzünden, benim «sütübozuk» lâfıma kızdığı belliydi.

«Çok affedersin, ben sütçü sandıydım...» dedi.
«Güher burda mı?» diye sordu.

Polisin Güher Hanımefendi'ye, Güher deyişine çok bozuldum. Ne demek olsun, bütün bu Boğaz köyü insanının «Güher Hanımefendi» dediği bir kadına nasıl «Güher» diyebilir! Hiç olmazsa «Güher Hanım» de bel!

Ben de,

«Burda Güher yok, Güher Hanımefendi var. Bura Güher Hanımefendi'nin köşküdür...» diye terslik ettim.

O gene,

«Ben sana hanım manım sormuyorum, Güher'i soruyorum, Güher burda mı?» dedi.

Ben de, inadıma,

«Güher Hanımefendi burda.» dedim.

«Çağır da gelsin bakalım.» dedi.

«Gelemez!» dedim.

«Nasıl gelemez?»

«Basbayağı gelemez... Ne istiyorsanız bana söyleyin, ben çıkar yukarıya, kendisine söylerim. O buraya gelemez!»

«Neden gelemiyormuş? Hem de uçarak gelilir...»

«İyi öyleyse, hadi getirt de görelim.»

«Vaaay, ne demek... Yani kanun kuvvetine karşı mı geliyor?»

«Yok canım... Ne diye kanuna karşı gelsin, çok

şışmandır da ondan aşağı inemez. Merdiven inemiyor.»

Ben böyle deyince, sanki çok şaşılası bişey demişim gibi gözlerini açıp,

«Nasıl merdiven inemezmiş! Genç insan o kadar şişman olur mu hiç?» dedi.

Bu kez ben şaştım kaldım.

«Hangi genç... Ne genci! Yetmişini, belki de seksenini geçkin...»

Bir zaman ağzı açık kaldıktan sonra,

«Allah Allah... Allah Allah! Amma da iş...» diye söylenmeye başladı.

«Ne var ki, neye öyle şaştınız?» diye sordum.

Elinde tuttuğu kâğıt tomanına öteki eliyle vura vura,

«Yahu, bu kâğıtta yirmiiki yaşında diye yazıyor, resmî evrakta yaşı yirmiiki gözüküyor.» dedi.

«A beyim, resmî evraka ne bakıyorsun, resmî evraktır, yazar... O resmî evrak beni de ölmüş gösteriyor, hem de doğmadan önce ölmüşüm.» dedim.

Şaştığından alt dudağını büzerek,

«Demek, yetmiş yaşında!» dedi.

«Dedim ya, belki de seksen...»

«Peki, nasıl olmuş da bu yaşına kadar askerliğini yapmamış?...»

Beni aldı bir gülme...

«Kim askerliğini yapmamış?» diye sordum.

Elindeki kâğıttan adı okudu :

«Güher.»

«Siz ne diyorsunuz! Güher Hanımefendi, Hanımefendi... Kadın, kadın!»

Zavallı polisi görecektiniz... Büsbütün afalladı.

«Bu ne iş, anlamadım. Askerlik Şubesi, asker kaçağı diye arıyor. Öyleyse bu aranan Güher, başka bir Güher olacak. İyi ama, evraktaki adres de tutuyor. Hadi sen git de söyle kardeşim, söyle de bir zahmet aşağı kadar geliversin.»

«Dedim ya, gelemes beyim.»

«Sen, polis kapıda bekliyor de, gelir. Bu bir vatanî vazifedir, hepimizin başından geçti. Bundan kaçmak, kurtulmak olmaz. Her nereye kaçsa, devletin kolu yetişir. Nereye saklansa yakalarlar nasıl olsa. Hadi git söyle de gelsin. Yalnız bir kâğıt imzalatacağım, o kadar. Hemen alıp askere götüreceğim değilim.»

Bu sözlerinden belli ki, polis benim demindenberi söylediklerime inanmamış, belki de çaktırmadan kendisiyle dalga geçtiğimi sanmıştı.

«Söyledim size, aşağı inemez. Gidip haber veriyim geldiğinizi, belki sizi çağırır yanına.»

Polis, çokbilmişlikle,

«Hadi, hadi, sen git söyle!» dedi.

Büyükhanımefendi'nin odasına çıktım.

«Büyükhanımefendi, bir polis gelmiş, sizin asker kaçağı olduğunuzu söylüyor.» dedim.

İlkin ne dediğimi anlamadı. Açıklayınca, öyle bir gülmeye başladı ki, yaylı divanda hophop hopluyordu. Büyükhanımefendi'nin böyle güldüğünü hiç görmemiştim.

«Şimdi polis nerde?» diye sordu.

«Kapıda. Sizi istiyor. — Gelemes — dedim. İsterseniz, çağırayım, gelsin buraya!»

«Gelsin, gelsin... Ama ayaklarını çıkarsın da gelsin!» dedi.

Kapıdaki polise,

«Buyurun yukarıya, Büyükhanımefendi sizi bekliyor.» dedim.

Polis salona girince,

«Yalnız... Çok affedersiniz, ayakkabılarınızı çıkaracaksınız. Çok sinirlidir. Odasına ayakkabıyla giren olursa kıyametleri koparır.» dedim.

Benim anladığım, herhangi bir eve girmiş olsaydı, dünyada ayakkabısını çıkarmazdı. Ama köşkün alt salonuna girip de, o antika eşyaları, nakışları, yaldızları görünce zavallı polis şaşakalıp, o şaşkınlıkla ayakkabılarının bağlarını çözdü. Merdiveni çıktı.

«İşte, kapısı açık... Gördün mü?» dedim.

Polis,

«Şu battaniyelere örtünmüş kadın mı? Olamaz!» dedi.

Odaya girdik. Büyükhanımefendi hâlâ gülmekteydi.

«Beni askere mi alacaksınız?» diye sordu polise.

Polis,

«Valla, nasıl desem, bilmem ki...» diye kekelemeye başlayınca, Büyükhanımefendi,

«Nedir, açık söyle...» dedi.

«Sizi görünce işler karıştı da...»

«Kim karıştırmış işleri? Herhalde ben karıştırdım.»

«Sizi, asker kaçağı diye arıyorlar da...»

Büyükhanımefendi'yi yeniden gülme nöbeti tuttu. Gülmesi kesilince,

«Sizin karakolun komiseri beni tanır. Hay Allah iyiliğinizi versin!» dedi ama, öyle bir «Allah iyiliğinizi versin...» dedi ki, «Hay Allah belânızı versin!»den çok daha ağır.

Polis, elinde tuttuğu o yazıyı okuyarak,

«Adınız Güher, değil mi?» diye sordu.

«Evet, Güher.»

«Soyadınız?»

«Yekindir.»

«Evet, o da tutuyor, evrakta da Güher Yekindir diye yazılı. Babanız?»

«Pederim, Tophane Nâzırı Ferik Memduh Paşa merhum.»

«Evet, Memduh... Burda da öyle yazılı.»

Büyükhanımefendi birden sertleşip,

«Memduh değil oğlum, Memduh değil, Memduh Paşa.» dedi.

Polis toparlanıp,

«Anneniz efendim?» diye bu kez daha kibar sordu.

Büyükhanımefendi,

«Annemin adı Vesâmet.» dedi.

Polis cıkcık diye şaşma sesleri çıkarıp,

«Herbişey uyuyor, bir kadın olmanız, bir de yaşıınız işi bozuyor.» dedi.

Büyükhanımefendi de,

«Yaa, vahvah, çok yazık!» diye alay etti.

Bunun üzerine polis,

«Efendim, karakola nüfuskâğıdınızın bir sureti-ni getirirseniz, biz de askerlik şubesine yazarız.» dedi.

Büyükhanımefendi,

«A oğlum, işte beni görüyorsun... Artık daha ne diye karakola geleyim?» dedi.

Polis, önemsiz bir iş olduğunu anlatan bir el sallamasıyla,

«Usûlen efendim, usûlen bir iş bu...» dedi.

Büyükhanımefendi,

«Dünyada gelemem!» dediye de boşuna... Polis hergün kapıda :

«Güher Hanımefendi, usûlen bir karakola geliversin!»

Artık Büyükhanımefendi'nin de canına tak ettiğinden,

«Madem usûlenmiş, eh artık karakola gideyim bari...» dedi.

İyi ama, o koskoca kadın, nasıl merdiveni iner, nasıl arabaya biner, nasıl arabadan iner de karakola girer... Kadının biyanına ben geçtim, biyanına Anşe... Yahu bişey değil, Anşe, Büyükhanımefendi'nin ağırlığından çocuğunu düşürecek. Anşe tutmasa, Büyükhanımefendi, benim birbaşıma kaldıracılabileceğim bir ağırlık değil... Ben diyeyim yüzelli kilo, siz deyin ikiyüz kilo... Büyükhanımefendi'yi sırtıma almaya kalksam, ayıp olacak... Ayıp olacak dersem, hanı taşıyamayacağım da ondan ayıp olacak. Bir de merdivenden paldırk ld r düşersek, ben altında ezilir, yamyassı olurum. Benim korkum, Anşe'nin çocuğunu düşürmesi... Her neyse, ağırlığının çocuğunu ben üstüme alaraktan, arabayla Büyükhanımefendi'yi kanter içinde karakola getirdik. Komiserin odasına girince, sanki biz O'nu taşımamışız da, O bizi taşımış gibi,

«Of aman, çok yoruldum...» deyip komiserin masasının karşısındaki koltuğa kuruldu. Kuruldu dediysem, öyle kolayına kuruldu sanma. Çünkü, değirmen-taşı gibi kalçasının koltuğa sığışması epiy zor oldu. Komiser O'nu gerçekten tanımış. «Aman Güher Hanımefendi...» diyerek çevresinde dönenip duruyor.

«Aman Güher Hanımefendi, bağışlayın bizi... Vallahi, nasıl özür dileyeceğimi bilemiyorum. Çok

zahmetlere katlandınız. Sizi buraya kadar rahatsız etmek istemezdim ama, benden iyisini bilirsiniz ya efendim, usûlen bitakım işlemler gerekiyor...»

Ne diller döküyor, ne diller... Ama Büyükhanımefendi hiç yüzvermiyor :

«Peki, peki... Bunca yılın kadınıyım, beni erkek miyim, kadın mıyım diye görmek için buraya kadar getirttiniz. Nüfuskâğıdımın suretini istemişsiniz? Getirdim işte, buyrun!»

Komiser, nüfuskâğıdının suretini aldı. Büyükhanımefendi'yi yumuşatmak için,

«Ne emredersiniz? Çay mı, kahve mi, yoksa soğuk bir içecek mi?» diye sordu.

Büyükhanımefendi,

«Eksik olmayın oğlum, hiçbir şey istemem. İşlem dediğiniz şey olduysa biz gidelim. Buraya kadar bin zorlukla geldim.» dedi.

Bunun üzerine komiser,

«Bir dakika Güher Hanımefendi, bir tutanak yapacağız da...» dedi.

Büyükhanımefendi yavaş yavaş gene kızılıyordu, «Ne tutanağı a oğlum?» dedi.

Komiser,

«Kadın olduğunuza dair bir tutanak yapalım ki burda, ilerde sizin için kolaylık olur. Bir daha sizi rahatsız etmezler.» dedi.

«Aaaa! Daha neler! Bu yaşımdan sonra kadın olduğumu karakol tutanağıyla mı isbat edeceğim? İstemem tutanak mutanak!»

Komiser alttan alarak,

«Güher Hanımefendi, bu tutanak, usûlen bir tutanak. Hiç kuşkusuz kadın olduğunuz herkesçe biliniyor. Ama biz usûlen bir tutanak yapıp kadın oldu-

ğunuzu belgeleyelim ki, ilerde başınıza başka zorluklar çıkmasın.» dedi.

Büyükhanımefendi, isteristemez boyun eğip, «Aman peki, mademki usûlenmiş, ne isterseniz yapın...» dedi.

Komiser söyledi, bir polis memuru yazımakinesinde yazdı: Falan yerde, falan adreste, falan numaralı evde oturan Bayan Güher Yekindir'in kadın olduğunu belgeleyen işbu tutanak tarafımızdan düzenlenerek...»

Tutanağı, karakoldan iki polisle komiser imzaladıktan başka, Anşe'yle bana da imzalattılar. Yarısından çoğunu ben taşıyarak, birazını Anşe, geri kalanını da kendisi taşıyarak Büyükhanımefendi'yi arabaya bindirip köşke getirdik. En zoru, merdiveni çıkartmak. İki kez az kaldı, üçümüz birlikte merdivenin üst başından yuvarlanacaktık. Büyükhanımefendi'yi divana uzattık ama, biz de bittik.

Aradan bir zaman geçti, o polis gene kapıya geldi. Büyükhanımefendi'nin «usûlen» Askerlik Şubesi'ne dek gitmesi gerekiyormuş. Önemli bişey değilmiş, usûlen gidilecekmiş. Büyükhanımefendi bu «usûlen» lâfına ilkin kızıyordu ama, sonra sonra alıştı.

«Eh, mademki usûlenmiş, öyleyse gidelim...» dedi.

Askerlik şubesi, karakol gibi yakın yerde değil ki... Büyükhanımefendi'yi arabaya bindirip askerlik şubesine götürdük. Bu iş, şimdi burda söyleyiverdiğim gibi kolay olsa ne iyi... Büyükhanımefendi'yi arabaya sokabilmek öyle zor ki... Karakola gidişimizde denediğimiz için, bu kez kapısı geniş bir araba tuttuk.

Her pazar günü, oğluyla gelini, torunları köşke gelirler. Kimi hafta, bir geceyi köşkte geçirirler. Büyükhanımeffendi, kendisini askere çağırdıklarını, oğluna, gelinine kesinlikle söylemiyor. Anşe'ye, bizim de bu konuda ağızımızı açmamamızı söylemiş. Oysa oğluna söylese, özel arabası olduğundan, annesini her yere götürür. Anşe'ye bakarsan, kadın olduğunu isbat etmekten utandığı için, bunu ne oğlunun, ne gelininin, ne de başkalarının duymasını istemiyormuş. Bunca yılın Büyükhanımeffendisini askere alıyorlar diye duyuldu mu rezalet...

Askerlik şubesi başkanının odasına girince,
«Beyfendi, usûlen musûlen diye diye, sonunda beni işte askerlik şubesine kadar getirdiler.» dedi.

Askerlik şubesi başkanı,

«Bir yanlışlık olduğu ortada efendim, düzeltiriz...» dedi.

«Ben yaşlı bir kadını. Oğlum, kızım, torunlarım var. Bu yaşımdan sonra başıma, bir de askerlik çıkardılar, asker kaçağıymışım.»

«Sinirlenmeyin Hanımeffendi.»

«Nasıl sinirlenmem a oğlum... Maşallah albay olmuşsunuz, sizi bu yaşınızda, erkek değilsiniz, kadınsınız diye askerlikten çıkarmaya kalksalar sinirlenmez misiniz... İşte onun gibi bişey benimki de... Ben, Tophane Nâzırı Ferik Memduh Paşa'nın kızıyım. Eşim de generaldi. Merhum Halim Paşa'nın eşiyim.»

Büyükhanımeffendi bunu söyleyince, albay birden yerinden fırlayıp,

«Aman, ne diyorsunuz efendim...» diyerek, Büyükhanımeffendi'nin ellerine sarıldı; bir elini bırakıp öbürünü öpüyor, biyandan da konuşuyor :

«Ah müsaade buyrun, müsaade buyrun da elinizi öpeyim. Halim Paşa merhum benim velinimetimdir. Sizi de tanırım Hanımefendi. Teğmenliğimde, Halim Paşa'nın hizmetindeydim.»

Albay eski bir tanış çıkınca Büyükhanımefendi biraz rahatladı.

«El öpenlerin çok olsun... Herkes de böyle senin gibi, tanıyoruz, biliyoruz diyor da, sonra gene de asker kaçağsın, hadi askere diyorlar.»

«Üzölmeyin efendim.»

«Üzölünmeyecek gibi değil ki... İki aydır bu askerlik işiyle uğraşıyorum. İyi ki çevremde tanınan bir kadınıım. Yoksaa, yaşıma, kadınlığıma filân bakmayacaklar, bağırta çağırta askere alıp kışlaya sokacaklar.»

Başkanın gülmemek için kendini zor tuttuğu belli.

«Ne yazık ki, arasıra böyle yanlışlıklar oluyor efendim. Sizinki o kadar önemli değil. Çabuk düzelir. Yalnız sizden bir ricam var.»

Büyükhanımefendi,

«Estağfurullah. Nedir?» diye sordu.

Şube başkanı,

«Usûlen nüfus müdürlüğüne kadar bir gidip, kayıttaki bu yanlışlığı düzelteceksiniz.» dedi.

Büyükhanımefendi,

«Ay şimdi çat diye çatlayacağım... Ay aman baygınlıklar geliyor. Ah oğlum bana bir bardak su!» dedi.

Albay zile bastı, gelen ere, çabuk bir bardak su getirmesini söyledi. Er odadan çıktı, bitürlü gelmez... Büyükhanımefendi'yi sinirden bir hıçkırık tuttu ki, kadın nerdeyse boğulacak... Zavallı,

«Su, su!» deyip duruyor.

Albay gene zile bastı. Az önceki er gene geldi. Albay, albayca sövdükten sonra,

«Ulan bu su nerden geliyor... Nerde su?» diye bağırdı.

Zavallı er titreyerek,

«Albayım sular akıyor.» dedi.

Albayın,

«Tüh, kahveden alın... İyi su bulun! Meyva suyu, gazoz getirin!» demesine karşı er,

«Sular sabahtan kesildiğinden albayım, hiçbir yerde içilecek hiçbirşey kalmamış...» dedi.

Albay, eri kovdu. Anşe, çantasından kolonya şişesini çıkarıp Büyükhanımefendi'nin şakaklarını, bileklerini ovdu da kadıncağz kendine gelir gibi oldu. Albaya,

«A oğlum, karakol benim kadın olduğumu bilir, ama usûlen gene de tutanak yapar. Tutanak da işe yaramaz, beni usûlen askerlik şubesine gönderir. Siz daha teğmenliğinizden benim otuz yıl önceki halimi bilirsiniz, gene de usûlen nüfus müdürlüğüne gönderirsiniz. Bu nasıl iştir hiç anlamıyorum.» dedi.

Askerlik şubesi başkanı,

«Usûlen efendim, usûlen...» diyerek Büyükhanımefendi'yi avutmaya çalıştı.

Artık o gün nüfus müdürlüğüne gidecek hali kalmadığından, Büyükhanımefendi'yi gene arabayla köşke getirdik.

Allah'ın bildiğini kuldan saklayacak değilim ya, Büyükhanımefendi'nin başına gelenleri gördükçe, dünyada benden de beterleri varmış diyerek içimden seviniyorum. Kötü ama, doğrusu bu... Bana, yaşamıyorsun, derler, seksen yaşındaki zengin bir kadı-

nı, sen kadın değil erkeksin diye askere almaya kal-
karlar. O'nun durumu benimkinden de beter.

Bu başına gelenlerden sonra sinirleri bozuldu-
ğundan Büyükhanımefendi'ye hergün doktor geliyor.
Buyüzden nüfus müdürlüğüne de götüremedik. Gö-
türemedik ama, kapımızdan polis eksik olmuyor. Bu
kez polise inzibat eri de eklendi. «Nüfus kaydının
düzeltilmesi gelmediğinden, askere almak zorunda
kalacağız...» diyorlar. Evet, inanılır şey değil... Bü-
yükhanımefendi öyle kızıyor ki,

«Yürüyebilsem, işte geldim, alın askere götürün.
Ne yapacaksanız yapın, derim. İyice çıksın rezalet
ortaya! Ama ne yapayım ki, yürüyemiyorum.» diyor.

Baktı ki olacağı yok, nüfus müdürlüğüne gitti,
yani götürdük. Nüfus müdürü, Büyükhanımefendi'yi
görünce,

«Aman Güher Hanımefendi...» diyerek koşup
elini öptü. Bu kadını da tanımayan yok. Nüfus mü-
dürü, daha çocukluğundan tanırmış Büyükhanımefen-
di'yi. Çok iyiliklerini görmüş. Eski günleri anlatmaya
başladı. Çay ne ısmarlamak istediye de Büyükha-
nımefendi istemedi.

«Emrediniz efendim, buyrun!» dedi.

Büyükhanımefendi de başına gelenleri anlatıp,
kendisini askerlik şubesinden usûlen buraya gön-
derdiklerini, nüfustaki kayıt bulunup düzeltilmezse
hemen askere alacaklarını söyledi.

Nüfus müdürü gülümseyerek, o da tıpkı asker-
lik şubesi başkanı gibi, arasıra böyle yanlışlıkların
olduğunu söyledikten sonra,

«Merak etmeyiniz efendim, şimdi kayıtları ge-
tirtir, yanlışlığı bulur, düzeltiriz...» dedi.

Büyükhanımefendi,

«Hay Allah senden razı olsun evlâdım... Tuttuğun altın olsun... Allah gönlüne göre versin...» diye arka arkaya hayır dualarını dizdi.

Nüfus müdürü, bir memurunu çağırıp, aranacak adı, notlarını verdi.

«Çabuk bulun!» dedi.

Çok sürmedi, memur koltuğunun altında kalın ve büyük bir defter, bir de kâğıda yazılmış notlarla geldi. Memurla Müdür bir süre fısıldaştılar, kıs kıs da güleştiler. Memur gidince, nüfus müdürü gülümseyerek, Büyükhanımefendi'ye,

«Efendim, şimdi anlaşıldı.» dedi.

Büyükhanımefendi çok sevinçli,

«Oh oh... Elbet anlaşılır. Boşuna beni eziyete soktular. Neymiş evlâdım?» dedi.

Nüfus müdürü gene gülümseyerek,

«Küçük bir yanlışlık olmuş Güher Hanımefendi.» dedi, «Bakınız, doğum tarihiniz 1301 yazılacakken, yanlışlıkla 1351 yazılmış. Yani Güher Hanımefendi, yetmişiki yaşıңызdayken, yirmiiki yaşında oluyorsunuz. Sizi elli yaş birden gençleştirmişler.»

Büyükhanımefendi işinin görülmekte olduğuna öyle sevinmişti ki, bu şakaya kahkahayı basıp,

«Kâğıt üstünde gençleştirmek neye yarar, beni gerçekten gençleştirsinler ki, aferin diyeyim onlara...» dedi .

Nüfus müdürü,

«Nüfus kütüğünde yazılı adınız Güher'i de erkek adı sanmışlar. Yirmiiki yaşında bir erkek de askerlik yoklamasını yaptırmamışsa, asker kaçığı sayılır.»

Hep birlikte güleştiler. Anşe'yle ben, saygı gereği gülüşmedik.

Büyükhanımefendi,

«Peki, kim yapmış bu yanlışlığı?» diye sordu.

Nüfus müdürü,

«O zamanki dalgın bir memur... Aradan kaç yıl geçmiş, kimbilir kimdir, nerededir şimdi. Çoktan emekli olmuştur.»

«İyi güzel de ne yapacağız şimdi?»

Büyükhanımefendi'nin bu sorusuna nüfus müdürü,

«Sorun aydınlandı çok şükür. Şimdi kolay.» dedi.

Büyükhanımefendi,

«Öyleyse, müsaadenizle biz gidelim oğlum...» diye yekindi. Ben hemen koluna girdim.

Nüfus müdürü,

«Bir saniye efendim» dedi, «durum bizim için aydınlandı ama... Yalnız, sizin bu yanlışlığı resmen de düzeltmeniz için usûlen mahkemeye başvurmanız gerekiyor.»

Büyükhanımefendi,

«Ay şimdi çıldıracağım!» diye bir çığlık attı.

Nüfus müdürü, yatıştırmak için,

«Önemli bir mahkeme değil Güher Hanımefendi, usûlen bir mahkeme...» dedi.

Büyükhanımefendi,

«Yanlışlığı ben yapmadım ki efendim, ne diye ben mahkemeye gidecekmişim. Kim yapmışsa yanlışlığı onu verin mahkemeye!» dedi.

«Askere alınacak olan yanlışlığı yapan değil ki... Sizsiniz. Yanlışlığı yapan memur, kimbilir öldü mü kaldı mı şimdiye dek... Hattâ, o memur bile bulunsa, mahkeme kararı olmadan, o da düzeltemez kendi yaptığı yanlışlığı...»

«Siz beni tanıyorsunuz a oğlum... Yaşımı biliyorsunuz. Kadın olduğumu görüyorsunuz. Daha ne mahkemesi?..»

«Arzettim efendim, usûlen bir mahkeme bu... Sizi tanımaz olur muyum, ama elden ne gelir... Mahkeme kararı olmadan biz kayıttaki yanlışlığı düzeltemeyiz. Usûl böyle... Onun için siz usûlen mahkemeye başvuracaksınız.»

Büyükhanımefendi,

«İyi ama evlâdım» dedi, «köşkün kapısında hergün polis, inzibat bekliyor. Usûlen musûlen derken, *bu yaştan sonra beni asker kaçağı diye yakalayıp vallahi kışlaya sokacaklar.*»

Nüfus müdürü ellerini oğuşturarak,

«Elden bişey gelse niçin yapmayalım a efendim, hem de size...» dedi.

Büyükhanımefendi'yi gene bin zorlukla arabaya sokup köşke getirdik. Arabadan zorla çıkarıp odasına aldık. Anşe yanında kaldı. Limon kolonyasıyla masaj yapıyor Anşe... Ben dışarda, salondaydım. Artık dayanası, direnci hiç kalmamış ki, gelinine telefon etmiş. Ben O'nun telefonda gelinine söylediklerini, salondan duyuyordum. Kızmıştı, bağırıyordu :

«Alooo... Alooo... Telefon gibi senin Allah belânı versin... Kızım, kızım, beni duyuyor musun? Dediklerimi anladın mı iyicene... Beni askere almaya kalkıyorlar. Evet... Alacaklar da... Vallahi. Şaka değil. Asker kaçağıymışım. Hergün kapıya polis geliyor. Alooo... Ha? Oğlum eve gelince söyle, bana hemen telefon etsin. Canım, bilmez olurlar mı beni, herkes biliyor. Karakoldan da tanıyorlar tabii... Askerlik şubesinin başkanı da tanıdık çıktı. Sonra nüfus müdürü de bizim mahalledenmiş. Hepsi de bişeyler

yapmak istiyor ama hiçbirinin elinden bişey gelmiyor. İşte usûlen böyleymiş. Kocana söyle, bana acele bir avukat tutsun. Ayol, vallahi şaka etmiyorum, gülme... Şimdiye kadar size söylemek istemedim ama, baktım olacak gibi değil. Haberinizi bile olmadan, bir de bakacaksınız ki, beni askere almışlar. Amerika'ya da telgraf çekeceğim, artık kızım mı gelir, damadım mı gelir, bilmem. Hepiniz elbirliğiyle bişeyler yapın da, bu yaşımdan sonra beni askere gitmekten kurtarın. Kızım atlasın uçağa, gelsin Amerika'dan. İşin şakası yok; usûlen musûlen diye bunlar beni askere alacaklar vallahi. Hadi gülegüle kızım... Çocukları öp benim için...»

İnsan kendini görmüyor da, başkalarını görüyor. Sanki benim durumum daha iyiymiş gibi, Büyükhanımefendi'nin telefon konuşmasını dinlerken gülmekten kırılıyorum. Sesini duydum, beni çağırıyordu :

«Yaşaar!»

Vardım odasına.

«Buyrun Büyükhanımefendi.»

Anşe, omuzbaşlarını ovmaktaydı.

«Dur biraz bekle de, damadıma bir telgraf yazayım, postaneye götür ver.» dedi.

Anşe O'nun omuzbaşlarını, boynunu ovmaktayken, ben bu boş zamanı fırsat bilip kendi derdimi açayım, dedim.

«Büyükhanımefendi!»

«Efendim.»

«Benim de bir derdim var da...»

«Hah, tam zamanı işte, benim derdim bitti, sıra şimdi senin derdine geldi.»

«Benimki de sizinkine çok benziyor da...»

«Söyle bakalım, neymiş derdin?»

«Nüfus müdürlüğünde size demişlerdi ya... Benimki de işte öyle...»

«Yani?»

«Ben yaşamıyorum...»

«Aaa, delinin zoruna bak...»

«Yaşamıyorum, çünkü, nüfus kaydında, Çanak-kale savaşında şehit düşmüşüm diye gösteriliyor.»

«Ayol, Çanakkale savaşında daha sen doğmamıştın bile...»

«Askerlik şubesindeki kaydında da, Dersim harekâtından öldüm diye göstermişler.»

Büyükhanımefendi, aklımdan zorum mu var diye, Anşe'nin ellerinin altından bana yan yan bakıyordu.

«Eee?» diye sordu.

«İşte böyle... İki ayrı yerde şehit oldun diye bana nüfuskâğıdı vermiyorlar.»

«Neye?»

«Yaşamıyorum diye...»

«Ay senin nüfuskâğıdın yok mu şimdi?»

«Yok... Yok da, kendikendime diyorum ki, siz avukat tutunca, o avukat benim işime de bakar mı, diyorum.»

«Dur hele şimdi. Aklımı karıştırma da şu telgrafı yazayım.» deyip, Anşe'ye, önüne tekerlekli masayı çektirip telgrafı yazdı. Postaya götürmem için bana verdi. Telgrafında damadına, nüfus kaydındaki bir yanlışlık yüzünden asker kaçağı diye askere almaya kalktıklarını, yanlışlığı düzeltmek için İstanbul'daki avukatına yazmasını, tatil zamanı olduğundan kendilerinin de gelirlerse iyi olacağını bildiriyordu.

Büyükhanımefendi'ye avukat tutuldu. Mahkemede dâvâ açıldı. Duruşma başladı. Büyükhanımefendi mahkemede yargıca,

«Durum ortada. Siz de görüyorsunuz. Ben çocuk - çocuk, torun sahibi yaşlı bir kadını. Herkes biliyor bunu. Ama gene de usûlen, usûlen diyerek bir yer başka yere, orası öbür yere gönderiyor. Usûlen mahkemeye kadar getirdiler beni. Bu ne biçim usûlendirdi hiç anlayamadım. Ben artık söz bulamıyorum, avukatım konuşsun.» dedi ama değme avukat O'nun gibi konuşamaz.

Avukat da avukatça bişeyler söyledi. Ne dediğini ben anlamadım ama, yargıç herhalde onun dilinden anlamıştır. Yani, nüfustaki yanlışlığın düzeltilmesi için «adaletinize sığınıyoruz» filan gibi sözler etti.

Yargıç herkesi dinledi dinledi, sonunda, «Karar!» dedi.

Orda bulunanlarımız kararı dinlemek için ayağa kalktık. Yargıç kararını söyledi:

«Müracaat sahibinin iddiası üzerine, yaşının yetmişiki olup olmadığını tesbiti için göstereceği tanıkların dinlemesine ve cinsiyetinin tesbiti için tam teşekküllü bir sağlık kurulundan rapor getirmesine ve duruşmanın falan tarihe...»

Büyükhanımefendi yargıca,

«Aman efendim, bu yaştan sonra kadınlığımı isbat için bir de hastanelere mi gideceğim, doktorlara mı çıkacağım?» dedi.

Büyükhanımefendi böyle demese, ben yargıcın kararından kadıncağızın hastaneye gidip kadınlığını muayene ettireceğini anlayamayacaktım.

Yargıç, Büyükhanımefendi'ye,

«Önemli değil ki, usûlen bir muayenedir.» dedi.

Köşk, Güher Hanım'ın kızı, damadı, oğlu, torunlarıyla doldu. Tatil için Amerika'dan damadıyla kızı,

öbürlerinden geç geldiklerinden, damat olup bitenleri sonradan öğrendi.

«Hiç böyle rezalet olur mu! Beceriksizlik etmişsiniz.» diye Büyükhanımefendi'nin oğluna kızdı. Kendisi işe sıvandıysa da o da bişey beceremedi. Önce, Büyükhanımefendi'nin yetmişiki yaşında olduğunu mahkemede söyleyecek tanık bulunamıyor. Çünkü, bir tanığın, Büyükhanımefendi'nin yetmişiki yaşında olduğunu söyleyebilmesi için, kendisinin en azından doksan yaşında olması gerekir. Doksan yaşında tanıdığı nerde bulacaksın? Tanıklık için bulunanlar, Büyükhanımefendi'den yaşları küçük olduğundan, kimisi «Mahkemeden korkarım.» diyor. Damat onlara,

«Canım efendim, bu gerçekten bir tanıklık değil ki, usûlen bir tanıklık...» diye yalvarıyorsa da, kimseyi tanıklığa getiremiyor. Doksan yaşında iki tanık kişi bulundu ama, onlardan biri bunak olduğundan mahkemede ne diyeceği hiç belli olmazmış. Söz-gelişi yetmişiki yaşında diyeceği yerde, iki yaşında da diyebilirmiş. Öbürüyse ayağa bile kalkamıyor, üstünü başını kirletiyormuş ki, mahkemede hiç olacak şey değil. Sonunda zarzor iki tanık bulundu. Ama bir de hastanede muayene işi var, hem de büyük devlet hastanesi olacaktı. Oğlu, kızı, gelini, damadı, torunları köşke gelince, Büyükhanımefendi küçük çocuk gibi şımardı,

«Ben bu yaşımdan sonra hekimlere kadınlığımı muayene ettiremem!» diye tutturdu.

Çocukları yalvarıyor:

«Anneciğim, bu gerçekten bir muayene değil ki... Duydun sen de yargıcın söylediğini; usûlen bir muayene bu.»

Büyükhanımefendi'nin yirmiiki değil, yetmişiki yaşında olduğunu, erkek değil kadın olduğunu her-

kes biliyor, ama gene de usûlen birbirinin üstüne atıyor.

Büyükhanımefendi'yi hastaneye götürdük. Ama bu kez kalabalığız. Herkes doluştu hastaneye. Büyükhanımefendi'yi gene Anşe'yle ben, ikimiz taşıyoruz. Yalnız onlar durmadan buyuruyor:

«Aman, dikkât edin!»

«Yavaş olun!»

«Çekiştirme öyle...»

«İnciteceksin, yavaş!»

İşte onların yardımı da öyle.

Herneyse... Bir hekim baktı Büyükhanımefendi'ye, ama siz bana ben size iki gözle nasıl bakıyorsa, işte öyle baktı. Raporu verdi. O'nun verdiği raporu, Büyükhanımefendi'yi görmeden, öbür hekimler de imzaladı. Çünkü bu, usûlen bir imzaymış.

Yargıcın karşısına gidildi. Tanıklar dinlendi. Rapor okundu.

Doğrusu ya, benim hiç umudum yoktu. Ama mahkeme, Büyükhanımefendi'nin kadınlığına karar verdi. Böylece Büyükhanımefendi, vatanî vazifesini yapmaktan kurtuldu. O gece köşkte keyifle yenildi, içildi. Konuklar da çağırılmıştı. Ertesi gün de hepsi yerlerine gittiler. Köşkte gene biz bize kaldık.

Büyükhanımefendi askerlik yapmaktan kurtulunca, benim içime umut düştü, artık nüfuskâğdımı ben de alırım diye... Büyükhanımefendi'nin avukatı belki bana da yardım eder diye, bugün beni odasına çağırdığında,

«Gözünüz aydın. Çok üzüldünüz ama, sonunda yanlışlık düzeldi ya çok şükür.» dedim.

«Ama ben de bittim Yaşar oğlum.» dedi.

«Geçende size söylemiştim, benim de başımda sizinkine benzer bir dert var.» dedim.

«Haa, sahi bişeyler söylüyordun yaşamıyorum filan diye... Neydi senin derdin?»

«Anlatmıştım.»

«Aman o sıralarda ben ne anlıyorum ki... Anlat bir daha şunu.»

«Benim de nüfus kaydında bir tarih yanlışlığı yapmışlar. Buyüzden bana bitürlü nüfuskâğıdı vermiyorlar.»

Sanki köşkün içinde az sonra patlayacak bir bombanın haberini vermişim gibi, öyle bir korkuya kapıldı ki, karşısında onca zamandır hizmetinde bulunan ben değil de, sanki bir korkunç canavar varmış gibi kendini geri çekerek,

«Şimdi senin nüfuskâğıdın yok muuu?» diye acı bir çığlık attı.

«Yok efendim.» dedim.

«Ama nasıl olur? Hiç nüfuskâğıtsız insan olur mu? Daha neler... Ben nerden bileydim senin nüfuskâğıtsız olduğunu...»

Böyle dedikten sonra birden, cıyak cıyak bağıarak Anşe'yi çağırdı.

Anşe koşarak geldi. Öyle koşmuş, merdiveni öyle hızlı çıkmış ki, soluk soluğaydı. Büyükhanımefendi Anşe'ye,

«Neden sen bana bu adamın nüfuskâğıtsız olduğunu söylemedin?» diye bağırdı. Öyle sert bağırdı ki, Anşe ağlamaya başladı. Büyükhanımefendi bar bar bağıırıyordu:

«İstemem! Nüfuskâğıdı olmadığını bilseydim, dünyada evime almazdım. Dünyada istemem. Olmaz...»

Ben,

«Ama Büyükhanımefendi...» diye durumumu anlatmaya çalıştıkça, O büsbütün sesini yükseltiyordu:

«Ne diye şimdiye kadar söylemedin nüfuskâğıdın olmadığını? Hırlı mı hırsız mı olduğunu, kimin nesi, neyin nesi olduğunu nerden bileyim? Seni daha bu eve alırken söylemeliydin bunu... Artık bu evde çalışamazsın. Nüfuskâğıtsız insanı evimde bir dakika tutamam.»

«Büyükhanımefendi, bişey diyeceğim, az müsaade et... Ben almıyor değilim ki, ben istiyorum, ama bana nüfuskâğıdı vermiyorlar. Nüfuskâğıdım olunca ben değişecek, başka adam olacak değilim ki...»

O gene bildiğini okuyor:

«Olsun, ne olursa olsun, her insanın usûlen bir nüfuskâğıdı omalı... Mademki böyle bir usûl konmuş, öyleyse usûlen herkesin bir nüfuskâğıdı olacak...»

Anşe'yi görseniz yüreğiniz parçalanırdı. İki gözü iki çeşme ağlayarak Büyükhanımefendi'nin ayaklarına kapanıyor, yalvarıyor. Ama Büyükhanımefendi, sanki kendi başına aynı şeyler gelmemiş gibi,

«Herkesin usûlen bir nüfuskâğıdı olmalı. İstemem!» diyor da başka bişey demiyor.

Ne dersiniz, beni o gece bile evinde yatırtmadı.

«Ben nüfuskâğıtsız insanla bir evde kalamam geceleyin...» dedi.

Anşe'min gözleri ağlamaktan yumruk yumruk şişti.

Yaa, işte böyle ağbiler, her insanda usûlen olması gereken nüfuskâğıdım olmadığından ordan da kovuldum.

Yaşar Yaşamaz susunca, koğuştakilerden koro gibi,

— Haydaaa! sesi duyuldu.

FAZLADAN ÜÇ ÇOCUK

O sabah Avcı'nın işçisi olan İzmaritçi tahliye edilmişti. İzmaritçi izmarit toplamakta büyük ustaydı. Çünkü, yalnız cezaevinde değil, dışarda da yıllardanberi bu işi yapıyordu. Yaşı elliye yakındı, yani aşağı yukarı yarım yüzyıllık serseriydi. Çok gururlu olduğundan yerden izmariti almak için eğilmez, ucunda sivri çivi bulanan bastonla alırdı. Ucu çivili bastonun, sanki av tüfeğiymiş yada oltaymış gibi kullanır, kuş vurur, balık avlar gibi, bastonuyla yerden izmariti kaldırır alırdı.

Cezaevine girerken, bastonun yanında bırakmadıkları için, İzmaritçi içerde kendisine yine ucu çivili sopadan bir baston yapmıştı. Bahçede öteki hükümlüler volta atarken, İzmaritçi, yazın akşam gezintisine çıkmış zampara kibar beylerin baston sallamaları gibi, ıslık çala çala sopasını sallardı. Cıgara içenlerden birinin yere attığı izmariti, kimseye çaktırmadan, bir baston sallayıp çiviye takıp alırdı. Boynuna sarılı bir bez torbası vardı. Avladığı izmaritleri bu torbaya doldururdu. Torba dolunca, bunları patronu olan Avcı'ya teslim ederdi. Söylentiye göre, şimdi patronu olan Avcı, cezaevinde İzmarit avcılığı yapmıyor, toplanan izmaritleri cins cins ayırdıktan sonra harman ediyordu.

Kışı cezaevinde geçireceğini uman İzmaritçi,

cezasının ne gün biteceğini bile bilmediği için, o sabah adı birden tahliyeciler listesinde okununca pek şaşırmıştı. Avcı da zor durumda kalmıştı. Çoktan-beri patronluk ettiği için artık eskisi gibi bahçeden, koridorlardan izmarit toplamayı kendine yediremiyordu. Vara, iki ay önce kendisinden iş isteyen Yaşar Yaşamaz'ı geri çevirmemiş olaydı. Yatağında bağdaş kurmuş, önüne yaydığı gazete kâğıtları üstüne, kâğıtlarını açtığı cigara izmaritlerini iki elinin ayası arasında oğuşturarak tütün artıklarını ufalıyor, sonra da harmanlıyordu. Büyük işadamı kasılmasıyla,

— Ulan Yaşar Yaşamaz oğlum! diye seslendi.

Yaşar Yaşamaz, paralı olduğunun anlaşılmaması için, herkese, tıpkı cezaevine ilk geldiği günkü ürkek saygınlığıyla davranıyordu.

— Buyur ağbicum, diye seslenerek seğirtti, Avcı'nın karşısında dikildi.

Avcı,

— Bir bana, bir de kendine çay söyle de gel otur şuraya! diye burnuyla yatağının ayakucunu gösterdi.

Yaşar, çay ocağına iki çay söyledikten sonra gösterilen yere ilişti.

Avcı, sözü döndürüp dolaştırdıktan, Yaşar'ı çok sevdiğini anlattıktan sonra, O'na yanında iş verebileceğini söyledi.

Yaşar Yaşamaz içinden «Ulan enayi, o günler çoktan geçti. Şimdi ben senin gibi bir koğuş dolusu hödüğü satın alırım...» diye geçirdi. Ama bu duygusunu hiç belli etmeden, Avcı'nın her sözüne,

— Eksik olma ağbi...

— Beni sevdiğini bilirim ağbi...

— Sağol ağbi... diye yağcılık ederken içinden

de Avcı'nın yedi geçmişine sövmekteydi.

Yaşar Yaşamaz, Avcı'nın kendisine iş önermesinden sevinmişti. Demek, çok para kazanmakta olduğunu arkadaşlarından gizlemeyi başarmıştı. Avcı, eskisi gibi yoksul sanıp O'na iş öneriyordu. Yaşar, önerilen işi reddetmek için ağızlar yapmaya, bin dereden su getirmeye başladı. Avcı,

— Oğlum Yaşar, sen eşeği yokuşa sürüyorsun! dedi.

Yaşar,

— Yok vallaha ağbi, dedi, senin işçin olmak ne iyi! Gelgelelim, benim cezam bitti bitecek. Ben kendimden çok seni düşünüyorum ağbicim. Sen bana bir ekmek veriyorsun, sana kötülük edemem. Paranı alacağım diye üç gün yanında çalışıp gitmek olmaz. Ben tahliye olunca sen gene işçisiz kalacaksın.

Avcı'nın akli yattı. Yaşar doğru söylüyordu.

İzmaritçinin tahliye olduğu günün akşamı, ikinci kısmın birinci koğuşuna beş hükümlü getirildi. Koğuşta boş ranza kalmadığından, yeni gelenlerden üçü, döşeme üstüne yataklarını serdiler.

Sis düdüğü sesli yaşlı hükümlü,

— Kış bastırıyor, bundan sonra müşterimiz çoğalır... dedi.

Maltızcı,

— Hem de, dedi, kış yaman olacağı benzer, i-pini koparan kendini cezaevine atar bundan sonra.

O akşam gelen beş hükümlüden birini, eski hükümlüler tanıyordu. O'nu görünce,

— Vaaay, ulan Kolonyacı! diye boynuna sarı-lanlar bile olmuştu.

Kolonyacı dedikleri, üzgün mü, kızgın mı, dü-

şünceli mi, sevinçli mi olduğu anlaşılmayan, yüzünün anlamı bellisiz biriydi. Sanki, soygunda tanınmasın diye yüzüne kadın çorabı geçirmiş gibiydi. Boynuna sarılanlara, öpenlere de yüz vermiyordu. Koğuşa girip köşeye yatağını serince hiç zaman yitirmeden tezgâhını kurup çalışmaya başladı. Torbasından küçüklü büyüklü şişeler, el kadar bir ispirto ocağı, porselen çanaklar, beş-altı da limon çıkardı. Yaktığı ispirto ocağında su kaynatırken, meydana dancıdan aldığı tenekeden yapıma bıçakla limonların kabuklarını soyup incecik doğramaya başladı. Titiz bir kimyager gibi çalışıyordu.

Yaşar Yaşamaz da dikkatle Kolonyacı'yı izlemekteydi. Dilekçeci, Yaşar'ın Kolonyacı'yı dikizlediğini görünce,

— Ne yapsın zavallı, dedi, yolunu bulmak zorunda, ister istemez çalışacak. Ne zaman cezaevine girse, döşegini serer sermez tezgâhını kurup çalışmaya başlar, taaa tahliye oluncaya kadar...

Yaşar,

— Neden bu kadar çok çalışmak zorunda? diye sordu.

Dilekçeci,

— Ne yapsın yahu, hem karısı, hem de metresi var. İçeri düşünce kolonyacılık yapar, dışarda da tufacılık...

Kolonyacı'nın cezaevine geldiği akşamın o saatinde bütün koğuşlarda duyulmuş, kendisine Beyler Koğuşu'ndaki zenginler üç şişe kolonya göndermişlerdi.

Dilekçeci,

— Cezaevinde, dışarda olduğundan daha çok para kazanır, dedi.

Para kazanılacak her iş ilgisini çok çektiği için Yaşar, nasıl para kazandığını sordu. Dilekçeci,

— İşte böyle, dedi, görüyorsun ya, herifin hüneri var. Sihirbaz gibidir. Kolonyayı votkaya çevirir. Kolonyadan öyle votkalar yapar ki, hiç kolonya kokusu kalmaz. Cezaevine kolonya sokulmasına ses çıkarmazlar. Ne zaman bu herif buraya düşse, cezaevine getirilen kolonya şişeleri de artar.

Yarımporsiyon'un düdüğü duyuldu. Gırtlığı yırtılmış gibi çıkan boğuk sesi de birinci koğuşa doğru yaklaşıyordu:

— İçeri, içeriii! Hadi içeri!

Düdüğünü öttürerek, öttürmediği zaman da bağıarak koğuşun kapısına dek gelmiş, kapı ağzına dayanmış, daha da bağırmaktaydı:

— İçeri, içeri!

Sis düdüğü sesli yaşlı hükümlü dayanamayıp,

— Herkes içerde ya, daha nereye gireceğiz bel diye bağırdı.

Dilekçeci, Yarımporsiyon'u göstererek,

— Allah aşkına şunun gözlerine bak... diye fısıldadı, görüyor musun, içeri diye bağıırken gözleri nasıl süzüm süzüm süzülüyor, pezevenk keyften nerdeyse bayılacak... Düdük öttürürken de öyle, karısıyla yatıyormuş gibi keyf alıyor hergele.

Akşam yoklaması yapıldı. Yarımporsiyon, her yoklamadan sonra söylediği gibi,

— Allah kurtarsın! dedi.

İkinci kısmın hükümlüleri de, Yarımporsiyon'un anasına söver gibi,

— Sağol! diye hırlarcasına bağırdılar.

Cezaevinde zor geçen akşamın bu saatlerinde hükümlüler akşam yemeği hazırlamak, sonra yemek

için oyalanır, zaman öldürmeye çalışırlarken, Yaşar Yaşamaz başından geçenleri anlatmaya başladığındanberi, sanki tiyatroya yada bir eğlenceye yetişeceklermiş gibi iteleşerek yemeklerini yiyorlardı. Yemek üstüne çiftekağıtlı cigaralar sarılır, çay ocağındaki teneke semaver fokurdarken, Yaşar da anlatmaya başlamıştı:

— Sözü neresinde kalmıştık ağbiler, enson ne demiştik?

Heykelci,

— Büyükhanımefendi dediğin kocakarı seni sepetlemişti gecenin ortasında... dedi.

Koğuştakiler kulak kesilmişlerdi. Yalnız Kolonyacı, başını bile kaldırmadan limon kabuklarını, rendeler gibi, teneke bıçakla parçalıyordu.

— Evet ağbiler, Büyükhanımefendi olacak o fil biçimindeki kocakarı, bizi gecenin yarısıdır demeden kapıdışarı etmişti, demiştik.

Çay bardaklarındaki şekeri karıştıranların kaşık şingirtıları da kesilmişti.

— Baktım olası yok, bana yol göründü. Köşkün kapısından çıkarken, Anşe önüme yattı, ayaklarıma yapıştı.

«Beni burda bibaşıma koyup gitme Yaşar. Bir birleştik, bir daha ayrılmayalım. Gideceksek birlikte gidelim.»

«Bre aman, etme Anşe'm...» diyorsam da, gözünden sel gibi yaşlar akan Anşe'nin söz dinleyesi yok. Hem ağlıyor, hem de bana akıllar veriyor. İkimiz birden giderseymişiz, Büyükhanımefendi bu koca köşkte tekbaşına kalamaz, o zaman ikimizi birden köşkte alakomak zorunda kalırmış.

«Ben olmasam kim bakar bu şişkoya? Birbaşına ayakyoluna bile gidemez o. Oturağını altına ben

sürerim. Pisliğini ben dökerim. Çocuk gibi altını temizler, bebe gibi yemeğini yediririm. Ben de gidiyorum Yaşar'la dersem, amana gelir. Gitmeyelim, diye yalvarır bile bize...»

Evet, Anşe'nin dediği doğru. Anşe gitmesin diye beni de kovmaktan vazgeçer. Ama ne olacak, bu gecelik, yarın gecelik... Kızına, damadına, oğluna telefon edip çağırır onları köşke... Parasıyla değil mi bu iş, karıda para çok, Anşe'nin yerine başkasını bulur, ikimizi de kovar o zaman. Bunları anlatıp,

«O zaman n'eyleriz Anşe?» diye sordum.

Bu sözüme akli yatar gibi olunca sözü sürdürdüm:

«Çocuğumuzu düşün. Çocuğumuzun uğruna sık dişini az daha. Bunca dayandın, az kaldı. Eskisi gibi değil ki, param var azçok. Hele ben bir iş bulayım.»

Anşe,

«Aman, işi mişi bırak şimdi.» dedi, «evet paramız var çok şükür, sen önce bir ev kirala. Ev kiraldın mı çıkarım burdan. Evimize taşınırız. El kapısında çalıştıktan sonra, bir kapı salt burası değil ya... Biz eşek olduktan kelli, sırtımıza binecek çok bulunur. Hiç mi değil, böyle yüz çekilik şişkonun kahrını çekmeyiz.»

Dediği doğru.

Kadın beni koğdu diye, şimdi arkasından kötü konuşacak değilim. Doğru dosdoğru, çok eliaçık bir kadındı. O'nun kapısında epiy para edindim. Daha önce de, o «Herşeyin esası mantık» diyen, «İslatır mı ıslatmaz mı?» diye soran deli herifin yanında çalışırken de epiy para biriktirmiştım. İlk kiralık ev çok, dahası, kesemize uygunları bile var. Var olmaya var da, gelgelelim evsahibi «Hadi kontratı ya-

palım.» deyince ben,

«Eyvah, nüfuskâğdını evde unutmuşum. Alıp da geleyim...» diye ordan savuşuyorum. Nüfuskâğıdı olmayınca kontratı nasıl yapacaksın? Kontratsız evini kiraya veren de yok...

Bir gün, bir hafta, bir ay değil ağbiler, tam iki ay her Allah'ın günü sabahın köründen akşamın karanlığına dek kontratsız kiralananacak ev aradım. Biyandan Anşe, ille de ev bulmam için zorluyor. İyice bunaldım. Artık canımdan bezdim. Bir sabah çayevinde bir gazetenin ilân sayfasında, birbuçuk odalı bir küçük dairenin ilânını gördüm. Bize uygun. Hiç umudum yoksa da yapacak başka da işim olmadığından, ilândaki adrese gittim. Kapıyı çok yaşlı bir adam açtı, ben diyeyim seksen yaşında, siz deyin doksan yaşında bir aksakal. Kiralık ev için geldiğimi söyleyince, beni tepeden tırnağıma sözdü. Belli ki, kılığımdan beni gözü tutmadı. Gene de geri çevirmeyip kiralık daireyi gösterdi. Kendi oturduğu daireyi ikiye bölmüş, birbuçuk odalı olan bölümü kiraya verecekmiş ki, taksitle aldığı apartımanın borcunu ödesin. Kiralık yeri gezdim. Çok güzel. Ama kirası çok.

«Sizi boşuna tedirgin ettim, bize göre değilmiş.» dedim.

O aksakal birden parlayıp,

«Size göre olanı nasıl olacakmış bakayım...» dedi.

«Doğrusunu istersen beybaba, bu dünyada bize göre olanı da yok ya...» dedim.

Daha da kızarak,

«Neye?» diye sordu.

«Çünkü» dedim, «benim bu dünyada yerim yok.

Çünkü, ben yaşamıyorum. Çünkü hükümete göre ben dünyada yokum. Çünkü...»

Besbelli iyice bunalmış olduğumdan, içimi dök-tüm. O kızgın aksakalın yüzü yumuşadı,

«Gel bakayım, gel...» diyerek beni kendi evine soktu. Bir koltuğa oturttu. Kendi de oturdu.

«Anlat, neymiş? Neden yaşamıyor muşsun, ne-den bu dünyada yerin yokmuş?» dedi.

Demek, ben de içimi boşaltacak birini arıyormuşum ki, bütün olup biteni kısaca anlattıktan sonra,

«Hükümet makamları benim yaşadığıma inan-mıyor.» dedim.

Ben anlatırken kıs kıs gülüyordu. Sözüm bitince gene gülerek,

«Benim durumum seninkinden daha bok da o-nun için gülüyorum.» diye açıkladı. Bu evde tekbaşı-na oturduğunu, elliüç yıllık eşinin kendisini bırakıp gittiğini anlattıktan sonra,

«Bak delikanlı» dedi, «sana bu evi kiralayaca-ğım, hem de istediğim kiradan daha ucuza.»

«Ya kunturat? Nüfuskâğıdım yok...» dedim.

«Dertli dertlinin halinden anlar. Sen de benim gibi dertlisin.» dedi.

Kontrat ne istemiyordu. Yalnız, evin borcunu ö-deyeceği için, kirayı zamanında ödemeliydim. Hey Allah, dünyada bu kadar da iyi insan var mıymış... Sarılıp elini öptüm.

«Yalnız, senden bir dileğim var.» dedi.

«Buyur, her buyurduğun can baş üstüne beyba-ba...» dedim.

«Dedim ya, benim derdim seninkinden çok da-ha baskın diye... Başıma bisürü dâvâ açıldı. Karım da bir saçmalık yüzünden beni yüzüstü bırakıp gitti.

Çok yaşıyım. Mahkemelere gidip gelemiyorum. Duruşma günleri, mahkemeye gitmeme yardım et, yeter...» dedi.

«Helbeeeeet beybaba... Ne demek! Sırtımda bile taşıyım.» dedim.

Anşe yeni evimizi çok beğendi.

«Amanın, kuş yuvası gibi...» diyerek sevincinden uçtu. Ufaktefek eşya ney de aldık. Anşe ancak haftada bir, gündüzün geliyordu. Nüfuskâğıdım olmadığından Anşe'yle nikâhlanamadığımızı evsahibimiz de biliyordu.

Aksakallı, karısının neden bırakıp kaçtığını, neden o kadar çok dâvâsı olduğunu sorup öğrenemiştim. Bigün,

«Oğlum Yaşar, iki gün sonra duruşmam var, beni mahkemeye götürcek misin?» dedi.

«Götürürüm Beybaba...» dedim.

Duruşmasının olduğu gün Beybaba'yı aldım, birlikte mahkemeye gittik. Kendisini bırakıp kaçmış olan karısı da ordaydı. Allah biliyor ya, bırakıp kaçtığına göre kadını genç sanıyordum. Dahası, içimden, «Kimbilir kendinden otuz mu, kırk mı yaş genç kadınla evlenmiştir, elbet sonu böyle olur...» diyordum. Mahkemeye gidince, uzaktaki tahta sıra üzerinde oturan karısını gösterdi. İki kişinin koluna girmiş, öyle oturup kalkan, tirit olmuş bir kadın. Görünüşü, beybadan da yaşlı. Kocasına boşanma dâvâsı açmış. Avukatı da var. Beybaba avukat tutmamış.

Mahkemenin koridorunda tahta sıra üzerinde oturup duruşmayı beklerken,

«Yaşar oğlum, vara ben de senin gibi nüfusta ölü görüneydim. Vara, nüfuskâğıdım olmayaydı. Vara senin gibi, daha doğmadan şehit düşeydim. Benimki, seninkinden çok, çok daha kötü...» dedi.

Niçin avukat tutmadığını sordum. Utandığı için avukat tutmadığını söyledi.

«Karım, ihanet ettim diye beni mahkemeye verip boşanma dâvâsı açtı. Bu yaştan sonra ne ihaneti, nasıl ihanet? Yahu, dedim karıma, ben kendim ayakta dik duramıyorum, nasıl ihanet ederim sana...» diye anlatırken, bizden iki sıra ötede oturan karısı, sözlerini duymuş olacak ki, başını bize çevirip,

«Resmî belge var, belge... Koskoca hükümet belgesi... İhanet etmedin de, o gayrimeşru piçler nerden çıktı?» diye bağırdı.

Beybaba hiç sesini çıkarmadı. Bana,

«Gazetelerin diline düşeceğim diye ödüm patlıyor.» dedi.

Karısının neden boşanma dâvâsı açtığını anlatmaya başlamıştı ki, mübaşir adını bağırdı:

«Hasan Öğüüt...»

Koluna girdim. Yerinden kalktı. Duruşma salonuna girdik. Ben arkada oturdum. Beybaba da dâvalı yerine geçti. Yargıç kimliklerini sorup yazdırdıktan sonra, dâvâcı olan kadına anlatmasını söyledi. O tirit olmuş yaşlı kadın birden canlanıp olduğu yerde serçe gibi sıçraya sıçraya öter gibi konuşmaya başladı:

«Hâkim Bey, biz elliüç yıllık evliydik.»

Hâkim kadının sözünü kesip,

«Şu dakikaya kadar gine de evlisiniz...» dedi.

Kadın,

«Ne yazık ki, evet öyle... deyip sürdürdü sözü:

«Bizim üç kızımız var. Adları da İlkül, Tekgül, Songül... Üçü de evli barklı, çoluk çocuk sahibi, Üçünün de boylarınca çocukları var. Torunlarımız bi-

le evlendi. Bu yaştan sonra, kocamın bana ihanet edeceğini neden bilirim...»

Yargıç sık sık kısa kesmesi için kadını uyarıyor, ama kadın hiç orali olmuyordu:

«Nasıl olduysa emekli aylığı cüzdanımız kaybolmuş. Bey, emekli aylığını almaya gidecek, cüzdan yok... Evin içini altüst ettik. Allah'tan işte, cüzdan kaybolmasa, bana ihanet ettiğini anlayamayacaktım. Emekli cüzdanını yeniden çıkarmak için nüfuskâğıdı gerekti. O da yok... Demek hepsini birden bir yerde düşürmüş. Bey, yeniden nüfuskâğıdı çıkarmak için nüfus müdürlüğüne dilekçe verdi. Nüfus kütüğü Bingöl'ün bir ilçesinde olduğu için oranın nüfus müdürlüğüne yazıldı. Biz ordan iki nüfuskâğıdı gelecek diye bekliyoruz; biri kocamın, biri de benim. Aaa, bir de ne görelim, bize beş nüfuskâğıdı birden gelmez mi! İkisi bizim, üçü de çocukların. Allah biliyor ya, ben ilkin bizim kızların nüfuskâğıdı sanmıştım. Evet ama, bizim kızların nüfuskâğıtları kendilerinde. Hem bu üç nüfuskâğıdı başka üç çocuğun, ikisi erkek, biri kız... Adları da bir acaip, hiç öyle ad duymadım. Tınaz, Poyraz, kızınki de Aytunaz... Benim içimde kötülük yok, ben önce yanlışlık oldu, bizim çocukların yerine başka çocukların nüfuskâğıtlarını yanlışlıkla gönderdiler sandım. Ben de, yanlışlıkla olmuştur diye beni kandırdı. Yeniden dilekçe, verip, nüfuskâğıtları gönderilen üç çocuğun bizim çocuklarımız olmadığını, bizim üç çocuğumuzun da nüfus kayıtlarını gönderdik. Bu sefer ne olsa beğenirsiniz... Bizim kendi çocuklarımızın da nüfuskâğıdı gönderildikten başka, öbür üç çocuğun babasının da Hasan Ögüt olduğunu bildiriyorlar. Resmen Nüfus Müdürlüğünün yazısı böyle... Bizim beyin üç çocuğu daha varmış da benim haberim yok. Hem de benimle evliyen...»

— Bu sefer de ne olsa beğenirsiniz... Bizim kendi çocuklarımızın da nüfuskâğıdı gönderildikten başka, öbür üç çocuğun babasının da Hasan Ögüt olduğunu bildiriyorlar. Resmen Nüfus Müdürlüğünün yazısı böyle... Bizim beyin üç çocuğu daha varmış da benim haberim yok. Hem de benimle evliyken...

Yargıç sustumak istiyorsa da kadının susacağı yok. Avukatı söz aldı:

«..... eşi Bay Hasan Öğüt'ün, evlilik dışı üç çocuğunun bulunduğu nüfus müdürlüğünden gönderilen yazıyla sabit olduğundan, eşine ihanet etmiş olduğu anlaşılmakla...» falan filan, «evlilik anlaşmasının bozulmasına karar verilmesini istiyoruz.»

Yargıç, Beybabaya söz verdi. Beybaba anlattı:

«Bir yanlışlık olduğu ortada. Çünkü, nüfus kaydımın bulunduğu Bingöl nüfus müdürlüğünden benim çocuğum diye nüfuskâğıtları gönderilen üç çocuktan biri sekiz aylık, biri de benden iki yaş büyük... Ben-deniz, seksen dört yaşındayım efendim. Benim, sekiz aylık çocuğum nasıl olabilir. Bize gönderilen nüfuskâğıtlarında, benim oğlum diye gösterilen Tınaz ise, nüfuskâğıdında yazılı doğum tarihine göre, benden iki yaş büyük efendim. Benim oğlum olamaz, olsa olsa ağabeyim olur...»

Beybabanın çaçaron karısı ayağa fırladı:

«Efendim, doğum tarihini yanlış yazmışlardır... Yanlışlık olamaz mı yani...»

Yargıç, zabıt kâtibine kararı yazdırdı:

«Dâvâlının nüfus kaydının ve kaydında bulunan çocuklarının nüfus kayıtlarının mahkememize gönderilmesi için, Bingöl ili nüfus müdürlüğüne yazılmasına ve duruşmanın...» falan güne kalmasına...

Duruşma salonundan çıkınca Beybaba, karısının yanına sokulup,

«Hanım etme, ele güne rezil oluyoruz. Bizim bir ayağımız çukurda, öbür ayağımız da nerdeyse çukura girecek. Bu yaştan sonra ellüç yıllık yuvamızı yıkma. Yahu, benim sekiz aylık çocuğum olabilir mi hiç...» diye yalvardıysa da karısı,

«Olur olur... senden herşey umarım...» deyince, çevresini kuşatanlar gülüştüler.

Beybaba'yı eve götürürken, durumunun sandığı kadar kötü olmadığını, nasıl olsa yanlışlığın anlaşılacağını dilimin döndüğünce anlatmaya çalıştım. O zaman,

«Aman oğlum, bu fazladan üç çocuk için başıma gelen belâ yalnız karımın benden ayrılması olsa ne iyi... Ama daha ne işler açıldı başıma. Savcılık da soruşturma açtı.» dedi.

«Ne diye?» sordum.

«Ne diye olacak, insanların hiç işi yok, birisi ihbar etmiş olmalı. Savcılık da bana, bu üç çocuk şimdi nerde, diye soruyor. Öyle ya, ben bu çocukların babasıysam, çocuklar nerde?»

«Çocuklar nerde olabilir, elbette bir yerlerde-
dir.»

«Savcılık anlıyor mu? Çocukların adresini, yerini soruyor. Ne oldu çocuklar? Bir cinayete mi kurban gittiler? Dünyada neler oluyor. Fazladan üç çocuğu bulamazsam, ister misin, bana çocukların kaatili desinler...»

«Hiç öyle şey olur mu Beybaba, sonunda elbet anlaşılır yanlışlık...»

Beybaba kızdı,

«Yahu, sen bile böyle söylüyorsun. Yanlışlık anlaşılır da, senin başındaki yanlışlık neye anlaşılmıyor...» dedi.

«Öyle ya...» dedim.

Bir hafta kadar sonra, Beybaba'yı yeniden savcılıktan çağırmışlar. Birlikte gittik. Savcı, önündeki dosyaya bakarak, Tınaz, Poyraz ve Aytunaz adlı çocuklarının nerede olduklarını, adreslerini sordu. Beybaba,

«Geçen sorgumda da arzetmiştim efendim. Benim bu adlarda çocuklarım yok. Benim, İlgül, Tekgül ve Songül adlarında üç kızım var. Bu adlarını saydığınız, fazladan çocuklardır.» dedi.

Savcı,

«Geçen sorgunuzda, Bingöl Nüfus müdürlüğünden daha cevap gelmemiştir. Bingöl Nüfus müdürlüğünden yazımıza gelen cevapta, üç değil, altı çocuğunuz olduğu bildiriliyor. Nerde öbür üç çocuğunuz?» dedi.

Beybaba boyuna,

«Onlar fazladan çocuklar...» deyip duruyordu.

«Fazladan veya değil, orası sizi ilgilendirir. Çocuklar nerde?»

Beybaba,

«Efendim» dedi, «bendeniz seksendört yaşımdayım. Benim çocuğum denilen Aytunaz adlı kız çocuğu ise daha bu yıl doğmuş, sekiz aylık. İnsaf ediniz, benim yaşımda bir adamın çocuğu olabilir mi?»

Savcı,

«Sizin bu yaşta çocuğunuzun olup olmayacağı savcılık makamını ilgilendirmez. Bu bir tıp sorunudur. Gazetelerde okuyoruz, doksan, yüz yaşındakilerin bile çocuğu olabiliyor.» dedi.

Beybaba ağlamaklı bir sesle,

«Fazladan üç çocuktan büyük oğlan da seksen altı yaşında, benim yaşımsa seksen dört... Savcı, bey, benden iki yaş büyük oğlum nasıl olur?» dedi.

Savcı, Beybabanın eşi gibi,

«Bir tarih yanlışlığıdır o... Yazı makinesinde yazılmıştır.» dedi.

Sonunda, savcı çok yaşlı olduğu için şimdilik polis soruşturması açtırmadığını, ama adresleri bilin-

meyen bu üç çocuğun kayıtlarının silindiğini bildiren mahkeme kararı getirilmezse, polis soruşturması açtıracağını söyleyerek Beybabayı bıraktı.

Eve dönerken durmadan, kendikendine söylüyor :

«Karıma ihanet etmişim... Benim ihanet edecek halim mi var be... Nüfus cüzdanlarımızı yeniden çıkartalım diye durup dururken başımıza iş açtık. Al sana üç fazladan çocuk... Savcı haklı... Öyle ya, nüfus kaydındaki fazladan üç çocuk nerde? Ulan, şurda kaç günlük ömrüm kaldı da yeni nüfus kâğıdı çıkarmak istedim... Yaşar ağlum, iyi ki sana nüfus kâğıdı vermiyorlar. Ya bir de benim gibi fazladan üç çocuğun var deyip de, göster çocukları, çocukları ne yaptın diye sorarlarsa, daha mı iyi...»

Beybaba,

«Bu iş sarpa sarıyor, avukatsız olmayacak... diyordu. Ama o gün çok yorulduğundan avukata gidemedi. Başka bigün Beybaba'yı tanıdığı avukata götürdüm. Avukata olup biteni anlatınca, avukat,

«Hiç merak etme, kolay... Hallederiz. Asliye Hukuk Hakimliğinde dâvâ açacağız.» dedi.

«Kimi dâvâ edeceğiz?» diye sordu Beybaba.

Avukat da,

«Nüfus müdürlüğünü... Sen vekâletnameyi çıkart, ben dâvâyı açarım.» dedi.

Mahkeme kalemine dâvâ dilekçesini ben götürdüğümünden, dilekçe hâlâ aklımdadır:

«Davâ konusu : Nüfus kaydının tashihi talebin-den ibarettir.

Olay : Eşim Hasna Öğüt'ten İlkül, Tekgül ve Songül adlı çocuklarım mevcuttur. Bu husus, Bingöl ili, Karlıova ilçesi, merkez nahiyesi, Karapınar

köyü, hane bilmem kaç, cilt bilmem kaç, sayfa bilmem kaç kayıtlı.

Nüfus cüzdanlarımızı yenilemek için yaptığım müracaat üzerine tarafıma fazladan üç adet cüzdan yollanmış olup, bu cüzdanlardaki uydurma üç çocuğu, kendi çocuklarımla birlikte nüfusta kayıtlı kılınmış göstermektedir. Bir yanlışlık sonucu yazıldıklarında şüphe bulunmayan Tınaz, Poyraz, Aytunaz adlı çocukların kayıtlarının düzeltilmesinde veya silinmesinde zaruret bulunmaktadır. Yanlışlıkla üzerime kayıt edilmiş bu çocuklardan birinin daha bu yıl, bir diğerinin ise, ben doğmadan iki yıl önce doğmuş oldukları, doğum tarihlerinden anlaşılacağından, haki-kate uymayan kayıtlar olduğu meydandadır.

Hukukî sebepler falan fırtık...

Sonuç : Yukarda arzettiğim sebeplerle, aslında mevcut bulunmadığı halde, nüfusuma kaydedilen adlarını saydığım üç şahsın kayıtlarının nüfusumdan silinmesine ve böylece yanlışlığın düzeltilmesine karar verilmesi saygıyla talep olunur. Dâvâcı : Hasan Ögüt.»

Yaşar, dilekçeyi okur gibi anlatınca, Dilekçeci,
— Ulan Yaşar Yaşamaz, beni bile bastırdın be...
Avukat kesilmişsin sen... dedi.

Koğuşun en yaşlısı,

— Oğlum Yaşar, dedi, insanda şans olmalı şans... Bak sen kendine bitek nüfuskâğıdı bulamıyorsun, elin şanslı adamına fazladan üç nüfuskâğıdı birden gönderiyorlar. Allah'ın kısmetli kulu...

Yaşar, yaşlı hükümlüye,

— Baba, o daha kötü, dedi, ben O'na bakar da kendi halime şükreder, avunurdum. Hiç olmazsa ba-

na, sen ölmüşsün, diyorlar. O zavallıdansa, üç çocuğunu öldürdü mü diye kuşkuluyorlar.

Hamurkâr,

— Peki, sonu ne oldu yahu, insanı çatlatma da anlat. Adamcağız kurtuldu mu üç fazla çocuktan? diye sordu.

Yaşar,

— Kolay mı? dedi. Bingöl Nüfus müdürlüğün den mahkemeye cevap geldi.

— Ne diyor cevapta?

— Bu üç çocuk da kayıtta üzerindedir, altı çocuğun var diyorlar cevapta.

— Adam ne yaptı, o aksakal?

— Ağbicim, hani derler ya, pişmiş tavuğun başına bile gelmemiş diye... İşte öyle, Hasan Öğüt'ün başına gelenler pişmiş tavuğun başına gelmemiştir. Ama araya Riçirt Reşat girdi, O'nu anlatmadan Beybaba'nın sonunu anlatamam...

Heykelci,

— O da kim? diye sordu.

— Riçirt Reşat mı? O'nu anlatmak uzun sürer. Yarın gece de O'nu anlatırım.

Yataklarında dinleyenler, başlarını yastıklarına koydular. Oturanlar da yataklarına yattılar. Yalnız Kolonyacı, döşemeye serili incecik döşeği üstünde titiz bir kimyager gibi çalışıyor, kolonyaları votkaya çeviriyordu.

Yaşar Yaşamaz, sabahleyin erkenden helâya gitmek için yatağından kalktığında Kolonyacıyı yine öylece çalışırken gördü. Bütün gece uyumadan mı çalışmıştı, yoksa sabahın çok erken saatinde uyanıp çalışmaya mı başlamıştı? Yüzü anlamsız Kolonyacıya Yaşar bunu sormadı.

RIÇIRT REŞAT DENİLEN CASUS

Birinci koğuştakilerin çoğu bütün gün, fazladan üç çocuk üzerinde konuşup tartışmışlardı. Aksakal Hasan Öğüt, nüfus kaydındaki yanlışlıklarla fazladan üç çocuğun babası olmaktan kurtulmuş muydu, yoksa çocuklarını ortadan kaldırıp yoketmiş bir canî baba olarak başı belâyâ mı girmişti?

— Müslüman olan casusu anlatmamış, sonucu söylemişim, neye yarar... Olmaz ki... Akşama, ilkin şu casus Riçirt'ı anlatayım, sonra da aksakal Hasan Öğüt'ün ne olduğunu anlatacağım... diyordu.

Hükümlüler, genellikle kendileri de haksızlığa uğradıklarına inanmış olduklarından, aksakal Hasan Öğüt'ün fazladan üç çocuk yüzünden başının derde girmiş, dahası, hapse bile altırmış olduğunu iddia edenler çoğunlukta. Buna karşılık Yaşar'ın anlattığı bu olaya hiç inanmayanlar da vardı. Artık bu denli de olur muydu yani? Bir adam durup dururken, hiç tanıyıp bilmediği üç çocuğun babasıysın, çocuklar nerde, diye nasıl suçlanabilirdi?

Yaşar'ın, yanında izmaritçi olarak çalışmamasına içerlemiş olan Avcı,

— Anlarım, nüfus kaydında yanlışlık yapılabilir. Bir çocuk, babasından iki yaş büyük yazılmış olabilir. Haa, bak bu olur. Ama havadan üç çocuk kaydına yazılıp da, «Çıkar çocukları!» diye insan suçlanır

mı yahu? Bu Yaşar Yaşamaz, nişangâhsız atarken, artık iyice ipin ucunu da, lafın tadını da kaçırdı... dedi.

Maltızcı karşı koyuyordu:

— Öyle söyleme arkadaş. Bu işler bizim başımıza az mı geldi yani... Hani ne demişler : Olmaz olmaz, deme, olmaz olmaz!

Yaşar Yaşamaz, kendisi için koğuştaki tartışmaları duyuyor, ama duymazdan geliyordu. Akşam yoklaması saatinde yatağına oturmuş, cezaevine getirdiği kirli bez torbasını didikdidik araştırmaktaydı. Uçları kıvrık eski cep defterleri, kopuk defter kâğıtları, örselenmiş ve buruşuk kâğıtları karıştırıyor, bu kâğıtlardaki yazıları okumaya çalışıyordu. Belli ki birşey aramaktaydı. Akşam yoklamasından sonra da yemek bile yememiş, o kâğıtları didiklemeyle uğraşmıştı.

Yaşar'ın anlatacaklarını dinlemek için koğuştakiler her akşam olduğu gibi durumlarını almışlardı. Kimisi yatağına uzanmış, kimisi de koğuşun ortasındaki uzun tahta masaya dirseklerini dayamış Yaşar'ı bekliyordu.

Kral Sami,

— Hadi Yaşar oğlum, seni bekliyoruz! diye seslendi.

Yaşar, o kâğıtlardan başını kaldırmadan,

— Bir dakika ağbicum, şimdi geliyorum... dedi.

Bir süre daha arandıktan, torbayı karıştırdıktan, yazılı kâğıtları okuduktan sonra, bu örselenmiş kâğıtların içinden dörde katlı bir kâğıt alıp ortaya geldi. Uzun tahta sıraya oturdu. Tahta aralıklarına yemek artıkları dolmuş yağlı masaya dirseklerini dayadı. Her akşamki gibi, dinleyicilerini hazırlamak için giriş yapmadan söze başladı:

— Müslüman olan casusu anlatmamış olamaz! İlkin ordan başlayalım söze. Kiracısı olduğumuz apartıman dar ve küçük, üç katlı. Biz alt kattayız. Önce de söylediğim gibi, alt kat iki bölük. Bir bölüğünde Hasan Öğüt, bir bölüğünde biz oturmaktayız. Orta katta Riçirt denilen bir adam var. Üst kat satılık olduğundan boş duruyor.

Bu Riçirt denilen adam, adından da belli, yabancı. Ama Türkçesi iyi. Biraz kırık, çetrefil bir Türkçesi var. Kanı sıcak bir adam, hemen insana yakınlık gösteriyor, tatlı dilli... Beni her görüşünde evine çağırır. Ben de giderim. Çay yapar içeriz. Bu paralı yabancı adamın, ne diye bu yoksul müslüman mahallesine gelip ev kiraladığını bitürlü anlamam. Bir akşam evindeyken bana ne iş yaptığımı sordu. Ben de söyleşi olsun diye başımdan geçenleri özetleyip,

«Nüfuskâğıdım olmadığından hiçbir işe almıyorlar.» dedim.

Çok üzüldü.

«Sana bir iyilik yapmak isterim.» dedi.

«Eksik olma Riçirt Bey, ama bana kimse iyilik yapamaz. Benim işim de, evsahibim Hasan Öğüt'ün işi de Allah'a kalmış artık...» dedim.

Sonra ben de O'na ne iş yaptığını sordum. Bir yabancı firmanın burdaki işlerine neye bakarmış. Yakında emekli olacakmış.

«Emekli olunca burda yerleşeceğim.» dedi.

Allah Allah, gel de şaşma!

Aradan bir zaman geçti. Bir akşam gene evinde konuşurken Riçirt bana,

«Yakında müslüman olacağım.» dedi.

Yahu, bu adam, insanı şaşırtmak için yaratılmış. Zengin olduğu halde, gelir, yoksullar mahalle-

slndeki bir küçük apartıman dairesine sığışır. Hristiyan olduğu halde, müslümanların arasında yaşar. Emekli olunca kendi yurduna gitmez, burda yerleşmeye kalkar.

Derken, günün birinde,

«Müslüman olmak zorundayım.» dedi.

«Rıçirt Bey, hiç zorla müslüman olduğunu duymamıştım.» dedim.

«Sen tarih bilmediğinden öyle sanıyorsun. Dünyadaki müslümanların yarısından çoğunun ataları kılıç zoruyla müslüman olmuşlardır.» dedi.

Adam herşeyi de biliyor. Buyüzden, sözüne karşı gelemedim.

«Hangi müslüman sana kılıç çekti de, ne zoruna müslüman oluyorsun?» dedim.

«Ah! Vara kılıcını çekip bir müslüman kellemi almaya kalkaydı. Ondan da kötüsü ben âşık oldum bir Türk kadınına. Ailesi, müslüman olmazsam kızlarını bana vermiyor. Anladın mı neden müslüman olmak zorunda kaldığımı...» dedi.

Aradan bir zaman daha geçti. Bir akşam gene beni evine çağırdı.

«Yarın sünnet oluyorum.» dedi.

Rıçirt Bey'in sünneti zor oldu. Ağaç yaşken eğilir de, adam kartken sünnet edilmez ya... Evet, zor oldu. Herif, iki hafta evinde yatağından kalkamadı. Sanırsın, sünnetini kesmediler de, farzını kökünden kopardılar. Sünnet edilip müslüman olduktan sonra Rıçirt Bey, Reşat Bey oldu. Gelgelelim kimse O'na Reşat Bey demez, Rıçirt Reşat Bey derdi.

Evlendi. Karısını evine getirdi. Yahu, öyle bir karı ki, şuncacık akli olan, öyle bir karı için, değil sünnetini kestirmek, ayak tırnağını bile kesmez. Biz bu

Rıçirt Bey'le çok kaynaşıp içli dışlı olduğumuzdan bigün bana,

«Yahu Rıçirt Bey, darılma ama sana bişey soracağım. Gerçekten, sen bu karına aşık oldun da mı evlendin?» diye sordum.

Bir yabancı dili en iyi öğrenmenin yolu, anadili o dil olan bir kadınla evlenmekmiş.

«İyi ama, sen Türkçeyi biliyorsun.» dedim.

Biliyormuş, ama anadili gibi konuşamıyormuş. Konuşurken, yabancı olduğu anlaşılıyormuş.

«Şimdi bu senin hanım, sana Türkçe mi öğretiyor?» dedim.

«Sen aşağı kattan, tependeki bizim kavgamızı duymuyor musun? Sabah akşam kavgaya ediyoruz. İnsanın bir dili öğrenmiş olduğu üç şeyden anlaşılır.» dedi.

«Neymiş o üç şey?» dedim.

Söyledi:

«Birincisi, o dilde rüya görüyorsa. İkincisi, o dilde sevişiyorsa. Üçüncüsü de, o dilde kavgaya edebiliyorsa. Ben bu karıyla kavgaya ede ede Türkçeyi anadilim gibi öğreneceğim.»

Gerçekten de kısa zamanda Rıçirt Reşat Bey'in dili düzeldi iyice. Çok kişi O'nun Türk olmadığına inanmazdı.

Biz O'nunla arkadaşlığı ilerlettikçe Rıçirt Bey'in geçmişini öğrenip her geçen gün daha da çok şaşıyordum. Bu herif dokuz kez mi, on kez mi ne evlenmiş. Karıları, Koreli, Fransız, Rus, Viyetnamlı filanmış.

«Rıçirt Bey, kadın koleksiyonu yapmıyorsun ya, ne diye bu kadar karmakarışık çeşitli kadınla evlendin?» diye sordum.

Ora insanların dillerini öğrenmek için o kadınlarla evlenmiş. Buyüzden de Korece, Caponca, Viyetnamca, daha nice diller bilirmiş.

Biyandan Riçirt Bey'le tanışlığı koyulturken, biyandan kendime iş ararken, biyandan da bizim aksakal Hasan Öğüt'ü, savcılığa, mahkemeye götürüp getiriyorum. Zavallının işi sürüp duruyor. Biteceği, sonuçlanacağı da yok. Çünkü, bir yanlışlığı düzeltelim derken, araya beşaltı yeni yanlış daha giriyor. Oraya bişey soruluyor, ordan cevap olarak başka bir yanlış şey geliyor. Haydi bir daha soruyorlar. Her yazının gitmesi, cevabın gelmesi, yanlışın düzeltilmesi, düzeltelim derken daha da yanlış yapılması aylar sürüyor. Öyle yanlışlar yapıyordu ki, bigün aksakal Hasan Öğüt bana şöyle dedi:

«Oğlum Yaşar, ben bu fazladan üç çocuğa razı olsam iyi olacak, çünkü biz bu yanlış düzeltelim derken, ister misin bu sefer de fazladan beş nüfus-kâğıdı daha göndersinler. O zaman çık bakalım işin içinden çıkabilirsen. Allahtan bişeycik istemem, bu sefer fazladan beş çocuk, benim hanımın nüfus kaydında görünmeli ki, son günümde hiç olmazsa, ölürsem de keyfimden öleyim...»

Gene evlerine bir gidişimde, ben odada otururken, salonda karısının Riçirt Bey'e,

«Bu ipsiz sapsız herifle konuşmaktan ne anlıyorsun! Yüzverme şu n'idüğü belirsiz hödüğe!» dediğini duyduğumdan evlerine gitmiyordum. Bu kez Riçirt Bey bana gelmeye başlamıştı. Bir akşam gene gelmişti. O gün boşuboşuna iş aramaktan yorulmuş, bunalmışım. Yakınıp içimi döktüm.

«Sana bir sır vereceğim, bilirim senden sır çıkmaz!» dedi.

«Öyledir, bizden can çıkar, sır çıkmaz!» dedim.
Birden damdan düşer gibi,
«Ben casusum!» demesin mi!

Şaşmak da ne demek canım, sanki küçük dili-
mi yuttum da, soluğum kesildi. Gırtlak boğumumdan
sesim çıkmıyor ki, «Aman burda durma, kalk git!»
diye yalvarayım. Nice zaman sonra kendime gelin-
ce,

«İyilik yapacağım sana, iyilik yapacağım deyip
duruyordun, bana yapacağın iyilik bu muydu! Yaktın
beni Riçirt Bey... Zaten karışık bir adam olduğunu
çoktan anlamalıydım...» dedim.

«Rengin sarardı korkudan. Korkacak bişey
yok.» dedi.

«Yahu, daha ne olsun... Ben namusumla yaşa-
mak isterken bile beni yaşar saymıyorlar, şimdi bir
casusun arkadaşı olduğumu duyarsa hükümet beni
asar!» dedim.

«Daha doğmadan şehit olmuş insanı nasıl asar-
lar!» dedi.

«Bildiğin gibi değil Riçirt Bey... Benim işime ya-
rar bişey olunca, evet, o zaman bana yaşamıyorsun,
diyorlar ama, kendi işlerine gelince yaşıyorsun di-
yorlar. Okula gideceksen, yaşamıyorum. Askere ala-
caklarsa, yaşıyorum. Nüfuskâğıdı istersem, yaşamı-
yorum. Vergi alacaklarsa, yaşıyorum. İş ararsam ya-
şamıyorum. Ceza keseceklerse, yaşıyorum. Dâvâ a-
çarsam, yaşamıyorum. Tımarhaneye kapatacaklar-
sa, yaşıyorum. Evleneceksem, yaşamıyorum. Ama
şimdi bir casusla içli dışlı olduğum duyulursa, yaşı-
yorsun der de asarlar.»

Ben korku içindeyim, o daha gülüyor.

«Hiç korkma. Sen casusluk etmeyeceksin, yur-

duna çok büyük hizmet edeceksin. Okul yüzü görmediğinden bu işleri bilemezsin. Bildiğin gibi değil, ben çok büyük casusum. Sen gidip beni hükümet makamlarına ihbar edince, çok büyük hizmet etmiş olacaksın. O zaman sana nûfuskâğıdı da verirler, para da, iş de, herşey de verirler...»

Uzun uzun anlattı. O buraya, bizim memleket aleyhine casusluk için gelmemiş. O'nun işi daha başkaymış. Burada yaşamaya başlayınca, bizim insanlarımızı çok sevmiş. Hele dilimizi öğrenip müslüman da olunca, burdan hiç ayrılmamaya, emekli olup bu iyi insanların arasında yaşamaya karar vermiş.

«Hepsi iyi de, neden beni bu işlere bulaştırıyorsun? Neden kendin gidip teslim olmuyorsun?» dedim.

Elbet kendisi de gidip teslim olurmuş ama, bana çok acıdığından bir iyilik yapmak istiyormuş. Sözde ben teslim olması için O'na yol gösterecekmişim. Böylece bir taşla iki kuş birden vuracaktık. Hem o burda yerleşecek, hem hizmetime karşılık bana iş vereceklermiş. Benim de aklım yatar gibi oldu. Yalnız ben, kime gidileceğini, nerden gidileceğini, kime, nasıl ihbar edileceğini bilmiyordum.

Rıçirt Reşat Bey,

«Sen orasını bana bırak. Ben gidilecek yeri biliyorum. Sen yanımda gel, yeter.» dedi.

Taksiye bindik, gidiyoruz, Arabada fısıll fısıll anlatıyor:

«Göreceksin, benim kim olduğumu öğrenince şaşırıp kalacaklar. Ortalık karışacak. Kıyamet kopacak. Kolay değil, büyük bir ajan bütün planları teslim ediyor. Unutma, oraya sen beni götürmüş olacaksın. İşte bütün gizli plânlarda bu çantanın içindeki dosyada.»

Şöyle şaşıracaklar, böyle şaşıracaklar diye anlatıyor, anlatıyor, sonra bana soruyor:

«Söyle bakayım, ne diyeceksin oraya gidince?»

Bana ezberlettiği gibi cevap veriyorum:

«Size ajan sıfır ıks onüçü getirdik efendim.» diyeceğim.

«Tamam... Sen böyle deyince, yerlerinden fırlayacaklar, başları tavana vuracak... Key-ci-bi'den ajan sıfır ıks onüç...»

Şöföre durmasını söyledi.

«İşte karşı casusluk işiyle uğraşan daireye geldik.» dedi.

Arabadan inip içeri girdik.

«Şu karşıki kapıyı tıklat. İçerde dazlak kafalı, tombul bir adam vardır.»

Kapıyı tıklattım. İkimiz birden girdik. Gerçekten, masada dazlak kafalı, tombul - tombalak biri var. Riçirt Bey'in bana öğrettiği gibi, selam verdikten sonra dedim ki:

«Efendim, size, Key-Si-Bi'den Ajan sıfır ıks onüçü getirdim.»

Ben böyle söyler söylemez, yerinden fırlayıp başı tavana vuracak gibi sıçrayacak diye beklerken, o tombalak adam, önündeki yazıdan başını yavaş yavaş kaldırıp,

«Ha?» diye sordu.

Benim beceremediğimi görünce, bu kez Riçirt Bey konuştu:

«Ben Ajan sıfır ıks onüç, Key-Si-Bi'den...»

Masadaki adam,

«Memnun oldum efendim, buyrun oturun, rica ederim.» dedi.

Riçirt Bey oturdu. Ayıp olur diye ben oturmadım. Riçirt Reşat Bey,

«Asıl adım Riçirt Velling'tir. Ama adımlı değiştirip Reşat Veli yaptım.» dedi.

Masadaki adam,

«Bizden bir isteğiniz mi var?» diye sordu.

Karşısındaki adamı şaşırarak diye beklerken Riçirt şaşırdı,

«Ben casusum efendim.» dedi.

«Yaaa, öyle mi? Güzeel!...» dedi tombalak adam.

Bir süre durduktan sonra,

«Casus musunuz?» diye sordu.

Oh çok şükür anlayabilmişti. Riçirt Bey, sonunda tanınmış olmaktan duyduğu sevinçle,

«Evet, casusum.» dedi.

«Öyleyse üst kata çıkın, kapısında 33 yazılı odadaki beyi görün.»

Riçirt Bey, beni böyle tanırlar, şöyle tanırlar, ajan sıfır ıks onüç dedin mi, dünyada tanımayan gizli güvenlik örgütü yoktur falan filan diye bana öyle atmıştı ki, şimdi burda tanınmayınca benden utanmış gibiydi. Koridora çıkınca,

«Şimdi gideceğimiz adam, bak nasıl tanıyacak beni. Zayıf, gözlüklü biridir, adı da Basri olacak.» dedi.

33 sayılı odayı eliyle koymuş gibi buldu. İçeri girdik. Dediği gibi içerde zayıf gözlüklü bir adam vardı. Ben o adama,

«Efendim, size Key-Si-Bi'den ajan sıfır ıks onüç getirdim.» diyecek yerde, herhalde korkudan olacak, dilim dolanıp da,

«Sıfır onüç'ten Key-Si-Bi'yi getirdim.» deyince, Riçirt Bey kendini tanıtmak zorunda kaldı;

«Ben Key-Si-Bi'den ajan sıfır ıks onüç...»

Gözlüklü adam âyağa kalkıp elini uzattı,
«Ben Basri Filanca...» diye, soyadı aklımda kalmadı, kendini tanıttı. El sıkıştılar.

Gözlüklü adam,
«Bu delikanlı için iş vermemizi istiyorsanız, kadromuz dolu. Hatta kadro fazlamız bile var da, kimi ajanlarımızı bordroda büro işçisi olarak gösteriyoruz. Yerimiz yok!» dedi.

Rıçirt Bey, biraz sertçe,
«Casus oldumuğu söylüyorum size.» dedi.
Gözlüklü adam,
«Olabilir,» dedi. «Ben de size kadroda boş yerimiz yok, diyorum.»

«Benimle ilgilenecek birisi yok mu burda? Çok gizli plânlar var elimde...»

«Baştan söyleseydiniz ya bunu... Üçüncü kata çıkın, koridorun solunda...» derken Rıçirt Bey,
«Biliyorum, sağdaki ilk oda...» dedi.

Gözlüklü adam,
«Biliyorsanız, neden bana geldiniz?» diye Rıçirt Bey'i tersledi.

Üçüncü kattaki odaya girdik. Rıçirt Bey gene kendisini casus olarak tanıttı. Ordaki görevli,

«Sizi kim gönderdi?» diye sordu.
Rıçirt Bey,
«Kendim geldim.» dedi.
«Yani, sizi bana kim tavsiye etti? Bir tavsiyeniz var mı?»

Rıçirt Bey, yeniden kimliğini söyledi, Adam,
«Elinizdeki gizli plânlar hangi konuda?» diye sordu.

«Patlatma, yıkma işleriyle ilgili...»
Gözlüklü adam,

«Haaaa... Siz yanlış gelmişsiniz. Koridora çıkın, soldan ikinci odadaki arkadaşımızı görün.» dedi.

Dediği odaya girdik. Riçirt Bey, O'na da kendisini tanıttıktan sonra, patlatma işleriyle ilgili elinde çok gizli buluşların plânları olduğunu söyledi.

«Bunları size teslim etmek için getirdim. Patlatma konusunda siz ilgileniyormuşsunuz.» dedi.

Adam,

«Ama hangi tür patlatma? Nasıl yıkımlar için?» diye sordu.

Riçirt Bey,

«Daha çok köprüleri havaya uçurmak filân, yıkım işleri için.» dedi.

«Köprü mü dediniz?»

«Evet.»

«Sizi buraya yanlış göndermişler. Biz de sabotaj işleriyle uğraşınız ama, köprü sabotajlarıyla değil.»

İyice sinirlenmiş olan Riçirt Bey,

«Söyler misiniz lütfen, kime gidip bunları teslim etmeliyim?» dedi.

Bu odadaki adam, düşünme zamanı kazanmak için, elindeki kalemin sapını dişleri arasında çiğneyerek,

«Köprü, köprü, köprü...» diye bir süre mırıldandıktan sonra,

«En iyisi siz dördüncü kata çıkın, orda köprü sabotajlarıyla kimin ilgilendiğini sorun.» dedi.

Riçirt Bey, çok gizli olması gereken bir yerin sorularak öğrenilmesine pek şaşıtılmış için,

«Bilirler mi?» diye sordu.

Adam,

«Elbette, kime sorsanız size gösterir.» dedi.

Gerçekten de öyle oldu. Dördüncü kata çıktık.

İlk karşılaştığı kimseye, köprü sabotajlarıyla kimin uğraştığını sordu. O da, odayı gösterdi. Girdik o odaya. Riçirt Bey, ordaki adama, önce kendisini tanıttıktan sonra, köprü sabotajıyla ilgili çok gizli belgeler getirdiğini söyledi. Hattâ dosyalardan birini de açarak, kimi plânları yaydı. Riçirt Bey'i büyük bir dikkatle dinleyen adam,

«Nasıl köprüler? Ne gibi köprüler?» diye sordu.

«Köprü işte... Bildiğimiz köprü...»

«Evet ama, türlü türlü köprü var biliyorsunuz. Ahşap köprüler mi, beton köprüler mi? Taş köprüler mi? Demir köprüler mi? Asma köprüler mi? Ayaklı köprüler mi? Yoksa demiryolu köprüleri mi? Sizin memleketinizdeki gizli servisin işbölümünü bilmiyorum ama, biz de her tür köprüye bakan ayrı şubeler vardır.»

«Her türlü köprü... Ama daha çok demir köprüler...»

«Haa, şimdi anlaşıldı. Öyleyse siz yanlış gelmişsiniz. Bir zahmet, beşinci kata kadar çıkacaksınız. Kapısında 601 yazılı odaya girin. Ordaki memura benden söyleyin, O sizin işinize bakar.»

Ordan çıkınca Riçirt Bey yeniden umuda kapılmıştı. Beşinci kata çıktık. 601 sayılı odaya girdik. Orda şişman bir adam vardı. Riçirt Bey, herşeyi baştan sona bir daha anlattı. Şişman adam bir zaman sustu. Herhalde ne yapması gerektiğini düşünüyordu. Birden ne yapacağını hatırlamış gibi, telefonu açıp konuşmaya başladı :

«Beyfendi, birisi geldi, yanında da bir delikanlı var. Kendisinin casus olduğunu iddia ediyor, açanmış dediğine göre... Sabotaj işleriyle uğraştığını, daha çok demir köprüleri havaya uçurduğunu söylüyor.»

Bizim Riçirt bu sözleri duyunca birden Türkçesi de bozularak bağırmaya başladı :

«Yok ben uçuruyor demir köprü havaya... Yok öyle... Bende var çok gizli plân...»

Şişman adam, Riçirt Bey'e eliyle «Sen sus, ağzını kapa!» işareti yaparak telefondaki adama şöyle diyordu :

«Ne emredersiniz Beyfendi, ne yapalım bu adamı şimdi?»

Sorduğu Beyefendinin dediklerini dinledikten sonra birkaç kez, «Başüstüne, başüstüne...» deyip telefonu kapadı, Riçirt Bey'e,

«Siz» dedi, «en iyisi, müdür beyfendinin de dediği gibi, en üst kata çıkın, orda Haşim Bey vardır, O'nu görün.»

Haşim Bey'e gittik. Haşim Bey, Riçirt Bey'in dediklerini büyük bir dikkatle «Hmmm... Hmmm...» diye hımlaya hımlaya dinledikten sonra,

«Demir köprüleri neyle atıyorsunuz?» diye sordu.

Dünyanın ünlü casusu Riçirt Bey'in kan başına sıçramış olacaktı ki, suratı kıpkırmızı olmuştu,

«Neyle olursa olsun, bundan size ne?» diye bağırdı.

Haşim Bey büyük bir yumuşaklıkla,

«Sinirlenmeyin rica ederim. Sinirliler bizim mesleğimizde başarılı olamazlar. Sizin işinizi kolaylaştırmak için soruyorum. Köprü atmalarında, fitille ateşleme bölümüyle, elektrik kablusuyla ateşleme bölümleri bizde ayrı ayrıdır. Bu işlere ayrı uzmanlar bakar.» dedi.

Riçirt Bey,

«Elektrikle, fitille, neyle olursa olsun...» dedi.

«Tamam. Öyleyse alt kata inin, koridorun sağında üçüncü odaya girin. Ordakilere anlatın derdinizi.»

İlk başvurduğumuz dazlak kafalı tombalak adamın karşısına gittik. Daha önce kendisine gittiğimizi hatırlamadı bile. Paltosunu giyinirken, Riçirt Bey herşeyi O'na baştan anlattı. İkinci kolunu paltosuna sokarken,

«İyi, güzel ama beyim, nereden bu kadar geç geldiniz?» dedi. Paltosunu giyip kol saatine baktı :

«Nerdeyse paydos olacak, iş saati bitiyor. Oysa sizin işiniz önemli, uzun sürer. En iyisi siz ne yapın biliyor musunuz?»

Riçirt Bey,

«Ne yapalım?» diye merakla sordu.

«Yarın sabah erkenden gelin. Ama yarın da cumartesi... Pazartesi sabahı gelirsiniz artık hayırlısıyla... Tam daire paydos olacakken de gelinmez ki. Onbeş dakika sonra paydos...»

Riçirt Bey'le odadan çıktık. Az önce pancar gibi kızarmış olan yüzü, aka kesmişti, hanî, kessen kanı akmayacak, dedikleri gibi apak bir yüz... Bana,

«Hadi gidelim. Anlaşılan, benim alınyazım bu, casusluğa devam etmek zorundayım.» dedi.

Tam büyük kapıdan çıkacakken, arkamızdan biri gelip, Riçirt Bey'in koluna yapıştı :

«Nereye?»

Riçirt Bey,

«Gidiyoruz.» dedi.

«Nasıl gidiyorsunuz? Sorup etmeden gidilir mi? Burası neresi? Gelin bakalım buraya!»

Bizi aldı, bodrum katında bir odaya soktu. Orda birkaç kişi daha vardı. Bize,

«Buraya nasıl girdiniz?» diye sorup duruyorlardı. Riçirt Bey,

Bizi o odaya getiren adam, bir yere telefon etti. Telefonda,

«Efendim, şüpheli iki kişi yakaladık. Ne yapalım?» diye soruyordu.

«Basbayağı girdik kapıdan...» diyor ama anlamıyordu.

Bizi o odaya getiren adam, bir yere telefon etti. Telefonda,

«Efendim, şüpheli iki kişi yakaladık. Ne yapalım?» diye soruyordu.

O, telefonda konuşurken Riçirt Bey kulağıma, «İşte şimdi hapı yuttuk...» dedi.

Üstümüzü başımızı aradılar. Riçirt Bey'in ceplerinden üç ayrı nüfuskâğıdı çıktı. Arayan adam,

«Senin kimliğin nerde?» diye bana sordu.

«Kimliğim yok, hiçbir zaman da olmadı. Bana nüfuskâğıdı verilmiyor.» dedim.

«Neden?» diye sordu.

«Ben daha doğmadan şehit düşmüşüm de ondan...»

Bir şaklama sesiyle gözlerimde şimşekler çıktı. Ondan sonrasını pek hatırlamıyorum. Hatırlar gibi olursam da hatırlamak istemiyorum.

Bikaç gün sonra, hiç nüfuskâğıdım olmadığı halde beni saldırlar da, üç nüfuskâğıdı birden olan Riçirt Bey'i salmadılar. Beni salan adam,

«İşte adaletsizlik dedikleri şey bu.» dedi, «herifin üç nüfuskâğıdı birden olunca, elbet sana bir nüfuskâğıdı bile düşmez.»

O gün bugün bir daha Riçirt Reşat Bey'i hiç görmedim. Ya toz oldu, ya toz ettiler. Kimbilir belki de iyi arapça öğrenmek için şimdi Arabistan'ın bir yerinde bir arap kızıyla evlenmiştir.

Yaşar Yaşamaz susunca, İdareci,

— Senin aksakal Hasan Öğüt ne oldu? diye sordu.

Yaşar,

— Anlatayım ağbi... dedi.

Araştırma araştıra torbasından bulup çıkardığı, dörde katlı örselenmiş kâğıdı yavaş yavaş açarak,

— Haybeden anlattığımızı, nişangâhsız attığımızı söyleyen, anlattıklarımızın doğruluğundan kuşkulanan ağbilerimiz var. Amerika'da bile var, bizde yalan yok ağbiler. Kuşkulananlara belge göstereceğim. Riçirt Reşat Bey'i orda bırakıp eve döndüm. Bi-kaç zaman sonra, Riçirt Bey'in karısı evin eşyasını boşaltıp gitti. Ben gene aksakal Hasan Öğüt'ü mahkemenen mahkemelere götürüp getiriyordum. Her mahkemenen çıkışımızda, mahkeme kaleminden aldığı karar suretlerini, yada başka belgeleri, saklamam için bana verirdi. Ben de onları saklardım. Dilekçelerinin bir kopyası, duruşma notları filân hep bendeydi. Az önce torbamı aradım ama bulamadım. Yalnız, mahkemenin bir ara kararını buldum. Buyrun okuyun! diyerek İdareci'ye verdi.

İdareci, dörde katlı, ve kat yerlerinden yırtılmış olan yazılı kâğıdı aldı. Kâğıdın başlığında «T.C. Asliye Hukuk Hâkimliği» yazısı basılıydı.

İdareci, kâğıttaki yazıyı okudu :

— «Dâvâcı avukatı geldi. Dâvâlı nüfus memuru hazır. Açık duruşmaya devam olundu. Nüfus kayıtları gelmekle okundu. Tınaz, Poyraz ve Aytunaz adlı çocukların Hasan Öğüt'ten olup olmadıklarının, nüfus kayıt şekli ve kayda esas olan evrak suretlerinin nüfus memurluğundan sorulmasına ve dâvâcı ile eşinin evlilik tarihlerinin de istenilmesine ve bu sebeple duruşmanın (.....) tarihine bırakılmasına karar verildi.»

İdareci, mahkemenin bu resmî ara kararı yazısını okurken, Yaşar Yaşamaz yan gözle Avcı'yı di-

kizliyordu. Avcı, bakışlarını Yaşar'dan kaçırmaktaydı.

Yaşar Yaşamaz,

— Aksakal Hasan Amca'yı mahkemelerden mahkemelere götürüp getirirken... diye anlatısını sürdürdü :

— Ençok karısından çekiyordu. Kadın, ihanet etti diye ille de Hasan Öğüt'ten boşanmak istiyordu. Öyle de çaçaron bir kadındı ki... Bigün mahkemede, kocasına söylemedik ağır söz bırakmadı. Hasan Değer, su içinde boğulur gibi,

— Fazladan... fazladan... Fazladan üç çocuk... Vallahi fazladan... diye diye yere yıkıldı kaldı. Kaskatı kesilmişti.

Heykelci,

— Öldü mü? diye sordu.

— Öldü... Cenazesi kalkarken, siz o karısını görecektiniz. Yaşlı kadın, «Beni bırakıp nerelere gidiyorsun Hasan!» diye ağlayarak başını dövüyor, saçlarını yoluyor, düğmelerini koparıyor, giysisini paralıyordu. Öyle bağırıp ağlıyordu ki, orda bulunanlar da gözyaşlarını tutamadılar. Kadıncağız, kocası gömülürken «Beni de yanınna al!» diye bağırarak mezara atladı. Az kalsın, kocasıyla birlikte mezara gömülüyordu. Kadını yakalayıp zorla çukurdan çıkardılar.

Hasan Öğüt amca ölünce, karısı eve yerleşti. Yerleşir yerleşmez de, bana kancayı taktı.

«Ben bu eve sığışamıyorum. Bu ev dar geliyor. İki bölüğü birleştireceğim. Çık evimden diye tutturdu. Yahu, tekbaşına bir yaşlı kadın nasıl sığmazmış o eve? Kocası sığıyordu ya... Efendim, kadın evlenecekmiş. Kocasının ölümünden duyduğu acıyı unut-

mak için, o öldükten iki ay sonra, kendisinden yirmi yaş küçük bir adamla evlendi. Beni de evden çıkardı. Ben gene kaldım ortalarda. Hiç olmazsa evdeyken Anşe haftada bir gün olsun eve gelirdi. Gene biz başladık Anşe'yle şurda burda, sokaklarda, parklarda buluşmaya...

Yaşar sustu. İdareci'ye verdiği yazılı kâğıdı alıp gene torbasına koydu.

Koğuşun en yaşlısı olan hükümlü,

— Anlattıklarının hepsi doğru... Hergün herkesin başından geçen şeyler... dedi.

Sis düdüğü sesli hükümlü,

— Orası öyle de, anlatılınca, sanki başımızdan hiç geçmemiş gibi, biz gene de şaşıyoruz, işte bunu anlamıyorum... dedi.

Konuşmalar fısıldaşmaya dönüştü, fısıltılar da durdu. Koğuş suskunluğa gömüldü. Yalnızca birkaç kişinin horultusu, arada sayıklayanların mırıltıları duyuluyordu.

FELEK GÖZÜN KÖROLSUN

Ziyaret günü akşamıydı. Ziyaretçileri gelen hükümlülerin yüzleri gülüyor, boşuna bekleyip de ziyaretçileri gelmeyenlerse çok üzünçlü görünüyorlardı. Ziyaret edecek kimseleri olmayanlarsa doğal yaşamlarını sürdürüyorlardı.

Ziyaret günleri, dışardan çok yiyecek getirildiğinden, hükümlü aşçıların yaptıkları yemekler, başka günlerdeki kadar çok satılmazdı. Ziyaretçilerin getirdikleri yiyeceklerden, ziyaretçisi olmayanlara da düşerdi. Yemek satışı çok olmadığından, Yaşar Yaşamaz, ziyaret günü akşamları yemek satışıyla uğraşmazdı. Ama buna karşılık, ziyaret günleri hertürlü alışveriş artardı cezaevinde.

Yaşar Yaşamaz, tükürükle ezilmiş ekmek içi hamurundan yapıma heykelciklerden, hapisane işi boncuk işlemeli çantalardan o ziyaret günü pekçok satmıştı. Ziyaret saati bitince de, kendi koğuşundaki Maltızcı'dan peşin parayla ucuza aldığı maltızları, ocakları, öbür kısımların koğuşlarına götürüp satmıştı. Ortağı olan eskici de o gün iyi alışveriş yapmış, Yaşar'a epiy kazanç vermişti.

Yarımporsiyon, düdüğünü öttüre öttüre,

— İçeriii, içeri! diye bağırarak hükümlüleri koğuşlarına sokuncaya dek, Yaşar Yaşamaz cezaevi içinde işadamlığını yürütmüş, sonra da koğuşuna dönmüştü.

Ziyaretçilerin o gün verdikleri kimi üzünçlü, kimi sevinçli haberlerle koğuştakiler devinip durmaktaydılar. Koğuştta, başka günlerdekinden daha çok gürültü, uğultu vardı.

Kolonyacı, bütün bu uğultulu konuşmalara ilgisiz, kendi işiyle uğraşıyordu. Limon kabuklarını, tenekeden yapılma bıçağının sırtıyla kazıyor, önündeki ispirto ocağında bişey kaynatıyordu. Duvardaki çivilere ipe asıp raf diye kullandığı dar tahtanın üzerinde değişik boyda kolonya şişeleri vardı.

Yaşar, iki elini ensesinin altına geçirip sırtüstü uzandığı yatağında, insan değilmiş de sanki insan biçiminde bir makineymiş, yada kuklaymış gibi çalışmakta olan Kolonyacı'ya dikkatle bakıyordu. Cezaevinde daha epiy zaman kalacak olsaydı, Kolonyacı'dan, kolonyanın nasıl votkaya çevrildiğini öğrenmeye çalışır, bu işten de para kazanırdı. Yaşar Yaşamaz bunları düşünmekteyken yanındaki yatakta oturan Dilekçeci,

— Şu Kolonyacı'ya çok acırım... dedi.

Bunu öyle biçimde bir söyleyişi vardı ki, Yaşar'ın, nedenini sormasını istiyordu. Yaşar da,

— Neden acırsın? diye sordu.

— Herifin hem karısı, hem metresi olduğu halde, ikisi de ziyaretine gelmiyor. Bu zavallı da hem karısını, hem metresini geçindirecek diye, gece gündüz demeden, sihirbaz gibi kolonyaları votkaya çevirmeye çalışıyor. Kolay mı, bu zamanda benim diyen erkek tek karısını bile zor beslerken, bu zavallı hem karısını, hem metresini geçindiriyor.

Yaşar Yaşamaz,

— Neden ziyaretine gelmiyorlar? diye sordu.

— İyi ki gelmiyorlar... Ziyaret günü ikisi birden gelirse, saçsaça başbaşa dövüşüyorlar kıskançlık-

tan. O zaman da ortalık karışıyor, kimse ziyaretçi-
siyle görüşemiyor. Buyüzden ikisi de gelmiyor işte.
Bu zavallının zenaatı da yalnız cezaevinde geçer.

Yaşar anlayamadığı için,

— Dışarda geçmez mi bu zenaat? diye sordu.

Dilekçeci,

— Dışarda votkanın en halisi varken, kolonya-
dan yapılmış votkayı kim içer! dedi.

— Öyle ya, doğru.

— Zenaatı dışarda geçmediği için, ne yapsın za-
vallı, cezaevinden çıkınca hem metresini, hem karı-
sını geçindirmek için tufacılık yapıyor. O zaman da
atıyorlar içeri...

Tufacılığı, tesviyecilik, tornacılık gibi bir iş sa-
nan Yaşar,

— Bu tufacılık dediğin nasıl bir zenaat? diye sor-
du.

Dilekçeci,

— Gece işçiliğidir, bildiğin gece hırsızlığı... Ama
yalnız dükkânları soyanlara tufacı denir. Koy zaval-
lının önüne şişelerle kolonya, yap bunlardan votka
de, o da günde onbeş-yirmi saat namusuyla çalışıp
kolonyayı votkaya çevirsin, tufacılık yapmasın... De-
ğil mi ama...

Hükümlüler akşam yoklaması için sıralandılar.
Akşam yoklaması yapıldı.

— Allah kurtarsın! diyen Yarımportsiyon'a, her
akşam olduğu gibi dişlerinin arasından tükürük fış-
kırtırcasına,

— Sağol! diye bağırıyorlar.

Ziyaret günleri, akşam yemeklerini yemek daha
kısa sürerdi. Çünkü, ziyaretçilerin getirdikleri yiye-
cekleri daha gündüzden atıştırmaya başlıyorlardı.

Bir zamanlar, gezginci tiyatroların ıgırtkanlığını da yapmış olan Kral Sami, o günlerin alışkanlığıyla koğuştakilere seslendi :

— Hadi başlıyor, başlıyoor! Yaşar Yaşamaz kardeşimiz başından geçenleri anlatmaya başlıyor. Gelin, gelin, yerlerinizi alın arkadaşlar. Başlıyoor!

Koğuşun en yaşlı hükümlüsü,

— Yaşar oğlum, seni bekliyoruz! dedi.

Yaşar hazırды. Yerinden fırlayıp,

— Geldim Baba! diyerek ortadaki uzun tahtadan sıraya oturdu, dirseklerini masaya dayadı, aldı sözü :

— Ağbiler, bu akşam başımızdan geçenleri anlatmaya «Felek gözün körolsun!» diyerek başlayacağız. Feleğin gözü körolsun ağbiler. Ulan felek, yaktın bizi! Ulan felek, olmaz ol! Namussuz felek, sürüm sürüm sürün de bizden bin beter ol! Ulan felek, Allah sana uyuz versin de kaşınacak tırnak vermesin. Ulan Allahsız, kitapsız felek, ulan imansız, vicdansız felek!

Dinleyenler, Yaşar'ın feleğe böyle doludizgin ile-nip durmasına şaşmışlardı. Sis düdüğü sesli hükümlü,

— Nedir feleğe sövüp sayarsın bre Yaşar Yaşamaz? diye sorunca, Yaşar, sanki ilenmemiş de eğlenceli bişey anlatırmış havasında,

— Bana, dedi, feleğe sövüp saymasını, feleğe sövüp de içimi boşaltıp rahatlamayı han odasında tanış olduğumuz Süleyman Usta öğretmişti.

Anlatısını ilgiyle dinletmekte özel bir yeteneği olan Yaşar Yaşamaz, sözünün burasında, sanki birden anımsamış gibi,

— Haaa, öyle ya, ben size bu han odasına nasıl

geldiğimi anlatmamıştım ki.. Ben anlatmayınca siz Süleyman Usta'yı nerden bileceksiniz... dedi.

Dinleyicilerinin ilgisini arttırmak için, olayları, öncesinden yada sonrasında anlatmak O'nun bir söz oyunuydu.

— Zavallı Hasan Öğüt, başına sarılan fazladan üç çocuk belâsından kurtulmak için mahkemeden avukata, avukattan savcıya, savcıdan sorguya gide gele, yaşlı yüreği dayanamayıp ölünce ve karısı olacak hortlak cadaloz, sağlığında boşanmak istediği kocasının cenazesinde «Beni kimlere teslim edip de gidiyorsun!» diyerekten yürekler parçalayıcı bağırıp çırpınışından bir hafta sonra dağ yabanı bir herifle evlenmeye kalkıp ve evleneceği yeni kocasıyla oturacağı bahanesiyle beni evden çıkarınca, gene sokakta kalmıştım. Üstelik bu kez evimiz var diyerek bikaç parça eşya da aldığımızdan, evden çıkmam zor olmuştu. Benim zavallı Anşe'm, gebeliğine bakmadan, eşyamızdan taşıyabileceği bikaçını alıp köşke götürmüş, gerisini de ucuzuna pahalısına bakmadan satmıştık. Çünkü yeniden bir ev kiralamaya param yoktu. Eskiden kalmakta olduğum bir han vardı ya, gene o hana gittim. O hanın odabaşısı beni severdi. Hattâ, handaki odasında havagazi musluğunu açıp da kendimi öldürmek istediğimde beni O kurtarmıştı. Odabaşı'na handa boş odası olup olmadığını sordum. Boş oda yokmuş ama, odalardan birinde kalan Süleyman Usta diye biri, odasını temiz ve iyi bir kiracıyla bölüşmek istiyormuş. Zaten o hanın her odasında üç-dört kişi kalırdı. Ben de Süleyman Usta'nın kaldığı odaya yerleştim. Süleyman Usta babacan bir adam. Ağzından bal akar denilen tatlı anlatışlı biri. Öyle tatlı anlatır ki, O bişey anlatırken dinleyenleri ağzının içine baktırır. Çok

görmüş geçirmiş, çok günler görmüş, başından çok işler gelip geçmiş. Mapusda yatmış eskiden. Anlatırdı bana geceleri neden yattığını. İşçi olması yüzünden, sendikacılığından, grevciliğinden, kışkırtmacılığından filân atarlarmış cezaevine.

Koğuşun en yaşlısı,

— Kim dedin, kim dedin? diye Yaşar'a sordu.

— Süleyman Usta.

— Soyadı neydi?

— Soyadını unutmuşum baba.

— Ben de bilmiyorum şimdi soyadını ama, sen söyleseydin, hatırlardım. Pos bıyıklı mı? Püskül kaşlı mı? Gür saçlı mı?

— Evet, evet...

— Güleç gülekti. Yüzü kırış kırıştı. Çatal çatal bir boğuk sesi vardı. O mu?

— Evet.

— Öyleyse bildim O Süleyman Usta'yı. O'nunla birlikte hapiste çok yatmışlığımız var. Lâkin O'nu bizim yanımıza salmazlar, siyasîler koğuşunda tutarlardı. Gene de konuşurduk arasına haa... Gözü pek, sözü tok, çetin ceviz dedikleri dikbaşı, çatal yürekli, ama yaşlıca bir yiğitti.

— Evet Baba, bildin, o işte... Süleyman Usta boyuna feleğe sövüp sayardı. Nerde, ne zaman bir uygunsuzluk, bir kötülük, bir bozukluk görse, hemen başlardı feleğe ilenmeye: «Ulan kan içici felek! Ulan insan eti oburu! Ulan işkembesi lâğım çukuru! Ulan kahpe felek! Olmaz olası, ağzı gözü toprak dolası... Dert bulup da derman bulamayası!..» İşte böyle ilenirdi. Bir odada kaldığımızdan, benim iş bulup çalışmak için çırpındığıma şaşmıştı da bir akşam, nede-nini sormuştu. Ben de nüfuskâğdım olmadığını, buyüzden yaşayamadığımı baştan sona anlatmışım.

Ben anlatırken Süleyman Usta boyuna feleğe ileniyordu: «Ulan alçak, ulan rezil felek! Tuz yalayası, yüreği yanası da su bulamayası! İt dölü, bozuk mayası!»

Bigün buna,

«Süleyman Usta, ne diye durmadan feleğe ilenirsin? Felek kimdir, nedir ki?» diye sordum.

O zaman bana şöyle dediydi :

«Oğlum Yaşar, benim başıma çok belâlar geldi. Ben asıl kime sövüleceğini çok iyi bilirim ama, sövülecek olana sövünce başım derde giriyor. Yani, çorbadan ağızım çok yandığından, ben de şimdi yoğurdu bile üfleyerek yiyorum. Asıl sövülecek olanlara, sövülmesi gerekenlere sövüp saysak, polis yakamıza yapışır. Biz de, asıl sövmemiz gerekenlerin yerine feleğe söveriz. Bu millet feleğin olmadığını bilmez de mi, yatar kalkar feleğe söver, hiç durmaz boyuna feleğe ilenir? Bilir bilmesine... Ama feleğe söverken, feleğe ilenirken, kime sövüp ilendiğini bilir, yüreğinin ataşını söndürür. İleneceklere ilensek, mahkemeye verirler; hapsilere atarlar. Millet de yolunu bulmuş, feleğe söver, kadere ilenir, yazgısını yerer. Yüreğini serinletir, biraz olsun erinir.»

Ben de o zaman,

«Şimdi anladım Süleyman Usta, çok haklısın.» dedikten sonra,

«Gözün körola ulan kahpe felek!» diye bağırdım. Süleyman Usta,

«Ben de şimdi senin kime ilençte bulunduğunu anladım.» dedi.

O günden sonra ne zaman Süleyman Usta feleğe sövecek olsa ben de O'na katılır, birlikte ağıt-yakar gibi, söver, birlikte ilenirdik.

Anşe, benim yaşadığım hanı bilir, haftada, iki haftada bir, Büyükhanımefendi'den izin aldığında bana gelirdi. Birlikte gezer, n'eyleyip, n'ışleyeceğimizi kurardık. Nedense Anşe, epiy bir zamandır bana gelmiyordu. Ben de hâlâ bir işe giremediğimden, nüfuskâğıtsızlıktan nikâh kıydıramadığımdan utanıyor, Anşe'yi görmeye köşke gitmeye yüzüm tutmuyordu. Aradan bir ay mı, iki ay mı ne geçti, bigün sabah erkenden Anşe hana geldi. Hanın kapısında buluştuk. Yürüdük bir zaman. Tenhalara gelince elele tutuştuk. Zavallı Anşe'min karnı burnunda, handiyse doğurdu doğuracak... Yüzü solgun, kendi yorgun, bakışı dalgın...

«Geldim, geldim, seni bulamadım...» dedi.

«Demek, iş aramaya gitmişim...» dedim.

Her zaman dudusu kuşu gibi cıvılcıvılcıv diller dökerken, o gün susuyor.

«Neyin var Anşe'm, neden suskunsun?» diye sordum.

«Büyükhanımefendi beni köşkten kovdu.» deyince, beynimden vurulmuşa döndüm.

«Niçin kovdu?»

«Karnım büyüdü de... Gebeyim ya... Anladı gebeliğimi... — Git piçini başka yerde doğur, bu köşkün namusu var — diyerek beni kovdu.»

Bunları söylerken ağlamaya başladı. Ne diyeceğimi bilemedim.

«Ne zaman çıkardı seni?» diye sordum.

«Bir hafta oldu.»

«Eee? N'ettin bir haftadır?»

Bir hafta olmuş işten çıkarılalı da yanıma gelmemiş. Doğrusu ağbiler, ağırırma gitti. Besbelli bana güvenememiş ki, yanıma gelmemiş. Bana güven-

memekte de haklı. Neyime güvenecek? Kızın başını sokacağı bir dam altı bile bulamazdım. Ama gene de, karnındaki çocuğun babası olarak, işten çıkarılınca beni aramayışı gücüme gitti.

«Köşkün arkasındaki gecekondulardan birinde Hatçanım vardı ya, hani hizmetçilik ney ederdi. İşte o Hatçanım acıdı da O aldı beni yanına. Senin başına dert olmayım diye O'nun evine sığındım.»

Anşe sustu. Benden ses çıkmıyor.

«Neye bişey demiyorsun Yaşar?» diye sordu.

«Diyecek yüzüm mü kaldı Anşe?» dedim.

İkimiz elele tutuşmuşuz, uzun bir zaman konuşmadan yürüdük. Yürüye yürüye Gülhane Parkı'na gelmişiz. Gülhane Parkı'nın kapısı da bir kalabalık ki... Neymiş? Bahar Bayramı varmış. Herkesler gezip eğlenmeye gelmiş. Bizim de sanki tuzumuz kurur, keyfimiz gıcırılmış gibi, girdik Gülhane Parkı'na. Zavallı Anşe, karnı iyice şiş olduğundan, şişman ördekler gibi bacaklarını yana yana açarak paytak paytak yürüyor. Belli ki yorulmuş. Oturduk bir tahta sıraya ki, Anşe dinlensin. Gülhane Parkı'na eğlenmeye gelenler önümüzden akın akın geçiyorlar. Davul zurna sesleri geliyor, öte yandan mızıkça çalıyor. Kulağımın dibinde de Anşe anlatıyor :

«Hatçanım'ın ben yaşta gelinlik bir kızı varmış. Ölmüş kız... Beni, ölen kızının yerine koyuyor.»

Belli ki, bir yabancı kadının yanında kalmasından kuşkulanmayayım diye bunları açıklıyor. Kalktık, kalabalığa karıştık, insan seliyle akmaktayız. Çadır tiyatrolarının çığırkanları, bilet alsınlar diye kalabalığa sesleniyor. Biz o selin içinde bir serginin önüne gelip dayandık. Serginin sahibi bağılıyor :

«Kader, kısmet, şans, talih burda vatandaş... Yüz liralık bir çalar saat beş liraya! Bin liralık el

radyosu, o da beş liraya... Mağazada sekiz yüz liraya olan elektrikli tıraş makinesi o da beş liraya... Bastır parayı, sen de talihini dene! Haydi, kader, kısmet, şans, talih...»

Sergide binbir türlü kıvrızcıvır şey var, bunların hepsi de iplerle asılmış. Beş lirayı veren, iplerden birine asılıyor. Kimisine bir paket cigara çıkıyor, kimisine bir tek çiklet, kimisine de bir tıraşbıçağı... Anşe sırtarak,

«Biz de deneyelim şansımızı!» demez mi!

«Bre Anşe, bizde şans mı var, yürü!» dedimse de,

«Bende para var, hadi çekelim biz de...» dedi.

Anşe, herife beş lirayı verdi, iplerden birine asıldı. Yahu, ipe asılmasıyla koskoca bir masa lâmbası havaya doğru kalkmasın mı! Anşe çocuk gibi sevinip ellerini çırparak,

«Şansımız döndü Yaşar!» derken... Ne oldu, bilir misiniz ağbiler... Oysam, Anşe'nin çektiği ipin ucunda bir saç firketesi bağlıymış. Firkete lâmbaya takıldığından, Anşe ipi çekince, lâmba da biraz havalandı. Bizim sevincimiz boşunaymış. Lâmba bir karış kalkıp gene yerine düştü. Anşe de asıldığı ipi çeke çeke, ucuna bağlı kâğıda sarılı firketeyi aldı. O kısmet sergidsinin önünden sıyrıldık, yürüdük. İkimizin de sesi çıkmıyor. İkimiz de kaderimize küsmüş, suskun gidiyoruz. Gene ardımızdan, yanımızda ite kaka, kalabalık bizi bir yere tıktı. İkibuçuk lirayı veren içeri dalıyor. Anşe ikimiz için de para verip biletlerimizi aldı. Biz de o kapıdan içeri daldık. Bir kahkahadır kopuyor ama, ne kahkaha, sanırsın ki, bütün bir ordu insan gülüyor. Bir geniş yere vardık ki, orası çepeçevre aynalarla dolu. Aynaları duvarlara

dayamışlar ama, bildiğim ayna değil. Aynada kendini gören, kahkahadan kırılıyor. Çünkü, o aynalar insanı ecişbücüş göstermekte. Aynanın biri Anşe'yi bodur, biri şişko gösterirken, biri de uzun bir ipe çevirmiş. Hele ben... Biz, başımıza gelen onca belâ-yı unutup kahkahalar savururken Anşe elime yapışıp,

«Amanın Yaşar, altıma edeceğim, çabuk çıkalım...» dedi.

Ben gülmekten gevşemişim, kızı çıkaracak halde değilim. Benim korkum, Anşe'nin güle güle patlayıp da, oracıkta çocuğu erken doğurması... Neyse, çıktık ordan, daha da gülmekteyiz. İkimizin de gözlerimizden yaşlar geliyor, öyle gülmüşüz... Biz böyle giderken, örgü telle çevrili bir yerin önündeki beze yazılı şu ilânı okudum :

«Kaleci aranıyor!»

Ben işsizlikten öyle bunalmışım ki, bir yerde «Pilot aranıyor» deseler, uçağa hiç binmemişken, birinci sınıf pilotum diye başvuracağım. O telle çevrili yerin girişindeki kulübenin iki yanında daha başka yazılar da var :

«Bir gol at, ikibuçuk lira kazan!»

Ben bu ilânlardaki yazılara bakakaldım. Anşe de kulağımın dibinde cıvıldıyor ama, benim ne dediğini anladığım yok. Benim kulağım, hoparlörden yayılan sese :

«Haydi baylar, bir gol atana ikibuçuk lira! Buyrun, buyrun! Şutuna güvenen gelsin buyursun. Türkiye'de en çok ve en kolay para kazanılan yer burası. Burda parlayan gol krallarını büyük takımlarımız transfer ediyor. Buyrun buyrun!»

Konuşup durmakta olan Anşe, kolumu dürtüp,

«Sen beni dinlemiyorsun.» dedi.

«Anşe!» dedim.

«Hee...» dedi.

«Sen o Hatçanım'ın evine, burdan yalnızbaşına gidersin değil mi?»

«Giderim helbet. Nasıl geldiysem, öyle de giderim. N'olacak?»

Baktım, dargın dargın konuşuyor. O zaman açıklamak zorunda kaldım :

«Ben şurda şansımı deneyeceğim.»

«Nerde?» diye sordu.

Kapısının üstünde «Penaltı Pavyonu» yazılı yerini gösterdim.

«Gol mü atacaksın?» diye gülümsedi.

«Yok. Kaleci arıyorlarmış, kaleci duracağım orda.» dedim.

«Amanın, sen top oynadın mı ki...»

«Hiç oynamadım.»

«E nasıl olacak?»

«Dur hele... Allah büyüktür. Burda da nüfuskâğıdı isteyecek değiller ya... Ben gidip kaleciyim diyeceğim. Patronu beni işe alırsa, sen beni beklemez, gidersin.»

Uysal Anşe'm,

«Olur...» dedi.

Penaltı pavyonunun kapısında, elindeki mikrofondan hem konuşup hem de bilet satan patrona gittim. Bilet alacak başkaları da yığılmış. Sıra bana gelince,

«Kaç bilet?» diye sordu.

«Kaleci arıyoruz diye ilân yazmışsınız. Ben kaleciyim.» dedim.

«İyi kaleci misin?» diye sordu.

«Ne demek? Evelallah...» dedim.

«Hangi takımda oynadın?» diye sordu.

Yahu, ben şimdi ne desem ki...

«Bizim oranın takımında oynardım.» dedim.

İyi ki, «Sizin oranın takımı hangi takım? Sizin ora nere?» diye sormadı.

«Bak, söylemedi deme, baştan söyleyeyim; iyi kaleci değilsen zarar edersin haaa... Topları tutabilir misin?»

«Sâyende tutarım.» dedim.

Bilet yerine bir çocuğu koyup yanıma geldi, beni alıp içeri götürdü.

«Her yediğin gol için senden bir lira alırım, tamam mı?» dedi.

«O neye?» diye sordum.

«Çünkü» dedi, «bu pavyona giriş bir lira. Her gol atana, üste ikibuçuk lira veriyoruz. Yani, sen her gol yedikçe, ben gol atan müşteriye üste birbuçuk lira vermiş olacağım. Sen gol yiyorsun, ben birbuçuk lira zarar ediyorum. E sen gol yedin diye benim suçum ne? Bir lirasını sen verirsin, elli kuruşunu da ben, birbuçuk lira eder, bir liraya da müşteri içeri girdi, etti mi ikibuçuk?»

«Doğru... Ama ben ne alacağım?»

«Haaa, sana gelince, tuttuğun her top için, benden yirmibeş kuruş alacaksın. Günde kaleye atılan toplardan bin top yakalarsan, ikiyüz lira kazanırsın. Hergün ikiyüz lira, kötü mü?»

«Sağol Patron, iyidir. Allah bin bereket versin...»

Beni çadırın içine çekti,

«Hadi şurda soyun da, kaleci formasını giy... Üçüncü kalemiz boş duruyor, hemen kaleye geç. Sen formayı giyinene kadar, ben de senin reklâmını yapayım.»

Önüme bişeyler atıp gitti. Baktım, topçu fanelası, donu, çorapları, ayakkabıları... Ben soyunup giyinirken, Patron'un hoparlörden yaptığı benim rekâmım da gümbür gümbür yayılıyordu :

«Pek muhterem ve sayın vatandaşlar! Müessesemiz, pek büyük fedakârlıklara katlanarak sizlere... sizlereeee... meşhuur ve son derecelerde profesyonel futbolcu olan kaleci, Çanakkaleli Kâmil Kaleci'yi angace etmiş bulunmaktadır.»

Ben soyunup da kaleci formasını giyinene kadar, O bikaç kez böyle bağırdı. Yahu, bu ne iş! Herif benim adımlı, nereli olduğumu bile sormamışken, durup dururken beni Çanakkaleli, adımlı da Kâmil yaptı çıktı. Daha kaleci formasının donunu ayağıma geçiremeden başımı uzattım çadırdan, baktım Patron, bir masanın üstündeki mikrofondan bağılıyor. Ayağını tutup,

«Patron, benim adım Kâmil değil...» dedim.

Nice ayağından çeksem, o beni dinlemeyip mikrofondan konuşuyordu :

«Meşhuur kaleci Kâmil Kaleci iddia ediyor ki, hiçkimse benim kaleme gol atamaz, diyor. Benim kaleme gol atacak kabadayı, daha anasının karnından doğmamıştır, diyor.»

«Patron, benim adım Kâmil değil ki...»

«Müller bile bana gol atamaz, diyor.»

«Yahu, Patron benim adım Kâmil değil be!»

Mikrofondan başını bana çevirip,

«Ulan, ne söylenip duruyorsun?» dedi.

«Benim adım Yaşar Yaşamaz.»

«O ne biçim ad öyle, hiç reklâma uygun değil. Senin adın bundan sonra Kâmil Kaleci. İşte o kadar. Annadın mı?»

«Başüstüne Patron. Ama ben Çanakkaleli değilim.»

«Olsan ne olur be... Sen Çanakkaleli oldun diye dünya yıkılmaz ya... Sen istemiyorsun da, bakalım Çanakkaleliler çok mu istiyorlar senin Çanakkaleli olmanı? Hadi, Çanakkaleli oldun gitti.»

Formayı giyindim. Patron, beni çevresi örgütle çevrilmiş alana götürdü. Üç kalede ikisinde kaleci vardı. O iki kaleciye müşteriler gol atmak için şut çekiyorlardı. Beni de boş kaleye koyup,

«Aç gözünü, yakala şutları!» deyip gitti.

Ben o iki kale direği arasında kalınca öyle bir korkuya kapıldım ki, anlatılır gibi değil... Ulan Yaşar, neyine gerek senin kalecilik hey dangalak diyorum kendikendime. Bugüne kadar topa ne elim, ne ayağım değmiş. Ağbiler, korkudan mıdır nedir, birden aç olduğumu hatırladım. Düündenberi ağzıma lokma koymamıştım. Yahu aç karnına topçuluk olur mu? Neden yemedim dersiniz, bende para suyunu çekmişti artık. Ama hiç değilse, Anşe yanımdayken, birlikte bir güzel karnımızı doyurup ondan sonra bu kaleye geçmek vardı. Kaleye geçince, açlıktan içim ezilmeye başladı. Açlık yetmezmiş gibi, birden çişim de gelmesin mi! Besbelli korkudan... Biyandan da Patron'un beni reklâm etmesi havayı sarsarak her yandan duyuluyor :

«Bana kimse gol atamaz diyor. Oğlum Kâmil Kaleci diyorum, büyük lokma yut, büyük lâf etme diyorum. Bana karşı, hem büyük lokma yutarım hem de büyük lâf ederim, diyor. Halep ordaysa arşın burda vatandaşlar. Ayağına güvenen girer içeri, meşhur Kaleci Kâmil Kaleci'ye gol atar. Her attığı gol için gişemizden ikibuçuk lira alacaktır. Akşama kadar yüz gol at, ikiyüzelli lira al. Bir de memleketimizde

işsizlik var derler. Vatandaş, para kazanmak için Almanya'lara gidip çöpçülük edeceğine, gel burda gol at, daha çok para kazan. Bir gol, ikibuçuk papel... İşte, işteeee... Çanak kale'li meşhur kaleci Kâmil Kaleci kalesine geçti.»

Patron böyle söyleyince çiş beni iyice sıkıştırdı. O sırada kaleyi bırakıp çiş etmeye gitmek de olmaz. İki elimle kasıklarımı tutup, sözde kaleyi koruyormuşum gibi eğildim. Doğrusu, biriki damla da kaçırdım altıma. Beni bu halde görenler «Yuuu!» diye bağırmaya başladılar.

Karşıma üstbaş, yırtık, yalınayak bir delikanlı geçti. Topu eliyle penaltı yerine koydu. Öyle bir bakıyor ki, sanki beni gözleriyle yiyecek. Ben kalede iki yana sallanarak, sanki hazırım gibilerden yaylanmaya başladım. Benim de gözlerim topta eğilmiş bekliyorum. O yalınayak delikanlı, gerildi, gerildi, gerildi... Ulan namussuz diyesin, o çıplak ayakla o meşin topa nasıl vurdun? Serseri kılıkli delikanlının topa vurduğunu gördüm, ama topu görmedim. Ben hâlâ kalenin içinde, top gelecek diye yaylanıp sallanıp durmaktayken seyredenler bağırmaya başladılar :

«Ulan daha ilk şutu yedi be!»

«Yuuu, meşhur kaleciye dikiz!»

«Donunu topla, donunu!»

«Uçkurunu bağla be!»

Vallahi ben topun ne zaman, nerden kaleye girdiğini göremedim.

«Hani, nerde top? Top ne oldu yahu?» diye topu aranmaya başladım. Artık çişim neyim de kaçmıştı, açlığımı da unutmuştum.

Ben topu aranırken, seyirciler,

«Yuuu, kova Kâmil!»

«Amma da madara kaleci!..»

«Ulan, bu gol de yenir mi be!» diye bağıryorlardı.

Umarsızlıktan ne diyeceğimi bilemediğim için,

«Ben bunu saymam, ben bunu saymam... Daha yerimi bile almamıştım.» diye söylendimse de kim dinler!

O serseri oğlan, topu bir daha dikip şutu çekti. Bu kez topun kaleye girdiğini, hattâ ağırları havalandırdığını gördüm.

Topa vuran gol yapıyor. Topu tutacağım diye ben kendimi ordan oraya atıyorum, kalenin bir direğinden öbür direğine kafamı çarpıyorum. Havaya zıplayıp yerlerde sürünüyorum. Fedakârlıkla artık işte bu kadar olur. Zırlızırıl ter içinde kaldığımdan başka, dizkapaklarım, dirseklerim sıyrıldı, oram buram kanıyor. Anlayın nasıl olmuşum ki, o hain seyirciler içinde bile bana acıyanlar çıktı, seslerini duyuyorum :

«Yahu, topu tutacağım diye herif kendini parçalayacak be... Yazıktır şuna, savaş gazisine döndü...»

Penaltı çizgisine topu diken bir çocuk,

«Bak, haber verip öyle çekiyorum ha... Sonra sayılmaz filân deyip durma!» deyip topa asıldı. Ben,

«Avut, avut... Dışarı çıktı!» diye bağırdımsa da boşuna, çünkü topu ağlardan çıkarıp aldılar.

Gözlerim kararmaya, başım dönmeye başladı; artık açlıktan mı, yoksa yorgunluktan mı, bilemem.

Ben Anşe'yi gitti biliyordum; topu tutacağım diye kendimi yere atıp da, bir zaman yerden kalkamayıp başımı kaldırıncaya, Anşe'yi görmez miyim! Örgütelin dışında durmuş, parmaklarını da tellere geçirmiş, beni seyretmekte. Tuuu, bütün bu rezilliğimi

gördüyse, yazık! Uzaktan görüyorum O'nu, bana ağlıyormuş gibi geldi.

«Git Anşe, git burdan!» diye O'na seslenirken bir gol daha yedim.

Daha sonraki top burnuma çarpınca, burnumdan oluk gibi kan akmaya başladı. Kan akıyor diye çekilsem, onca gol yemişim, Patron her yediğim gol için birer liradan benden dünyanın parasını isteyecek; oysa cebimde bitek lira bile yok. İsteristemez burnuma çaput tıkayıp kaleye geçtim gene.

Seyirciler arasında,

«Yazık adama yahu...»

«Atmayın ulan yeter...» diyen acımalı insanlar da var.

Kaleye atılan toplardan biri, ben yana dönerken benim kıcıma çarpıp dışarı çıktı. Kurtardığım ilk gol buydu. Ama bir seyirci,

«Çanak kaleli meşhur kaleci Kâmil Kaleci çanağını kırdı!» diye alay edince herkes gülüşmeye başladı. Gene birisi,

«Yazık adama yahu, hurdaya döndü be!» dedi; başka biri O'na,

«O da kaleciyim diye ortaya çıkmasaydı...» dedi.

Namussuzlar öyle de hızlı şut çekiyorlar ki, karın boşluğuma çarpan topları tuttuğum oluyor ama, bu kez de soluk alamıyorum, kıvranıp duruyorum. İşte böyle düşe kalka akşamı ettim çok şükür. Penaltı pavyonu paydos etti. Patron beni çağırdı. Topçu formasını çıkarıp kendi giysilerimi giyindim. Patronun olduğu çadıra girdim. Lüks lâmbası ışığında patron öteki iki kalecinin hesabını gördü. Onlar gitti. Sıra benim hesaba geldi. Patron, önündeki kâğıda bakarak,

«İşte hesabın» dedi, «ikiyüzaltmışbir top yakalamışsın. Aferin! İlk gün için çok iyi.»

Patron'un bu güzel sözleri üzerine, yaramın be-remi acılarını, yorgunluğumu, açlığımı unutup sevindim. Ben o kadar çok top yakaladığımı sanmıyordum. Gerçekteyse, gol olmayan topları ben tutmamıştım, ya o toplar benim başıma kıcıma çarpıp dışarı çıkmış, yada şutu çekenler topu kaleye sokamamışlardı.

Patron,

«Kaleye atılıp da gol olmayan her top için, yirmibeşer kuruştan, ikiyüzaltmışbir top eder altmışbeş lira yirmibeş kuruş... Demek, benden altmışbeş lira yirmibeş kuruş alacaklısın.»

«Sağol Patron, sâyende...» diye bağırdım sevin-cimden.

Patron,

«Gelelim borcuna» diyerek, kâğıt üstünde hesaplar yapıp konuştu :

«Yediğin gollerin hepsi burada yazılı. Seksenüç gol yemişsin. Birer liradan seksenüç lira eder. Demek, seksen üç lira borcun var. Borcundan alacağını çıkarınca... Efendiiiim... Seksenüçten altmışbeş lira yirmibeş kuruşu çıkarınca... Senin bana bugünkü daha onyedili lira yetmişbeş kuruş borcun kalıyor. Tamam mı?»

«Tamamsa tamamdır patron.» dedim.

«Yarın daha çok gayret et, daha çok top tut da borcunu temizle! Ben vicdanlı adamım, alacağımı hemen istemiyorum.»

Ben karşımda vicdanlı Patron bulunca şımar-dım.

«Patron!»

«Ne var?»

«Gel sen bir vicdanlılık daha göster de, bana elden iki lira yirmibeş kuruş ver, yuvarlak hesap sana borcum yirmi lira olsun. Karnım aç da, hiç olmazsa iki simit alıp yiyeyim.»

«İyi be, hem adama iş bul, hem de üste para var...» dedi ama, gene de,

«Al bakalım.» deyip parayı verdi.

Han odasına yürüyerek mi, sürünerek mi geldiğimi bilemiyorum. Gelir gelmez de döşeğe uzanıp kaldım. Süleyman Usta,

«Nedir bu halin Yaşar?» diye sordu.

Ben de, o gün olup bitenleri anlattım. Süleyman Usta,

«Ulan Felek, ulan namussuz, cibilliyetsiz Felek!» sövmelerine, ilenmelerine başladı.

Ertesi sabah erkenden gene Gülhane Parkı'ndaki Luna Park'ta penaltı pavyonuna gittim. Kaleci formasını giyip kaleye geçtim. Patronun sesi hoparlörden gümbür gümbür ötüyor :

«Büyük fedakârlıklarla angace ettiğimiz meşhuru kaleci Çanakkaleli Kâmil Kaleci gene karşınızda vatandaşlar. Gör kaleyi, çek şutunu, at golünü, al ikibuçuk papeli!»

Buraya gelirken, dünkü yorgunluktan kollarım, bacaklarım ağrıyıp sızlıyordu ama, kaleye geçince, artık korkudan mı, coşkudan mı, her nedense hiçbir şeyim kalmadı, sapasağlam oldum. Hattâ seyircilerden aradabir,

«Yaman kaleci be...»

«Amma da tuttu...» filân diyenleri bile duyuyordum.

Bir hafta kadar bu kalecilik işini yaptım. Bu zamanda, öteki iki kalenin kalecileri boyuna değişti.

Benim kaleye gol atanlar sevinç içinde bağırıp çağırıyorlar :

«Nasıl zımbaladı, öf beee!»

«Al sana, bu da gol!»

«Kaleci folluk oldu.»

«Yuuu... Bu da yenir mi be!»

Hiçbir kaleci iki günden çok dayanamıyor. Gene en dayanıklısı, Allaha şükür, ben çıktım. Lâkin, çalıştıkça Patron'a borcum artıyor. Çünkü, bir gol yedim mi, dört topu tutmalıyım ki, yediğim golün borcunu ödeyebileyim. Bir haftanın sonunda, akşam gene Patron hesabı görüyor.

«Bir haftada işi kavradın Yaşar, aferin!» dedi.

«Sâyende Patron.» dedim.

«Bugünkü borcun, hepsi hepsi dokuz lira. Eski-den kalan borçların da yüzüymibir liraydı, hepsi eder yüzotuz lira. Eskiye göre çok, çok iyi.»

Her akşam hesabı gördükten sonra Patron hep aynı sözleri söylüyordu :

«Gene ben vicdanlı adamım. Senden borcunun hepsini birden istemiyorum. Yavaş yavaş ödersin.»

Ben de her akşamki gibi gene aynı sözlerle Patron'dan para istedim :

«Patron, gel sen bir vicdanlılık daha göster, bana bir beş lira ver ki karnımı doyurayım.»

Günler böyle geçiyor. Aradabir Anşe de gelip beni yüreklendiriyor :

«Yaşar'ım, bizim oralardaki gecekondu-larda ben sorup soruşturup öğrendim, şimdilerde bu topçuluk-ta çok para varmış. Bakarsın burda topçuluğu bir iyice bellersin de bir takıma ne girersin... Aman fırsatı kaçıрма!»

Fırsatı kaçırmamış... Ne fırsatı yahu! Çalıştıkça adama borcum artıyor. Üstelik karnımı bile tam doyuramıyorum. Derken aklıma bir kurnazlık geldi. Demek, kafamı oraya buraya çarpmadıkça benim aklım başıma gelmiyor. Topları tutacağım diye kendimi yerden yere atmaktan, taşla, direğe çarpmaktan, kafam yumru yumru şiş içinde kaldı. İşte o zaman

aklım başıma geldi. Yahu, ben burda ne kadar çok çalışırsam o kadar çok borçlanacağım. Her gol yedikçe ben bir lira veriyorum ama, Patron da müşteriye elli kuruş veriyor. Benim kaleye atılan bütün topları kaçırırsam ne olur? Her yediğim gol için Patron elli kuruş verir. Benim neyimi alır? Hiç... Borcun şu kadar arttı, bu kadar arttı diye yazsın dursun. Ama o peşin peşin, her yediğim gol için elli kuruşu ödeyecek. İşte bunu akıl edince, o güne kadar aman gol yemiyeyim diye çırpınırken, bu kez her atılan top aman gol olsun diye kaçırmaya başladım. Topa vuran gol yapıyor. Hattâ, top yandan geçecek olsa, sözde beceriksizliğe getirip, elimle topu kaleye sokuyorum. Benim kaleye gol atanlar sevinç içinde bağırıp çağırıyorlar :

«Nasıl zımbaladı, öf bee!»

«Al sana, bu da gol!»

«Kaleci folluk oldu.»

«Yuuu... Bu da yenir mi bee!»

«Kelek kalecii!»

«Elek kaleciii!»

«Kale, kevgire döndü be!»

«Iskaladı.»

«Çizdim kestaneni kaleci!»

«Gene yumurtladı, yuu!»

Bana golü atan, gişeye koşup Patron'dan iki buçuk lirasını istiyor. Gişenin önü, parasını almak isteyen müşterilerle doldu. Patron, paraları vermeye yetişemezken, biyandan da beni yüreklendirmek için hoparlörden bağırıp duruyor :

«Haydi aslan kaleci, artık şahlan bakalım oğlum Çanakkaleli Kâmil Kaleci... Evet, sayın ve çok muhterem vatandaşlar, bu pazar Kâmil Kaleci, bü-

tün şutlara meydan okuyor. İsterse karşıma Müller gelsin, Miller gelsin, bana vız gelir diyor.»

Ama baktı ki Patron, olacak gibi değil, gene hoparlörden bu kez başka türlü bağırmaya başladı :

«Durun durun! Durun vatandaşlar! Gol atmayın, artık gol atmak yok. İki numaralı kale işlemiyor. Teknik arıza var. Teknik ârıza olduğundan iki numaralı kale kapanmıştır.»

Patron böyle söylerken söylerken birden kendini tutamayıp gene hoparlörden bağırırdı :

«Ulan Kâmil Kaleci, çık kaleden, çabuk buraya gel... Kâmil Kaleci müdüriyete! Kâmlî Kaleci müdüriyete! Ulan eşşoğlueşek, müdüriyete gelsene!»

Patron, müdüriyet dediği gişenin arkasındaki çadıra girdi. Ben de kaleyi bırakıp oraya girdim. Patron'un gözlerinden yalazlar fışkırıyordu. Ama kendini tutup hiç bağırmadan,

«Oğlum Yaşar, senden ne kadar alacağım varsa, ananın ak sütü gibi hepsi helâl olsun.»

Hiç anlamazdan gelip,

«Ne oldu Patron?» dedim.

«Ne oldusu var mı daha, ananın örekesi oldu ulan, beni iflâs ettireceksin be... Müşteriden bir lira al, ikibuçuk lira geri ver. Bir lira al, ikibuçuk ver... Buna para mı dayanır be! İşine son veriyorum.»

«Ama Patron, sana borcumu ödeyeceğim.»

«İstemem. Borç morç istemem. Senden on para alacağım da yok...»

«Ama Patron...»

«Numaranı yuttuğumu sanma!»

«Ne numarası Patron?»

«İyi ki çabuk çıktım, yoksa yanacaktım. Bana sen grev mi yapıyorsun? Yaktın beni be!»

Cüzdanını çıkardı. İçinden aldığı bir yirmi lira-ılgı bana uzattı :

«Al şu parayı da... Bu da cepten gitsin. Sakın, bu numaranı öteki kalecilere söyleme!»

«Sağol Patron...» deyip, üstümdeki formayı çıkardım, eski giysilerimi giydim. Patron'un, kendi yerine gişeye bıraktığı çocuğa müşteriler hâlâ bağırıp duruyorlardı :

«Ben dört gol attım, on lira vereceksin...»

«Ver beş papeli, iki gol de benden...»

«Uçlan yedibuçuk papel de bize, üç golümüz var.»

Yaşar Yaşamaz susmuştu. Bir süre sonra,

— İşte ağbiler, panayır kaleciliğimiz de böyle geçti. Döndüm hana, Süleyman Usta'ya anlattım. Süleyman Usta...

Konuşmalara pek katılmayan, tartışmalara hiç girmeyen Kolonyacı, başını işinden kaldırıp — çünkü Yaşar anlatırken de O işiyle uğraşmaktaydı —,

— O senin Süleyman Usta'n, kolayını bulmuş, dedi. Felek deyip deyip, kime demek istiyorsa ona diyor diyeceğini ve de yüreğinin yalazını söndürüyor.

Sonra, gerçekten yüreğinin yalazlarını ağızından fışkırtır gibi, ilk kez koğuştaki bağırdı :

— Ulan ben o feleğin anasını avradını, gelmişini geçmişini, yedi geçmiş geleceğini, eşikteğini, beşiktekini... Ulan ben o feleğin...

Öteki hükümlüler de sövgüye, ilenmeye katıldılar.

Koğuştaki bir uğultu yükseldi.

«Felek gözün körolsun!»

«Ulan gözün körolsun!»

«Ulan felek, yaktın bizi!»

«Ulan felek, olmaz ol!»

ARTIK O'NA KARAKAPLI NİZAMÎ BEY'İN HİÇ GEREĞİ YOK

O sessiz, o dingin Kolonyacı ateş püskürüyordu. Kimsenin etlisine sütlüsüne karıştığı görülmemiş olan Kolonyacı bar bar bağıırıyordu. Renkli ispierto-sunu çalana ana avrat düz gidiyordu. Bir şişe boyalı ispiertosu, yatağının başucundaki ipe asılı tahta raftan çalınmıştı. Renkli ispierto şişesini, gardiyanlar görmesin diye, gazetenin arkasına gizlemişti. Koğuşlarda arama yapılacak olursa, ispierto-yu yoketmek kolaydı; bir dikişte su gibi içilebilirdi. Cezaevine ispierto sokmak yasak olduğundan, Kolonyacı büyük zorlukla boyalı ispierto getirtebiliyordu. Çok kızmıştı. Dik dik bağıırıyordu :

— Ulan, bu benim geçim yolum, ekmek param be! Benim elimin âleti, işim bu benim be! Gel, paramı çal cebimden, eyvallah! Gel, donumu çal kıçım-dan, eyvallah! Ama insanın geçim kapısı sökölür mü be!

Kolonyacı, salt renkli ispiertosu çalındığı için değil, çalındıktan başka, bir de enayi yerine konulduğu için, bu denli çok içerlemişti. Tenekeden yapılma el kadarlık ispierto ocağına ispierto koymak için, gazete kâğıdının arkasına gizli şişeyi almıştı. Şişeyi, ağzına dek renkli ispiertoyla görünce şaşmıştı. Şişenin dolu olmaması gerekirdi. Dün, şişedeki ispi-

tonun yarısını kullandığını anımsıyordu. Belli belirsiz bir kuşkuya kapılmıştı ama, üstünde pek durmamıştı. İspirto ocağının deposunu doldurdu, kibriti çıktı. Ama fitil yanmadı. Bikaç kez daha denedi, fitil yine alevlenmedi. O zaman renkli ispirtoyu kokladı. Bu, ispirto değil, ispirtonun mor rengine boyanmış suydur. Demek, hergelenin biri, renkli ispirtoyu içmiş, şişeye ispirtonun renginde boyalı su doldurmuştu.

Yaşar Yaşamaz, Kolonyacı'nın boyalı ispirtosunu içeni görmemişti, ama bunun kim olabileceğini kestiriyordu. Kral Sami'yi, İkinci Kısımın helâlarının taşığında, paslı bir tıraşbıçağıyla bir kopya kaleminin ucunu kazıyıp toz yaptığını, bu mor renkli tozları bir şişe su içinde çalkalayarak erittiğini görmüştü.

Kolonyacı, bu hırsızlığı kısım ağasına söylerse, nasıl olsa Kral Sami yakalanır, bir araba dayak yerdi. Başka ne diye cezaevinde her yolunu bulan, her para kazanan, ağaya kazancından pay veriyordu? İşte bunun için, güvenlik sağlansın diye...

Yaşar Yaşamaz, kızgınlıktan ağzı köpüre köpüre, ispirtosunu içene söven Kolonyacı'ya sokuldu :

— Ağbiciğim, olan olmuş... Hiç boşuna kafanı bozma! Ben sana küçük bir mangal hediye ederim, onda yaparsın işini!

Kafası iyice bozulmuş olan Kolonyacı,

— Bizim senin kadar aklımız yok mu ulan! diye tersledi.

Bu kez Yaşar daha da alttan alarak,

— Neşeni bozma be ağbiciğim, Yaşar kardeşin sana ispirto da bulur... deyip fırladı koğuştan. Aradan çok geçmeden, elinde bir şişe ispirtoyla döndü Kolonyacı'nın yanına. Hem de elindeki şişede saydam tuvalet ispirtosu vardı.

— Buyur ağbicum.

Gözleri parlayan Kolonyacı,

— Bunu ocakta yakıp ziyan etmem. Bundan doğrudan votka yaparım, öyle kıyak votka yaparım ki, votkanın anayurdunda bile böylesi bulunmaz... dedi.

Sonra da Yaşar'a,

— Akşama bir kadeh de sana. Nerden buldun bunu? diye sordu.

Yaşar, sözde alçakgönüllülüğün örttüğü anlamlı bir övünçle,

— Biz buluruz ağbicum. Akşama da votkanı içmiş kadar oldum, sağol, istemem. Hiç içmedim çünkü... dedi.

Yaşar, tuvalet ispiertosunu, Beyler Koğuşu'ndaki bir zengin hükümlüden aldığını söylemişti. İtibarlı zengin hükümlüye cezaevi yönetimi çok güvendiği için, her hafta ziyaretçilerinin temizlik yapsın diye getirdiği bir şişe tuvalet ispiertosu verilirdi. Kumara çok düşkün olan Beyler Koğuşu'ndaki bu hükümlü, ziyaretçilerinin getirdiği parayı, ziyaretin daha ertesi günü kumara yatırır, sonra da Yaşar Yaşamaz'dan yüksek faizle borç para alırdı. Yaşar, Kral Sami'yi boyalı ispiрто hırsızlığından yakalanmaktan, bir araba dayak yemekten kurtarmak için, o zengin kumarbaza koşup, O'ndan aldığı bir şişe tuvalet ispiertosunu Kolonyacı'ya getirmişti.

Kolonyacı, başkaları duymasın diye fısıltıyla,

— Ne vereceğiz şimdi buna? diye pazarlık etmek istedi.

Yaşar,

— Ayıp ettin ağbicum, Yaşar kardeşinin sana küçük bir hediyesidir o... dedi.

— Daha başka da getirebilir misin? Başka gün-
ler?

Yaşar, başını yukarı kaldırıp hayır anlamına
«cık!» sesi çıkardı. Bu yardım bikezlikti.

Yaşar Yaşamaz, Kolonyacı'yı rahatlandırdıktan
sonra Kral Sami'yi aramaya başladı. Cezaevi içinde
dört döndü. Hamamda, kantinde, berberde, her yer-
de aradıktan sonra çamaşırhane diye kullanılan bod-
ruma inen merdivenin dip basamağında O'nu buldu.
Kral Sami, boyalı ispirtonun verdiği keyifle gerçek-
ten kral olmuş, çamaşır tenekelerinden yükselen pis
kokulu buğular arasında dalgasını geçiyor, anlaşıl-
mayan sözde türküler mırıldanıyordu.

Yaşar Yaşamaz, yanına oturup,

— Sami ağbicum... diye söze başlarken, O'n-
dan,

— S'ittir len! karşılığını aldı.

Bunun üzerine Yaşar, sesini dikleştirerek,

— Kolonyacının renkli ispiertosunu içtiğini gör-
düm; koğuşa girince ananı ağlatacaklar... dedi.

Akşam yoklaması sırasına Kral Sami, Yarımpor-
siyon'un önünde, bir gölge gibi koğuşa süzüldü. Zor
ayakta duruyordu. Yoklamadan sonra, yemek yeme-
den, belki sarhoşluktan, belki dayak korkusundan
hemen yatağına uzanıp sızdı. Yaşar, Kral Sami'nin
koğuştakileri düzene sokamayacağını farkına va-
rılmaması için, sazını alıp kendiliğinden, koğuşun or-
tasındaki uzun masanın başına oturdu. Kral Sami'yi
aramasınlar diye sazını biriki dımbırdatıp hemen sö-
ze girişti :

— Ölü gözünde yaş olur, bunlarda acıma olmaz
ağbiler!

Heykelci,

— Kimlerde? diye sordu.

— Bu İstanbul insanında ağbicim.

Kendisini İstanbullu sayan ldareci,

— Sen onu affetmişsin, dedi, katkısız İstanbul-
lunun merhameti bütün dünyaya yeter de artar bi-
le... Sen ipini koparıp buraya düşmüş bütün cana-
varları İstanbullu sanıyorsun.

Maltızcı,

— Yaşar doğru söylüyor, dedi, ulan bu İstan-
bullular, cebinde parası olmayanı genel helâya bile
sokmazlar da, insanı patır patır donuna ettirirler so-
kak ortasında be... Köy, kasaba yeri değil ki, canını
bir kırılığa atasın da kolaylanasın...

Sis düdüğü sesli hükümlü, tartışmayı kesip ko-
nuyu Yaşar'a getirmek için,

— Senin de girip çıkmadığın boya kalmamış Ya-
şar, demek topçu da oldun... dedi.

Yaşar,

— Evet, penaltı pavyonunda topçuluk da et-
tim... dedi.

— Sonra Yaşar?

— Sonra... Penaltı pavyonundan da çıkınca...
Ben kendimi değil, en çok Anşe'yi düşünmekteyim.
Boşuna yakmışım kızın başını... Babası çok haklıy-
mış. Mahkemeden miras dâvâsını kaybedip, nüfus-
kâğıdımı da alamayınca Anşe'yi kendi yazgısına bı-
rakmalıymışım. Penaltı pavyonundan da patron ko-
vunca... Artık hiç umudum kalmamıştı. Büsbütün
kötümserdim. Anşe de buyüzden olacak beni avut-
mak için daha sık geliyordu. Parka gidiyorduk. O
parka, anneler, dadılar filân çocuk getirirlerdi. Ço-
cukları, çocuk arabalarında gezdirirlerdi. O parkta,
koşuşan, oynuşan çocukların arasında bir sıraya

otururduk. Anşe, kum havuzunda oynayan çocukları
özlemle seyrederdi. Bigün,

«Çocuğumuza biz de araba alacak mıyız Ya-
şar?» diye sordu.

Eskiden olsaydı,

«Helbeeet... ne demek!» diye atardım. Ama o
gün sesimi bile çıkaramadım.

Anşe o gün,

«Neden sana sık geldiğimi biliyor musun?» di-
ye sordu.

Beni avutmak için sık geldiğini sandığımdan,
bilmezden geldim :

«Bilmem!»

«Çalışmıyorum da ondan... Artık çamaşırcılı-
ğa, gündelikçiliğe, ev işlerine neye gidemiyorum.
İyice ağırlaştım. Arada ağırlarım tutuyor. Çocuğumu
düşüreceğim diye korkuyorum. Ben kendim çalışa-
cak olsam bile, halimi görüp beni çalıştırmıyorlar.»

Yapacak şey, Anşe'yi babasının evine gönder-
mekse de, babası öyle bir halden anlamaz ki, gebe
kızını kapısından içeri sokmaz. Daha önce Anşe'nin
ardına adamlar koyup eve döndürmeye çalışırken,
gebe olduğunu öğrenince, «Ailemizin namusunu iki
paralık etti, artık O benim kızım değildir...» diye ha-
ber göndermiş.

Anşe'yi otobüse bindirip, yanında kaldığı Hat-
çanım'ın gecekondusuna gönderdim. Kendim de
hana döndüm. Hanın bitişiğindeki çayevine girdim.
Doluya koyuyorum almıyor, boşa koyuyorum dolmu-
yor. Baktım olacağı yok. Nasıl olsa, mahkemede
avukatın dediği gibi, «resmen ve hukuken» yaşamı-
yorum. Hükümetimiz beni ölmüş sayıyor. İlle de ya-
şıyorum diyerek, koskoca devletin nüfus dairesini

yalancı mı çıkaracağız şimdi? Elbet hükümet ben-
den daha iyi bilir. Çayevinde oturmuş, bunları dü-
şünmekteyim. Ben düşünüyorum sanmaktayım ama,
sesli düşünürmüşüm, yani kendikendime konuşmak-
taymışım. Hiç haberim yok. Birisinin kolumu dürtük-
lemesiyle aydım. Bir de baktım, oralarda gördüğüm,
göz tanışı olup kim olduğunu bilmediğim biri.

«Nedir o arkadaş, kendikendine konuşup duru-
yorsun. Demindenberi sesleniyorsam da, öyle derin
dalmışsın ki, duyduğun yok. Dürtmesem oralı olma-
yacaksın. Nedir derdin?» diye sordu.

«Hiç...» dedimse de, bu kez O,

«Kendikendine konuşmak iynin belirtisi değıl-
dir. Bakışlarını da beğenmiyorum. Derdini anlat ki,
sana hiç bir yardımım olmasa bile, seni dinlerim de
içindeki derdin boşalır, yükün azalır.» dedi.

Ben gene susunca,

«Yiğitin başına her bir hal gelir. Ben de çok kö-
tü günler geçirmişimdir, halden anlarım.» dedi.

Başımdan geçenleri o adama özetleyin anlattık-
tan sonra, daha önce kendimi öldürmeyi de denedi-
ğimi, ama beceremediğimi, bu İstanbul denilen yer-
de insanın kendisini parasız öldürmesinin bile yolu
olmadığını anlattıktan sonra,

«Benim yaşayıp yaşamadığımı hükümetimiz ben-
den iyi bilir. Elbet bir bildiğı var ki, bana, sen yaşa-
mıyorsun, diyor. Ben de artık ille de yaşıyorum diye
direnmeyeceğim ama, kendimi bedavadan öldürme-
nin yolunu da bulamıyorum.» dedim.

«Öyleyse beni iyi dinle. Ben de bir zamanlar
kendimi öldürmek istemişim. Denedim de bunu. Bu
deneme, bana bir geçim yolu açtı. Şimdi sana onu
anlatacağım. Dediğimi yaparsan, beyler paşalar gi-

bi rahat yaşarsın. Benden sana bir iyilik. Ben bu sırrı, vallahi, babamın oğluna açık etmezdim. Ama sana acıdım da ondan açık ediyorum.» dedi.

İlgilendim. Göz, kulak kesilip,

«Buyur, can kulağımla dinliyorum.» dedim.

«Öyleyse gel benimle...» dedi.

Birlikte çayevinden çıktık. Arabaların, taşıtların vızır vızır gelip geçtiği bir kalabalık caddeye geldik.

«Bak, şu arabaları görüyorsun ya...» dedi.

«Görüyorum.» dedim.

«Bunlardan birini seçip, kendini altına atacaksın.» dedi.

Herif deli mi diye yüzüne baktım, ama deliler yüzünden belli olmaz ki...

«Kendimi öldürmek için araba altında ezilmeyi hiç düşünmemiştim.» dedim.

«Ölmek için değil yahu, yaşamak için kendini bir arabanın tekerlekleri altına atacaksın.» dedi.

O sırada önümüzden koca bir çöp kamyonu geçmekteydi. Gözlerimi çöp kamyonuna dikmişim.

«Araba dedikse, özel araba...» dedi.

«Hem de yeni olacak, pahalı model bir araba olacak.» diye ekledi.

Hiçbişey anlamamıştım. O açıkladı :

«Kolay iş değildir, dengen bozuldu mu, ya ölürsün, ya sakat kalırsın. Kendini arabanın altına öyle ustalıklarla atacaksın ki, az bişey sıyrık, bere alıp kurtulacaksın. Ama fırlayıp ayağa kalkmak yok. Her bir kemiğin bin parça olmuş gibi tekerleğin altında serili kalacaksın. Sonra da, o özel arabanın sahibini seni ezdi diye mahkemeye verip gayet yüksek tazminat koparacaksın. Araba hem özel, hem son model olacak ki, sahibi de zengin olsun da, yüksek tazminat koparasın.»

«Çok iyi akıl ama, bu iş de bana kesik...» dedim.

«Neden?» diye sordu.

«Nüfuskâğıdım yok, tazminat dâvâsı açamam...» dedim.

«Tamam» dedi, «dâvâ açman gerekmez. Arabasının altına atladığın on kişiden biri bile mahkemeye gitmek istemez. Özel arabanın sürücüsünü iyi seçeceksin. Mahkemeye gitmekten korkacakları kollayacak, onların arabaları altına gireceksin. Hele kadınlar... Hemen uzaklaşmak isterler. Karakola gitmekten, sorgulara çekilmekten ödleri patlar. E zamanları da yoktur. Buyüzden seninle anlaşmak için açarlar cüzdanı, «Aman söyle, ne istersin? Şikâyetten vazgeç!» diye yalvarırlar. Başlarsınız pazarlığa. İste istediğin kadar artık... «Belki kafatasım çatlamıştır da acısı sonradan çıkacak» filân dersin. «Söyle, verelim, ne istersin?» diye yalvarırlar. Bak tekrarlıyorum, kendini arabanın altına öyle usturuplu atacaksın ki, para alayım derken, tahtalıköyü boylamaysın.»

Aklım yattı doğrusu... Başka da umarım yoktu. Tekerleklerin altında ezilir ölürsem, aman ne iyi, kurtulurum; yok ölmez de parayı koparırsam, o zaman çok daha iyi... Bana bu akli veren adam, cebinden üç ayrı bankanın cüzdanını çıkarıp, elinin birini banka defterine şapşap vurarak,

«Bak, bunlara para derler. Allah bin bereket versin, sana anlattığım yolla hem çoluk çocuk geçiniyoruz, hem de bankada para biriktiriyorum.» dedi.

O gece kaldığım hân odasında geç saatlara dek hep bu işi düşündüm. Sonunda kararımı verip uyudum. O gece gördüğüm karışık düşleri hiç unuta-

mam. Hâlâ ona benzer korkulu düşleri görürüm. Düşte kendimi arabaların altına fırlatırken birileri çekip beni kurtarıyordu. Korkunç yüzlü biri cüzdanını açıp, «Söyle, ne kadar istersin?» diye benimle alay ediyordu.

Sabah uyanınca, kalabalık, arabaların geçişi sık ve sıkışık bir yere gelip durdum. Bana akıl veren adam, dönemeç bir yerde kendimi arabanın altına atmamı salık vermişti ki, arabanın hızı kesilmiş olsun da, beni tekerlerinin arasında paralamasın. Böyle bir dönemeç yer seçtim. Kendime araba seçiyordum. Kimi arabalar uygun oluyor, ama uygun arabanın sürücüsü uygun olmuyordu. Dersimi iyice almıştım. Arada birkaç kez kimi arabanın altına atlamaya giriştimse de, kolay olmuyor, kendimi atamadım. Sonunda... Gıcır gıcır, kız gibi bir araba... Spor araba... Direksiyonda da sarı saçlı bir kadın. Saçları, kendi rüzgârından yele gibi uçuşuyor. Gözlerinde duman gözlüğü, ellerinde açık sarı deriden eldiven... Önümdeki dönemece gelirken yavaşladı. Ben de kendimi kaldırıp o kırmızı spor arabanın ön tekeri altına... evet... niyetim öyleydi... Ama ne zaman, o sarı saçlı karı arabayı sürdü de, oraya o eski dolmuş arabası geldi, hiç anlayamadım. Kendimi balık lama fırlattığımda daha havadayken karşımda o eskipüskü dolmuş arabasını görmüştüm. Başımı arabanın tamponuna çarptığının da farkındaydım. Hat tâ istesem, arabanın altından kalkabilirdim de... Ama utandım mı, gerçekten ezildim mi, yoksa yeni araba diye o eski arabanın altına düştüğümünden mi, her nedense, yerden kalkamadım. Gidiş geliş durmuştu. Görebildiğim, yerdeki ayaklardan, kalabalığın çevreme toplandığını anladım. Seslerini, çığlıklarını duyuyordum :

«Ayyy...»

«Eyvah, adamcağız ezildi...»

«Canlı mı hâlâ?»

«Baksanıza, vahvah...»

«Bari alıp hastaneye götürseler...»

«Öldü mü acaba?»

«Vallahi şoförün hiç kabahati yok...»

«Ben de gördüm, şoförün suçu yok.»

«Çok da kan kaybediyor.»

«Adam kendini, zorla arabanın altına soktu, sanki dar bir aralıktan geçer gibi...»

Birara, üstüme doğru eğilmiş olan yaşlı şoförün yüzünü bile gördüğümü hatırlıyorum; tıraşı uzamış, gözlüklü, yaşlı bir şofördü. Bak, bunca zaman geçti, o şoförün yüzü hâlâ gözümün önünde... Öndan sonra neler olduğunu hiç bilmiyorum. Kendimden geçmişim. Gözümü açtığımda hastanedeydim. On gün komada kalmışım.»

Yaşar Yaşamaz susmuştu. Bu suskunlukta Heykelci,

— Yüksek tazminat aldın mı bari? diye sordu.

Yaşar, cevap vermeyince bu kez Dilekçeci,

— Yoksa o yaşlı şoför tüydü mü? diye sordu.

Yaşar,

— Yok, tüyemedi. Enselendi. Üstelik tutuklandı da zavallı... Ama sonra, ben «Suç bende.» diye ifade verince, şoförü de saldılar. On günde komadan çıktım ama, kendime gelmem bir ayı geçti. Bu bir ay beni kimseyle görüştürmediler. Bu arada, baba bakan hemşireden Anşe'nin doğurduğunu, bir oğlum olduğunu öğrendim. Zavallı Anşe, doğumdan sonra ayağa kalkınca, beni görmeye hergün bu hastaneye gelirmiş. Hastaneye yatışımın otuzbeşinci

gününde, Anşe'yi yanıma gelmeye bıraktılar. Oğlumuz kucagındaydı. Anşe ağlamamaya çalışarak,
«Geçmiş olsun Yaşar, çok çektin ama sonunda, çok şükür, kurtuldun. Herşeyin başı sağlık. Yaşıyor-sun ya sen ona bak...» dedi.

Ben de Anşe'ye,

«İnsan hükümet defterinde yaşamalı ki, yaşıyor olsun. Hükümet makamları sana yaşıyor demedik-ten sonra, sen istediğin kadar yaşıyorum diye ken-dini kandır, avun dur...» dedim.

Oğlana baktım. Anşe,

«Tıpkı sen, sana benziyor.» dedi.

«Bahtı bana benzemesin, ben resmen ve huku-ken yaşamıyorum, inşallah o resmen de hukuken de yaşayacak...» dedim.

Oğlanın adını ne koyduklarını sordum.

«Hayati» dedi.

«Ne demeye geliyor bu Hayati?»

«Senin adın gibi bişey o da... Hayati, senin adi-nin arapçasıymış. Çocuğumuz, senin dediğin gibi, resmen de, hukuken de yaşasın diye, adını Hayati koyduk...»

«O yaşayacak... O'na nüfuskâğıdı çıkartacağız.»

«Çıkartacağız Yaşar. Memlekete de döneceğiz.»

Babası, doğurduğunu haber alınca Anşe'yi de, beni de bağışlamış, «Çabuk eve dönsünler, burda yaşasınlar. Yaşar da iş aramasın boşuna. Bizim tar-laya, davara ne bakar. Hükümet nikâhı da istemez, imam nikâhı kıydırırız.» diye Anşe'ye hem haber yol-lamış, hem de para göndermiş. Anşe çocuk gibi se-viniyordu. Ben de çok sevindim. İnsanın doğup bü-yüdüğü yer gibi var mı! Adı batsın İstanbul'un.

Bikaç gün sonra hastaneden çıkınca, İstanbul'da hiç kalmayıp memlekete döndük. Bu kez üç kişiydik. Kaynatamın evine yerleştik. Bize hiçbir terslik etmedi. Beni gene eskisi gibi sevecen karşıladı. Herşey yolunda da, ben zaman yitirmeden benim Hayati'ye nüfuskâğıdı çıkarmaya giriştim. Çünkü geç kalmaya hiç gelmez. Benim rahmetli babam, nüfuskâğıdımı çıkarmak için, beni ilkokula yazdırtıncaya dek beklemeseydi, belki de nüfuskâğıdımı çoktan almış olurdum da bu belâlar da başıma gelmezdi. Bizim kasabanın nüfus memurluğuna, oğlum Hayati'ye nüfuskâğıdı vermeleri için bir dilekçe yazdırıp götürdüm. Aradan günler, haftalar geçti. Biz işe güce daldık. Ama aklım hep Hayati'nin nüfuskâğıdında. Bigün, anası Hayati'yi kucağına aldı, hep birlikte dilekçemizi izlemek için nüfus müdürlüğüne gittik. Zaten o nüfus memurluğuna girdim mi, babamla birlikte oraya gidip geldiğimiz o eski günleri hatırlayıp cinlerim başıma çıkıyor. Ama benim istediğim, oğluma nüfuskâğıdı almak olduğundan, kimseyle çatışmamaya çalışıyorum.

Dilekçeyi verdiğim memurun karşısına gidip kuyruğa girdim. Sıram gelince,

«Beyim, bizim bir dilekçemiz vardı, acaba işlemedi mi yapıldı mı?» diye sordum.

«Niçin?» dedi.

Anasının kucağındaki Hayati'yi gösterip,

«İşte bu oğluma nüfuskâğıdı çıkarmak için.» dedim.

«Doğum belgesini getirdiniz mi?»

«Hastaneden aldığımız doğum belgesini de dilekçemize eklemiştik.»

«Dilekçenizin numarası?»

Cebimden, dilekçemizin kayıt numarası yazılı kâğıdı çıkarıp verdim. Numarayı alınca,
«Bir dakika...» deyip, tavuk eşelenir gibi kâğıtların, dosyaların arasına bisüre arandıktan sonra,
«Hah buldum!» dedi.
«Çocuğun talihi varmış, talihli olsun...» dedim.
O bulduğu yazıya bakarak bir zaman, «Hmmm Hmmm...» diyerek hımladı.

Ben bu dairelere çok gelip gittiğimden bilirim; bir memurun böyle hımlaması, hiç de iyilik belirtisi değildir.

«Çocuğun babası kim?» diye sordu.

«Benim.» dedim.

«Babası olarktan Yaşar diye dilekçe veren sen misin?»

«Evet...»

«Allah Allah!»

Yahu, eski günler hatırıma geliyor, tepem atıyor. Kendikendime «Tut kendini Yaşar» diyorum. Şunun şurasında çocuğumuza nüfuskâğıdı almak için dilekçe vermişiz. Artık bunun hım hım hımlaması, Allah Allah'ı neyi var mı?

Memur birden başını yazıdan kaldırıp,

«Olmaz! Olamaz!» dedi.

«Neymiş olmayan?» diye sordum.

«Sen bu çocuğun babası olamazsın!»

Bak bak, insanı dellendiriyor. Ben kendi oğlum Hayati'nin babası olamazmışım.

«Neden oğlumun babası olamıyor muşum?» diye sordum.

«Çünkü, senin çocuğun olmaz, olamaz da ondan...» demez mi!

«Tut kendini, tut kendini Yaşar!» diye diye ken-

dimi sıkmaktan dişlerim kırılacak. Patlamayayım diye sesimi iyice yumuşatarak,

«Etme memur bey, o nasıl laf! Bu çocuk benim çocuğum... Bak yüzüne, tıpkı ben... Benim çocuğum. Bunu ben mi bilirim, yoksa sen mi?» dedim.

«Ne sen bilirsin, ne de ben... Bunun en iyisini, en doğrusunu resmî defter bilir.»

Yahu, memur olacak herif, babamın zamanında nasıl konuşuyorsa, gene öyle konuşuyor.

Yerinden kalktı, tıpkı bana nüfuskâğıdı almak için geldiğimizde yaptığı gibi, kara kalın defterleri karıştırmaya başladı. Kışın kurumuş da zarı kalmış tahtakurusu gibi sıska da bir adam, adamlığının salt zarı kalmış. O koca defterlerle boğuşup durdu bir zaman. Sonunda birini alıp geldi soluk soluğa. Defteri açtı, karıştırdı, sayfalarını çevirdi. Sonunda,

«Bak, ne diyor defter?» dedi.

«Ne diyor? dedim.

«Sorduk. Yazdık. Gelen cevapta, sorduğunuz. Yaşar adında biri yaşamıyor diyor. Yaşar, taaa 1915 de Çanakkale'de şehit düşmüş.»

Artık dayanasım, direnesim kalmadı, çıldırmak üzereyim. Memura yalvarmaya başladım:

«Gel etme memur bey, bu eski bir yanlışlıktır. Yaşar denilen adam benim işte. Karşınızda dikilmiş durmaktayım.»

«Yahu, sen laf anlamaz mısın? Gelen kayıt burada, ellibeş yıl önce Yaşar şehit düşmüş.»

Kan tepeme sıçrayıp.

«Yahu bu ne biçim iş, bu ne biçim kayıt, bu ne biçim defter böyle? Otuz yıldır yaşarım, yaşadığımı isbat edemem. Yaşayan adam, yaşamakta olan in-

san, daha önce ölmüş olabilir mi Yurttaşlar!» diye ordakilere bağırarak seslendim.

O zar gibi memur da,

«Elli beş yıl önce ölmüş bir insanın şimdi çocuğu nasıl olabilir?» diye bağırdı.

Ordakilerin kimisi, «Adam haklı.» kimisi «Memur haklı.» kimisi de «İkisi de haklı...» gibilerden sözler mırıldandılar.

«Defterde ölü yazılı diye insan ölü sayılır mı?» diye bağırdım.

Memur,

«Bağırma! Yavaş konuş! Burası resmî bir yer, devlet dairesi. Bağırırsan, tutanak düzenlerim...» dedi.

«Devlet dairesiymiş!... Resmî yermiş!... Okula yazılacağım, sen ölüsün derler. Askere alacaklar yaşıyorsun derler. Miras alacağım, ölsün derler. Vergi alacakları zaman, yaşıyorsun derler.» diye bağırdım.

Gürültüden olacak, anasının kucağındaki Hayati de ağlamaya başladı. O ağlayınca ben büsbütün bozuldum. Anşe, kolumdan çekip,

«Gidelim Yaşar, gidelim... Sonra gene geliriz.» deyip duruyor.

«Çalışmak için iş bulsam, sen ölüsün, çalışmazsın derler. Ama tımarhaneye sokmak için, yaşıyorsun, delisin derler. Evleneceğim, sen ölüsün diye nikâhımı kıymazlar. İcrayla evden atarken, yaşıyorsun derler. Çocuğum olur, sen ölüsün senin çocuğun olmaz, derler. Yahu ben ne yapacağım be, ne yapacağım?»

Memur da bana bağıırıyor :

«Ne yaparsan yap be! Bana ne? Sanki benim derdim yok mu? Ben sana gelip de «Ne yapacağım?» diye soruyor muyum?»

«Evleneceğim, şehit olan evlenmez diyorlar be..»

Ben bağıyorum, memur bağıyor, ben bağıyorum, memur bağıyor. Sonradan olanları düşündüm de, memuru da haklı buldum. Demek o zavallının da bağı yanıkmiş ki, hazır bağırmaya fırsat çıktı diye, o da benimle birlikte bağıırıyordu. Arada da benim Hayati çığlık çığığa ağılıyordu.

«Bu ne rezalet, bu ne biçim iş!..»

«Ne yapalım, kayıta öyle yazıyor...»

«Ben o kayıttakinin, o kaydı yapanın, kaydın...»

«Resmi defterde yazılı...»

«Resminin de, defterin de... yazanın da, yazmayanın da...»

«Burası devletin bir dairesi bel.. Burda...»

Yaşar Yaşamaz, memurla kendisinin o nüfus memurluğundaki bağırımlarını taklit ederek anlatıyordu. Hatta arada Hayati'nin ağılamasını bile taklit etmekteydi. Öyle ki, insan gözünü kapasa, kendisini, Yaşar'ın anlattığı nüfus memurluğunda sanırdı.

Sustuk. Suskunluk epiyce sürdükten sonra koğuşun en yaşlısı,

— Sonra? diye sordu.

Yaşar,

— Sonra babacım, ben büsbütün bozulup kendimi kaybetmişim, açmışım ağzımı, yummuşum gözümü. İleri geri ne varsa hepsine sövüp saymışım, artık can burnuma geldiğinden... Hani han odasındaki Süleyman Usta vardı ya, O'nun kahpe felek diye söveceği yerleri, feleği unutup, gerçek adlarıyla söyleyerek silme sıvama sövmüşüm. Beni ordan kapıp candarma karakolunun bodrumuna tıkmışlar. Orda da sövüp saymışımı sopayı yedikçe... Tanık-

lar da var. Verdiler mahkemeye, yedik hapis cezasını... Sonunda geldik buraya işte!

Koğuştaki hükümlüler hep bir ağızdan koro gibi,

— Haydaaa! diye bağırdılar.

Yaşar Yaşamaz'ın cezaevine neden düştüğünü ilk bu gece öğreniyorlardı. Yaşar,

— Bizim oranın cezaevine girdikten epiy sonra, benim o sövüp saymalarımı bir örgüt işi sanıp koğuşturma için beni İstanbul'a getirdiler. Çok şükür örgütten neyden olmadığımından kurtuldum ve buraya, aranızda geldim... dedi.

Sazını çalıp türküsünü çağırdı.

Türkü bitince,

— Benim büyük suçum, dedi, Süleyman Usta'nın bana verdiği öğütü unutmuş olmamdır. Ne demişti Süleyman Usta; dayanamayıp sövmek istedin de, söveceğin yere sövmek suç olacaksa, o zaman feleğe söveceksin... İşini bilen halkımız böyle yapar, demişti. Çünkü feleğe sövmenin ceza kanununda maddesi yoktur. Feleğe sövünce hem senin için serinler, hem de duyanlar kime sövdüğünü anlarlar.

Koğuş bir daha canlanmıştı. Hükümlüler, hepsi başka bir ağızdan feleğe sövüp sayıyorlardı.

Birinci koğuşta bir uğultu yükseldi. Yaşar, yatağına geçip, sazını çaldı. Zaman, gece yarısına yakındı. Cezaevinin ikinci kısmının birinci koğuşundaki hükümlüler yataklarına girip yorganlarını başlarına çektiler. Yanındakiyle biriki fısıldaşanlar oldu. Sonra sonra fısıltılar da kesildi. Horlamalar, sayıklamalar sabaha dek sürdü her gece olduğu gibi.

Yaşar, başından geçenleri anlattıktan sonra, artık anlatıcılığını sürdürmedi. Her akşam yemeğinden sonra birinci koğuşun hükümlüleri, ne yapacaklarını bilmedikleri birkaç saati zorlukla geçiriyor, bir eksiklik duyuyorlardı. Koğuşa yeni bir anlatıcı gelene dek, onlarda bu doldurulamayan saatlerin şaşkınlığı sürecekti.

Yaşar Yaşamaz, cezasının bitimi yaklaştıkça kendini namaza vermişti. Camiden çıkmaz olmuştu. İmamın da yakınıydı. O'nun bu dine bağlılığı, bir cuma namazında cezaevi imamının kendisini kovalamasına dek sürdü. Bu olaydan sonra bir daha camiye de gitmedi. Dört gün sonra da cezasını doldurmuş, tahliye edilmişti.

Cezaevinden çıkarken Yaşar Yaşamaz'ın kılığı bütün hükümlüleri şaşırttı. Tahliye olacağı gün birdenbire öyle şıklaşmıştı ki, cezaevinin müdürü, memurları da içinde, cezaevinde onun kadar şık giyimli hiç kimse yoktu. O güne dek, cezaevine ilk geldiği günkü gibi, nerdeyse âdembaba koğuşuna atılacak kılıkta giyinen Yaşar, birdenbire defileye çıkmış mankene dönmüştü. Parmağına, kocaman bir şövalye yüzük takmıştı. Giysisi yepyeni, boyunbağı pırıltılı, ayakkabısı gıcır gıcır. Üçü de dolu üç bavul çıkardı cezaevinden. Bavullarını, koğuşun meydançısıyla âdembaba koğuşundan iki hükümlü taşımıştı. Torbasının içinde saziyla, cezaevine ilk geldiği günkü kirli torbası Yaşar'ın elindeydi. Onları bırakmamış, taşıması için başkasına da vermemişti.

Koğuş arkadaşları Yaşar'ı, bahçeden geçirip, bahçe kapısına dek götürdüler, orda uğurladılar.

Yaşar Yaşamaz'ın cezaevinden çıktığı günün akşamı, yoklamadan sonra, birinci koğuşta, koğuşun hiç alışık olmadığı bir dinginlik vardı. Koğuşun en

yaşlısı ve en ağır cezalısı olan hükümlü,

— Yaşar Yaşamaz'ı da yolcu ettik... dedi.

Avcı,

— Yahu, çok kötü alışmışız biz bu Yaşar'a da hiç haberimiz yok... dedi.

Maltızcı,

— Bir şu Yaşar'ın koğuşa ilk girdiği günkü halini düşünün, bir de bugünkü gidişini... dedi.

Heykelci,

— İyice doldurduk, dedi, nasıl olsa artık Karakaplı Nizamî Bey'i bulur, işini yoluna koyar.

Kral Sami,

— Yetiiiş ey Karakaplı Nizamî, yetiiiş! diye bağırdı.

Başını kaldırmadan işiyle uğraşan Kolonyacı, genellikle bu türlü konuşmalara katılmadığı halde,

— Artık O'na Karakaplı Nizamî Bey'in hiç gereği yok... dedi.

İdareci,

— Neden? diye sordu.

Kolonyacı,

— Çünkü, dedi, kendisi birinci sınıf Karakaplı Nizamî Bey oldu da ondan...

Dilekçeci,

— İşte bu doğru söz... dedi.

Koğuşun yaşlısı,

— Eeee, burası cezaevidir oğlum, boşuna dememişler buraya hayat üniversitesi diye... Biz buradan ne Karakaplı Nizamî Bey'ler yetiştirmişizdir evellallah... dedi.

Çiftekâğıtlı cıgaralar sarılmıştı. Birinci koğuşun hükümlüleri öbek öbek toplanmışlar, sarı kız dedikleri esrara yumulmuşlardı.

Resimde Nesin Vakfı yapılarının 2.5.1976 tarihindeki durumunu görüyorsunuz. Nesin Vakfı'na 1977 yılı başına dek 4 milyon lira harcanmıştır. Bu dört milyon lirayla şimdiye dek Nesin Vakfı'na dört arazi satın alınmış ve Nesin Vakfı yapılarının kurulmasına çalışılmıştır. Yapılardan biri 1975 yılında bitirilmiştir. İkinci büyük yapının 1977 yılında bitirilmesine çalışılmaktadır. Aynı yıl içinde bu ikinci yapı dönebilirse, 1978 yılında Nesin Vakfı'na ilk on çocuk alınacaktır. Nesin Vakfı'na çocuklar, 2-3 yaşlarındayken alınacaktır. İkinci yapı kurulup ilk kimsesiz çocuklar alındıktan sonra, üçüncü yapının kurulmasına başlanacaktır. Üçüncü yapı, 300 metrekarelik alan üstünde beş katlı bir yapı olacaktır. Nesin Vakfı, Aziz Nesin'in bugüne dek yayınlanmış 66 kitabından 55'inin geliriyle kurulmuştur. Düzenlenmiş ve noterce onaylı ve mahkemede tescil edilmiş vakıf senedine göre, ölümünden sonra Aziz Nesin'in bütün kitaplarının telif hakkı Nesin Vakfı'nın olacaktır.